

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

1000
TEMEL
ESER

Aşıkpaşaoğlu Tarihi

ATSIZ

ÂŞIKPAŞAOĞLU TARİHİ

BİRİNCİ BASILIŞ

DEVLET KİTAPLARI

MİLLÎ EĞİTİM BASİMEVİ — İSTANBUL 1970

23

**Millî Eğitim Bakanlığının 9/VII/1970 tarih ve 208 sayılı mu-
cipleri, Yayınlar ve Basılı Eğitim Malzemeleri Genel Müdür-
lüğünün 9/VII/1970 tarih ve 11171 sayılı emirleriyle birinci
defa olarak 20.000 adet basılmıştır.**

Kitaplar, insanlar arasında düşünce ve bilgileri, inanç ve duyguları yayan, zekâ ve kültürün, ilim ve sanatın, değer hükümlerinin dünya ölçüsünde paylaşılmasına ve zaman içinde devamına yardım eden vasıtalaradır. Kitaplar, bir milletin kültür değerlerini dünden bugüne taşıyan varlıklar olarak millî kültürün temel taşları ve aynı zamanda insanlığın paylaştığı ilim ve fikir dünyasına açılan kapılardır.

Bu vasıflarıyle kitaplar, milletlerin ve insanlığın zekâsına ve kültürüne büyük tesirleri bakımından medeniyetleri yayan ve tarihi yapan kuvvetlerin başında gelir.

Eski çağlardanberi yazılan kitapların değerleri çok değişik olmuştur. Yazıldıkları yakın çevre ve zaman içinde bile, pek az okuyucunun ilgisini çekebilen kitaylar yanında, uzun yıllar ve hatta asırlar boyunca zevk ve istifade ile okunan ve dünya ölçüsünde rağbet gören kitaplar vardır. Bir milletin veya insanlığın fikir ve kültür hazinesini teşkil edecek kitaplar temel kitap değerini kazanır.

Kitabın eğitim ve kültür bakımından değerini gözönünde tutan kalkınma plânımız, üstün

vasıfta eserlerin hazırlanıp yayılmasına da özel bir yer ayırmıştır.

Eski Türk yazarlarının eserleri, yeni nesillerin anlayacağı gibi sadeleştirilerek basılacak, Batı kültürünün temel eserleri dilimize çevrilererek yayınlanacaktır. Bu suretle İkinci Beş Yıllık Kalkınma Plânı Dönemi içinde bin ciltlik bir temel eserler kitaplığı vücuda getirilmesine çalışılacaktır.

Böyle bir temel eserler serisinin kültür hayatımıza yapacağı hizmetin değeri büyüktür. Bir taraftan alfabe değişikliğinin ve dilde özleşme akımının zarurî olarak nesiller arasında meydana getirebileceği boşlukları doldurmak mümkün olacak ve böylece millî kültür mirasımızın yeni kuşaklara intikali sağlanacaktır. Diğer taraftan bütün insanlığın ve medeniyet dünyasının müşterek malı haline gelmiş olan ilim, kültür ve sanat hazinelerinden yabancı dilleri bilmeyenler de faydalanabileceklerdir.

Bilhassa bugünün dünyasında, çağımızın istediği insan şahsiyetinin teşekkülü bakımından, kitabın değeri daha çok önem kazanmıştır. İnsanın tabiat karşısındaki gücünün temelini teşkil eden ilim ve teknoloji gibi, insanın kendi kendisini tanıması ve geliştirilmesi bakımından büyük bir kaynak olan felsefe, edebiyat ve sanat eğitimi de bir seçkinler zümresinin imtiyazı olmaktan çıkmıştır. Millî eğitim davasını sadece bir okullar meselesi sayan dar görüşün ötesinde, vatan-daş eğitimi her bakımdan sağlayacak bir dev-

let anlayışını, bütün batılı ülkelerde olduğu gibi, biz de benimsemiş bulunuyoruz. Bu eğitim, özel yayın evlerinin kendi imkân ve ölçülerine bırakamayacak bir şümül ve mâna taşır.

Millî Eğitim Bakanlığının ele aldığı temel kitaplar yayını, millî kültür ve sanatımızın değerlerini, ilim ve sanat dünyasının müşterek hazinelerini Türk okuruna ulaştırmakla, bugünkü ve yarınki nesillerin düşünce ve zevk olgunluğuna katkıda bulunmuş olacaktır. Her bakımdan güzel neticeler vadeden bu teşebbüse fikir, sanat ve ilim adamlarımızın yardımcı olacaklarını ümit ediyorum.

Memleket fikir hayatına kazandırmak istediğimiz değerler bakımından iyi seçilmesi gereken temel kitaplar, okul öğrenimini desteklemek ve tamamlamak, Türk gençliğinin kabiliyetlerinin geliştirilmesini ve bütün vatandaşlarımızın faydalanacağı bir temel kitaplığın teşkilini hedef almaktadır.

Süleyman Demirel
BAŞBAKAN

Bir milletin kültürü, geçmişinden süzülüp gelen maddî ve manevî değerlerin tümü ve zaman içinde kendisine has, duyuş, düşünüş, ifade ediş tarzı ile ortaya çıkmaktadır.

Dünya milletlerinin, çeşitli kültürleri vardır. Bunlar arasında Türk milletinin kendine özgü, köklü ve zengin millî kültürü büyük önem taşır. Bu kültür, Türklüğün doğuşu ile başlamış, zamanla gelişerek, binlerce yıl, Türk toplumlarını "millet" olarak ayakta tutmuş, onlara "Türklük" damgasını vurmuştur.

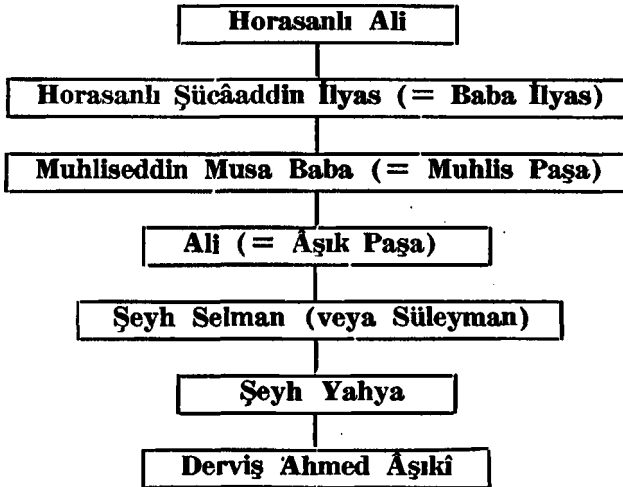
Türk kültürünü meydana getiren bütün değerleri araştırmak, tanıtmak, bunları daha verimli ve yaratıcı unsurlar olarak geliştirmek millî vazifelerimizdendir. Bin Temel Eser yayımı bu amaçla başlamış, sayıları arasına, millî kültür ve sanat eserlerimizle birlikte, tanınmış diğer ilim, fikir ve sanat eserlerinin tercümelerini de almıştır.

Bin Temel Eser serisinde yayımlanan kitapların, Türk gençliğinin ve vatandaşlarımızın geniş ve ileri bir dünya görüşüne sahip, geçmişine bağlı, tarihi ile gurur duyan ve geleceğe ümitle bakan vatansever, bilgili kişiler olarak yetişmelerinde faydalı olacağına inanıyorum.

Prof. Dr. Orhan OĞUZ
Millî Eğitim Bakanı

ÂŞIKPAŞAOĞLU VE ESERİ

Kendisini “Derviş Ahmed Âşıkî” diye tanıtan Âşıkpaşaoğlu hicrî 795 te (milâdî: 17 Kasım 1392-5 Kasım 1393) Amasya’ya bağlı Ulvan Çelebi köyünde doğdu. Soykütüğü şöyledir:

816 da (milâdî: 3 Nisan 1413-22 Mart 1414) yani yirmi yaşlarında iken Geyve’de hastalanmış ve Orhan Gazi’nin imamının oğlu olan Yahşi Fakih’in evinde kalarak bu evde Osmanlı tarihinin Yıldırım Bayazıd sonuna kadar olan bölümünü yazılı olarak

bulup okumuştur. Bu sırada Çelebi Sultan Mehmed'in, Musa Çelebi ile çarpışmak üzere Rumeli'ye geçtiğini görmüştür. Hatta kendisinin de Geyve'ye kadar Çelebi Mehmed'in maiyetinde gelmiş olması muhtemeldir.

825 te (milâdi: 26 Aralık 1421-14 Aralık 1422) İkinci Murad'la Yıldırım'ın oğlu Mustafa Çelebi arasındaki vukuata katılmıştır. Vaktiyle Musa Çelebi'nin maiyetinde bulunduğu için Tokat'ta mahbus bulunan Mihaloğlu Mehmed Beğ, vezirlerin iltiması ile hapisten çıkarılarak Bursa'ya gelirken Ulvan Çelebi Tekkesi'ne uğrayarak Derviş Ahmed Âşıkî'yi de yanına almış, İkinci Murad'ın ordusuna getirmiştir. Ahmed Âşıkî, Ulubat köprüsü yanında iki ordu arasındaki vukuatı görmüştür.

840 ta (milâdi: 16 Temmuz 1436-4 Temmuz 1437) Hacca gitmiştir. Mısır'da Bekriyye tarikatından Seyid Ebülvefâ'nın halifesi olmuş, Mekke'de de başka şeyhlerle görüşüp konuşmuştur.

841 de (milâdi: 5 Temmuz 1437-23 Haziran 1438) Hacdən dönerek sancak beğlerinden İshak Beğ'le birlikte Üsküb'e gelmiş, onunla birlikte akınlara katılmıştır. Bir defa İshak Beğ'in oğlu "Paşa Beğ" ile ve "Kılıç Doğan"la birlikte çapula gitmiş, bir gün de İshak Beğ'in maiyetinde büyük bir çarpışmaya katılarak birkaç düşman öldürdükten başka beş tanesini de esir ederek Üsküb'e getirmiş ve 900 akçaya satmıştır.

842 de (milâdi: 24 Haziran 1438-13 Haziran 1439) İkinci Murad'ın Macaristan akınına katılmış ve Sultan Murad kendisine dokuz esir verince Âşıkpaşaoğlu: "Devletli Sultanum! Bu esiri götürmege

at gerekdür ve bu yolda akça gerek" demiş, padişah da kendisine 5000 akça ile 2 at vermiştir. Âşıkpaşa-oğlu esirleri dört ata (ikisi herhalde kendisinini) yükleyerek Edirne'ye gelmiş, esirlerin kimini 200, kimini 300 akçaya satmıştır.

852 de (19 Ekim 1448) Hunyadi Yanoş'la yapılan İkinci Kosova Savaşında bulunmuş, 55 yaşında bulunmasına rağmen, vuruşmada bir düşman askerini öldürmüş ve padişah tarafından kendisine bir at verilmiştir.

857 de (29 Mayıs 1453) İstanbul'un fethinde Ak Şemseddin, Şeyh Vefa, Akbıyık gibi şeyhlerle birlikte bulunup İstanbul alındıktan sonra kendisine gaza malından ev verilmiş olması ve dışardan İstanbul'a getirilenleri irşadla vazifelendirilmiş bulunması kuvvetle muhtemeldir. Bu sırada evinin yanına bir de mescit yaptırmıştır. İstanbul'a yerleştikten sonra Râbia adında bir kızı doğmuştur.

861 de (milâdî: 29 Kasım 1456-18 Kasım 1457) Fatih'in oğulları Bayazıd'la Mustafa'nın, Edirne'de yapılan sünnet düğününde davetli olarak bulunmuş ve herkes gibi o da padişahın ihsanına nail olmuştur.

Aynı yılda padişahın yaptığı Balıbadra seferi dolayısıyla ihsan umarak Üsküb'e gitmiştir. Tarihinde ihsan aldığına dair bir şey söylemediğine göre umduğuna erememiş olduğu anlaşılıyor.

874 te (milâdî: 11 Temmuz 1469-29 Haziran 1470) kızı Râbia Hatun'u, müridlerinden Seyid Velâyet'le evlendirmiştir.

22 Muharrem 886 Cuma günü (= 23 Mart 1481) milâdî hesaplâ 88 yaşında olduğu halde ölmüştür.

Eserine “Tevârih-i Âl-i Osman” denilmiştir. “Osmanlı Hanedanı Tarihi” demektir. Bunu 1476 da yazmaya başlamıştır. O zaman 83 yaşında olduğuna göre hâfızaya dayanarak verdiği bilgilerde epey yanlışlar olacağı tabiidir ve bu yanlışlar belli olmaktadır. Fakat içinde bulunduğu vakalar hakkındaki bilgileri tarihi değer taşımaktadır. Tarihinin kaynaklarını şöylece sıralayabiliriz:

1 — Başlangıçtan Yıldırım Bayazıd sonuna kadar olan kısmı, Orhan Gazi’nin imamının oğlu Yahşî Fakih’in evinde gördüğü bir kitabı okuyarak öğrenmiştir. Kendisi o sırada 20 yaşında idi. Kitabını yazarken 83 yaşında olduğuna göre arada geçen 63 yılda birçok vukuatı unutmuş veya yanlış hatırlamış, karıştırmış olacağı tabiidir.

2 — Hicrî 793 te (milâdî: 9 Aralık 1390 - 28 Kasım 1391) Yıldırım Bayazıd’ın Alahisar’da Macarlar’la yaptığı savaşı, o savaşta bulunan Temürtaşoğlu Umur Beğ’den dinleyerek anlatmıştır.

3 — Yıldırım’la Aksak Temir arasındaki 1402 Çubukova savaşını, o savaşta Yıldırım’ın Solaklarından olup sonra Çelebi Mehmed zamanında Amasya dizdârı, İkinci Murad zamanında da Bursa nâibi tayin olunan birisinden işiterek yazmış, fakat bu adamın adını söylememiştir.

4 — İkinci Murad ve Fatih zamanlarını bizzat yaşayarak ve savaşlardan bazısına katılarak kaleme almıştır.

Bu tarih, o zamamn konuşulan Türkçesiyle yazılmış bir eser olup tarihi değerinden başka dil bakımından da büyük kıymet taşımaktadır. Dili ve slbu Dede Korkut kitabının dilini ve slbunu andırmaktadır. Kitaba, müellifin ölümünden sonra da bazı kimseler, ihtimal Aşıkpaşaoğlu'nun müridleri tarafından eklemeler yapılmıştır. Ben o parçaları buraya almadım.

Müellif, anlattığı vakaların tarihini yalnız hicrî yıl olarak vermekte, ay ve gün zikretmemektedir. Bu sebeple bir hicrî yıl, milâdî tarihin hangi yılının hangi gününden başlayıp hangisinde bitiyorsa, onu, parantez içinde göstererek okuyuculara kolları buraya almadım.

Aşıkpaşaoğlu tarihinin yazma nüshalarında bazı isimler ve rakkamlar birbirinden farklı şekilde kaydedilmiştir. Bu farkları dip notlarında gösterdim.

Müellif, bblara ayırdığı eserinde, hemen her bbın sonuna bir takım manzumeler de eklemiştir. O bbdaki tarih vakaları ile ilgili olan bu manzumeler gayet bozuk bir aruzla yazılmıştır. şiir bakımından hiç bir değeri olmadığı gibi eserdeki güzel ve akıcı Türkçeden de bu manzumelerde eser yoktur. Bu sebeple boşuna yer kaplamaması için bu acemi-ce manzumeleri buraya almadım.

23 şubat 1970

AT SIZ

AŞIKPAŞAOĞLU TARIHI

Bismillâhi'r-Rahmâni'r-Rahim

Tanrıya hamdolsun ki bizi nimetlendirip İslâma ulaştırdı ve kendisine salâvât ve selâm olsun, sevgilisi Muhammed'in ümmetinden kıldı.

Ben ki fakir Derviş Ahmed Âşıkı'yım. Babam Şeyh Yahya, onun babası Şeyh Selman, onun babası Âşık Paşa, onun babası Muhlis Paşa, onun babası da zamanın kutbu Baba İlyas'tır ki Seyyid Ebülvefâ'nın halifesidir. Tanrı hepsinin mezarlarını nurlandırın.

Ben fakir, İstanbul'da her şeyden elimi çekmiş olarak oturmuş, dua ile meşguldüm. Bir aralık azizlerden birkaç kişi Osmanlı Hanedanının tarihinden ve menkıbelerinden bahsettiler. Benden de sordular. Ben fakir dahi cevap verip dedim ki: "Orhan Gazi'nin imanı olan İshak Fakı'nın oğlu Yahşi Fakı'da Osmanlı Hanedanı menkıbelerini Bayazid Han zamanına kadar yazılmış buldum. Bilip işittiklerimden, bazı hallerinden ve menkıbelerinden kısaltıp yazdım". Can ve gönülden, doğrulukla şöyle dedim:

Ey her şeyi bilen, her şeyi yaratan Ulu Tanrı! İnsanı yoksul veya sultan eden, hükmüne delil ve tanık veren, ayıpları kapatan, günahları bağışlayan sen, gönlüm gözüne de güzelliği göster. Ben zayıf, değersiz bir kulum. Ömrüm uzayıp seksen altıya vardı. Cihanın hesaba gelmez garipliklerini gör-

düm. Devrimde olanları yazdım. Oğuz'dan olan Gök Alp'a kadar gittim. Olgun gaziler, hanlar, sultanlar olan Osmanlı Hanedanının menkıbelerini yazdım. Dedim ki soykütüğünü söyleyeyim de bu hanların aslı anlaşılsın. Nerden gelip hangi ile vardıkları, yahut vardıkları ili nasıl aldıklarını, cihan padişahları olan hanların o illerde neler yaptıklarını binde bir de olsa anlatayım. Benim soyum, sopum bu ülkede doğdu. Doğanlarımız da bu Hanedanı gördü. Biz onların hizmetinde açık veya kapalı dua edenleriz. Osmanlı Hanedanı benim soyuma "Aşıkı" diye ihsan ederler. Önce bu Hanedana dua edip sonra menkıbelerini anlatalım¹.

1. Bâb

Osmanlı Hanedanı Soyunun Adları

Sultan Korkud, onun babası mücâhidler sultanı Sultan Bayazıd Han Gazi, onun babası Sultan Mehmed Han Gazi, onun babası Sultan Murad Han Gazi, onun babası Sultan Mehmed Gazi, onun babası Sultan Bayazıd Han Gazi, onun babası Sultan Murad Han Gazi, onun babası Orhan Gazi, onun babası Osman Gazi, onun babası Erdungrıl, onun babası Süleymanşah, onun babası Kaya Alp², onun babası Kızıl Buğa, onun babası Bayındur, onun babası Aykuluk, onun babası Toğar³, onun babası Kay-

¹ Bu son paragraf aslında bozuk bir manzumeyle yazıldığından tarafımdan nesre çevrilerek sadeleştirildi.

² Yahut "Kay Alp".

³ Yahut "Doğan".

tun⁴, onun babası Sunkur⁵, onun babası Bakı, onun babası Suğar⁶, onun babası Tok Temür⁷, onun babası Basuk⁸, onun babası Gök Alp, onun babası Oğuz, onun babası Kara Han, onun babası Ay Kutluk⁹, onun babası Tuzak, onun babası Kara Han, onun babası Baysub, onun babası Kamarı, onun babası Kızıl Buğa, onun babası Yamak¹⁰, onun babası Başbuğa, onun babası Baybus¹¹, onun babası Seviünc, onun babası Çar Buğa¹², onun babası Kurtulmuş¹³, onun babası Karaca, onun babası Amudı, onun babası Karalu Oğlan¹⁴, onun babası Süleymanşah, onun babası Karahul¹⁵, onun babası Karluğa, onun babası Yan Temür¹⁶, onun babası Durmuş¹⁷, onun babası Çin, onun babası Maçın, onun babası Yâfes, onun babası Nuh aleyhisselâm.

⁴ Yahut "Kıntur" veya "Kıntun".

⁵ Yahut "Suğartın".

⁶ Yahut "Sunkar".

⁷ Yahut "Bak Temür".

⁸ Yahut "Basak".

⁹ Yahut "Aykıl Teli".

¹⁰ Yahut "Aka".

¹¹ Yahut "Baysuğ" veya "Baysus".

¹² Yahut "Çur Buğa".

¹³ Yahut "Kartalmış".

¹⁴ Yahut "Karalu Aklan" veya "Karalu Oğlak" veya "Kulu Oğlan".

¹⁵ Yahut "Karacul".

¹⁶ Yahut "Bayıntur" veya "Yatmur" yahut "Yantur".

¹⁷ Yahut "Kurmuş" veya "Durtmuş".

2. Bâb

Bu Bâb Osman Gazi ve Çocuklarını Beyan Eder ve Padişahlığına Sebep Ne Olduğunu ve Rûm (= Anadolu) Ülkesine Hangi Ülkeden Geldiklerini ve Buraya Gelmelerine Sebep Nedir, Onu Beyan Eder.

Osman Gazi'nin dedesi Süleymanşah'tır. En evvel bu, Rûm (=Anadolu) ülkesine gelmiştir. Gelmesine sebep budur ki Abbasoğulları zamanından tâ Süleymanşah zamanına kadar Arap askeri Rum (= Bizans) üzerine galipti. Rum (= Bizans) da, Acem de mağlûptu. Yâfes nesli olmaları sebebiyle Acem padişahları gayretlendiler. Bize Arap galip oldu diye gayrete gelip Yâfes neslinden göçebe Türkler'i kendilerine dayanak edip Araplar'a galip geldiler. Bu yüzden Arap mağlûp olunca Kâfir ülkeleri kafa tutmaya başladılar. Kâfirler Müslümanlara itaat etmez oldu. Bu göçebe Türkler'den Acem padişahları çekinir oldular. Tedbir düşünerek ittifak ettiler ki bu göçer evli Türkler'i kendi üzerlerinden uzaklaştıralar. Süleymanşah Gazi'yi ileri çektiler ki o, göçer evlilerin ulularındandı. Elli bin kadar göçer Türkmen ve Tatar evini onun yanına verdiler. "Varın, Rûm'da (= Anadolu'da) gaza edin" dediler. Süleymanşah dahi kabul etti. Geldiler. Erzurum'dan Erzincan'a indiler. Erzincan'dan Rûm (= Anadolu) ülkesine girdiler. Rûm (= Anadolu) ülkesinde altı yıl durdular. Etrafları fethettiler. Süleymanşah Gazi havlı bahadırılıklar etti. Fakat bu Rûm'un (= Anadolu'nun) dağlarından ve derelelerinden incindiler. Göçer evlerin davarı dereden, tepe-

den incinir oldu. Yine Türkistan'a döndüler. Geldikleri yola gitmediler. Halep iline çıktılar. Oradan Ca'ber kalesinin önüne vardılar. Orada Fırat ırmağının önlere geldiler. Geçmek istediler. Süleymanşah Gazi'ye: "Hanım! Biz bu suyu nasıl geçelim" dediler. Süleymanşah dahi atını suya tepti. Önü yarımış. Atı sürücü. Süleymanşah suya düştü. Ecel mukaddermiş. Allah'ın rahmetine kavuştu. Sudan çıkarıldılar. Ca'ber kalesinin önünde gömdüler. Şimdiki zamanda ona Türk Mezarı derler. O kaleye de yine o nesilden Döğer derler bir taife vardır, şimdi onlar hükmeder. Böyle olunca bu göçer evliler etrafa dağıldı. Bazısı Berriye'ye gitti. Şimdiki halde onlara Şam Türkmeni derler. Bazısı yine Rûm'a (= Anadolu'ya) döndüler. Kimi Tatar ve kimi Türkmen'dir. Şimdiki halde Rûm'da (= Anadolu'da) olan Tatar ve Türkmen'ler o taifedendir.

Bazısı Süleymanşah'ın üç oğluna uydular ki biri Sunkur Tegin'dir. Biri dahi Erdungrıl'dır. Biri si Gündoğdu'dur. Fırat suyunun başından bu üç kardeş geldikleri yola döndüler. Pasin ovasına, Sürmeli Çukuruna vardılar. Erdungrıl orda kaldı. Kardeşleri ile gitmedi. Bir dört yüz kadar göçer ev ile kaldı. O iki kardeş yine asıl vatanlarına gittiler. Erdungrıl o arada bir nice müddet durdu. Yaylasında yayladı. Kışlasında kışladı.

Bir nice zaman sonra Sultan Alâaddin dahi Rûm (= Anadolu) ülkesine yöneldi. Kısmet olduğu kadar fethetti. Padişah oldu. Bunu tafsili çoktur. Ben ihtisar ettim. Onun için ki Osmanlı Hanedanının menkıbelerini anlatayım.

Erdungrıl Gazi bunu işitti ki Selçuk Hanedanı neslinden Sultan Alâaddin, Acem'den Rûm'a (= Anadolu'ya) gelip padişah oldu: "Öyleyse bize dahi vâcib oldu ki erin kadri, kıymeti bilinir memleketeye gidelim, biz de gaza edelim" dedi.

Erdungrıl Gazi'nin üç oğlu vardı. Biri Osman idi. Biri Gündüz idi. Biri Saru Yatı idi. Ona Savcı dahi derlerdi. Bunlar dahi Rûm'a (= Anadolu'ya) yөнeldiler. Geldiler. Hısnımansur¹⁸ iline erdiler.

Erdungrıl Gazi'nin Rûm'a (= Anadolu'ya) gelmesine dair nice rivayetler vardır. En doğrusu bu benim anlattığımdır. O, oğlu Saru Yatı'yı Sultan Alâaddin'e gönderdi: "Bize de yurt gösterin. Vallah, gaza edelim" dedi. Saru Yatı, babasının haberini Sultan Alâaddin'e getirdi. Sultan Alâaddin de bunların geldiklerine gayet sevindi. Sultan Ötü'nün ve Karaca Hisar'ın tekfürü muti olup Sultana haraç verirdi. Domanıç Dağı'nı ve Ermeni Beli'ni bunlara yayla verdi.

Saru Yatı babasına geldi. Bu haberi verdi. Erdungrıl Gazi dahi kabul etti O vakit yürüyüp Engürü'ye (= Ankara'ya) geldiler. Yerlerinde sakin oldular. Erdungrıl Gazi zamanında savaş olmadı. Yaylaklarında yayladılar. Kışlaklarında kışladılar.

O zamanda Sahip Kara Hisar (= Afyon) ilinde Germiyanlılar'ın atası Alişar vardı. Bir de Çavdar derler bir Tatar zümresi vardı. Bu Kara Hisar ili ile Bilecik ilini zaman zaman gelirler, vururlar, yıkarlardı. Bu Erdungrıl Gazi'nin gelmesiyle o kâfirlerin ili o Tatarlar'dan emin olmuştu.

¹⁸ Bugünkü "Adıyaman".

Geldiklerinden bir nice yıl sonra Erdungrıl Gazi, Allah rahmetine vardı. Erdungrıl Gazi'nin Rûm'a (= Anadolu'ya) gelmesine dair bir nice rivayet vardır. En doğrusu benim anlattığımdır.

Söğüt'te Osman Gazi'yi babasının yerine lâayık gördüler. Osman Gazi, babasının yerine geçince yakın komşu kâfirlerle iyi geçinmeye başladı. Fakat Germiyanoglu ile düşmanlığa başladı. Onun için ki bu gelmiş oldukları ülkenin halkını onlar daima incitirlerdi.

Osman Gazi dahi gâh geceleyin, gâh gündüz gitmekle uzak yerlerden av avlamaya başladı. Kendisinin yanına hayli adam toplandı.

3. Bâb

Bu Bâb Onu Beyan Eder ki Osman Gazi Etrafa Gecede, Gündüzde Gâh Gâh Yürümeye Başladı.

İnegöl'de Aya Nikola derler bir kâfir vardı. Osman Gazi yaylaya ve kıslaya gittiği vakit onun göç eşyasına rahatsızlık verirdi. Osman Gazi, Bilecik tekfûrüne bundan şikâyet etti. Bilecik tekfûrüne dedi ki: "Sizden dileğimiz budur ki bizim göç eşyamızı, yaylaya göçtüğümüzde sizde emanet bırakalım". O da kabul etti. Ne vakit Osman Gazi yaylaya gitse bütün eşyalarını öküzlere yükletirlerdi. Birkaç hatun kişiyle gönderirlerdi. Kaleye bırakırlardı. Ne zaman yayladan gelseler armağan olarak peynir, halı, kilim ve kuzu iletirlerdi. Emanetlerini yine alırlar, giderlerdi. Bu kâfirler bunlara gayet güvenirdi. Ancak İnegöl kâfirleri Osman'dan çekinirlerdi. Bunlar da onlardan çekinirdi.

Bir gün Osman Gazi yetmiş kişiyle Ermeni Beli'nden, geceleyin İnegöl'ü ateşe vermek için geldi. Bu kâfirlerin casusu vardı. Pusu kurdular. Osman Gazi'nin Aratun adında bir casusu vardı. Geldi, haber getirdi: "Ermeni Beli'nin tükendiği yerde puslu kurdular" dedi. Gaziler de Hakka sığındılar. Doğru pusuya yürüdüler. Hepsi yaya idi. Kâfirler çoktu. Büyük savaş oldu. Osman Gazi'nin kardeşi Saru Yatı'nın oğlu şehid oldu ki o Bay Koca'dır. Ermeni Beli'nin tükendiği yerde Hamza Beğ köyünün civarındadır. Ziyaretgâhının yanında bir harapça kervansaray vardır. Oradan döndüler. Osman geri geldi, yaylaya gitti.

4. Bâb

Bu Bâb Onu Beyan Eder ki Osman Gazi Ne Rüya Gördü, Kime Haber Verdi ve Tabiri Ne Oldu, Onu Beyan Eder.

Osman Gazi, Tanrı'ya yalvardı ve bir lâhza ağladı. Uyku galib oldu. Yattı, uyudu. Osman Gazi'nin ve arkadaşlarının arasında bir aziz şeyh vardı. Hayli kerameti gözük müştü. Bütün halkın ona inancı vardı. Adı dervişti ama dervişlik içinde ve gönlündeydi. Dünyalığı, nimeti, davarı çoktu. Misafirhanesi hiçbir zaman boş kalmazdı. Osman Gazi de zaman zaman gelip bu dervişe konuk olurdu.

Osman Gazi uyuyunca rüyasında gördü ki bu azizin koynundan bir ay doğar, gelir, Osman Gazi'nin koynuna girer. Bu ayın Osman Gazi'nin koynuna girdiği demde göbeğinden bir ağaç çıkar. Gölgesi dünyayı tutar. Gölgesinin altında dağlar var. Her

dağın dibinden sular çıkar. Bu çıkan sulardan kimi içer, kimi bahçeler sular, kimi çeşmeler akıtır.

Osman Gazi uykudan uyandı. Sürdü, geldi. Şeyhe haber verdi. Bunun üzerine şeyh der ki: “Oğul, Osman! Sana müjde olsun ki Hak Taâlâ sana ve nesline padişahlık verdi. Mübarek olsun. Ve benim kızım Malhun Hatun senin helâlin oldu”. Hemen nikâh edip kızını Osman Gazi’ye verdi.

Şeyh Ede Balı, Osman Gazi’nin rüyasını tabir edip padişahlığı kendisine ve nesline müjdeleyince yanında bir müridi vardı ki adına Derviş Durdu oğlu Kumral Dede derlerdi, dedi ki: “Ey Osman! Sana padişahlık verildi. Bize de bir şükran borcu vermen gerek”.. Osman Gazi: “Ne vakit padişah olursam sana bir şehir vereyim” dedi. Derviş: “Bize şu köyceğiz yeter. Şehirden vazgeçtik” dedi. Osman Gazi kabul etti. Derviş: “Öyleyse bize bir kâğıt ver” dedi. Osman Gazi: “Ben yazmak bilir miyim ki benden kâğıt istersin. İşte bir kılıcım var. Babamdan ve dedemden kalmıştır. Onu sana vereyim. Bir de maşraba vereyim. Birlikte senin elinde olsunlar. Neslin bu nişanı saklasın. Eğer Hak Taâlâ beni padişahlığa erİştirirse benim neslim dahi bu alâmeti görüp kabul etsinler, kövünü almasınlar” dedi. Verdi. Şimdi dahi o kılıç Kumral Dede nesli elindedir. Osman Gazi padişahın neslinden gelenler o kılıcı görtünce dervİşlere ihsanlar ettiler ve o kılıcın kınını yenilediler. Osmanlı Hanedanından kim padişah olsa o kılıcı ziyaret eder.

Eda Balı yüz yirmi beş yıl yaşadı. İki zevce aldı. Biri gençliğinde, biri ihtiyarlığında idi. İlk hatununun kızını Osman’a verdi. İhtiyarlığında aldığı

Geredeli Tâceddin'in kızıydı. Hayreddin'le bacanak oldu. Bu menkıbeleri Sultan Murad'ın babası Sultan Mehmed zamanında Ede Balı oğlu Mahmud Paşa'dan işittim. O Mahmud Paşa da yüz yaşından ziyade yaşamıştı.

5. Bâb

**Bu Bâb Onu Beyan Eder ki Kaymatası Rüyasını
Tabir Ettikten Sonra Ne Oldu, Onu Bildirir.**

Osman Gazi bu tabiri işitince himmet kılıcını gönlünün beline sağlamca bağladı. Bir gece sürdü, İnegöl'e vardı. Yanında Kulaca Hisar derler bir hisarcık vardı. Onu yağmaladı. Ateşe verdi. Kâfirlerini kırdı. Bunun tarihi hicretin 684 ünde (milâdî: 9 Mart 1285-26 Şubat 1286) vâki oldu. Osman Gazi'nin ilk fethi bu oldu.

Osman Gazi o hisarı alıp da sabah olunca o ilin kâfirleri toplandılar. Karaca Hisar tekfürüne haber gönderdiler: "Neye durursun ki seni ve neslini esir ederler ve bu ili bizim elimizden alırlar. Harab ederler. Kendileri bir yerde yerleşmiş Türk değil ki biz dahi onunla münasebete girişeydik" dediler. "Şimdi bunları bu ilden çıkarmazsak yahut kırmazsak sonunda pişmanlık fayda vermez" dediler.

Onun bir arkadaşı vardı. Adına Kalanoz¹⁹ derlerdi. Onun yanına çok asker verdi. İnegöl kâfirleriyle toplandılar. Osman Gazi dahi gazileri topladı. İkizce²⁰ ye geldi. Domanıç Beli'ni aştıkları yerde çarpıştılar. Gayet büyük savaş oldu. Osman Gazi'nin kardeşi Saru Yatı orda şehid oldu. O yerde bir çam

¹⁹ Yahut "Falanoz".

²⁰ Yahut "Ekinci".

ağacı vardır. Şimdiki zamanda ona Kandilli Çam derler. Vakit vakit olur ki orada bir ışık görürler. O Kalanoz dedikleri kâfir dahi düştü. Osman Gazi'ye haber verdiler ki o kâfir düştü. Osman Gazi: "O itin karnını yarın. İt gibi bir yere eşin, gömün" dedi. Her ne dediyse yaptılar. O yerin adı şimdi İt Eşeni kaldı. Saru Yatı'yı dahi götürdüler. Söğüt'te babasının yanına koydular.

Bu gazanın tarihi Osman Gazi Han elinde hicretin 685 inde (milâdi: 27 Şubat 1286-15 Şubat 1287) vâki oldu.

6. Bâb

**Bu Bâb Dahi Onu Bildirir ki Sultan Alâaddin'e
Haber Kiminle Vardı ki Bu Kâfirler Müslüman-
lar ile Ne İş Etti.**

Şimdi Sultan Alâaddin'e haber vardı ki Osman Gazi'nin üzerine kâfirler kalabalık askerle varmışlar; kardeşi Saru Yatı'yı şehid etmişler. Hangi kâfirin askeri geldiyse bildirdiler. Sultan dahi: "Malûm oldu ki Karaca Hisar tekfürü bizimle düşman olmuş. Germiyanoglu da o garibleri (= Osmanlıları) sevmez. Çok defa o kâfirlerin hareketi onun ihmalin-dendir. Ben bilirim" dedi. Emretti: "Tez asker toplansın" dedi. O kâfirler böyle işler yaparlar, bizde İslâm gayreti yok mudur" diyip büyük bir ordu topladı. Hücum ettiler. Karaca Hisar'ın üzerine geldiler. Osman Gazi de geldi. O da bir taraftan cenge girdi. Bir iki gün savaş olunca feryatçılar gelip: "Bayıncar Tatar geldi. Ereğli'yi aldı. Yıktı. Halkımı kırdı ve şehri ateşe verdi" dediler. Sultan Alâaddin,

pıstılar. Gayet büyük savaş oldu. Osman Gazi'nin kardeşi Saru Yata orda şehid oldu. O yerde bir çam Osman Gazi'yi çağırıp getirdi. Hisar için getirdikleri savaş levazımının hepsini verdi. Dedi ki: "Oğul, Osman Gazi! Sende saadet alâmetleri çoktur. Sana ve nesline âlemde karşı koyacak kimse yoktur. Benim duam, Allah'ın yardımı, evliyanın himmeti, Muhammed'in mucizeleri seninle beraberdir".

Kendisi memleketine gitti. Sultan gidince Osman Gazi dahi birkaç gün sabretti. Sonunda kaleyi yağma etti. Fetholundu. Tekfürünü de tuttu. Gazilere dahi ganimetler verdi. Şehrin evlerini gazilere ve başkalarına dağıtarak onu Müslüman şehri yaptı.

Bu fethin tarihi hicretin 687 sinde (milâdî: 6 Şubat 1288 - 14 Ocak 1289) vâki olmuştur.

7. Bâb

Bu Bâb Sultan Alâaddin'in Kendi Memleketine Varıp Tatarlar ile Ne Yaptığını Bildirir.

Sultan Alâaddin dahi gör ne yaptı: Hemen Ereğli'ye yöneldi. Tatarlar dahi bildiler ki Sultan kendilerinin üzerine gelir, hemen onlar dahi karşıladılar. Biga Öyüğü'nde buluştular. İki gün gecesiyle savaşıldı. Sonunda Tatarlar yenildi. Öyle kırdılar ki hayalarını kestiler. Derisini birbirine diktiler. Keçeye kapladılar. Ad olsun diye sayvanlar yaptılar. Şimdi dahi o yazıya "Taşak Yazısı" derler.

Karaca Hisar'ın fethi tarihi hicretin 687 sinde (milâdî: 6 Şubat 1288-14 Ocak 1289) Osman Gazi elinden oldu.

8. Bâb

**Bu Bâb Dahi Osman Gazi Hisarı Aldıktan Sonra
Sultan Alâaddin'e Ne Gönderdi ve Sultandan
Ona Ne Geldi, Onu Bildirir.**

Osman Gazi hisarı aldı. Tekfürünü tuttu. Hayli hediyelerle birlikte kardeşinin oğlu Ak Temür'le Sultana gönderdi. Sultanın dahi ferahlığı ziyade oldu. Ak Temür'e çok ihsanlarda bulundu. Osman Gazi'ye dahi sancak, çadır, iyi atlar ve silâhlar verdi. Ak Temür, sancağı getirdiği vakit ikinci zamanydı. Nöbet vuruldu. Osman Gazi nöbet vurulurken ayakta durdu. Tâ şimdiye kadar Osmanlı Hanedanı seferde nöbet vurulsa ayakta dururlar.

Sual: Başka padişahlarda bu âdet yoktur. Ya bu Osmanlı Hanedanında nedendir?

Cevap: İki hususî mânası vardır. Biri budur ki bunlar gazilerdir. Nöbet vurulması gazanın bildirilmesidir. Gazaya hazır olun demek olur. Bunlar dahi Allah rızası için gazaya hazırız diye ayak üzre dururlar. Biri dahi bunlar yoksul doyurucu sofrası sahipleridir. Dünya halkına nimetler yedirirler. Bu Osmanlı Hanedanı ne yaparsa ahlâk kanunu üzere yapar.

9. Bâb

**Bu Bâb Onun Beyanındadır ki Osman Gazi
Dost ve Yoldaş Olarak Kimi Edinsin ve Civarındakilerle Nasıl Yaşasın.**

Osman Gazi, kardeşi Gündüz'ü çağırdı: "Sen ne dersin? Biz bu ülkeleri nasıl fethedelim? Nasıl hareket edelim ki etrafımızda asker toplansın" dedi.

Kardeşi: "Civarımızda olan illeri vuralım, bozalım" dedi. Osman Gazi dedi ki: "Bu düşünce yanlıştır. Şundan dolayı ki bu illeri yıkıp yakınca bu Karaca Hisar şehrimiz mamur olmaz. Yapılması gereken budur ki komşularımızla iyi geçinip dostluk edelim".

Nitekim bu tedbirden önce Bilecik tekfürü ile daima dostluk ederlerdi. Yaylaya gitseler emanetlerini Bilecik hisarında bırakırlardı. Ne zaman gelseler tulumla peynirler, yağlar, kaymaklar, iyi halılar ve kilimler gönderirlerdi. Er kişi ile göndermezlerdi. Kadınları ile gönderirlerdi. Onlar da Osman Gazi'ye gayet güvenirlerdi. Bir suretle bunların arasında geçimsizlik olmadı.

Germiyanoglu ile zaman zaman Osmanlılar cengederlerdi. Bu kâfirler dahi Germiyanoglu ile Osman'ın düşmanlığı var diye gayet ferah olurlardı.

Osman Gazi, Eskişehir'de hamam yöresinde pazar kurdurdu. Etrafın kâfirleri dahi gelirler, işlerini görürlerdi. Zaman zaman Germiyan halkı da gelirdi.

Bir gün Bilecik'ten pazarcı kâfirler gelmişler. Germiyan'dan dahi gelmişler. Bu Bilecik'te kâfirler iyi bardak yaparlar. Pazara yük ile satmaya getirmişler. Germiyanlı'nın birisi bir bardak almış. Hiç bir şey vermemiş. Bu kâfir gelmiş Osman Gazi'ye şikâyet etmiş. Osman Gazi de o kişiyi getirmiş. Belki dövmüş ve kâfirin hakkını alvermiş. Gayet iyi yasak etmiş ki asla Bilecik kâfirini incitmeyeler.

İş o dereceye vardı ki Bilecik kâfirlerinin kadınları dahi gelirler, Eskişehir'in pazarında alış veriş edip emniyet ve selâmetle giderlerdi. Bu Bileciğin kâfirleri dahi gayet güvenmişlerdi ki "bu Türk bizimle iyi doğruluk eder" derlerdi.

10. Bâb

**Bu Bâb Dahî Harmankaya Kâfirleri Osman
Gazi İle Nasıl Aşına Oldular ve Ne Eylediler,
Onu Bildirir.**

Osman Gazi ki sancak beği olup ata bindi, Köse Mihal daima onunla beraber olurdu. Ekseri bu gazilerin hizmetkârları Harmankaya kâfirleriydi. Bir gün Osman Gazi, Mihal'a: "Tarakçı Yenicesi'ne hücum edelim deriz. Sen ne dersin" dedi. Mihal dedi ki: "Hanım! Sorkun üzerine Sarıkaya dan, Beştaş'tan geçelim ki Sakarya suyunu geçebilelim. Hem gaziler bize o taraftan gelirler. Mudurnu ilmi dahi vurmaya kolaydır. Hem o il mamurdur. Samsa Çavuş da o ile yakın yerededir. Ona da haber edelim ki bir fırsat olduğu demde bize bildirsin".

Öyle yaptılar. Vardılar, Beştaş'ın tekkesine konular. Şeyhine sordular: "Su geçit verir mi?" Şeyh: "Allah'ın fazlı ile gazilere geçittir" dedi. Atlarının yemini kesip bindiler. Su kenarına vardılar. Samsa Çavuş'u su kenarında hazır bekler buldular. Aldı bu gazileri, doğru Sorkun üzerine iletti. Oranın kâfirleri Samsa Çavuş'u tanırlardı. Onu ve askeri görünce baş eğip itaat ettiler. Erkeği, kadını karşılamaya çıktı. Aralarında bir tanınmış kâfir vardı. Onu çağırdılar. Geldi. Osman Gazi ile andlaştılar ki Samsa Çavuş her ne derse onu kabul edeler.

Sual: Samsa Çavuş kimdir?

Cevap: Hayli adamı olan birisidir. Yoldaşlığa yarar bir kardeşi dahi vardır ki Sülemiş derler. Erdungrıl Gazi, Söğüt'e geldiği vakit bunlar da onunla birlikte gelmişlerdi. Orada durmadılar. İnegöl kâ-

firleri zarar verdiğinden varıp Mudurnu civarında karar ettiler. Oranın kâfirleriyle iyi geçinip dururlardı. Bundan dolayı Osman Gazi o yöreyi onlara emanet etti.

Osman Gazi oradan hücum edip Göynük çevresini vurdu. Tarakçı Yenicesi'ni dahi vurdu. Yakıp yıktılar. Geldi'ar, Göl-Flanoz'a çıktılar. Yine Harmanakaya'dan Karaca Hisar'a geldiler. Mihal, önlerince kılavuz oldu. Esir almadılar. Çok mal ve ganimet aldılar. Halkı kendilerine tâbi etmek için böyle yaptılar.

Bunun tarihi de yukardaki tarihte oldu.

Osman Gazi bunca gazalar etmeye başlayınca etrafın kâfirleri çekinir oldular. Osman Gazi, Bilecik kâfirlerine gayet hürmet ederdi. Sordular: "Bu Bilecik kâfirlerinin senin yanında hürmeti var; nedendir" dediler. Dedi ki: "Komşularımızdır. Biz bu ile garip olarak geldiğimiz zaman onlar bizi hoş tuttular. Şimdi bize dahi gerektir ki bunlara hürmet edelim".

11. Bâb

Bu Bâb Onu Beyan Eder ki Köse Mihal Düğün Yapar, Kızını Göl-Flanoz Oğlunun Beğine Verir.

Çok ağır hazırlık gördü ki büyük düğün yapar. Her şey tamam oldu. Etrafın kâfirlerine ve tekfürlere davetçiler gönderdi. Osman Gazi'yi de çağırdı. Tekfürlere haber saldı: "Gelin. Bu Türk'le tanışın ki kötülüğünden emin olasınız" dedi. Kararlaştırılan günde geldiler. Çok hediyeler getirdiler. Osman Gazi hepsinden sonra geldi. İyi halılar, kilimler ve sürü ile koyunlar getirdi. Osman Gazi'nin hediyelerini çok

beğendiler. Hâsılı üç gün düğün oldu. Bu tekfürler Osman Gazi'nin cömertliğine hayran kaldılar. Ancak fırsat bulamadılar ki Osman Gazi'yi yakalayalar.

Bilecik tekfürüne Osman Gazi dostluk gösterdi. Bununla uzaktan aşinalıkları vardı ama birbirlerini görmemişlerdi. Osman Gazi yaylaya gitse bütün emanetlerini Bilecik hisarına bırakırdı. O sebepten aşına olmuşlardı.

Bilecik tekfürü dahi düğün yapmaya niyet etti.

12. Bâb

Bu Bâb Bilecik Tekfürünün Düğününü Bildirir.

O dahi Yar Hisar tekfürünün kızını alacaktı. O da Mihal'ı çağırdı. Konuştular. Düğünün bütün hazırlıklarını tamam ettiler. O da bu etrafın tekfürlerine davetçiler gönderdi. Osman Gazi'ye davetçi gitmeden Bilecik tekfürüne sürü ile koyun gönderdi ve: "Kardeşim bunu düğüne hizmet edenlere yedirsin. İnşaallah ben de geldiğim vakit hediye getiririm. Eğer kardeşime lâıyk hediye yoksa da bize lâıyk olanını hazırladım" dedi. Elhâsıl bunlar davet olunmadan gönderdikleridir. Tekfür, Mihal'ı Osman Gazi'ye davetçi yolladı. Bir hayli altın ve gümüş eşyaları da beraber gönderdi.

Mihal, Osman Gazi'ye geldi. Tekfürlerin maksatları nedir, bildirdi. Gafil davranma dedi ve Gazi'yi düğüne çağırdı. Osman Gazi de Mihal'ı davetçiliğinden dolayı bir hayli hediye verdi. Dedi ki: "Mihal Bağ! Git, kardeşime benden çok selâm et. İşte şimdi biz de yaylaya göçüyoruz. Kayınanam ve hatunum dahi kardeşimin anası ile tanışmak isterler. Karde-

şim de bilir ki Germiyanoglu bizimle ne haldedir. Yine kerem etsin. Daima zahmetimizi çekegelmişlerdir. Bu yıl dahi çeksinler. Anamın ve benim eşyalarımızı hisara gönderelim”.

Osman Gazi'nin bu haberini gelip tekfüre bildirdi. Tekfür çok sevindi. Sözüünü candan kabul etti. Mihaî'i yine gönderdi. Osman Gazi'nin gelmesi için bir gün kararlaştırıldı ve Osman Gazi: “Bilecik dar yerdir. Düğünü orada yapmasın. Çakır Pınarı'nda yapsın” diye de haber gönderdi.

Bu sözü de kabul edip düğünü Çakır Pınarı'nda yaptı. Kararlaştırıldığı gün Osman Gazi öküzlerini yükledi. Her zaman öküz ileten kadınlara verdi. Keçelerin arasına bir hayli adamlar sardılar. Sürdüler. Akşam karanlığında hisara girdiler. Bir iki katar öküz girince keçe yüklerinden adamlarla yalın kılıçlar döküldü. Kapıcıları paraladılar. Hisarda da az adam kalmıştı. Çoğu gitmişlerdir. Hisar fetholundu.

Bu tarafta Osman Gazi dahi görelim ne eyledi: Bir nice gazileri baş bezleriyle kadın kılığına koydu. Tekfüre haber gönderdi: “Bunları ayrıca bir yerde oturtsunlar ki kadınlarımız oradaki tekfürleri görüp utanmasınlar” dedi. Tekfür bu söze gayet sevindi: “Türk'ün erkeği, kadını elime girdi” dedi.

Yer hazırladılar. Osman Gazi, öküzleri getirenlerle söz etmişti: Onlar hisara girdiği saat Osman Gazi de tekfüre gelecekti. Akşamlayın geldi. Yani kadınlarını aşikâre getirmedi. Tekfür dahi karşladı. Büyük savğı ile oturttu.

Tekfür odasına varmadan Osman Gazi atına bindi. Mihaî dahi bindi. “Hay! Türk kaçtı” dediler. Tekfür sarhoşça idi. Ata binip o dahi Türk'ün ar-

dına düştü. Osman Gazi geldi. Kaldırık²¹ derler bir dere vardır. Bileciğe yakın yerededir, orda durdu. Tekfür dahi oraya erince boğazı eleverdi. Osman Gazi, tekfürün başını kestirdi. Döndü.

Sabahleyin Yar Hisar'a indi. Tekfürünü tuttu.. Gelini de tuttular. Düğüne gelen halkın ekserisini esir ettiler. Çabucak Durkut Alp'ı İnegöl'e saldırlar ki İnegöl tekfürü olan Aynikola ıııtıp kaçmasın. Durkut Alp gidip İnegöl'ü çevirdi. Osman Gazi ne aldıysa Bileciğe getirdi. Ne lâzımsa yaptı. Oradan İnegöl'e gelip yağma etti. Gaziler yağmayı ıııtınca hisara dol-dular. Tekfürünü parça parça ettiler. Erkeğini kırdılar. Diğisini esir ettiler. Çünkü çok Müslümanın kırılıp şehid olmasına bu kâfir sebep olmuştı.

13. Bâb

**Bu Bâb, Yar Hisar Tekfürünün Kızı Olan Gelini
Aldıktan Sonra Kime Verdiler, Onu Bildirir.**

Osman Gazi onu oğlu Orhan Gazi'ye verdi ki o Ülüfer²² Hatun'dur. Orhan o sırada delikanlı olmuştu. Bir oğlu daha vardı ki onu göç işleri üzerine memur etmişti. Aldıkları bu dört tane hisarın memleketinde adalet üzere hareket ettiler. Bütün köylüler gelip yerlerinde oturdular. Halleri kâfir zamanındakinden daha iyi oldu. Buradaki kâfirlerin rahatlığını ıııtıp başka yerlerden de adam gelmeye başladı. Elhâsıl Osman Gazi düğün yapıp Ülüfer Hatun'a oğlu Orhan Gazi'ye vermek istedi ve öyle yaptı. Ülüfer Hatun o hatundur ki Kaphıca Kapısı'na yakın yerde, Bursa hi-

²¹ Yahut "Kıldırık" veya "Kaldırayuk".

²² Yahut "Lülüfer".

sarı dibinde tekkesi vardır. Ülüfer suyu köprüsünü de o hatun yapmıştır. O suya Ülüfer diye ad verdiler. Murad Han Gazi de onun oğludur. Süleyman Paşa da onun oğludur. İkisinin de babası Orhan Gazi'dir. Hatun ölünce Orhan Gazi ile Bursa hisarında beraber gömüldü.

Bu fethin tarihi hicretin 699 unda (milâdî: 28 Eylül 1299 - 15 Eylül 1300) vâki oldu.

14. Bâb

Bu Bâb Onu Beyan Eder ki Osman Gazi Cuma Namazını Nasıl Kıldırıldı ve Her Şehirde Ne Suretle Oldu, Onları Bildirir.

Karaca Hisar'ı alınca şehrin evleri boş kaldı. Germiyan ilinden ve başka yerden hayli adamlar geldi. Osman Gazi'den ev istediler. Osman Gazi de verdi. Az zamanda mamur oldu. Birçok kiliseleri de mescit yaptılar. Pazar da kurdular. Halk toplanıp "cuma namazı kılalım ve bir kadı isteyelim" dediler. Dursun Fakı derler bir aziz kişi vardı. O halka imamlık ederdi. Hallerini ona sövlediler. O da gelip Osman Gazi'nin kayınatası Ede Balı'ya söyledi. Daha söz bitmeden Osman Gazi geldi. Sorup isteklerini bildi. "Size ne lâzımsa onu yapın" dedi. Dursun Fakı: "Hanım! Sultandan izin gerektir" dedi. Osman Gazi dedi ki: "Bu şehri ben kendi kılıcımla aldım. Bunda sultanın ne dahli var ki ondan izin alayım? Ona sultanlık veren Allah bana da gaza ile hanlık verdi. Eğer minneti şu sancak ise ben kendim dahi sancak kaldırıp kâfirlerle uğraştım. Eğer o, ben Selçuk Hanedanımdanım derse ben de Gök Alp oğluyum derim. Eğer

bu tülkeye ben onlardan önce geldim derse Süleyman-şah dedem de ondan evvel geldi”.

Halk razı oldu. Kadılığı ve hatipliği Dursun Fakı'ya verdi. Cuma hutbesi ilkönce Karaca Hisar'da okundu. Bayram namazını orada kıldılar.

Bunun tarihi hicretin 699 unda (milâdî: 28 Eylül 1299-15 Eylül 1300) vâki oldu.

15. Bâb

Bu Bâb Osman Gazi'nin Kanunu Hükümlerini Bildirir.

Kadı konuldu. Sübaşı konuldu. Pazar kuruldu ve hutbe okundu. Bu halk kanun ister oldular. Germiyan'dan birisi geldi. “Bu pazarın vergisini bana satın” dedi. Halk “Osman Han'a git” diye cevap verdi. O adam, hana gidip sözünü söyledi. Osman Gazi sordu: “Vergi nedir”. Adam dedi ki: “Pazara ne gelse ben ondan para alırım”. Osman Gazi: “Senin bu pazara gelenlerde alacağın mı var ki para istersin” dedi. O adam: “Hanım! Bu türedir. Bütün memleketlerde vardır ki padişah olanlar alır” dedi. Osman Gazi sordu: “Tanrı mı buyurdu, yoksa beğler kendileri mi yaptı?”. O adam yine: “Türedir hanım! Ezelden kalmıştır” diye cevap verdi. Osman Gazi çok öfkelenildi: “Bir kişinin kazandığı başkasının olur mu? Kendi malı olur. Ben onun malına ne koydum ki bana akça ver diyeyim? Bire kişi! Var, git! Artık bana bu sözü söyleme ki sana ziyanım dokunur” dedi.

Bunun üzerine halk dedi ki: “Hanım! Bu pazarı bekleyenlere âdettir ki bir nesnecik vereler”. Osman Gazi: “Madem ki böyle diyorsunuz, öyleyse bir yük

getirip satan herkes iki akça versin. Satamayan bir şey vermesin. Kim bu kanunumu bozarsa Allah onun dinini de, dünyasını da bozsun. Kime bir tımar veririm elinden sebepsiz yere almasınlar. O ölünce oğluna versinler. Çok küçük dahi olsa versinler. O, sa-vaşa yarayacak hale gelinceye kadar sefer vaktinde hizmetkârları sefere gitsin. Her kim bu kanunu tutarsa Allah razı olsun. Eğer neslime bu kanundan başka bir kanun koyduracak olurlarsa edenden ve ettirenden Allah razı olmasın" dedi.

16. Bâb

Bu Bâb Onu Beyan Eder ki Bu Aldığı Ülkenin Tımarını Kimlere Verdiler, Onu Bildirir.

Karaca Hisar sancağı ki ona İnönü derler, oğlu Orhan Beğ'e verdi. Sübaşılığını kardeşi Gündüz'e verdi. Yar Hisar'ı Hasan Alp'a verdi. Bu da bir yarar yoldaşı ve kendileriyle birlikte gelmişti. İnegöl'ü Durkut Alp'a verdi. Şimdi dahi o azizin adı anılır. İnegöl yöresinde köyleri var ki ona Durkuteli derler. Kayınatası Ede Balı'ya Bilecik gelirini tımar verdi. Hatununu babası ile Bilecik'te beraber bıraktı. Kendisi Yenişehir'e gitti. Yanındaki gazilere evler yapıverdi. Orada durur oldu. Onun adını Yenişehir kodular. Bir oğlu ki Alâaddin Paşa'dır, onu kendi yanında alakoydu.

Zaman zaman babası ile Orhan Gazi dört yana hücum ederlerdi. İzniğe dahi inerlerdi. Köprü Hisar'a dahi birkaç kere gittiler. Onu da sonra yağma ile fethettiler. Ondan sonra Marmara iline vardılar. Kâfirleri itaat ettiler. Osman Gazi de kendi yerine gel-

di. Yine Yenisehir'de oturdu. Birkaç gün gaziler at-
larını dinlendiriler. İznik iline hücum ettiler. Şehrin
kapısını kuşattılar. Hayli gün savaştılar. Dört yan-
dakiler itaat ettiler, tâbi oldular. Kalenin üzerine
baskı için asker koydular. Tâbi olan yerleri tımar
erlerine verdiler. Kendileri yine Yenisehir'e çıktılar.

17. Bâb

Bu bâb onu beyan eder ki Bursa tekfürü ve
birkaç tekfür, Adranos tekfürü, Bidnos²³, Kestel ve
Kite tekfürleri ittifak ettiler; toplanıp dediler ki:
"Türk'ün üzerine yürüyelim. Onu ortadan kaldıra-
lım. Adını sanını bırakmayalım ki şerrinden emin ola-
lım". Kalabalık asker topladılar. Yürüdüler.

Osman Gazi dahi Allah'a sığındı. Karşıladi. Ha-
zır olan gazilerle Koyun Hisarı'nda buluştular. Sa-
vaşa savaşa Dinboz'a geldiler. Kâfirler dağa arka ve-
rip durdular. Büyük kırgın oldu. Osman Gazi'nin kar-
deşi Gündüz'ün oğlu Aydoğdu şehid oldu. Dinboz'da
Koyun Hisarı'na giden yolun üzerinde yatmaktadır.
Mezarına taş çevirmiştirler. O ilde at sancılansa onun
mezarına iletirler. Dolastırırlar. Allahü Taâlâ şıfa
verir.

Adranoss tekfürü kaçtı. Kestel tekfürü öldü.
Bursa tekfürü hisarına girdi. Kite tekfürü, Osman
Gazi'nin karşısındaydı. O da kaçtı. Osman Gazi ardı-
na düştü. Tekfür gelip Ulubat'a düştü. Osman Gazi
de varıp Ulubat köprüsünün başında kondu. Haber
gönderdi: "Kaçanı verin. Yoksa göl başından dola-
şır, bütün ilinizi harab ederim" dedi. Ulubat tekfürü:

²³ Yahut "Bernos".

“Anlaşalım. Şen ve senin neslinden kimse bu köprüden geçmesinler. Senden kaçanı verelim” dedi. Osman Gazi kabul etti. O zamandan tâ bugüne değin Osmanlı Hanedanı Ulubat köprüsünden geçmediler. Sudan kayıkla geçerler. Kaçanı verdiler. Gelip Kite hisarına karşı parça parça ettiler. Hisarı da aldılar. İçine er koydular. Çevresini muhafaza altında tuttular.

Bu gazanın tarihi hicretin 702 sinde (milâdi 26 Ağustos 1302-14 Ağustos 1303) vâki oldu. Bu gazanın adına Dinboz gazası derler.

18. Bâb

Bu Bâb Onu Beyan Eder ki Bursa Hisarının Üzerine Osman Gazi'nin Havâleler²⁴ Yaptığını Bildirir.

Osman Gazi gördü ki bu hisar savaşıyla alınmaz. Buna sabır gerek. Bu hisara havâleler yapmaya koyuldu. Kaplıca tarafına bir hisar yaptı. İçine kardeşinin oğlu Akdemir'i koydu ki o gayet bahadır, yarar erdi. Onunla birlikte hayli yoldaşı dahi koydu. Bir havâle de sağ tarafına yaptı. Balabancık derler, bir kulu vardı. O da gayet gözüpek erdi. Bu hisara da onu koydu. Bu iki hisarı bir yılda yaptı. Köylerini mamur etti. Hisardan dışarı bir kâfir parmağını bile çıkartmaz oldular.

Bu iki taraftan gaziler ili ellerinde tuttular. Bir nice yıl hisara rahatlık vermediler. Bunlar burada

²⁴ “Havâle”, alınması güç bir kaleyi iyice sıkıştırarak dışardan yardım almasını önlemek için o kaleyi gözetleyebilecek yerlerde yapılan küçük hisarların adı.

mahpus dursunlar, görelim Osman Gazi daha neye meşgul olur.

19. Bâb

Osman Gazi Yenişehir'e gelince etrafın kâfirleri geldiler, onunla uğraştılar. Osman Gazi hepsinin ülkesini zaptetti. Adalet ve iyilikle mamur etti. Gaziler ferah oldular. Her birisine köyler verdi. Yerler verdi. Her kişiye değerine göre riayet etti. Osman Gazi'nin yanındaki gaziler kuvvetlendiler. Daima gaza etmek isterlerdi.

20. Bâb

Bu Bâb Onu Beyan Eder ki Mekece, Ak Hisar, Geyve, Leblebici Hisarı ve Çadırı'nın Ne Suretle Alındığını Bildirir.

Gaziler gördüler ki ne tarafa yürüseler galip geldiler, Osman Gazi'ye şöyle dediler: "Hanımız! El-hamdülillâh kâfir mağlûp, Müslümanlar ise galiptir. Çünkü senin gibi gayretli hanımız vardır. Şimdiden sonra durmak caiz değildir". Osman Gazi: "Mihal'ı çağıralım. İslâma davet edelim. Onu Müslüman edelim. Ondan sonra nereye dersiniz Allah emriyle gidelim. Eğer Müslüman olmazsa önce onun ilini vuralım" dedi.

Mihal'a adam gönderdiler. "İyi seferimiz vardır. Tez gel ki hazır olup dururuz" dediler. Mihal haberi işitince acele geldi. İyi atlar ve iyi kılıçlar hediye ettiler. El öptü ve hemen: "Hanım! Beni Müslüman edin. Hazreti Peygamberi düşümde gördüm. Ba-

na iman arz kıldı” dedi. İman arzettiler. Kabul etti. O bâtl dini terkedip halis Müslüman oldu. Hemen hil’at giydirdiler. Osman Gazi’nin oğlu Orhan’ın yanına verdiler. Karaca Hisar’da ikisini beraber bıraktılar.

Bir gazi daha vardı. Saltuk Alp derlerdi. Onu da beraber koydular. Osman Gazi’nin bir oğlunu da anası ile birlikte Bilecik’te bıraktılar.

Kendisi Hakka sığındı. Yürüdü. Doğru Leblebi-ci Hisarı’na vardı. Tekfürü itaat ile karşı geldi. Onu yerinde bıraktı. O kâfirin bir oğlu vardı. Onu kendisiyle birlikte aldı. Doğru Lefke’ye vardılar. Çadırılı tekfürü ve Lefke tekfürü itaat edip karşı geldiler. Memleketlerini teslim ettiler. Kendileri Osman Gazi’nin yanında yarar nöker⁵² ler oldular.

Samsa Çavuş geldi: “Hanım! Bu ili bana ver ki tekrar düşman olmasınlar” dedi. Osman Gazi: “Bu ilin bazılarını vermem. Çünkü bunları memleketlerinden çıkarmayacağım” dedi. Lefke’nin yanında, dere ağzında, Yenışehir suyunun kenarında bir hisarcık vardı. Onu Samsa Çavuş’a verdi. Şimdi dahi oranın adı Çavuş Köyü’dür.

Oradan Mekece’ye vardılar. O da itaat ile geldi. Tekfürü Ak Hisar’a beraber geldi.

Ak Hisar tekfürü asker toplamış, karşı koydu. Gayet iyi savaştılar. Sonunda kaçtı. Hisarına girmede. Gaziler hisarı yağma ettiler. Tekfürü kaçıp Kara Çebiş Hisarı’na girdi. O hisar Sakarya kenarında, dere içinde sarpa bir hisardır.

⁵² Moğolca olup Türklerde de kullanılan “nöker” kelimesi hükümdar maiyetinde, ona hizmet eden arkadaş demektir.

Birkaç gün yürüdüler. Döndüler. Geyve'ye vardılar. Kâfirleri hisarı boş bırakıp gitmiş, Kuru²⁶ Deresi dedikleri yerde gizlenip oturmuş. Osman Gazi'ye bildirdiler. "Hey, ne duruyorsunuz" dedi. Yürüdüler. Gizlendikleri yeri buldular. Hemen daldılar. Tekfürü tuttular. Osman Gazi'ye getirdiler. Ganimet mallarını aldılar. Oradan Tekfür Pınarı'na geldiler. Onu da aldılar. Bir aydan çok o ilde durdular. İtaat eden yerleri tımar erlerine verdiler. Halkını koruyarak inandırdılar. O yerlerde günümüze kadar asayiş sağlandı.

Bu gaza fethinin tarihi hicretin 704 ünde (milâdî: 4 Ağustos 1304-23 Temmuz 1305) vâki oldu.

21. Bâb

Bu Bâb Onu Beyan Eder ki Orhan Gazi Karaca Hisar'da İken Germiyan'dan Çavdar Tatarı Geldi, Aldı, Onu Bildirir.

Şimdiki zamanda dahi onlardan vardır. Çavdarlı derler. Osman Gazi, Lefke gazasına gittiğinde Çavdar Tatarı, Karaca Hisar'ın pazarına hücum etmiş. Orhan Gazi'ye de haber etmişler ki Tatar, pazarı bastı. Orhan Gazi de Eskişehir'de at nallatıyormuş.

Bu haberi işitince hemen ata binip sürdü. Dağlar arasında Oynaş Hisarı derler bir viranca hisar vardır, Tatarlar'la orada buluştu. Göz açtırmadı. Tatarlar'ı yakaladı. Aldıklarını geri verdirdi. Hayli Tatar'ı da tuttu. Karaca Hisar'a getirdi. Babası gelin-

²⁶ Yahut "Kurd".

ceye kadar sakladı. Osman Gazi gelince Çavdaroğlu'nu getirdiler. Osman Gazi dedi ki: "Oğul! Bu zâlim, komşudur. Hem de Müslümandır. Kendilerine, beğleriyle birlikte and vereyim. Koyuverelim. Varsın memleketine gitsin" dedi. Öyle yaptılar. O zamandan tâ Yıldırım zamanına kadar düşmanlık olmadı.

22. Bâb

Bu Bâb Onu Beyan Eder ki Osman Gazi, Oğlu Orhan Gazi'yi Ak Yazı'ya ve Koca Eli'ne Ne Suretle Gönderdi, Onu Bildirir.

Bir gün Osman Gazi dedi ki: "Oğul, Orhan! Bu Tatar'a gerçi and verdik. Ancak bunların Tatarlığı gitmez. Gel, sen bu gazilerle Kara Çepiş'e ve Kara Tegin'e var. Allah sana başarı verir diye umarım".

Orhan Gazi: "Hanım! Her ne buyurursan kabul ederim" dedi. Akça Koca, Konur Alp, Gazi Rahman ve Köse Mihal'ı yarar yoldaş'ardır diye Orhan Gazi'nin yanına verdi. "Gaziler! Ha göreyim sizi ki din yolunda nasıl davranırsınız" dedi.

Orhan Gazi'nin ilk yalnız seferi budur.

Babasının duasını aldı. Himmet kılıcını kuşandı. Gaza niyeti ile sefere çıktı. Doğru Kara Çepiş'e yürüdü ki Osman Gazi dahi oraya gitmişti. Bir konak yer kaldı ki hisara varalar. Orada gazileri üç bölük ettiler. Bir bölüğü vardı, hisarın üstüne yürüdü ki Orhan onlarla beraberdi. Bir bölüğü geceleyin hisarın ötesine geçti. Bir bölüğü de hisarın yanında²⁷ bir dereye girdiler.

²⁷ Yahut "Arkasında".

Orhan Gazi birkaç gün hisar önünde savaştı. Kendilerini sarsılır gibi gösterdiler. Savaş ederken kaçtılar. Kâfirler de hisardan çıktılar. Türkler kaçtı diyip hepsi hisar önüne çıktılar. Bir Türk buldular. Tuttular. Tefküre götürdüler. Tekfür “daha başka Türk var mı” diye sordu. Türk: “Yoktur. Hepsi bu kaçanlardır” dedi. Tekfür bu sözü işitince çok ferahladı. Gözcüler gönderdi. Hiç Türk görmediler. Hisar kapısını açtı: “Varalım, Türkler’in ardını basalım” dedi. “Türkler’i dereden çıkarmayalım” dedi. Hemen atına binip sürdü.

O zaman, yanda gizlenmiş olan Türkler hisar kapısını tuttu. Yukardaki Türkler de gözüktü. Tekfür: “Hey! Daha Türk varmış” dedi, döndü. Hisar önünde duran Türkler ile karşılaştı. Tuttular. Hisara karşı getirdiler. Hisarı aldılar. Mahnı gazilere verdiler. Sipahisini çıkardılar. Hisarı sağlamlaştırdılar.

Tekfürü aldılar. Aşağı yanında Ap Suyu²⁸ derler bir hisar daha vardı. Oraya getirdiler. Onu da ahd ile aldılar. Bu iki hisara er koydular. Konur Alp’a Kara Çebüş’ü verdiler. Akça Koca’ya Ap Suyu’nu verdiler.

Orhan Gazi döndü. Tekfürü aldı. Birlikte gitti. Sipahilerini de Ak Hisar’a getirdi. İlin kâfirlerini emniyet içinde yerli yerinde bıraktı.

Konur Alp zaman zaman çıkar, Ak Yazı’ya hücum ederdi.

Akça Koca dahi Ayan Gölü’nün suyunun aktığı yerde, Beş Köprü’de burguzcuk vardı. Orayı du-

²⁸ Yahut “Abcı”.

rak edindi. Oradan orman arasında olan yere hücum ederdi. Elhâsılı Orhan Gazi bu ucu sağlamlaştırdı. Kâfirleri de babası Osman'a gönderdi. Kendisi Kara Tegin üzerine yürüdü. Hisarın beğine haber gönderdi ki: "Bu hisarı bana ver. Seni yine hisarda bırakayım. Ad benim olsun. Benim isteğim İznik'tir" dedi.

Bu söz tekfüre ağır geldi. Orhan Gazi de: "Gaziler! İslâm gayretidir. Yürümek gerek ki bu hisarı yağma edelim" dedi.

Tekfürü tuttular. Paraladılar. Zira ki savaş etti. Tekfürün kızını hayli mal ile Orhan Gazi, babasına gönderdi. Bu alınan esirleri Orhan Gazi satın aldı. Yine hisarda bıraktı. And ve yemin ile sağlamlaştırdı. Samsa Çavuş'u hisarın içine koydu. Orhan yine Yenişehir'e, babasına geldi.

O Kara Çepiş'e de adam gönderdiler. Kara Tegin'e dahi adam gönderdiler. O da İzniğe havâle gibi oldu. Zaman zaman giderlerdi. İzniğin bahçelerini harab ederlerdi. Elhâsılı İzniğe rahatlık vermez oldular. Bir taraftan Konur Alp, Ak Yazı ile, bir taraftan Akça Koca, İzmit tarafı ile meşgul idi. Bu uçlar gayet işler oldu. Bu gaziler öyle uğraşıyorlardı ki alınması muhakkaktı. Geceleri uyku uyumazlar, gündüz at sırtından inmezlerdi.

Bu uçlarda bunlar uğraşıldı ki buraları Müslüman ülkesi edeler ve zamanla kendi adları amla.

Bu fethin tarihi Orhan Gazi elinden hicretin 705 inde (milâdî: 24 Temmuz 1305-12 Temmuz 1306) vâki oldu.

23. Bâb

Bu Bâb Onu Beyan Eder ki Osman Gazi, Oğlu Orhan Gazi'yi Bursa'ya Gönderdi, Ne Suretle Fetholundu ve Bursa Kâfirlerinin Hali Nice Oldu, Onu Bildirir.

Şöyle haber geldi ki açlıktan gayet bunalmışlardır. Bahane ararlar ki hisarı vereler. Ancak gayretlenir, padişaktan gayrı kimseye vermezler.

Osman Gazi, Orhan Gazi'ye: "Oğul! Sen önce Adranos'a git ki o kâfirin babası Dinboz gazasında benim Bay Koca'nın düşmesine sebep oldu" dedi. Yine Miha'l'ı ve Durkut Alp'ı onun yanına verdi. Bir aziz vardı. Ona Şeyh Mahmud derlerdi. Bu sefer Orhan Gazi onu ve Ede Balı'nın kardeşinin oğlu Ahı Hasan'ı da beraber istedi. Doğru Adranos'a çıktılar. Tekfür işitti ki Türkler gelirmiş, kaçtı. Elele Dağı'na çıktı. Hisarını boş bıraktı. Orhan Gazi yaya olarak dağa doğru ilerledi. Ardınca gitti. Tekfürle beraber kaçan halk karşı gelip itaat ettiler. Tekfür yine kaçtı. Bir kayadan düştü. Parça parça oldu. Adranos'un kalesini yıktılar. Halkını itaate alıp emniyet altına aldılar. Herkesi yerli yerine koydular.

Orhan Gazi bu gazayı edince dönüp Bursa'ya geldi. Pınarbaşında suyun üzerine yerleşti.

Orhan Gazi, Bursa tekfürüne Miha'l'ı gönderdi. "Hisarı ver" dedi. Bursa tekfürü "Anlaşalım. Kimse-nin bize zararı dokunmasın. Hisarı verelim" dedi. Miha'l gelip bu haberi Orhan Gazi'ye bildirdi. Bu and teklifini haber verdi. Orhan Gazi kabul etti. Tekfür yine haber gönderdi ki: "Bana birkaç yarar adam yollasın ki biz hisardan çıkarken Türkler bizi incit-

mesin" dedi. Mihal sordu: "O adamlara ne verirsin ki gelsinler?". "Sen her ne dersen ben vereyim" dedi. Mihal otuz bin filöriye sulh etti. Bursa tekfürü buna can ve gönülden razı oldu.

Elhâsılı tekfür hisardan çıkınca kapılar kalabalık oldu. Her taraftan Müslümanlar girmeye başladılar. Ahı Hasan burca varmıştı. Daha birçokları da tırmandı. Bursa tekfürünün yanına adamlar vermişlerdi. Onu Gemliğe iletiler. Kimsenin bir çöpünü aldırmadılar. Bursa tekfürünün hazinesini Orhan Gazi, gazilere bağışladı. Çok malı vardı. Hepsini verdi. Gaziler çok zengin oldular.

Tekfürün bir veziri vardı. Saroz derlerdi. O gitmedi. Hem de hisarın verilmesine sebep o olmuştu. Onun dahi pek çok malı vardı. O da kendi isteğiyle hayli mal getirdi. Orhan Gazi onu dahi gazilere verdi. Ancak hayli kâfiri de ölmüş buldular. Orhan Gazi bu vezire sordu ki: "Bu hisarı verdiniz. Neden bunaldınız da verdiniz?". Saroz dedi ki: "Birkaç sebepten dolayı verdik. Biri budur ki sizin devletinüz günden güne büyüdü. Bizim devletimiz döndü. Bunu iyice bildik. Biri de bu ki baban üzerimize havâle yaptı, gitti. Onun devleti köylerimizi zaptetti. Size itaat eder oldular. Bizi hiç anmaz oldular. Biz de bildik ki onlar rahat oldular. Onun için bizi anmazlar dedik. Biz de o rahatlığa heves ettik. Biri de bu ki tekfürümüz mal vıgdi. Favda vermedi. Çünkü malı verecek yer bulamadı. Alacağı şeyi vaktinde alamadı. İhtivacımız olduğu zaman satıcı bulunmadı. Hisar bize hapis oldu. Biri de bu ki padişah âciz olunca memleket tez harab olurmuş. Biri de bu ki varamaz uyduk. O yaramaz Kite tekfürüdür. Biri de

bu ki âlemin değişikliği eksik olmaz. Şimdi bu değişiklik bizde de vâki oldu”.

Orhan Gazi: “Ya bu kırgın neden bu kadar çok olmuş” diye sordu. Tekfür: “Açlıktan çok kırıldı” diye cevap verdi.

Bu fethin tarihi hicretin 726 sında (milâdi: 8 Aralık 1325-26 Kasım 1326) vâki oldu.

Sual: Bu fetihler olduğu zaman Osman Gazi hayatta mı idi, değil miydi?

Cevap: En doğru söz budur ki hayatta idi. Zira ki oğlunu babası gönderdi.

Sual: Ya Osman Gazi niçin gitmedi?

Cevap: Onun için ki Orhan'ın dahi iki oğlu olmuştu. Hem de Osman'ın ayağında zahmeti vardı. Zahmet çekerdi. Hem de: “Oğlum Osman benim zamanımda şevket bulsun” derdi.

24. Bâb

Bu Bâb Osman Gazi'nin, Oğlu Orhan Gazi'ye Vasiyetini Bildirir.

Önce dedi ki: “Oğul! Ben öldüğüm vakit beni Bursa'da şu Gümüşlü Kubbe'nin altına koy. Bir kılme sana Tanrı'nın buyurmadığı sözü söylese sen onu kabul etme. Eğer bilmezsen Tanrı ilmini bilene sor” dedi.

“Bir de sana itaat edenleri hoş tut. Bir de nökerlerine daima ihsan et ki senin ihsanın onun halinin tuzağıdır” dedi.

25. Bâb

Bu Bâb Konur Alp, Gazi Rahman ve Akça Koca'nın Halleri Ne Oldu, Onu Bildirir.

Konur Alp, Ak Yazı, Konurapa ili, Bolu ve Mudurnu ülkelerini yer edindi. Döndü, yine Kara Çepiş'e ve Ab Suyu'na geldi. Gazi Rahman'ı orada bırakıp kendi yine gitti. Akça Koca'yı Kandıra'ya yolladı. Oralara da erler bıraktı. Maksatları Samandıra'ya varmaktı.

Elhâsıl bunlar gece gündüz kâfirle bazan savaş, bazan barışla vakit geçirir oldular.

Bir gün Samandıra tekfürünün oğlu ölmüştü. Bu kâfirler ölü için toplanmışlar. Gaziler dahi fırsat buldular. Kâfirler hisar önünde iken bastılar. Tekfürü tuttular. Samandıra da fetholundu.

Tekfürünü Aydos hisarına iletiler. "Gelin, bu tekfürü alın. Hisarınızı bize verin" dediler. Kâfirler de: "Varın, başını kesin. Etini pişirin. Yiyin" dediler. Nihayet bu tekfür: "Beni İstanbul'a götürün. Orada satın" dedi. Orhan Gazi'ye: "Bu kâfiri satalım mı, öldürelim mi" diye haber gönderdiler. Orhan Gazi: "Satın. Gazilere harçlık olsun" dedi. Geldiler. İstanbul'a haber gönderdiler. İstanbul kâfirleri: "Ne adam satarız, ne de alırız" dediler. Toplanmış askerleri vardı. Gönderdiler. Savaşılar. Kâfiri yendiler. İyi kırgın oldu.

Elhâsıl Samandıra tekfürünü İzmit tekfürü satın aldı. Akça Koca geldi. Samandıra'yı hisar edindi. İstanbul tekfürü ile ve Aydos tekfürü ile daim savaşır oldu. Her vakit Akça Koca ile gaziler at sırtından inmezlerdi. Çünkü İstanbul tekfürü ile savaş

eksik olmazdı. Onun için ki bu Aydos hisarından Türkler'i sürmek isterlerdi, Akça Koca etrafın köylerinde emniyet ve asayiş sağlamıştı.

26. Bâb

Bu Bâb Aydos Hisarı Ne Suretle Alındı, Onu Bildirir.

Meğer tekfürün bir kızı varmış. Bir gece Hazreti Peygamberi düşünde görmüş. Bu kız rüyasında kendisini bir çukurda görür. Bir sevimli yüzlü lâtif kişi gelir. Bunu çukurdan çıkarır. Giyeceklerini dahi çıkarıp yabana atar. Bunun gövdesini yıkar ve ipek elbiseler giydirir. Kız uyanır. Gördüğü düşe hayrette kalır. Gördüğü kişinin hayali kızın aklını alır. Gece ve gündüz hayali gözünden ve gönlünden gitmez. Kız bu düşü gördükten sonra kendi kendine der: "Benim halim ne oldu ki beni bu çukurdan çıkardı. Başka giyecekler giydirdi ve hem durduğum yerden gitti. Öyle anlaşıyor ki benim halim başka bir türlüye dönse gerek".

Döner yürüdü. Daima bu hali düşünüp yürürken ansızın Türkler geldi, savaştılar. Hisardakiler dahi cenge başladılar.

Kız: "Ben de varayım, savaşayım" der. Geldi gördü ki o düşünde kendisini çukurdan çıkaran kişi bu askerin başıdır. Kız: "Hey! Bildim, hal ne imiş" der.

Derhal evine gitti. Rumca bir mektup yazdı. Düş mâcerasını bildirdi. "Kalkın. Bu hisarın üzerinden gidin" dedi. Bir gece tayin etti ve dedi ki! "İnan-

dığınız kimselerden birkaç kişi gönderin. Ben hisarı size vereyim". Bu kâğıdı bir taşla yapıştırdı. Savaşır gibi yaparak o taşı attı. Taş geldi, Gazi Rahman'ın önüne düştü. Gazi Rahman gördü, bir taş, üzerine mektup yapıştırılmış, hemen taşı aldı. Akça Koca'ya ilette. Bir Rumca bilir kişi buldular. Mektup içindeki haberi bildiler ve inandılar. Akça Koca: "Gaziler! Bu yola başını kimdir ki koya, Hak yolunda bir eser koymuş ola. Ben dahî onunla beraber olayım" dedi. Gazi Rahman ileri gelip dedi: "Ben de hazırım". Konur Alp: "Buna bir şey daha yapalım" dedi. "Ne yapalım" diye sordular. Dedî ki: "Oturduğumuz hisarı ateşe verelim".

Kabul ettiler. Hemen geldiler. Samandıra'yı ateşe verdiler. Kendileri gittiler. Aydos hisarının kâfirleri gayet sevindiler. Yiyip içmeye başladılar. Kızın söz verdiği zaman geldi. Hemen o gece Gazi Rahman birkaç gazi ile kızın dediği yere geldi. Kız dahi bekliyordu. Kız, Gazi Rahman'ı gördü. Hisar bedenine ip bağladı. Aşağıya sarkıttı. Gazi Rahman derhal ipe yapıştı. Örümcek gibi ipe sarılıp göz yumup açınca ya kadar hisara çıktı. Kızla buluştu. Hisarın kapısına vardılar. Kapıcıyı paraladılar. Kapıyı açtılar. Hazır olan gaziler içeri koyuldular. Doğru tekfürün sarayına vardılar. Tekfür geceden ferah olup meclis kurmuştu. Sarhoş yatıyordu. Boğazına yapıştılar. Sabah oluncaya kadar Akça Koca dahî erişti. Hisarı zaptettiler.

Bu fethin tarihi dahi yukardaki tarihte vâki oldu.

27. Bâb

Bu Bâb Onu Beyan Eder ki Tekfürü Kızı ile Neylediler.

Vaktâki Allah'ın fazlı ile hisar ketholundu, tekfürü kızı ile Gazi Rahman'a verdiler. Orhan Gazi'ye gönderdiler. Gazi Rahman dahi geldi. Orhan'ı Yenimahir'de buldu. Haber ne ise verdi. Tekfürü, kızını ve malını Orhan Gazi'ye teslim etti. Orhan Gazi dahi kızı Rahman'a verdi. Getirdiği maldan dahi hayli menne verdi. Bir de Karaca Rahman adı söylenir. O dahi Gazi Rahman neslindendir. O da İstanbul'a hayli işler etmiştir. Onun zamanında İstanbul'da oğlan-ekikler ağlasa: "Ağlama. Karaca Rahman geliyor" diye korkuturlardı.

Hey azizler:! Bu menkıbeleri ki yazdım, vallahi hepsine bilgim vardı, ondan yazdım. Sanmayınız ki başkasından yazdım.

28. Bâb

**Bu Bâb Onu Bildirir ki Bu Gaziler
Bu Yanda Neye Mesgul Oldular.**

Orhan Gazi'nin anası Allah rahmetine vardı. Dedesi Ede Bah dahi kızından bir iki ay önce Allah rahmetine vardı. İkisini de Bilecik hisarında toprağa koydular. Üç aydan sonra Osman Gazi dahi Allah rahmetine vardı. Söğüt'te öldü. Geçici olarak cesedini sakladılar. Onun için ki Orhan Gazi Bursa'da idi. Haber vardı. Hemen sürdü, geldi. Babasının vasiyetini tuttu. Bursa'ya götürdü. Osman Gazi'nin vasiyet ettiği kubbenin altında toprağa koydu.

Kayınatasını ve hatunu Malhun'u Osman kendi eliyle gömdü.

29. Bâb

**Bu Bâb Onu Beyan Eder ki Osman Gazi
Allah Rahmetine Kavuştuğundan Sonra
Orhan Gazi Neyledi, Onu Bildirir.**

Babası ölünce kardeşi Alâaddin Paşa ile bir araya geldiler. İşin gereği ne ise gördüler. O zamanda "Ahı Hasan" vardı ki onun tekkesi de vardır. Bursa hisarında, beğ sarayına yakındır. O zamanda olan azizler toplandı. Osman'ın malı var mı, yok mu diye sordular. Teftiş ettiler ki bu iki kardeş arasında miras taksim oluna. Baktılar ki ancak fetholunan ülkeler var. Akça ve altın hiç yok. Osman Gazi'nin bir sırtak tekelesi²⁹ vardı, yenice idi. Bundan başka bir yancı³⁰, tuzluğu, kaşıklığı, bir sokman çizmesi, birkaç iyice atları ve birkaç sürü koyunu vardı. Şimdiki zamanda Bursa yörelerindeki beğlik koyunlar onandır. Sultanönü'nde birkaç yüğrük atı vardı. Birkaç çift de öküzü bulundu. Başka bir şeyi bulunmadı.

Orhan Gazi, kardeşine dedi ki: "Sen ne dersin?" Kardeşi Alâaddin Paşa: "Bu ülke senin hakkındır. Buna çobanlık etmeye bir padişah gerek ki memleketin işlerini görüp başara. Padişaha iş göreceklüzumlu şeyler ister. Padişaha lüzumlu olan şeyler bu atlardır. Koyunlar da padişah şöleninin gerektirdiği şeydir. O halde bizim bölüşecek neyimiz var ki bölüşelim" dedi.

²⁹ "Sırtak tekele" bir nevi elbisedir.

³⁰ "Yancı", atın yanına asılan bir nevi torbadır.

Orhan Gazi: "Öyleyse gel o çoban sen ol" dedi. Alâaddin Paşa: "Kardeş! Babamızın duası ve himmeti seninledir. Onun içindir ki kendi zamanında askeri senin yanına vermişti. Şimdi çobanlık dahi senindir" dedi. Azizler de bunu kabul etti.

Orhan Gazi: "Öyleyse sen bana paşa ol" dedi. Alâaddin kabul etmedi. Dedi ki: "Kite ovasında Hudura³¹ derler bir köy vardır. Onu bana ver". Orhan kabul etti. O köyü ona verdi. Alâaddin Paşa da Kükürtlü'de bir tekke yaptı. Bursa'da Kaphca kapısından içeri girildiği yerededir. Hisar içinde de bir mescit yaptı. Onun yanında oturdu. Bu zamana kadar çocuklarından vardı.

30. Bâb

Bu Bâb Orhan Gazi Padişah Olduktan Sonra Ne Yaptı, Onu Bildirir.

Kardeşine verdiğini kesinleştirdi. Bu sırada Akça Koca dahi dünyayı terketti. Kandıra yakınlarında bir dağda mezarı vardır. Konur Alp da onun gibi oldu. Orhan Gazi bu sancığı oğlu Süleyman Paşa'ya verdi. İnönü sancığını oğlu Murad Gazi'ye verdi ki küçük oğludur. Orhan Gazi, askerini aldı, İzmit'e vardı. Çünkü Gazi Rahman geldiği zaman İzmit'in nasıl alınabileceğini ona bildirmişti. Asker toplanınca Bursa'dan Yenisehir'e çıktılar. Sürdüler, Geyve'ye indiler. Oğlu Süleyman Paşa'yı Ap Suyunda buldular. Ayan gölünün kenarı olan Aydos'taki gaziler geldiler. Orhan'ı karşıladılar. Sürdüler, İzmit'e vardılar. Onun sahibi bir kadındı. İstanbul tekfürü ile ya-

³¹ Yahut: "Kurada".

kınlığı vardı. Adına Yalakonya³² derlerdi. Yalova'nın sahibiydi. Deredeki hisar onundu. Bir kardeşi vardı. Adına Kalayon³³ derlerdi. Yukarı sırttaki hisar onundu. Şimdiki zamanda Türkler ona Koyun Hisarı derler. Bunların hisarının üzerine Türkler vardı. Savaşırken Kalayon'un göğsüne ok dokundu. Acı duymadan öldü.

Orhan Gazi geldi. İzmit yakınına kondu. Kadın dedi ki: "Ben bu Türkler ile savaşmam. Onun için ki eğer bunlar bizden öldürürlerse ölen gitti. Yerinde kalandan fayda ne? Eğer biz bunları öldürürsek bunlarla kan düşmanı oluruz. Kıyamete kadar savaşmak gerek". Kadının bir yarar kişisi vardı. Onu gönderdi: "Andlaşalım. Bize ziyanınız dokunmasın. Hisarı da verelim" dedi. Orhan Gazi de kabul etti ki o kadın her nesi varsa alsın ve hisarı teslim etsin. Kadın yine haber gönderdi: "Ben gece çıkarım. Beni Türkler'le bekletsin" dedi. Öyle yaptılar. Her kâfirin gitmek veya kalmak isteği kendi elinde olsun dedi. İskeleye gemiler getirdiler. İsteklerince doldurdular. Orhan Gazi: "Sakının ki bu kâfirlerin bir çöpü gitmesin. Andımızda hain olmayalım" dedi. Yapılan and yerine getirildi. Orhan Gazi de hisara girdi. Aydos' ta oturan gazilerin hepsi de İzmit'e geldiler. Oturdular.

Orhan Gazi, oğlu Süleyman Paşa'yı İzmit'e getirdi. Kiliseleri mescit yaptı. Bir kiliseyi de medrese yaptı. Şimdi dahi medresedir.

Kara Mürsel derler ki bahadır vardı. O kıyıyı ona tımar verdiler. Orasını tımarlara bölüştürdüler.

³² Yahut: "Belkonda".

³³ Yahut: "Kalbon".

"Tımar erlerini kıyıya getirdiler ki İstanbul'dan gemi çıkıp memleketi vurmasın.

Yalova'yı da tımara verdiler. Akça Koca ile olan gazileri buraya topladılar. Ermen Pazarı'nı³⁴ Yahşılı'ya³⁵ verdiler. Kandıra ilini Akbaş'a verdiler. Bunların neslinden şimdi dahi vardır. Fazlullah Kadı ki Gebze'de tekkesi vardır, o Akça Koca'nın neslindendir.

Kocaeli'nin, Ak Yazı'nın, Konurapa'nın ve Bolu ilinin hepsinin fethinin aslı ve gerçeği budur.

31. Bâb

Bu Bâb Onu Beyan Eder ki Orhan Gazi Padişah Olduktan Sonra Ne Giydi ve Ne Çıkardı ki Babası Zamanında Olmamıştı, Orhan Gazi Zamanında Oldu.

Orhan Gazi'ye kardeşi Alâaddin Paşa: "Hanım! Elhamdülillah ki seni padişah gördüm. İmdi, senin askerinin günden güne ziyade olsa gerek. Senin askerine bir alâmet koyalım ki başka askerde olmasın" dedi. Orhan Gazi: "Kardeş! Her ne ki sen dersen ben onu kabul ederim" dedi. O dedi: "Etraftaki beglerin börkleri kıızıldır. Seninki ak olsun". Orhan Gazi emretti: Bilecik'te ak börk işlediler.

Ondan sonra Orhan Gazi askerini ziyade etmek diledi. Kardeşi: "Bunu kadılara danış" dedi. O zamanda Çandarlı Kara Halil, Bilecik kadısı olmuştu. Kadılığı ona Osman Gazi vermişti. Orhan Gazi zamanında da İzniğe kadı oldu. İznik'ten sonra Bursa'

³⁴ Yahut: "Yazıdani".

³⁵ Yahut: "Tahtalı'ya".

ya kadı oldu. Orhan oğlu Gazi Hünkâr zamanında kazasker oldu. Vezir oldu. Beğlerbeği dahi oldu. Daha tafsil aşağı bâblarda gele inşaallah. Ede Balı'nın da hısmı idi. Ona da danıştı. O: "Halktan yaya askeri çıkar" dedi. O vakit adamların çoğu kadıya rışvet gönderdi ki beni yaya yazdırın diye. Onlara da ak börk giydirdiler.

Sual: Ya enik³⁶ adını yayaya niçin verdiler?

Cevap: Sultan Mahmed Han oğlu Sultan Murad zamanında sefere giderken bir yaya bir it eniğini çalmış. Enik sahibi eniğini bulmuş. Yayaya: "Eniğimi sen mi doğurdun ki çalarsın hey enik yaya" diye sövmüş. Bir kavga etmişler. Halk o sebepten ötürü enik yaya der.

Burma tülbent de Orhan zamanında ortaya çıktı. Divana gelecek beğlerin burma tülbendi olmasa ayıplarlar, "divana geldin, hani burma tülbendin" derlerdi.

Divanda burma tülbent giyerlerdi. Ne zaman sefere gitseler börk giyerlerdi. Börkün altına şevküle giyerlerdi.

Sual: Şevküle nedir?

Cevap: Şevküle bir takkedir ki önü kısa, ardu uzun. İçine deri kaplılardı. Âl-i Osman'ın garaipleri çoktur. Ben kısalttım. O zamanda ona uyarlardı. Bu zamanın âdeti böyledir. Eski zamanda üstâdâne taraklar ve hürmetli sakallar olurdu. Padişah hışmettiğinin sakalını kesip eşeğe bindirirdi. Şimdiki zamanda kendilerinin âdeti eşek oldu. Binip yürürler. Sakallarını da kendi elleriyle keserler. Bu sakal

³⁶ Enik = Kurt veya köpek yavrusu.

kırmak âdeti eskiden Firenklerden kalmıştır. Firenklerden de cünüp Işıklar³⁷ almıştı. Şimdiki zamanda mübah oldu. Kadınlar saçını keser, erkekler sakalını.

32. Bâb

**Bu Bâb Onu Beyan Eder ki İznik Ne Suretle
Fetholunup Alındı, Onu Bildirir.**

O Kara Tegin ki almışlardı, İzniğe havâle gibi olmuştu. Onun için ki bu Kara Tegin hisarı içinde olan gaziler İzniğin kapısını açtırmazlardı. Açıktan gayet bunalmışlardı. Onun için memleketteki köyleri Müslümanlara tımar vermişlerdi. Türkler de asla bu köylerin kâfirlerini incitmezlerdi. Onlar da hisardakilere yiyecek vermezlerdi. Vakit olurdu ki Müslümanlarla birlikte savaşa giderlerdi. İznik halkına da: "Gelin biçareler! Rahat olun ki rahat olduk" derlerdi. Şehrin halkı göle balık avlamaya çıkamaz olmuştu. Bazı kâfirler de gazilere gayet bunaldık diye haber verirlerdi. O zamanda bütün ili Türkler almıştı. Toprak tımar erlerinin elinde idi.

Orhan Gazi'ye kâfirlerin hallerini bildirdiler. O da İznik üzerine geldi. Kâfirler de bir güvendikleri kâfiri gönderdiler: "Bizimle andlaşın ki bizi kırmayasınız. Gidenimiz gitsin. Duranımız dursun. Hisarı size teslim edelim" dediler. Orhan Gazi dahi kabul etti. Onun için ki yiğitlik gazâların en iyisidir dediler. Hem de bu yiğitliği görünce niceleri Müslüman oldu.

³⁷ Sünnî olmayan dervişler.

Tekfürünü İstanbul kapısından çıkardılar. Kendisi ve halkı beraber gittiler. Kalan şehir halkı ve sipahinin çoğu gitmediler. Orhan Gazi, tekfürün yanına adam verdi. Gemiye ilettiler. İsteddiği yere gitti. Tekfür kapıdan çıkınca Orhan Gazi, Yenisehir kapısından girdi. Kapının iç yanında bir bahçe vardır, İkülos³⁸ derler. Gayet güzel yerdir. Orhan Gazi'yi doğru o bahçeye ilettiler. Bu şehrin kâfirleri karşıladılar. Sanki padişahları ölmüş de oğlunu tahta geçirir gibi oldu. Bilhassa kadınlar çok geldiler. Orhan Gazi: "Bunların erkekleri hani" diye sordu. "Kırıldılar. Kimi savaştan, kimi açlıktan" diye cevap verdiler. Aralarında pek güzel olanları çoktu. Orhan Gazi bunları gazilere paylaştırdı. Emretti: "Bu dul kadınları nikâh edin, alın" dedi. Öyle yaptılar. Şehrin mamur evleri vardı. Evlenen gazilere verdiler. Hazır kadın ve evler ola. Kim kabul etmeye?

Bu fethin tarihi hicretin 731 inde (milâdî: 15 Ekim 1330 - Ekim 1331 vâki oldu³⁹).

33. Bâb

Bu Bâb Onu Beyan Eder ki Orhan Gazi İznik'te Ne Eyledi, Kiminle Görüştü, Onu Bildirir.

Bir ulu kiliseyi cami yaptı. Bir manastırı da medrese yaptı. Yenisehir kapısının çıktığı yerde bir imâret yaptı. Yanında Hacı Hasan derler bir aziz vardı; dedesi, Ede Balı'nın müridiydi. Şeyhliğini

³⁸ Diğer şekilleri: Aya Kelsos, Ebkelos, İlküs, Eykelse.

³⁹ Nushaların birinde Hicrî 730 (milâdî: 25 Ekim 1329 - 14Ekim 1330).

onu ve ondan sonra da nesline olmak üzere verdi. Ta buğüne değin onların elindedir. İmâretin kapısı açılıp yemek pişince Orhan Gazi evvelâ kendi muharrek eliyle yemek dağıttı. Çırağım da ilk gece kendisi yaktı. Medreseyi Mevlâna Dâvud Kayserî'ye verdi. Ondan sonra da Tâceddîn'e verdi. O, Konya'da Sirâceddin Urumî'nin talebesiydi. Hatibliği de Kara Hoca'ya verdi. Bir hayli zaman İznîği taht edindi.

34. Bâb

İki Bâb Onu Beyan Eder ki İznîk Fetholunduktan Sonra Orhan Gazi Neyle Meşgul Oldu, Tımarları Kimlere Verdi, Onu Bildirir.

İzmit'i oğlu Süleyman Paşa'ya vermişti. Onu Yenice, Göynük ve Mudurnu'ya havale etmişti. Bir oğlu da Murad Han Gazi'dir, Bursa sancagını ona verdi. Adını beğ sancagı koydu. Karaca Hisar'ı amcası oğlu Gündüz'e verdi. Orhan Gazi, kendisi de bütün memleketi idare eder oldu. Oğlu Süleyman Paşa'yı Tarakçı⁴⁰ Yenicesi'ne gönderdi. O memleketlerin hepsi Orhan Gazi'nin adaletini işitmişti. Her aldıkları yerde adalet gösterdiler. Alınmayan memleketler dahi onların nasıl davrandıklarını öğrenmişlerdi. Süleyman Paşa, Taraklı Yenicesi'ne varınca hırsarı andlaşarak verdiler. Göynüğü ve Mudurnu'yu dahi öylece aldılar. Süleyman Paşa dahi okadar adalet gösterdi ki bütün o memleketlerin halkı derlerdi ki: "Ne olurdu? Eski zamandan bunlar bize bîğ olaydılar".

⁴⁰ Yahut: "Taraklı".

Çok köyler bu Türk kavmini gördüler. Müslüman oldular. O memlekette ne kadar mülkler vardır ki hepsi Süleyman Paşa'nın verdiği karar üzerine durur.

35. Bâb

Bu Bâb Orhan Gazi'nin Karası Ülkesini Fethetmesine Sebep Nedir, Onu Bildirir.

Karasioğlu Aclân Beğ vardı. O zamanda Allah rahmetine vardı. Bir oğlu vardı. Orhan'ın yanına gelmişti. Adı Dursun Beğ'di. Bir oğlu da babasının yanında idi. Babası yanındaki oğlu memleket halkı istemedi. Orhan Gazi yanında olan oğluna haber gönderdiler. Hacı İlbeği derlerdi, Karasioğlu'nun bir veziri vardı. Ondan ve ülkenin ilerigelenlerinden haber geldi. Buradaki oğlan: "Ne duralım hanım! Vavalım. Memlekete girelim. Balıkesir, Bergama ve Edremit bütün çevresiyle senin olsun. Kızılca Tuzla ve Mahramı⁴¹ taraflarını bana ihsan et" dedi.

Orhan Gazi de Ulubat'ı fethedip yine tekfürünü içine bırakmıştı. Öylece Gölbaşından yürüdü. Yelyüz⁴² ü aldı. Ablayund'u da aldı. Kirmastı'ya yürüdü. O hisarın sahibi bir kadındı. Rumca adına Kilemastorya⁴³ derlerdi. Orhan Gazi o ülkeye yürüyünce bu kadın Mihalcı adındaki kardeşi ile karşıladı. Çok hediyeler getirdi. Onu yine yerinde bıraktı. Ulubat tekfürünü tuttular ki o kâfir andında durmamıştı. Ulubat tekfürünün işini bitirdiler.

⁴¹ Yahut: "Berdemic".

⁴² Yahut: "Bilüyüz".

⁴³ Yahut: "Kalemastorya".

36. Bâb

Bu Bâb Onu Beyan Eder ki Karası İlinde Orhan Gazi Ne Yaptı, Onu Bildirir.

Bunlar Balıkesir'e varınca oradaki oğlan kaçtı. Bergama'nın hisarına girdi. Üzerine vardılar. Orhan Gazi'nin yanındaki kardeş gitti ki hisardaki kardeşiyle konuşa. Onu okla vurdular. Hemen öldü. Orhan Gazi'ye çok güç geldi ki bunlar böyle iş ettiler. Orhan Gazi dahi: "Ey halk! Bilmiş olun ki bu il bundan sonra güven içinde Orhan Gazi'nindir" diye ilân ettirdi. Memleket halkı itaat ettiler. Ülkenin eski aileleri geldiler. Tımarlılar yerlerinde bırakıldılar.

Bu fethin tarihi, Orhan Gazi eliyle hicretin 735 inde (milâdî: 1 Eylül 1334 - 20 Ağustos 1335) vâki oldu.

37. Bâb

Bu Bâb Onu Beyan Eder ki Orhan Gazi Bu İli Fethedince Tımarı Kime Verdi ve O Hisardaki Oğlanın Hali Ne Oldu, Onu Bildirir.

Hak Taâlâ Karası ilinde hutbeyi ve sikkeyi Orhan Gazi'ye kararlaştırdığı için padişah oldu. Karasıoğlu dahi Bergama hisarından and ile çıktı. Bursa'ya gönderdiler. İki yıl yaşadı. Sonunda vebadan öldü. Allah rahmetine vardı. Orhan Gazi, büyük oğlu Süleyman Paşa'yı çağırıldı. Karası ilini ona tımar verdi. Kendi yine Bursa'ya geldi.

38. Bâb

Bu Bâb Onu Beyan Eder ki Süleyman Paşa Bu İlde Ne Yaptı, Onu Bildirir.

Hele şimdi görelim Orhan Gazi, Bursa'da ne eyler? Devletle gelince imâret yaptı. İlin dervişlerini gözden geçirmeye başladı. İnegöl yöresinde, Keşiş Dağı'nın aralığına bir hayli dervişler gelmişler, oraya yerleşmişler. İçlerinde bir derviş var. Bu dervişlerden ayrılır. Dağda geyikçikler ile gezer. Ve o Durkut Alp onu sever. Daima onun yanına gelir. Onunla konuşur. Durkut Alp ihtiyarlamıştı. Orhan'ın dervişleri gözden geçirdiğini işitince Orhan Gazi'ye bir adam gönderdi: "Benim köylerim yanına bir hayli derviş geldi. Yerleşti. Aralarında bir derviş vardır. Zaman zaman gider, dağda geyiklerle gezer. Hayli mübarek kişidir" dedi. Orhan Gazi: "Acap kimin mürididir. Kendisinden sorun" dedi. Sordular. "Baba İlyas müridiyim. Seyid Ebülvefâ tarikatindenim" dedi. Emretti: "Varın, dervişi getirin" dedi. Geldiler. Davet ettiler. Gelmedi. "Sakin Orhan da bana gelmesin" diye haber yolladı. Geldiler, Orhan Gazi'ye haber verdiler. Orhan Gazi yine adam gönderdi ki: "Niçin gelmez ve beni oraya varmaya niçin bırakmaz?". Derviş cevap verdi ki: "Dervişler göz ehilleri olurlar. Gözetirler. Vaktinde giderler ki duaları makbul ola".

Bir nice gün sonra bir kavak ağacını kopardı. Omuzuna kodu. Doğru Bursa hisarına geldi. Padişahın sarayına geldi. Avlu kapısının iç yanına bu kavak ağacını dikmeye başladı. Gördüler. Hana haber verdiler: "O derviş geldi. Bir kavak ağacı getirdi. Kapağıya dikeyor" dediler. Orhan Gazi çıktı. Gördü ki

ağacı dikmiş. Sormadan hana: “Uğur saymamızdır. Durdukça dervişlerin duası sana ve nesline makbûldür” dedi. Hemen dua etti. Durmadı. Döndü. Geri, kendi yerine gitti. O kavak ağacı şimdi dahi vardır. Saray kapısının içindedir. Gayet büyük ağaçtır. Her gelen padişah o ağacın kuru tarafını gidertir.

Ondan sonra Orhan Gazi dahi dervişin ardınca gidip oturduğu yere vardı: “Derviş! Bu İnegöl bütün çevresiyle senin olsun” dedi. Derviş: “Mülk, mal Tanrı’nındır. Ehline verir. Biz onun ehli değiliz” dedi. Sordular: “Ehli kimlerdir?”. Dedi ki: “Hak Taâlâ dünya mülkünü senin gibi hanlara ısmarladı. Malı da iş ehline ısmarladı ki kulları birbiriyle işlerini görsünler diye. Bizlere gün yeni, nasip olan rızık dahi yeni”. Orhan Gazi dedi ki: “Derviş! Benim de sözü mü kabul etsen ne olur?”. Derviş dedi ki: “Şu karşıda duran tepecikten beriye olan yerler dervişlerin avlusu olsun”. Orhan Gazi de bu sözü kabul etti. Dua aldı. Yerine gitti.

Orhan Gazi o dervişin üzerine kubbe yaptı. Yanında tekke yaptı. Bir de cuma mescidi yaptı. Şimdiki vakitte onarılp beş vakitte padişahlara dua ederler. Daima anmış olurlar. O zâviyeye Geyikli Baba Tekkesi derler. Şimdi geldik bu yana.

39. Bâb

Bu Bâb Onu Beyan Eder ki Süleyman Paşa, Karası İlinde Ne Eyledi, Kiminle Konuştu, Onu Bildirir.

Bir gün memleketi gezerken Aydıncığa geldi. Temâşa etmeye başladı. Bir garip binalar gördü. Bi-

raz durdu. Hiç kimseye söylemedi. Ece Beğ derler bir iyi, aziz er vardı. Hayli bahadır olarak anılırdı. Süleyman Paşa'ya: "Hanım! Düşünceye daldım" dedi. Süleyman Paşa: "Bu denizi geçmeyi düşünüyorum. Şöyle geçsem ki kâfirin haberi olmasa" dedi. Ece Beğ ve Gazi Fâzıl: "Biz ikimiz geçelim. Hanım görsün" dediler. Süleyman Paşa: "Nerden geçersiniz" dedi. Dediler ki: "Hanım! Yerler vardır ki yakındır. Gececek yerlerdir" Gittiler. O yere vardılar ki orası Görece'den aşağı, deniz kenarında, viranca bir hisardır.

Cimbi'nin karşısında çabucak Ece Beğ ile Gazi Fâzıl bir sal yaptılar. Bindiler. Cimbi hisarının civarına çıktılar. Bağların arasında bir kâfir ele girdi. Getirdiler. Sala koydular. Hemen Süleyman Paşa'ya getirdiler.

Süleyman Paşa bu kâfire bir kaftan giydirdi. Başına bir şapka verdi. Beline kuşak, ayağma da ayakkabı verdi. Kâfiri donattı. Kâfire dedi ki: "Sizin hisarınızda yer var mıdır ki kâfirler duymadan içeri girelim. Bizi kimse görmesin". Kâfir: "Ben sizi şöyle ileteyim ki kimse görmeden sizi hisara koyayım" dedi. Çabuk birkaç sal daha yaptılar. Süleyman Paşa yetmiş, seksen yarar er aldı. Geceleyin geçtiler. Bu kâfir doğru Cimbi hisarının bir ters dökecek yeri vardı, bu Müslümanları oraya götürdü. Hemen oradan hisara girdiler. Kâfirlerin de çoğu dışarda bağlarında ve harmanlarında idi. Zira o vakit harman vaktiydi. Elhâsılı hisarı aldılar. Kâfirlerini incitmediler. Belki kâfirlerine dahi ihsanlar ettiler. İçinden birkaç tanınmış kâfiri tuttular. Bu hisarın limanında gemiler vardı. O gemilere koydular. Kar-

şıda oturan askere gönderdiler. Elhâsılı o gün iki yüzden çok adam geçirdiler.

Ece Beg hisarın atlarına bindi. Bulayar yanında Akça Liman derler bir liman vardı; oradaki gemileri yaktı. Oradan sürdü, yine hisarına geldi. Bu Cimbi'nin limanında olan gemileri sakladılar. Durmadılar. Adam geçirdiler. Elhâsılı askerin çoğunu yanlarına getirdiler. Bu kâfirlerden hiç kimseyi incitmediler. Gönüllerini aldılar. Onlar da kendilerini güvenlik içinde buldular. Kadınlarını da, kendilerini de hoş tuttular. Kâfirlerin gemicilerini gemilere koydular. Kendileri başlarında durdular. Daha hayli adam geçirdiler. Bir iki gün içinde iki bin er geçirdiler. Bu Cimbi kâfirleri bu gaziler ile müttefk oldular.

Yürüdüler. Bir gece Aya Şılonya⁴⁴ derler bir hisar vardı, onu dahi aldılar. Müslümanlar elinde hisar iki oldu. Bunun halkının dahi gönlünü hoş tuttular. Bu iki hisarı sağlamlaştırdılar. Hayli adamlar da Aydıncık'tan gemi ile geldiler. Süleyman Paşa: "Bu hisarlardan sipahi olan kâfirleri çıkarın. Evleriyle Karası iline iletin ki bunlardan sonunda bize bir kötülük gelmeye" dedi. Öyle yaptılar.

Bir iki ay bu hisarları iyice sağlamlaştırdılar. Durmadılar. Her yerden isteği olanı getirdiler.

Bir gün Gelibolu'nun kâfirleri bunların üzerine gelmek için toplandı. Bunlar da hemen karşıladılar. Savaş oldu. Kâfirleri kırdılar. Hisarın kapısını kapattılar. Yakub Ece'ye ve Gazi Fâzıl'a yoldaşlar verdiler. Bunları Gelibolu'ya havale ettiler. Gece, gündüz

⁴⁴ Yahut: "Ayaslonca".

bunlar Gelibolu kâfirlerine huzur vermez oldular. İs-kelesine dahi gemi bırakmaz oldular ki çıka. Bu iki gaziye hayli yarar gaziler verdiler. Onları Gelibolu ucuna koydular. Bulayırda oturdular.

40. Bâb

Bu Bâb Onu Beyan Eder ki Bundan Sonra Süleyman Paşa Ne Tedbir Etti ve Ne İle Meşgul Oldu, Onu Bildirir.

Babası Orhan Gazi'ye haber gönderdi ki: "Devletli! Himmetinle Rumeli fetholunmaya başladı. Kâfirleri gayet âciz oldu. Şimdi şöylece biline ki burara fetholunan hisarlara, memleketlere, mamur olmaları için Müslümanlardan çok adam gerek. Bundan dolayı bu fetholunan hisarlara koymak için yarar gazi yoldaşlardan gönderiniz" dedi.

Orhan Gazi de bu sözü kabul edip gayet ferah oldu. Karası iline göçer Arap evleri gelmişti. Onları sürdüler. Rumeli'ye geçirdiler. Bir nice zaman Gelibolu bölgesinde oturdular.

Süleyman Paşa da yürüdü. Tekirdağ'ın kenarına vardı. Bulduğu hisarların kimini iyilikle kendine tâbi etti. Kimini yağma ile aldı. Od Gönlek hisarını uç edindi. Hayrabolu iline yürüdüler. Karası ilinin halkı durmadan gelir oldu. Gelenler yurt tutup gaza ile uğraşır oldular. Elhâsılı İslâm askeri desteklendi. Hangi tarafa gitseler kâfirler karşısında duramaz oldu.

41. Bâb

**Bu Bâb Konur Hisarını Ne Suretle Aldılar,
Onu Bildirir.**

Konur Hisarının tekfûrüne Kalakonya derlerdi. Hayli bahadır kâfirdi. Türkler, Rumeli'ye geçince o kâfir hiç at sırtından inmedi. Bu tarafta Yakub Ece, Gelibolu'yu kuşatmıştı. O kâfir bunlara daima güçlük çıkarıyordu. Zaman zaman bunlardan adam dahi tutuyordu. Bir gün Süleyman Paşa bunu duydu. Gazileri uyardı. Birkaç becerikli casus vardı. Bu kâfirin yine hisardan çıktığını haber verdiler. Niyeti gelip Gelibolu yöresinde adam tutmaktı. Süleyman Paşa'ya haber verdiler. Hisarın her yanını bağladılar. Birçok yere pusu kurdular. Fakat bu kâfir yine gelip bir Türk'ü tuttu. Yine kendi hisarına döndü.

Gazi Fâzıl bu kâfirin ardına düştü. Kâfir kaçarak geldi ki hisarına gire. Fakat yakalandı. Yanında hayli kâfir vardı. Gaziler kırdılar. Tekfûrû hisara karşı getirdiler. Tekfûrûn de hiç kimsesi yok idi ki hisarı vermeye idi. Hisarı Süleyman Paşa'ya verdiler. Hemen tekfûrûn başını kestiler. Padişaha gerekli olanı aldılar. Gazilere lâıyk olanı gazilere paylaştırdılar. Hisara Hacı İl Beği'yi koydular. Bu taraftan Gelibolu tekfûrû gördü ki her tarafı Türkler aldı. Kendi de and ile verdi. Bu dediğim yerlerin alınması bir yılda tamamlandı. O ili Yakub Ece'ye tımar verdiler. Orası Müslümanlık oldu. Gazi Fâzıl'a da birlikte verdiler.

Şimdiki zamanda Gazi Fâzıl, Ece ovasının beri ucunda yatmaktadır. Mezarı vardır. Yakub Ece'nin de kabri o ildedir.

42. Bâb

Bu Bâb Onu Beyan Eder ki Gazi Evrenüz, Hacı İlbeği ile Ne Eyledi ve Süleyman Paşa Dahî Ne Eyledi, Onu Bildirir.

Hacı İlbeği'ye Konur'u verdiler. Gazi Evrenüz'ü ona yarar yoldaştır diye yanına verdiler. Dimetoka ilini ve başka illeri vurmaya başladı. Yine Konuru bölgesine gelirdiler. Süleyman Paşa dahi Hayrabolu ilini zorlardı. Geri, Gelibolu'ya gelirdi.

Bir gün avda bir canavar vurdular. Bu canavar kaçtı. Süleyman Paşa ardına düştü. Atının ayağı bir deliğe geçti. At düştü. Süleyman Paşa da beraber düştü. Orada şehid oldu.

Bu işlerin tarihi hicretin 758 inde (milâdî: 25 Aralık 1356-13 Aralık 1357) vâki oldu. Bazıları Orhan Gazi dahi o yılda öldü derler. Ama en doğrusu budur ki oğlu ondan iki ay önce öldü.

43. Bâb

Bu Bâb Onu Beyan Eder ki Murad Han Gazi, Kardeşi Allah Rahmetine Vardıktan Sonra O Neyledi, Onu Bildirir.

Murad Han, Rumeli'ye geçmeye azmedip doğru Bursa'ya geldi. Karası'dan ve kendi ilinden iyi asker topladı. Çandarlı Halil, Bilecik kadısı idi. Sonra İznik kadısı oldu. Bursa kadısı da olmuştu. Onunla tanışmıştı. Onu kendisine kazasker yaptı. Lalası Şahin'i beraber aldı. Büyük ordu topladı. Geldi, Geli-

bolu'dan geçti. Doğru Bantoz⁴⁵ hisarına yürüdü. O-
nın kâfirleri savaşımadılar. Hisarı verdiler. Kâfirleri
yerli yerince bıraktı. Oradan doğru Çorlu hisarına
vardı. Onun kâfirleri itaat etmediler. Murad Han
yağma olacağını ilân etti. Kâfirler hayli savaştılar.
Nihayet tekfürünün gözüne ok değdi. Yenildiler. Ga-
ziler hisara girdiler. Pek çok doyumluklar aldılar.
Ondan sonra hisarı da yıktılar. Ondan sonra Si-
livri⁴⁶ hisarına vardılar. Tekfürü karşıladı. Bir oğlu-
nu da beraber getirdi. Hisarının kilidini dahi getirdi.
Sultan Murad Gazi Han da geldi. Hisarın üzerine kon-
du. Tekfürü çok hediyeler sundu. Han da hepsini ga-
zilere verdi. Ondan sonra Burgus'a vardılar. Kâfir-
leri kaçırmıştı. Hisarı boş bırakmışlardı. Gaziler de hi-
sarı ateşe verdiler. Yaktılar. Kül ettiler.

44. Bâb

**Bu Bâb Onu Bildirir ki Hacı İlbeği İle
Evrenüz Ne Eylediler, Onu Bildirir.**

Hacı İlbeği, Meriç⁴⁷ kenarında bir küçük bur-
gus⁴⁸ aldı. Gündüz hisara girerdi. Gece sabaha kadar
etrafın kâfirlerine rahat vermezdi. Meğer bir gece
Dimetoka tekfürü çıkmıştı ki Hacı İlbeği'yi yakala-
ya. Hacı İlbeği bunu casusla haber almıştı. Tekfür
bundan gafildi. Onu yakaladı. Hisara yürüdü. Zaten
hisara yakın gelmişlerdi. Tekfürü tuttular, hisar di-

⁴⁵ Yahut : "Mantoz".

⁴⁶ Yahut: "Misini".

⁴⁷ Yahut: "Deniz".

⁴⁸ "Küçük hisar" demektir.

bine vardılar. And verdiler ki öldürmeyeler. Oğlu ve kızı ile koyuvereler. Her nereye dilerse gide.

Kâfirler hisarı verdiler. Onlar da andlarında durdular. Hacı İlbeği sarp Dimetoka hisarını fethetti. Beri yandan Gazi Evrenüz dahi Keşan hisarını almıştı. İpsala'yı dövüp dururdu. Müslümanlar sevinç içindeydiler.

45. Bâb

**Bu Bâb Onu Beyan Eder ki Murad Han
Gazi Edirne'ye Varıp Ne Suretle Aldı, Onu
Bildirir.**

Sultan Murad Han Gazi, Burgus'tan Eski'ye geldi. Onun da hisarını boş buldu. Fethettiği bu birkaç parça boş kalmış hisarların kâfirleri Edirne'de toplanmışlardı. Murad Han da lalası Şahin'e asker verdi. Edirne'ye gönderdi. Lala yürüyünce kâfirler geldiler. Kalabalık askerle karşıladılar. Savaşılar. Büyük cenk oldu. Kâfirleri kırıp geri, Edirne'ye döndürdüler. Kâfirler vardılar, hisara girdiler. Lala Şahin de Murad Han'a birçok baş⁴⁹ gönderdi. Hacı İlbeği, Gazi Evrenüz geldiler. Murad Han'ın önüne düşüp Edirne'ye getirdiler. O sırada Meriç suyu çok taşmıştı. Edirne tekfürü geceleyin bir kayığa bindi. Kaçtı. Enez'e gitti. Sabah oldu. Hali duydular. Şehrin kapısını açtılar. Fetholundu. Âdet olduğu üzere o gün şehiri tasarruf ettiler.

Bu fethin tarihi hicretin 761 inde (milâdî: 23 Kasım 1359-10 Kasım 1360). Orhan Gazi Han oğlu Sultan Murad Gazi Han eliyle oldu.

⁴⁹ Kesik düşman başı.

46. Bâb

**Bu Bâb Onu Beyan Eder ki Murad Han Gazi
Edirne'de Ne Eyledi, Onu Bildirir.**

Han, devletle Edirne tahtına oturunca lalası Şahin'e Zağra tarafına ve Filibe'ye akın emrini verdi. Evrenüz Gazi dahi vardı, İspala'yı fethetti. Bunlar yerli yerinde uç beğleri oldular.

Bir gün Karaman ilinden Kara Rüstem derler bir bilgiç kişi geldi. Kazasker olan Çandarlı Halil'e geldi. Dedi ki: "Efendi! Bunca hanlık malını niçin ziyan edersiniz?". Kadı: "O dediğin hangi maldır" diye sordu. Rüstem: "İşte bu esirler ki gaziler alırlar, Tanrı buyruğunda bunların beşte biri hanındır. Niçin almazsınız" dedi. Kazasker bunu hana arzetti. Han: "Tanrı buyruğu neyse yap" dedi. Kendi Gelibolu'da oturdu. Her esirden 25 akça aldı. Bu yeni iş iki bilgiçin tedbiridir. Biri Çandarlı Halil, biri Karamanlı Kara Rüstem.

Gazi Evrenüz'e de ısmarladılar: Akınından elde edilen esirlerin beşte birini al dediler. Beş esiri olmayanın her esirinden 25 akça al dediler. Bu tertip üzerine Evrenüz de bir kadı tayin etti. Hayli oğlanlar toplandı. Hana getirdiler. Halil dedi ki: "Bunları Türkler'e verelim. Türkçe öğrensinler. Bunları da çeri yapalım". Öyle yapıldı. Günden güne çoğaldılar. Tamam Müslüman oluncaya kadar Türkler nice yıllar bunları hizmette kullandılar. Sonra devlet kapısına getirdiler. Ak börk giydirdiler. Adları eskiden beri çeri iken Yeniçeri koydular. Yeniçeri bunun zamanında ortaya çıktı.

47. Bâb

**Bu Bâb Onu Beyan Eder ki Murad Han Gazi
Bursa'ya Yönelde, Ne Eyledi, Onu Bildirir.**

Lala'ya Rumelinin beğlerbeğiliğini verdi. Evrenüz'e bu tarafın uçlarını verdi. İlbeği, Allah rahmetine vardı. Sonra han Gelibolu'ya geldi. Halil'e paşalık verdi. Halil vezir olunca Hayreddin dediler. Gelibolu'yu geçtiler. Biga tarafına geldiler. Murad Han Gazi: "Allâhu Taâlâ bunu dahi bize vere" dedi. Kalktılar, Bursa'ya geldiler. Bir kış Bursa'da kışladılar. Lala, Zağra ilini ve Eski'yi fethetti. Evrenüz, Gümül-cine'yi fethetti.

48. Bâb

Bu Bâb Biga Ne Suretle Fetholundu, Onu Bildirir.

Bir gün Murad Han Gazi işitti ki Sırp kâfirleri asker toplamışlar. Edirne'ye hücum etmek isterlermiş. Han dahi asker topladı. Yürüdü. Biga'nın karşısına geldi. Dedi ki: "Hey gaziler! Hele bu kâfirlerin yerini alalım. Allah izin verirse biz onlardan önce varalım". Gaziler kabul ettiler. Gelibolu'ya haber gönderdiler. "Orada ne kadar gemi varsa gönderin, gelsin. Aydıncık gemileri de gelsin" dediler. Elhâsıl hayli çok gemi geldi. Bu gemilere adamlar koydular. Karadan, denizden yürüyüş edip yağma olacaktır diye ilân ettiler. Hücum ettiler. Fetholundu. Kâfirlerin askerini kırdılar. Dişilerini ve oğlancıklarını esir ettiler. Gaziler çok doyumluk aldılar. Kiliselerini mes-cit yaptılar. Evlerinde Müslümanlar oturdular.

Bu fethin tarihi hicretin 766 sında (milâdî: 28 Eylül 1364 - 17 Eylül 1365) vâki oldu.

Bu halk hayli zaman orada durdu. Ahbaplıklar olundu. Bir gece kâfirler geldiler. Yine Biga'yı çarpıp yağmaladılar. Hayli kötülükler ettiler. Biga'yı bozdular. Geldiler. Şimdiki Biga'yı onun yerine yaptılar.

49. Bâb

Bu Bâb Edirne'ye Sırplar'ın Geldiğini Beyan Eder.

Sırp kâfirleri ki toplanmışlardı, sürdüler, Edirne'ye yakın geldiler. Şahin Lala dahi hazır olan gazilerle karşıladı. Akşam karanlığında davullar vurdurdu. Hiyle ile gelip kâfirlerin üzerine uğradı. Kâfirler konmuş, oturuyorlardı. Davul sesini işitince birbirlerine girdiler. Atları boşandı. Kaçtı. Kâfirler birbirlerini kıldı. Meriç kıyısında idiler. Çoğu suya döküldü, öldü. Oradan az kâfir kurtuldu. Bazılarını da yolda gaziler kırdılar. Şimdi o yerin adına "Sırp Sındığı" derler. Kâfirler mahvolup gitti. Han dahi işitti ki kâfirler bozuldu, geriye dönüp devietle yine Bursa'ya geldi. Oğullarım sünnet ettirdi. Bursa'da kendisine imâret yaptı. İmâret üzerine medrese yaptı. Bilecik'te bir cuma mescidi yaptı. Bursa hisarında kendisinin sarayı kapısında bir cuma mescidi yaptı. Kaplıca'da bir imâret, üzerinde bir medrese yaptı.

50. Bâb

Bu Bâb Onu Beyan Eder ki Murad Han Gazi, Germiyanoglu ile Nasıl Dünür Oldular, Onu Bildirir.

Germiyanoglu kendisini gördü ki çok ihtiyarladı, oğlu Yakub Beğ'i çağırdı. Yanına getirdi: "Oğul!

Dilersen ki bu il sizin elinizde kala, Osmanlı ile birlik edin" dedi. "Kızımın birini onu oğlu Bayazıd'a verin" dedi. İshak Fakı'yı elçi gönderdiler. Murad Han Gazi'ye geldi. İyi atlar hediye getirdi. O zamanda altın, gümüş, kumaş az idi. Denizli'de ak alemlî bezler olurdu. Hil'at olarak onu giydirenlerdi. Sırtak tekele dikerlerdi. Alâşehir'in kızıl iflâdisini sancak ederlerdi. Hil'at olarak onu giydirenlerdi.

İshak Fakı geldi. Denizli'nin o bezlerinden hediye getirdi. "Kızımızı oğlun Bayazıd Han'a alın. Kızımıza birkaç parça hisar verelim. Çehizine tutsun" dedi. Murad Han Gazi dahi kabul etti. Kütahya, Simav, Eğrigöz ve Tavşanlı'yı, bu birkaç parça hisar kızına çehiz verdi. Söz ve karar sağlama alındı.

51. Bâb

Bu Bâb Onu Beyan Eder ki Murad Han Gazi, Oğlunu Evlendirip Düğün Yaptığını Bildirir ki O, Oğlu Yıldırım Han'a Alverdiği Germiyanoglu'nun Kızı Sultan Hatun'dur, Onun Düğününü Beyan Eder.

Hazırlıklar tamamlandı. Etrafın beğlerine davetçiler gönderdiler. Karamanoğlu, Hamidoğlu, Menteseoğlu, Saruhanoğlu, Kastamonu'da İsfendiyar ve Mısır Sultanını davet ettiler. Kendi ülkesinde olan sancak beğlerini de çağırdılar. Evrenüz Gazi'ye dahi gel dediler. Ondan sonra düğüne başladılar. Etrafın elçileri geldiler. Beğlerden hediyeler getirdiler. İyi atlar, katarla develer ve türlü türlü fevkalâde şeyler getirdiler. Her kişi âdet üzere hediyesini verdi. Mertebelerine göre oturdular. Mısır sultanının elçisi dahi

geldi. O da hediyesini sundu. Ona bütün elçilerin üstünde yer gösterdiler. Oturdu. Bunlar tamam olup oturduktan sonra izin verildi. Kendi sancak beğleri geldi. Hepsi mertebelerine göre hediyelerini arzettiller. Evrenüz Gazi'nin hediyeleri ileri geldi: Yüz kul ve yüz kızıoğlu cariye. On oğlanın elinde on gümüş tepsi. İçi filöri⁵⁰ dolu. Onunun elinde on altın tepsi. İçi istevret⁵¹ dolu. Sekseninin elinde gümüş maşrapalar ve mücüş⁵² ibrikler. Elhâsılı bu kulların birinin eli boş değil. Bütün etraftan gelen elçiler hayrette kaldılar ki bu hanın bir kulu böyle büyük hediyelerle geldi. Murad Han Gazi gör ki neylese gerektir? Evrenüz Beğ'in getirdiği kulları, karavaş⁵³ ları bu etraftan gelen elçilere taksim etti. O atlar ki etrafın elçileri getirdilerdi, hepsini Evrenüz'e verdi. O filöriden bir kısmını da Evrenüz'e geri verdi. Kalanını bilginlere, yoksullara dağıttı. Kendisine bir şey almadı. Niceleri müflis gelip zengin gitti.

52. Bâb

**Bu Bâb Onu Beyan Eder ki Gelin Getirmeye
Kimleri Gönderdiler, Oradan da Kimler Geldi,
Onu Bildirir.**

Erenlerden Bursa Kadısı Koca Efendi, kapı kullarından Sancak Beği Aksungur Ağa ki onun neslin-den şimdi de vardır, Çavuşbaşı Süle Çavuş'un oğlu Temürhan Çavuş ve kapı kullarından da bin yarar

⁵⁰ Para.

⁵¹ "Mücevherat" demek olsa gerek.

⁵² Eğri boyunlu ve değerli ibrik.

⁵³ Cârîye. "Kul" kelimesi yalnız erkek için kullanılır.

Sipahiye beraber gönderdiler. Kadınlardan da Bursa Kadısının hatunu, Bayazıd Han'ın dadısı ve Aksungur'un hatunu birlikte idi. Elhâslı bir iki bin kişi birlikte gitti. Kütahya'ya vardılar. Germiyanoglu düğünü Kütahya'da yapmıştı. Saygı ile dünürleri misafir ettiler. Konak ağaları bunlara iyi hediyeler getirdiler. Bunlar da o hediyeleri getirenlerin gönüllerini hoş ettiler. Kızı, Aksungur'un hatunu ile Bayazıd Han'ın dadısına emanet ettiler. Germiyanoglu da Çeşnirbaşı Paşacık Ağa'yı gelinin atını yedmek için birlikte gönderdi. Paşacık Ağa'nın hatununu da yenge yaptı. Söz verip kızına verdiği hisarları bunlara verdi. İçine er koydular. Gelini aldılar. Bursa'ya getirdiler. Paşacık Ağa'yı Bayazıd Hünkâr, kayınatasından istedi. Koyuvermedi. Kendisine çeşnirbaşı edindi. Onun oğlu Alvan Beğ dahi çeşnirbaşı oldu. Alvan Beğ'in oğlanlarının üçü dahi çeşnirbaşları oldular. Nesilleri boyunca Osmanlı hizmetinde kaldılar.

Bu düğünün ve Kütahya'nın fethinin tarihi hicretin 783 ünde (milâdî: 28 Mart 1381 - 16 Mart 1382) vâki oldu.

53. Bâb

Bu Bâb Onu Beyan Eder ki Hamid İlini Murad Han Gazi Ne Suretle Aldı, Onu Bildirir.

O düğüne Hamidoğlu'nun da elçisi gelmişti. Onunla da sözleşilmişti ki Hamidoğlu Hüseyin Beğ, memleketini Murad Han Gazi'ye sata idi. Şimdi o sözün üzerine Murad Han Gazi yürüdü. Kütahya'ya çıktı. Hamidoğlu da bildi ki kendisine gelir, adam gönderdi. Dedi ki: "Ben o sözün üzerinde dururum".

Akşehir, Beyşehir, Seyidşehir, Yalavaç, Karaağaç ve Isparta'yı ger'i usulle sattı. Murad Han Gazi dahi adamlar gönderdi. Satın aldığı ülkeyi idare ettirmeye başladı. Hisarlarına kendi kullarını koydu. Etrafını da kendi beratıyla tımar olarak dağıttı.

Bu fethin tarihi hicretin 783 ünde (milâdî: 28 Mart 1381-16 Mart 1382)⁵⁴ vâki oldu.

54. Bâb

Bu Bâb Onu Beyan Eder ki Murad Han Gazi Topladığı Askerle Ne Eyledi, Onu Bildirir.

Askerle Gelibolu'ya geldi. Oradan doğru Malkara'ya vardı. Gazi Evrenüz, Lala Şahin, Rumeli'nin askeriyle geldiler. Evrenüz'ü Şahin'in yanına verdiler. Yürüdüler. Fire üzerine vardılar. Hemen Fire'yi fethettiler. Bu yandan Murad Han Gazi dahi geldi. Çatalca hisarının üzerine düştü. Kâfirleri çıkıp itaat etti. Haraç vermeye razı oldular.

Şahin'e haber gönderdi. Geldi. Hünkâra kavuştu. İnceğiz üzerinde Pulunya⁵⁵ derler bir hisar vardır. Türkler ona "Tanrı Yıktağı" derler. Murad Han onun üzerine vardı. O tarafın halkı kaçıp o hisara girmişti. Bir nice gün iyi savaştılar. Nihayet alamayınca çekildiler. Murad Han: "Bunu ancak Tanrı Yıktağı" dedi. Vardılar. "Devletli Kaba Ağaç" dedikleri yere konular. Murad Han da bir kaba ağaca arkasını verdi, oturdu. Bir zaman geçtikten sonra birbiri ardınca adamlar geldi: "Hanım! Hak Taâlâ kudretiyle o hi-

⁵⁴ Yahut: "783 ü ile 4 ü arasında".

⁵⁵ Yahut: "Bılanda".

sar yıkıldı” dediler. Şahin’i gönderdiler. Gitti. Çok mal getirdi. Altın ve gümüş tepsiler ve akçaları da beraber getirdi. Halka iyi davranarak yerlerinde bıraktılar. Halkın elinde hayli altın ve gümüş taslar da buldular. Gaziler başlarına giydiler. Gördüler: Yarasır. Üsküf o zamandan icad olundu. O ağaca ki han arkasını vermişti: “Bu ağaç Devletli Kaba Ağaçtır” dedi. O ağaca böyle denmesi hanın bu sözündendir. O ağaç şimdi dahi vardır. Kütük olmuştur. Yanında bir kuyu dahi vardır.

55. Bâb

Bu Bâb Onu Beyan Eder ki Murad Han Edirne’ye Vardı, Ne Eyledi, Onu Bildirir.

Veziri Hayreddin Paşa’ya emretti: “Varın, Evrenüz ile o illeri fethedin” dedi. Evrenüz, Gümölcine’yi uç edinip otururdu. Büre⁵⁶ yi, İsketeye⁵⁷ yi, Marul-ya’yı fethetmişti. Haracını Murad Han’a gönderirdi. Daha başka memleketlere de hücum ederlerdi. Deli Balaban’ı Serez’in üzerine bırakmışlardı. Kuşatıp otururdu. Şahin geldi. Kavala’yı, Dırama’yı, Zihna’yı, Serez’i ve bu illeri birer birer and ile aldılar. Aldıkları yerlerde padişahlık kanununu tatbik ettiler. Hana gönderilmesi gerekli olanı gönderdiler. Gazilere verilmesi gerekli olanı verdiler. Ondan sonra yürüdüler. Karaferye’ye vardılar. O dahi bütün civarı ile fetholundu. Memleketini tumar erlerine paylaştırdılar. Kâfirlerine haraç tayin ettiler. Oradan devletle yine hana geldiler. Evrenüz Gazi’ye Serez’i uç verdiler.

⁵⁶ Yahut: “Büze”.

⁵⁷ Yahut: “İstekyeye”.

56. Bâb

**Bu Bâb Onu Beyan Eder ki, Şahin Lala Ölünce
Beğlerbeğliği Kara Temürtaş'a Verdiler, O Ne
Eyledi, Onu Bildirir.**

Önce Saruhan iline gönderdiler. Orada göçer il-
ler vardı. Onları sürü, Serez iline geçirdi. Ondan son-
ra Arnavut iline ve Manastır'a yöneldi. Hayli askerle
vardığı gibi Manastır itaat etti. Haraç koyuldu. Ora-
dan geldiler. Selânîk ilini tâ Karlı iline varıncaya
kadar vurdular.

Bu fethin tarihi hicretin 787 sinde (milâdi: 12
Şubat 1385-1 Şubat 1386) vâki oldu.

Bir yıl tamam olmadı. Sırp savaşı vâki oldu. Ulu
Tanrı dilerse onu dahi beyan edeyim.

57. Bâb

**Bu Bâb Onu Beyan Eder ki Murad Han Gazî'nin
Sırp Kırak İle Ne Suretle Savaşmışını Bildirir.**

Sırp, Murad Han'a elçi gönderdi. Dedi ki: "Gel.
Kosova'da buluşalım. Ancak sen de oğullarını bera-
ber getir. Benim bir oğlum var. Onu birlikte getiri-
rim. Hele buluşalım. Ya cenk ederiz. Ya sulh ederiz.
Hakkın takdiri her ne ise görürüz".

Hana çok armağanlar göndermişti ve kâğıdını
"kardeşim han" diye yazmıştı. Ve: "İyi silâh ve ha-
zırlıkla gel. Ben de seni iyi silâh ve hazırlıkla karşı-
layayım" demişti. Ondan sonra Murad Han Gazi da-
hi iki oğlunu birlikte aldı. Biri Bayazıd Han idi ki
onun elinde Kütahya ve Hamideli sancağı vardı. Biri
Yakub Çelebi idi. Karası sancağı onundu. Murad Han

Gazi emretti ki ilin beğleri iyi asker toplayalar, hazır olaları geleler.

Kâfirler İslâm askerini görünce hemen gönderlerini kaldırdılar. Yürüdüler. Sağ tarafta Bayazıd Han durdu. Sol tarafta Yakub Çelebi durdu. Gaziler de tekbir getirdiler. Kâfire karşı yürüdüler. İki namaz ortasına kadar savaşıldı. Sağ kolda Bayazıd Han, sol kolda Yakub Çelebi iyi cenk ettiler. Sırplar, Yakub Çelebi tarafına yüklendiler. O tarafın askeri kırıldı. Bu taraftan Murad Han'a karşı Miloş Kobile derler bir kâfir vardı. Süngüsünü ardında sürüyerek, şapkası elinde doğru hana yürüdü. Gaziler karşısına durdular. Dedi ki: "Gidin. Ben el öpmeye geldim. Hem de müjde vermeye geldim. Sırp kiralım oğlu ile tutular. İşte getiriyorlar". Gaziler alakoymaktan vazgeçtiler. O mendebur oğlu mendebur hemen erişip hana yaklaştı. Süngüsünü çevirdi. Hana sapladı. Hemen hanın üzerine çadır kurdular. Gerçekte de Sırp kiralım oğlu ile tutmuşlardı. Getirdiler. Hanın yakınına geldi. Gördü ki han ölmüş. "Hey! Bizim işimiz bitmiş. Ne edelim" dedi. Hemen onu da oğlu ile it gibi tepelediler.

Ondan sonra, Bayazıd hazırды. Sancak dibine koydular. Yakub Çelebi tarafı da düşmanı kırmıştı. Geldiler: "Gel, baban seni ister" dediler. Gelinece onu dahi babası gibi ettiler. Sırp kiralım oğlu ile götürüp gerekeni yaptılar.

O gece askere ızdırap düştü. Sabah olunca Bayazıd Han'ı kabul ettiler. Göçtüler. Edirne'ye geldiler.

Bu maceranın tarihi hicretin 791 inde (milâdî: 31 Aralık 1388-19 Aralık 1389) vâki oldu.

58. Bâb

**Bu Bâb Onu Beyan Eder ki Bayazıd Han ki
Tahta Geçti, Ne Eyledi, Onu Bildirir.**

Sırp ülkesine ve Kıratova madenlerine ve çevresine, bütün madenlere adamlar gönderdiler. Zaptettiler. Üsküp'e Paşa Yiğit Beğ'i gönderdiler ki o, İshak Beğ'in efendisidir ve hem babası gibidir. Onu gönderdiler. Vidin'e Firuz Beğ'i gönderdiler. Elhâsılı Sırp ülkesinin çoğunu ele geçirdiler. Sonra Edirne'ye geldiler. Gazi Murad Han'ın ölüsünü de Bursa'ya göndermişlerdi.

Bayazıd Han, Rumeli'de iken Karamanoğlu, Hamideli'ne akın etmişti. Evrenüz'ü Serez'de bıraktılar. Vardı, Vodina'yı fethetti. Çetroz'u da fethetti. Bu yandan Firuz Beğ, Vidin'den geçti. Eflak'a hücum etti. Hayli doyumlukla geldi. Beri yanda Bosna ilinde Paşa Yiğit Beğ meşgul oldu. Bayazıd Han'a, Edirne'ye hayli esir ve para getirdiler. Bayazıd Han, Bursa'ya geldi. Hayrat yapmakla meşgul oldu. Cami yaptı. Karşısında medrese, şehir ucunda bir imâret, yanında medrese, bir hastahane ve Ebû İshâkiyye zâviyesi yaptı. Kara Temürtaş'ı Edirne'de bıraktılar. Çünkü beğlerbeği idi. Haber gönderdiler. Bursa'ya geldi.

59. Bâb

**Bu Bâb Onu Beyan Eder ki Bayazıd Han,
Alaşehir'e Varıp Ne Suretle Fethetti, Onu
Bildirir.**

Alaşehir hisarı, İslâm ülkesi arasında kalmıştı. Padişahı kâfirdi. Aydınoğlu ile iyi geçinerek yaşar-

dı. Bayazıd Han gazaya niyet etti. Alaşehir'e yürüdü. Daha oraya varmadan yolda ilân ederek yasak etti: Kimsenin bir çöpünü zulüm ile almayalar. Her kim bu yasağı dinlemezse günahı kendi boynuna dediler. Bayazıd Han varınca kâfirler şehrin kapısını kapadı. Cenge başladı. Bayazıd Han da yağma edileceğini ilân etti. Kâfirler yağmayı işitince aman dediler. Andlaşma ile fetholundu. Padişahlık kanunu neyise yapıldı. Aydınoğlu dahi itaat ile geldi. Ülkesinin bir kısmını kendisine verdiler. Hisarlarına kullar koydular. Hutbe ve sikke Bayazıd Han adına oldu. Tımarların beratı da Bayazıd Han adına oldu. Aydınoğlu'nu Ayasuluk'tan Tire'ye getirdiler. Bayazıd Han, Ayasuluğu kendi kuluna verdi. Aydınoğlu'nun vakıflarının tasarrufunu kendi elinde bıraktılar. O dahi razı oldu ki ölünceye kadar kendi ilinden çıkmaya. Andlaşma yapıldı.

Bayazıd Han, Saruhan iline yürüdü. O dahi bu suretle fetholundu. Az zaman geçti. O padişahlar Allah rahmetine vardılar. Saruhan ilini Karası iline ekledi. İkisini dahi oğlu Erdungrıl'a verdi. Aydın ilini oğlu Emîr Süleyman'a verdi. Ondan sonra Mentеше iline yürüdü. Mentешеoğlu kaçtı. Temür'e gitti. Onun ilinin ve beğlerinin bazıları hain olmuşlardı. Hepsini Bayazıd Han'a döndüler. Tımarlarını eski sahiplerinde bıraktı.

Sual: Bayazıd Han ki bu illeri fethetti, kahr ile mi etti, yoksa adaletle mi etti?

Cevap: Hepsini adaletle fethetti. Onun için ki evvelki beğler halkı zulümle incitmişlerdi. Bayazıd Han hangi ile vardırısa halkı karşıladı. Onun adaleti dolayısı ile bazı beğleri dahi itaat ettiler.

Bu fethin tarihi hicretin 792 sinde (milâdî: 20 Aralık 1389-8 Aralık 1390) vâki oldu.

60. Bâb

**Bu Bâb Onu Beyan Eder ki Bayazîd Han'ın
İstanbul'a Varmasına Sebep Ne Oldu ve
Orada Ne Eyledi, Onu Bildirir.**

Gelibolu'dan büyük ordu ile geçti. Edirne'ye vardı. Niyet etti ki Macaristan ülkesine gaza ede. Bu taraftan İstanbul'un bir casusunu tuttular. Elinde kâğıdı vardı. Macaristan'a vara, haber vere ki Türkler senin üzerine varır, gafil olma diye. Casusu tuttular. Bayazîd Han'a getirdiler. Casus doğru haber verdi ki bundan önce dahi adam göndermişlerdi, dedi.

Beğlerbeği Kara Temürtaş dedi ki: "Ey devletli sultanım! Gerek olan budur ki önce İstanbul'a yürüyesin ki bu İstanbul'un kâfiri ve tekfürü gayet fesatçı kâfirdir. Hem de bu illerimizin arasında bu kâfir şehri neyler? Netekim Alaşehir'i fethettin. Bunu dahi fethetmek gerek".

Han dahi bu sözü kabul etti. Geldiler. İstanbul'un üstüne indiler. Denizden ve karadan kuşattılar. Karadan birçok yerden mancınıklar kurdular. O zamanda topu hiç bilmezlerdi. Bu topun çoğalması Sultan Murad ve oğlu Sultan Mehmed Han Gazi zamanında oldu. Elhâsılı İstanbul'un hisarını bunaltmışlardı. Ansızın bir haber geldi ki Macarlar, Tuna suyunu geçti, Sofya'ya yürüdü dediler. Hünkâr dahi mancınıkları ateşe verdi. Yürüdü. Alaca-hisar yakınlarında karşıladı. Kâfirler, İslâm askerini görünce kendi askerlerini iki bölük ettiler ki İs-

lâm askerini araya alalar. Bundan önce İslâm askeri dahi iki bölük olmuştı. Bayazıd Han, kendi pusuda durmuştu. Gaziler hücum edip kâfirin üzerine yürüdüler. O, bir bölünen kâfir, yürüyen gazilerin ardına geldi. Hemen geldikleri gibi pusuda han dahi hazırды. Kâfir askerinin üzerine aman ver-meyip yürüdüler. Bu tarafta kâfirler dahi gördü ki daha İslâm askeri varmış. Ürktüler. Hemen kaç-maya yüz tuttular. Önündeki gaziler kiralım bastılar. Allah'ın inayetiyle o kâfir askerini öyle kırdılar ki kırmaktan usandılar. Esir ettiler. O Kara Temürtaş'ın oğlu vardı. Ona Umur Beğ derlerdi. Bu gazayı bana o haber verdi. Dedi ki: "Bizim kendi birliğimiz içinde esir iki binden ziyade idi".

Elhâsıl Rumeli ve Anadolu hakkında esirsiz hiç kimse kalmadı. Gaziler gayet iyi doyumluklar aldılar. Macarlar'ın kiralı biraz kâfir ile kaçıp gitti. Başını kurtardı.

Bu gazanın tarihi hicretin 793 ünde (milâdî: 9 Aralık 1390-28 Kasım 1391) Bayazıd Han eliyle oldu.

61. Bâb

Bu Bâb Onu Beyan Eder ki Bayazıd Han, İstanbul'a Tekrar Geldi, Ne Eyledi, Onu Bildirir.

Büyük ordu topladı. Geldi, Kocaeli'nden Yurus⁵⁸ a çıktı. Yahşi Beğ'i gönderdi. Şile hisarını and ile aldı. Bayazıd Han'ın kendisi de Yurus'tan geçti. Boğazkesen'in üstü yanında bir hisar yaptı. "Güzelce Hisar" derlerdi. Hisar tamamlanınca içine er koydu. Sağlamlaştırdı. İstanbul tekfürüne haber

⁵⁸ İstanbul'da. Yüsa Tepesi civarında bir harabe.

gönderdi ki: "Tez, hisarı boşalt. Bana ver. Yoksa hazır ol. İşte üzerine geliyorum" dedi. Tekfür bu sözü işitince elçi ile yüz balık gönderdi. İçleri altın ve gümüş dolu idi. Ali Paşa'ya geldi. Paşa da sandık ile, kese ile balıklara karşı vardı. Zira gayet hürmetli elçidir. Sulha, anlaşmaya gelmişlerdir. Söz kesen ve dil tutanı beraber getirmişlerdi. Ali Paşa da hünkâra gitti. İstanbul tekfürü adına gayet yaltaklandı. Elhâsılı hünkârı razı eyledi ki İstanbul içinde hünkârın kadısı otura ve mahalle mescidi ola. Yıldırı on bin filöri haraç vere. Bu şart üzerine sulh olundu. Tarakçı Yenicesi hisarı halkını ve Göynük hisarı halkını sürüp İstanbul'a getirdi. O mahalleyi ve o mescidi yaptı. Kadı dahi tayin etti. Müslümanların işlerini o kadı görürdü. Kâfirler Müslümanlara hükmetmezdi. Bayazid Han'a Temür vartası vâki olunca tekfür o mahalleyi sürdü ve o mescidi yıktı. Şimdiki zamanda o halktan Tekirdağ'ında bir köy vardır. Göynüklü derler.

Bu fethin tarihi hicretin 793 ünde (milâdî! 9 Aralık 1390-28 Kasım 1391) vâki oldu.

62. Bâb

**Bu Bâb Onu Beyan Eder ki Bundan Sonra
Bayazid Han Ne İle Meşgul Oldu**

Yürüdü. Niğebolu'yu ve Silistire'yi fethetti. Oradan döndü. Geldi. Mora tarafına gitti. Karafiri'ye geldi. Kendisi oturdu. Dört yana akıncılar gönderdi. Yıktilar. Bozdular. Çok fetihler oldu. Ondan sonra Karafiri'ye bir imâret yaptı. Oradan geldi. Edirne'ye çıktı. Bir imâret de orada yaptı.

63. Bâb

**Bu Bâb Onu Beyan Eder ki Bayazîd Han
Despot ile Ne Eyledi, Onu Bildirir.**

Sırp lar yenildiği zaman Bayazîd Han onların ülkesine "benimdir" dedi. Vılak oğlu⁵⁹ dahi Bayazîd Han'a çok armağanlarla elçi gönderdi. Hem de babası ağzından bir mektup yazdı. Babasının güzel bir kızkardeşi vardı. Bayazîd Han'a vermeyi ahdetmişlerdi. Bayazîd Han'a: "Cariyeni al. Gelsin, hizmetini görsün" dedi. Bayazîd Han da elçi gönderdi. Kızı getirdiler. Kız geldi. Han ile buluştu. Kız kendi türesince yaşayarak geldi. Hizmet ne ise etti. Sırp kralı: "Kızkardeşim halayıkına Semendire'yi sadaka et" dedi. Han dahi kabul etti. Güvercinliği de beraber verdiler. Niğebolu'yu vermediler. Bu şekilde sözleşildi. Tâ Temür vartasına kadar böyle kaldı. Bayazîd Han içki meclisi kurmayı Sırp kızından öğrendi. Ali Paşa'nın da yardımı ile şarap ve kebab meclisi kuruldu.

Bu Osmanlı Hanedanından bir lâtife: Bunlar doğru bir soydur. Bunlardan gayrimeşru hareket hiç vâki olmamıştı. Ülemâ bir şeye günah dese Osmanlı Hanedanı ondan kaçardı. Orhan zamanında ve Gazi Murad Han zamanında ülemâ vardı. Çandarlı Halil'e gelinceye kadar fesatçı değillerdi. Ne zaman ki Halil geldi, Türk Rüstem geldi, Mevlânâ Rüstem dediler, bunlar âleme hiyle karıştırdılar.

⁵⁹ Vılak oğlu bazen Sırp Kralı, bazen Sırbistan yerinde kullanılır. Burada Sırp kralının oğlu mânâsında kullanılıyor.

Halil'in oğlu Ali Paşa vezir olunca onun zamanında dânişmendler dahi çok oldu. Bu Osmanlı Hanedanı sağlam bir aile idi. Onlar gelince hiyleli fetvalar çıkardılar. Takvâyı kaldırdılar. Bu memlekette eski akça ile kimsenin alışveriş etmemesi ve başka memlekete de gitmemesi Ali Paşa zamanında oldu. Bu Ali Paşa zevkine düşkün kişiydi. Adamları da zevke düşkün oldular. Kadıların fesatları ortaya çıktı. Bayazıd Han hükmetti: "Kadıları getirin" dedi. Vardılar, hayli kadı getirdiler. Yenişehir'de bir eve koydular. Han: "Gidin, o evi ateşe verin. Kadılar beraber yansın" dedi. Ali Paşa şaşkına döndü. Maskara Arap derlerdi, Bayazıd Han'ın bir nedimi vardı. Ali Paşa onu çağırdı. Geldi: "Şu kadıları kurtarırsan sana hayli mal veririm" dedi. Maskara Arap, Hana geldi, dedi ki: "Hanım! Beni İstanbul'a elçiliğe gönder". Han: "Orada ne eyleyeceksin hey uğursuz" dedi. "Gideyim, tekfürden keşişler isteyeyim" dedi. Han dedi ki: "Keşişleri ne yapacaksın?" Arap dedi ki: "Kadıları kıralım "Keşişler kadı olsun". Han dedi ki: "Bire it Arap! Kadılığı keşişlere vereceğime kendi kullarıma veremem mi?". Arap dedi ki: "Kulların okumuş değildir. Keşişler ise nice yıllar zahmet çekmişler, okumuşlardır" Bayazıd Han sordu: "Ya bire Arap! Hal nice olsa gerek?". Arap: "Hanım! Onların halini paşalar bilir" dedi. Bayazıd Han, Ali Paşa'yı çağırdı. Dedi ki: "Ali! Bu kadılar hep okumuşlar mıdır?". Ali Paşa: "Ya Sultanım, okumadık kadı mı olur" dedi. Han dedi ki: "Ya okudularsa niçin yaramazlık ederler?". Ali Paşa dedi ki: "Sultanım! Ondan ötürü ederler ki bunların maaşı azdır".

Bu şimdiki zamanda binde yirmi akça vergi alırlar. O, Ali Paşa'nın himmetidir ki kadıların akçası çok ola, paşalar ve kazaskerle aynı seviyede olalar.

Elhâslı Osmanlı Hanedanının günah işlemesi-ne Ali Paşa sebep olmuştu. Çünkü onun yanına hiyle eder Acem dânişmendleri çok gelirlerdi.

Lâtife: Dânişmend azsa ışık olur. Işık⁶⁰ azsa şeytan olur.

64. Bâb

Bu Bâb Onu Beyan Eder ki Bayazıd Han Karamanoğlu İle Ne Eyledi.

Vaktiyle Hamideli'ni vurmıştu. Tekrar yine geldi. Bayazıd Han ki Bursa'ya geldi, Hamideli'nin halkı dahi hana feryada geldiler: "Hanım! Karamanoğlu bizim halimizi perişan ediyor. Bize zulmediyor" dediler. Bayazıd Han dahi gayrete gelip dedi ki: "Hak Taâlâ inayet ederse varayım, onu Allah yardım ederse insafa getireyim" dedi. Büyük ordu topladı. Sürdü, Teke ilinden dolandı. Geldi, Karaman'a çıktı. Orada ansızın, Hakkın emri ile Germiyanoglu Yakub Beğ karşı geldi. Bayazıd Han dahi Yakub Beğ'i tuttu. Veziri olan hisar beği sübaşı ile ikisini de İpsili hisarında hapse koydu. Kendisi Karaman'a yürüdü. Karamanoğlu kaçtı. Taşeli'ne gitti. Bayazıd Han vardı, Konya'nın üzerine kondu. Şehirin kapılarını kapadılar. Harman vaktiydi. Konya'nın meydanına arpa, buğday çaç⁶¹ ları du-

⁶⁰ Işık, sünni olmayan derviş.

⁶¹ Buğday ve arpa tanesi yığını.

ruyordu. Askerler hisara yaklaştılar: “Gelin, bize arpa ve saman satın. Atlarımızı doyuralım” dediler. Onlar da birkaç adam gönderdiler: “Bakalım, sözleri doğru mu” dediler. Adamlar geldiler. Bayazıd Han’a dahi haber verdiler. Han bir ki kul gönderdi. Dedi ki: “Sakın kimseye zulmetmesinler. Arpa sahipleri istedikleri gibi satsınlar”. Onlar da istedikleri gibi sattılar. Akçalarını aldılar. Han onların yanına adamlar verdi. O kişileri hisara ilettiler. Şehir halkı bu adaleti görünce şehrin kapısını açtı. Fetholundu. Etrafın şehirlerine haber vardı ki bu gelen padişah gayet âdildir. O şehirlerden dahi hana adamlar geldi: “Gelin. Şehirlerin tumarını paylaştırın” dediler. Aksaray, Niğde ve Kayseri’yi verdiler. Develinin Karahisarı’nı, üç hisarı, çevresiyle teslim ettiler. Karamanoğlu dahi elçi gönderdi: “Her ne ki şimdiye kadar olmuştur, ümittir ki affoluna” dedi. Çarşamba’dan sınır kesildi. Ötesini Karamanoğlu’na verdi. Berisini hünkâr kendi kullarına bıraktı. Bayazıd Han dahi geri, Bursa’ya geldi.

65. Bâb

**Bu Bâb Onu Beyan Eder ki Kastamonu’yu
Bayazıd Han Ne Suretle Aldı, Vardığını
Beyan Eder.**

Yürüdü. Taraklı Borlu’yu fethetti. Vardı. Kastamonu’ya indi. İsfendiyar, Sinop’a kaçtı. Vardı, oradan Bayazıd Han’a elçi gönderdi: “Benim hamımdan ümidim bu idi ki beni hizmetine kabul ede idi. Ancak bu oturduğum yerceğizi bana sadaka etsin” dedi. Bayazıd Han dahi bu sözü kabul etti.

Kıvrım⁶² yoldan aşagısını sınır ettiler. İsfendiyyar'a bıraktılar. Kalan ülkesini Bayazıd Han aldı. Geri Bursa'ya geldi.

Bu fethin tarihi hicretin 797 si ile 8 inin arasında (milâdî: 27 Ekim 1394-4 Ekim 1396) vâki oldu.

66. Bâb

**Bu Bâb Onu Beyan Eder ki Bayazıd Han
Amasya'yı ve Sivas'ı Ne Suretle Aldı, Onu
Bildirir.**

Amasya'yı Bayazıd Han'a kendi sahibi verdi. O sırada Kadı Burhaneddin Amasya'nın sahibini incitmişti. Bayazıd Han'ın tasarrufuna geçince Kadı Burhaneddin Allah rahmetine vardı. Oğlu küçük kaldı. Bir kızını dahi Dulkadiroğlu Nasreddin Beğ'e vermişti. Burhaneddin'in oğlunu Nasreddin'e gönderdiler. Onun için ki memleketin ilerigelenleri Bayazıd Han'a gel diye adam göndermişlerdi. Bayazıd Han dahi sürdü, Sivas'a geldi. Hep memleketin ilerigelenleri karşı çıktılar. Padişahlık kanunu neyse yapıldı. Bayazıd Han dahi Sivas'ı oğlu Emîr Süleyman'a verdi. Yürüdü, Erzincan'a vardı. Beği Tah-ratan itaat ile karşı geldi. Kendisini Bayazıd Han da yine yerinde bıraktı. Karısını, oğlunu, kızını Bursa'ya gönderdi. Yürüdü, Malatya'yı aldı. Dar-ende'yi ve Divriği'yi aldı. Oradan Behisini'yi de aldı. Elhâslı o ülkeyi fethetti. Durmadı. Bursa'ya geldi. Tah-ratan'ı yine Erzincan'a gönderdi. Ailesini Bursa'da alıyordu.

⁶² Yahut: "Kuru".

Bu fethin tarihi hicretin 798 inde (milâdi: 16 Ekim 1395-4 Ekim 1396) vâki olmuştur.

67. Bâb

Bu Bâb Onu Beyan Eder ki Filibe Yöresinde Olan Saruhan Beğliler'i Oraya Ne Sebepten Sürdüler, Onu Bildirir.

Saruhan ilinin göçer halkı vardı. Menemen ovasında kışarlardı. O iklimde tuz yasağı vardı. Onlar o yasağı kabul etmezlerdi. Bayazıd Han'a bildirdiler. Han dahi oğlu Erdungrıl'a haber gönderdi ki: "O göçer evleri, her ne kadar varsa, iyice düzene alsın. Yarar kullarına ısmarlayasın. Filibe yöresine gönderesin" dedi. Erdungrıl dahi babasının sözünü kabul etti. Şöyle ki: Ne buyurmuş ise daha ziyadesini yaptı. O göçer evleri gönderdi. Getirip Filibe yöresine kondurdular. Şimdiki zamanda Rumeli'de Saruhan Beğli dedikleri onlardandır. Paşa Yiğit Beğ o halkın ulusu idi. O zamanda onlarla birlikte gelmişti.

Sual: Bayazıd Han ki Malatya'yı aldı, o illeri kimden aldı?

Cevap: Malatya'yı Türkmen'den aldı. Behisni'yi de Türkmen'den aldı. Divriği'yi Kürt'ten aldı. Bunlar dahi eski padişahlar değillerdi. Ertene'den sonra o iller bunların ellerine geçti. Hükmettiler. Ne zaman ki Bayazıd Han o illeri aldı, o beğler arada kısıldılar. Bayazıd Han'a Temür vartası olunca Mısır sultanı sebebiyle yine yerli yerine vardılar. O vakitten beri bunlara Mısırlılar hükmeder oldu.

Sual: Ya o Anadolu illerinden, Bayazıd Han'dan kaçıp gidenlerin halleri ne oldu?

Cevap: Bazıları Temür'e gittiler. Tahratan, Germiyanoglu, Düzme Aydınoğlu, Menteseoğlu ve İsfendiyar'ın elçisi beraber gitti. Bunların her biri başka türlü gitti. Germiyanoglu, İspili hapsinden veziri ile kaçtı. Ayıcılara, maymunculara uydu. Temür'e vardı. Menteseoğlu saçını, sakalını yoldurdu. Işık olup gitti. Aydın Beğ oğlu çerçilik⁶³ ederek gitti. İsfendiyar elçisi ile Tahratan nöker olup birlikte kaçtı. Bunlar Temür'e varınca hallerini arz ettiler. Yalvardılar. Dediler ki: "Ey sâhibkırân⁶⁴! Bize merhamet et ki gayet mazlumlardır". Asıl kışkırtan Tahratan ve Germiyanogludur. Zira biri hapis-ten çıkıp gitti. Biri de oğlundan, kızından, karısından ayrılmıştı. Böylece bunların sözleri tesirli oldu. Temür'ü kendilerine uydurdular.

Temür, beğlere dedi ki: "Ey beğler! Şimdi bu Yıldırım Han gazi handır. Siz de dersiniz ki bizim günahımız yoktur. Hanlar sebepsiz yere kimseyi incitmezler. Bunun türlü sebepleri vardır. Biri budur ki sizden para istedi. Biri de gelin bana itaat edin dedi. Biri de gazaya vardığımda bana çeri verin dedi. Şimdi siz bunların hiçbirini yapmazsanız türedir ki incite. Sizin bu sözleriniz yalan veya gerçek olabilir. Doğru söylüyorsanız hanlara bunun gibi iş lâıyk değildir. Eğer siz yalan söylüyorsanız size lâıyk değildir ki hanlara suç yükleyesiniz. Hele elçi göndereyim. Göreyim, han dahi ne söyler".

⁶³ Öteberi küçük şeyler satıcılığı.

⁶⁴ Büyük ve güçlü hükümdar.

Germiyanoglu dedi ki: "Hanımız! Bizim halimiz iki türlüden başka türlü değildir. Ya gerçektir, ya yalandır. Eğer gerçekse iyilik ve yiğitlik senden. Yalansa padişahlara memleket zeptetmek âdetidir." Bunun üzerine, Germiyanoglu'nun sözüne uyarak ekşi gerektir dediler. Elçi hazarlattı ki göndere. İşitti ki Sultan Ahmed ve Kara Yusuf, Şam hap-sinden kaçmışlar, Yıldırım Han'a varmışlar. Temür dahi elçisine sabrettirdi. Tâ şuna kadar ki bu iki beğın hallerini bile. Bunlar hanın yanında durur mu, gider mi Az vakit durdular ve gittiler. Temür dahi elçisini gönderdi.

Sual: Ya o beğler orada iken elçisini niçin göndermedi?

Cevap: Temür öyle sandı ki o beğler varalar, Yıldırım Han'ı kendi üzerine getireler. Gördü ki kendinin düşündüğü gibi değilmiş, elçi gönderdi. Elçi geldi. Kâğıdını ve armağanını verdi. Bayazıd Han ne kâğıdına, ne de armağanına hiç iltifat etmedi. Kendisi sert bir kâğıt yazdı. Elçisinin eline verdi. Gönderdi. Elçi gidince Bayazıd Han vezirlerine: "Tez hazırlık görün ki Temür'ün üzerine giderim. Onu, memleketinden beri çıkartmam" dedi.

Ali Paşa dedi ki: "Devletli sultanım! Ne hâcet ki askerimize zahmet çektirelim. Bırakalım, gelsin. Memlekete girsin. Onları öyle kiralım ki kendi memleketlerine haberlerini yine biz gönderelim".

Beğler bu düşüncüyü ve tedbiri uygun görüp beğendiler. Lâyık buldular ve cümlesi kabul eylediler. Bayazıd Han'ı kendi düşüncesine bırakmadılar. Asker toplamakla uğraştılar.

Temür oradan yürüdü. Bayazıd Han, Vılaköğ-lu'na "gel" dedi ve kendi askerini Anadolu'da topladı. Hazır oldular. Temür dahi Sivas'a geldi. Savaş başladı. Lâğım patlattı. Kale duvarlarını yıktı. Halkını esir etti. Bunlara bu hal vâki olduğu sırada Mısır askeri Haleb'e geldi diye Temür'e haber geldi. Temür dahi Suriye'ye yöneldi. Vardı, Haleb'e çıktı. Haleb'in yanında Mercî Dâbık ovasında savastılar. Mısır askeri kırıldı. Çünkü Türkmenler ihanet etti. Sultan kaçtı. Temür, Haleb'e vardı. Haleb halkı hisarı vermedi. Çok adam kırıldı. Hisarı aldı. Çok zulmetti. Zira Temür kötülerin en büyüğü idi. Oradan Hamâ'ya vardı. Onu dahi Haleb'den beter eyledi. Oradan Humus'a vardı. Humus'ta mezarlar gördü. Sordu ki: "Bunlar kimin mezarlarıdır?". Dediler ki: "Tanrı resûlünün eshaplarındandır. Hâlid ibni Velid derler. Bu memleketi fetheden budur. Biri de Kâ'bü'l-Ahbâr'dır. Biri Amruvi'bnî Ümeyye'dir. Bu gördüğünüz mezarların hepsi Tanrı resûlünün eshâbındandır". Humus'un halkını esir etmedi. Ancak halkına aman vermek için mal aldı. Çok mal topladı. Oradan Baalbek'e gitti. Onu dahi yağma etti. Oradan sürdü, Şam'a vardı. Hisarını kapadılar. Açmadılar. Bir nice gün iyi savaş edildi. İki taraftan çok adam kırıldı. Sonunda şehiri yağma etti. Yezid'in kabrini buldu. Kemiklerini çıkardı. Yaktı. Kabrini necasetle doldurdu. Şam'a olan kahrının çoğu Yezid o şehire yakın yattığı içindi.

Oradan sürdü. Yine Karabağ'a çıktı. Kışı orada kışladı. Yaz olunca Anadolu'ya yöneldi. Erzincan'a geldi. İsfendiyar karşı vardı. Sarıkamış'a ka-

dar Temür ile birlikte geldi. Bir gece sıvıştı. İzin almadan kaçtı. Yine Kastamonu'ya gitti.

Temür, Ankara'ya doğruldu. Bu taraftan Bayazıd Han evvelce aldığı tedbir üzerine kendi ülkesinden ve başka memleketlerden yazılı askerini çıkardı. Serehor denen askeri de topladı. Anadolu' da Serehor, Bayazıd Han zamanında ihdas olundu. Bu aklı ona Vezir Ali Paşa verdi.

Bayazıd Han üç oğlunu da beraber almıştı. Emîr Süleyman, Aydıneli Sancağı, Karası Sancağı ve Saruhan Sancağı askerlerinin başında idi. Mustafa, Hamideli Sancağı ve Teke Sancağı askerlerinin başında idi. Sultan Mehmed, Amasya ve Anadolu askerlerinin başında idi. Topladığı bu askerin yanında Tatarlar ve başka askerler de vardı. Hepsi kendisiyle birlikte yürüdü. Onlar da Ankara'ya vardılar. Temür de geldi. Perşembe günü sabahı Temür kondu. Bayazıd Han ikindi zamanı kondu. Karşı karşıya durdular. Temür hendek kazdı. Cuma günü sabah oldu. Oturdular. Etrafta cuma namazı kılındı.

Sultan Bayazıd sancakları çözdüdü. Kösler çalındı. Saf saf alaylar bağlandı. Karşılaşır karşılaşmaz Bayazıd askerindeki Tatarlar ihanet ettiler. Erdene'nin kardeşinin oğlu olan Erzincan Beği Tah-ratan kendi beğlerinin oğlu idi. Germiyan askeri de Germiyanoglu'na döndüler. Elhâslı her ilin askeri Temür'ün yanına gitmiş olan kendi beğlerinin tarafına geçti. Vılakoglu, kâfir çerisiyle iyi cenk etti. Fakat gördü ki her taraf işin kolayına gidiyor, Vılakoglu da kendi kolayına geldiği gibi yaptı. Oğlu Mustafa babasından ayrıldı. Belirsiz oldu. Emîr Süleyman'ı pašaları aldılar. Ara yerden çıktılar. Gittiler.

Sultan Mehmed, Amasya askerini aldı. Amasya'ya gitti. Bayazıd Han kendi kapısı kulları ile kaldı. Solak Karaca derler bir kulu vardı: "Hey Bayazıd Han! Hani o güvendiğin oğulların, o sancak beğlerin, ya o sarhoş vezirlerin? Sana ne güzel yoldaşlık ettiler! Akçayı harcetmedin. Hazineye koydun. Oğlancıklarımın rızkıdır dedin" dedi. Bayazıd Han'a bu söz gayet acı geldi. "Bana minnet mi edersiniz" dedi. Atını tepti. Kulların arasından dışarı çıktı. Birlikte birkaç Yaya Oğlanı ile birkaç Solak gittiler. Çağataylılar'ın alayını birbirine vurmaya başladılar. Germiyanoglu gördü: "Hey! Bu vuruşan Bayazıd Han'ın kendisidir. Ne durursunuz" dedi. Derhal adamlar üstüler. Atının dört yanından sarmaştılar. Tuttular. Temür'e getirdiler. Atından yıkmadılar. Temür çağırdı ki: "Atından düşürmeyin" dedi. "Benim koltuğuma girin" dedi. Çadırda oturmıştu. Koltuğuna girdiler. "Hanım! Ata bin" dediler. "Hey kaltaklar! Ben ata binip nereye varayım? Padişahlar hareket etmek caiz değildir" dedi. Yürüdü. Çadır kapısına geldi. Bayazıd Han'ı tâzim ile attan indirdiler. Temür'e karşı gitti. Görüştüler. İkisi bir halının üzerinde oturdular. Temür çağırttı ki çeri şimdiden sonra otursun dedi. Ancak herkes kendi kazancına seğırtmişti. Helâl, haram demeden devşirirdi.

Sual: Ey derviş! Sen kendin o savaşta değildin. Ya bu mâcerâyı kimden nakledersin?

Cevap: Bursa'nın bir nâibi vardı. Koca Nâib derlerdi. O, Bayazıd Han'ın solaklarından. O vakit ki ham tuttular, o dahi han ile birlikteydi. Bayazıd Han, Akşehir'de Allah rahmetine varınca o dahi beraberdi. Ben ona sordum: "Temür, Bayazıd Han'ı

nasıl saklardı?”. O dedi ki: “Temür bir tahtirevan yaptırdı. Kafes gibiydi. İki at ortasında idi. Ne vakit göçseler kendi önünde yürütürdü. Ne vakit kon-salar kendi çadırı önünde kondururdu”.

Dediğim o Koca Nâib, Sultan Mehmed zamanına vardı. Sultan Mehmed de Amasya hisarının dizdar-lığını vermişti. İhtiyarlayınca Sultan Murad onu Bursa'ya getirdi. Nâibliğini verdi. Ben ondan nak-lettim. Onun hikâye ettiklerinin çoğunu söylemedim. Onun için ki söz uzar.

Temür her ili kendi beğine verdi. Osmanlı ülke-sini Tatarlar'a verdi. Bayazıd Han bunu işitti. Te-mür, zaman zaman göç üzerinde giderken Bayazıd Han'a gelir, selâm verirdi. Bir gün Bayazıd Han, Te-mür'e dedi ki: “Temür Beg! Senden bir dileğim var-dır”. Temür: “Söyle. Her ne dersen kabul ederim” dedi. Bayazıd Han: “Tatarlar'ı bu memlekette bırak-ma. Al, beraber git” dedi. Temür: “Kabul ettim. Se-ni Semerkand'dan geri göndereceğim zaman Tatarlar seni yine memleketine getirsinler” dedi. Bayazıd Han, Semerkand'a gideceğini işitince kendi işini gör-dü⁶⁵.

Ne zaman ki Temür göçtü, kendi memleketine yöneldi, Tatarlar'ın da hepsini götürdü. Kırşehir, Siv-rihisar ve Beypazarı'nı Karamanoğlu'na verdi. Kas-tamonu'yu ve Çankırı'yı, Kaleciği yine İsfendiyar'a verdi. Bunları Bayazıd Han almıştı. Temür umardı ki Bayazıd Han'ın oğlanlarından biri kendisine gele idi ki Bayazıd Han'ın ülkesini ona vere idi. Gördü

⁶⁵ “İntihar etti” demek istiyor.

ki kimse gelmedi. Onun için Karamanoğlu'na verdi. Karaman ilinden çıktı, gitti.

Bu mâcerânın tarihi hicretin 804 ünde (milâdî: 11 Ağustos 1401-31 Temmuz 1402) vâki oldu.

68. Bâb

Bu Bâb Onu Beyan Eder ki Bayazıd Han Allah Rahmetine ki Vardı, Kaç Oğlu Kaldı ve Hem Onlar Ne Oldular, Onu Bildirir.

Altı oğlu kalmış idi. Beşi malûm. Biri görünmez olmuş idi. Emîr Süleyman, Mehmed, İsa, Musa ve Kasım. O en küçükleri sarayda kaldı. Kaybolup görünmez olan Mustafa'dır.

Emîr Süleyman'ı Ali Paşa, İne Beğ Sübaşı ve Hasan Ağa aldılar, Rumeli'ye gittiler. Sultan Mehmed yine Amasya'ya gitti. İsa ve Musa, Bursa ilinde ve Karası ilinde birbirini kovup yürürlerdi. Sonunda Musa, İsa'yı giderdi. Kendi geldi, Bursa'da oturdu.

Emîr Süleyman, Bursa'ya geldi. Musa kaçtı. Karaman'a gitti. Emîr Süleyman bir kızkardeşini ki Fatma Hatun'dur ve kardeşi ki Kasım'dır, onları İstanbul'da rehin bıraktı ki hiç düşmanlık olunmaya. Nihayet Emîr Süleyman tekrar Rumeli'ye geçti. Bu tarih hicretin 805 inde (milâdî: 1 Ağustos 1402-20 Temmuz 1403) idi.

Sultan Mehmed işitti ki kardeşi Emîr Süleyman tahta geçmiş, elçi gönderdi. Dedi ki: "Ağabeyim sağ olsun. Babamız gittiyse ağabeyim bize bahadır". İki at hediye gönderdi. Emîr Süleyman dahi birkaç oğlan ve cariyeye gönderdi. Sultan Mehmed kabul etti.

Emîr Süleyman, Karamanoğlu'na elçi gönderdi. Germiyanoglu'na da elçi gönderdi. "Kardeşim Musa'yı koyuvermeyin ki ben sizinle gayette iyi dostluk edeyim" dedi. Musa bildi ki kardeşiyle Karamanoğlu barıştı, Karaman'dan kaçtı. İsfendiyar'a vardı. Emîr Süleyman, Bursa'da idi. İşitti ki Musa, İsfendiyar'a kaçtı, üzerine yöneldi. Yürüdü. Göynük yanında bir su kenarında konakladı. Yaz idi. Kış dahi oldu. Kışladı. O konaktan göçmedi. O yerin adı "Beğ Kavağı" oldu. Onun için ki Emîr Süleyman daima o kavak dibinde sohbet ederdi. O arada İsfendiyar ile dahi barıştılar. Oradan göçtüler. İznik'e geldiler. İznik'te yine Ali Paşa'nın bedava şarabı ile sohbetle meşgul oldular.

İsfendiyar dahi Musa'yı Sinop'tan gemiye koydu. Eflak'a gönderdi. Eflak'ın beği Mircü idi. Emîr Süleyman işitti ki Musa, Rumeli'ye geçti o dahi göçtü, Edirne'ye vardı. Yine sohbetle meşgul oldu. Rumeli'nin beğleri dahi bildi ki Musa, Rumeli'ye geçti ve Eflak'a geldi, ona haber gönderdiler. Dediler ki: "Gel ki kardeşinin padişahlıktan safası yoktur. Zira ki gece ve gündüz sohbet⁶⁶ ten eli değmez". Musa bu haberi işitince sürdü, Silistire'ye geldi. Oradan geçti. Rumeli'nin Toyca⁶⁷ ları ve tımar erleri ve hepsi Musa'ya geldiler. Doğru Edirne'ye sürdüler. Emîr Süleyman'a haber geldi ki: "Kardeşin Musa erişti. Bütün Rumeli ona döndü" dediler.. Emîr Süleyman mahmur, yatıyordu. Güç ile kaldırdılar. Dedi ki: "Benim memleketimde onun ne hükmü vardır ve kim ne ister?". Böyle diyince: "Hey! Musa geldi" dediler.

⁶⁶ İçki âlemi.

⁶⁷ Bir asker sınıfı.

Kaçtı. Bir köye düştü. O köyde Allah rahmetine vardı. Sonra o köylüleri Musa köy ile yaktı. "Siz benim kardeşimi niçin öldürdünüz ve kardeşimle ne işiniz vardı" diye.

Musa Rumeli'de tahta geçti. Tarihi hicretin 813'ünde idi (milâdî: 6 Mayıs 1410-24 Nisan 1411).

69. Bâb

Bu Bâb Onu Beyan Eder ki Kardeşi Emîr Süleyman'dan Sonra Rumeli Tamam Musa'nın Elinde Oldu.

Sancak beğleri ve tımar erlerinin tamamı, eksiksiz gelip itaat ettiler. Civardaki kâfir beğleri yine âsi oldular. Bu taraftan Sultan Mehmed işitti ki kardeşi Emîr Süleyman, Allah rahmetine varmış ve kardeşi Musa, Rumeli'de tahta geçmiş, Sultan Mehmed dahi sürdürdü, Bursa'ya geldi. Bursa halkı karşılamaya geldiler. Tahta geçti, oturdu. Bütün Emîr Süleyman'ın hükmettiği yerlere o dahi hükmetti. Fakat daha ziyade Amasya ili elindeydi.

Şimdi bu yanda Rumeli'de Musa'yı görelim ne eyler: Kör Şahmelik'i vezir edindi. Mihaloğlu Mehmed Beğ'i Rumeli Beğlerbeğisi etti. Sınavna Kadısıoğlu'nu kazasker edindi. Kendisinin kulu Azab Beğ'i sancak beği yaptı. Her sancağı kendinin bir kuluna verdi. Emîr Süleyman'ın bir oğlu ve bir kızı vardı. Kaçtılar, İstanbul'a girdiler. Musa yürüdü. Vidin âsi oldu idi. Her birini zaptetmeye başladı. Pirevidin'i aldı. Yanında Matar'ı dahi aldı. Sırbistan'a yürüdü.

Köprülü'yü aldı. Hem Oğcabolu⁶⁸ yu dahi aldı. Durmadan akınlar eder oldu. Zaman zaman İstanbul'a dahi hücum ederdi. Kapisım dahi kapattırdı. Geldi, Silivri'ye düştü. Bununla savaşıırken Kör Şahmelik anlaşılarak kaçtı, İstanbul'a girdi. Musa, hiyleyi duydu. Yine Edirne'ye vardı. Bekledi ki zaman ne suret göstere.

Musa'nın cülusunun tarihi hicretin 813 ünde (milâdî: 6 Mayıs 1410-24 Nisan 1411)⁶⁹ vâki oldu.

70. Bâb

Bu Bâb Onun Beyanındadır ki Bayazıd Han Oğlu Sultan Mehmed Diler ki Kardeşi Musa İle Buluşa, Bu ilî Çekişeler, Devlet Her Hangisinin ise O Vara, Hâkim Ola.

Sultan Mehmed, veziri Bayazıd Paşa'ya: "Rumeli'ye geçmeye hazırlık yapın" dedi. Kör Şahmelik, Musa'dan kaçıp İstanbul'a girdiği vakit oradan Sultan Mehmed'e gelmişti. Bayazıd Paşa dedi ki: "Sultanım! Kör Şahmelik Beğ'i çağıralım. Görelim o ne der". Çağırdılar. Geldi. "Rumeli'ye geçmek isteriz. Tedbir nedir" dediler. Kör Şahmelik dedi ki: "İstanbul tekfürüne elçi göndermek gerek ki ondan gayrı yerden geçmeye çare yoktur." Onun için ki Gelibolu, Musa'nın elindeydi. Gebze Kadısı Fazlullah'ı elçi gönderdiler. Onun için ki İstanbul tekfürü ona itimad ederdi. Çünkü komşu idi. Fazlullah vardı. Tekfüre söz ne ise söyledi. Andlaştılar. Geldi hünkâra

⁶⁸ Yahut: "Ohcabolu" veya "Ocçabolu".

⁶⁹ Yahut: Hicri 816.

haberi verdi. İş muradları gibi oldu. Hünkâr dahi devletle Bursa'dan çıktı. Yürüdü. Geldi. Yurus'a çıktı. Ben Geyve'de kaldım. Orhan Beğ'in imamı oğlu Yahşî Fakî'nın evinde hasta oldum. Osmanlı Hanedanının menakıbını tâ Yıldırım Han'a gelinceye kadar imam-oğlu'ndan naklederim. Sultan Mehmed ki Yurus'a kondu, İstanbul tekfürü gemiler gönderdi. Sultan Mehmed'i Rumeli'ye geçirdi.

Musa işitti ki Sultan Mehmed kendisine geliyor-muş, hemen Edirne'den kalktı. Sırp ülkesine yakın gitti. Sultan Mehmed vardı. Encügez'e kondu. Evrenüzoğlu Ali Beğ oraya geldi. Encügez'den göçtüler. O gün Mihaloğlu Yahşî Beğ geldi. Mihal, Musa'nın beğlerbeğisi idi. Oğlunu kendi gönderdi. Elhâslı Sultan Mehmed, Edirne'ye vardı. Bütün beğler kaçtılar. Sultan Mehmed'e geldiler. Musa'nın yanında ancak Akıncılar kaldı. Samakov'da çarpıştılar. Musa kaçtı. Atı çamura düştü. Kendinin bir kulu vardı. Terzi Sarıcı derlerdi. Musa'nın atının sinirini kesti. Musa'yı tuttu. Sultan Mehmed'e getirdi. Akşam çadırda ica-bına baktılar. O gece yine Bursa'ya, dedesinin yanına gönderdiler. Mihaloğlu'nu tuttular. Tokat'a, Bidevi Çardağa gönderdiler. Sultan Mehmed ayda bin akça ulûfe bağladı. Sımavna Kadısıoğlu'nu dahi oğlu, kızı ile İznik'e gönderdiler. Sultan Mehmed ona dahi ayda bin akça ulûfe bağladı. Musa'nın kulu Azab Beğ kaçtı. Eflak'a gitti. Rumeli, Sultan Mehmed tarafından fetholundu. Etrafın beğlerine elçi gönderdiler.

Sultan Mehmed'in tahta geçmesinin tarihi hicretin 816 sında (milâdî: 3 Nisan 1413-22 Mart 1414) vâki oldu.

71. Bâb

Bu Bâb Onu Beyan Eder ki Sultan Mehmed Rumeli'de Kardeşi Musa İle Meşgul İken Bu Taraftan Karamanoğlu'nun Bursa'ya Ne Suretle Geldiğini Bildirir.

Karamanoğlu hücum etti. Yürüdü. Sivrihisar'a geldi. Onun için ki kendi elindeydi. Dört yanını yıka boza, yağma ede ede Bursa'ya geldi. Hacı Ivaz Paşa, Bursa'nın sübaşısı idi. Karamanoğlu daha gelmeden şehrin halkını çağırdı. Dedi ki: "Müslümanlar! Padışahımız Rumeli'dedir. Karamanoğlu geliyor. Kuşatma hazırlığı olan kişiler hisara girsin. Kuşatma için hazırlığı olmayanlar hisarda mahbus olmasın". Halk da öyle yaptı. Karamanoğlu ki Bursa'ya geldi, şehiri ateşe verdi. Hisarda cenge başladı. Çok savaşlar edildi. Nihayet diledi ki, Pınarbaşı suyundan ki hisarın dışarı yanında göl eylemişlerdi, o gölün suyunu kesip kurutalar. Bursa kapısının zindan kapısı dışından lâğım patlattılar ki gölün suyunu çekeler, hisar yanındaki dereye akıtalar. Sübaşı Hacı Ivaz Paşa duydu. Hisardan çıkıp lâğımcıları kıldı. Karamanoğlu'nun o ümidi dahi kesildi. Otuz bir gün cenk olundu. Zaman zaman hisardakiler dışarı çıkar, hayli adam esir alır, getirirlerdi. Karamanoğlu karşısına hisardan aşağı boğazından asarak bırakırlardı. Bunlar savaşta iken ansızın bir gün Kaplıca İmâretine Musa'nın ölüsü geldi. Karamanoğlu vardı, ölüyü gördü. Hemen o gece kuyruğunu kıstı, kaçtı. Kirmastı yolundan dolandı. Çok güçlükler çekti. Hamideli'nden geçti. Kendi memleketine vardı. Kazaskeri Kara Mürsel dedi ki: "Beğim! Gel, ben duacımı gönder. Varayım. Os-

manoğlu ile sizi barıştırayım". Karamanoğlu: "Hey! Bu ne sözdür? Elbette o benim üzerine gelirse ben onunla haklaşıyorum" dedi. Bu sözü kabul etmedi. Kendi bildiğine göre yürüdü.

Bu mâcerâmn tarihi hicretin 816 sında (milâdi: 3 Nisan 1413-22 Mart 1414⁷⁰ vâki oldu.

72. Bâb

Bu Bâb Onu Beyan Eder ki Emîr Süleyman ki, Allah Rahmetine Vardı, Oğlunu ki İstanbul'a İlettilerdi, Ne Olduğunu Beyan Eder.

Sultan Mehmed kardeşi Musa ile çarpışırken İstanbul tekfürü, Emîr Süleyman'ın oğlunu almak istemedi. Yani Sultan Mehmed ile andlaşması vardı. Onun için oğlunu kabul etmedim demek isterdi. Oğlan dahi İstanbul'dan çıktı. Eflâk'a gitmek istedi. Karun Ovası'nın akıncıları oğlanın yanına vardılar. Dediler ki: "Beri gel! Biz seninle oluruz". Aldılar, Yanbolu'ya iletiler.

Sultan Mehmed'e haber oldu. Bu haberi işittiği gibi Sultan Mehmed dahi oğlanın üzerine hücum edip yürüdü. Yanında olan akıncılar dağıldılar. Kaçtılar. Oğlanın bir lalası vardı. Terzibaşı Zağanus derlerdi. O, oğlanı tuttu. Sultan Mehmed'in eline verdi. Sultan Mehmed dahi oğlanın gönlü gözünü açtı. Dünya gözünü örttü. Bursa'ya gönderdi. Kendi dahi ardından Bursa'ya geldi.

Emîr Süleyman'm bir kızı vardı. Bursa'da onu bir sancak beğine verdi. Oğlana dahi iyi tımar verdi.

⁷⁰ Yahut: "Hicrî 819".

Geyve yöresinde Akhisar derler, onun civarında Çardak Köyü adlı bir kâfir köyü vardı. Onu tımar vermişti. Her vakit ki Sultan Mehmed, Bursa'ya gelse Emîr Süleyman'ın oğlunu getirtirdi. Hayli nesneler hediye ederdi. Kardeşim oğludur derdi. Daima gönücüğünü hoş tutardı. Kızkardeşine dahi hayli nesne verirdi.

73. Bâb

**Bu Bâb Onu Beyan Eder ki Bayazîd Han Oğlu Sultan Mehmed, Kardeşi Musa'yı ki Giderdi, On-
dan Sonra Neye Meşgul Oldu, Onu Bildirir.**

Karamanoğlu böyle kötü hareket edince Sultan Mehmed işitti. Bursa'ya geldi. Önce İsfendiyar'a elçi gönderdi: "Ya sen gel, ya oğlanlarından birini orduma gönder. Yoksa hazır ol ki işte üstüne geldim" dedi. İsfendiyar dahi bu haberi işitince hemen oğlu Kasım Beğ'i elçiyle birlikte gönderdi. Bu yandan Sultan Mehmed, Germiyanoglu'na da elçi gönderdi: "Karamanoğlu'nun benimle düşmanlığımı gördün. Şimdi onun üzerine yürüyorum. Senin dahi benimle dostluğunu göstermen gerek. Ben onun üzerine Seyitgazi'den gideceğim. Oradan Akşehir'e çıksam gerek. Sen dahi askerime azık gönder. Yoksa sen de hazır ol ki sana da gelirim" dedi. Germiyanoglu: "Ben de ordu-
na geleyim ve askerine azık göndereyim" dedi. Öyle de yaptı. Çok azık gönderdi. Tâ hünkâr o memlekete gidip gelinceye kadar Germiyanoglu'nun gönderdikleri bitmedi. Daima geldi. Karşı durmadı.

74. Bâb

Bu Bâb onu beyan eder ki Sultan Mehmed büyük ordu topladı. Doğru Karaman'a yöneldi. Akşehir'e çıktı. Vardı. Vardığı gibi Akşehir'in hisarını verdiler. Akşehir'den Ilgın'a gitmek istedi. İşitti ki Karamanoğlu, Çigel'den gelirmiş. Sultan Mehmed Han, kulu Bayazıd Paşa'yı karşı gönderdi. Çigel'de savaştılar. Oradan Konya'ya yöneldiler. Karamanoğlu geldi, karşıladı. Konya Ovasında uğraştılar. Karamanoğlu Mehmed Beğ elegirdi. Büyük oğlu Mustafa dahi elegirdi. Sulh ettiler. Akşehir, Seydişehir, Okluk, Beğşehir, Kırşehir, Sivrihisar, Camardı, Uçhisar ve Niğde'yi bunlara verdi. Tamam sulh ettiler. Sultan Mehmed, Karamanoğlu'na hil'at verdi. Sancak verdi. Tavla ile at, katır ve deve verdi. Gönderdi.

Karamanoğlu ordunun ucuna varınca at oğlanlarının atlarını ellerinden aldı. Dedi ki: "Düşmanlığım tâ kıyamete kadar bâkîdir". Hem de hayli kötü-lükler yaptı.

75. Bâb

Bu Bâb Onu Beyan Eder ki Bayazıd Han Oğlu Sultan Mehmed Gazi'nin Bursa'ya Gelip Eflak'a Gittiğini Bildirir.

Etrafın askerini topladı. Karamanoğlu dahi asker topladı, gönderdi. İsfendiyar dahi oğlu Kasım'ı tekrar gönderdi. Devletle Eflak iline yürüdü. Tuna kenarına vardı. Akıncılar gönderdi. Kendi oturdu. Yergöğü'yü yaptı. Akıncılar çok doyumluk aldılar. Eflak beği de elçi ile haracını gönderdi. Tamamile

itaat etti. Oğlanlarını devlet kapısına hizmete gönderdi. Sultan Mehmed dahi devletle yine Bursa'ya geldi.

İsfendiyaroğlu Kasım Beğ hünkâra: "Ben gitmem sultanım. Kapında hizmet ederim" dedi. Hünkâr dahi İsfendiyar'a elçi gönderdi. Dedi ki: "Kardeşim! Kasım Beğ'e ülkeden tımar bağışla. Ben de vereyim. Kastamonu'dan beri Tosya, Çankırı ve Kaleciği ver". İsfendiyar Beğ dahi hünkârın veziri Bayazıd Paşa'ya "Vâız Mehmed" derler bir aziz vardı, onu gönderdi. Dedi ki: "Lûtfet, hünkâr hazretinden dilek et ki benim dirliğim bu Kastamonu ile Bakır Küresindendir. Ben hünkârın veziriyim. Şimdi Çankırı, Kalecik ve Tosya'yı çevresiyle birlikte verdim. Lûtfedip kabul etsinler. Ben bunları hünkâra veririm. Kasım'a vermem. Çünkü fenadır". Hünkâr dahi yine Kasım'a verdi. Kasım tâ ölünceye kadar babasına gitmedi. Osmanlı Hanedanının hizmetinde kaldı.

76. Bâb

Bu Bâb Onu Beyan Eder ki Bayazıd Han Oğlu Sultan Mehmed, Samsun'u Ne Suretle Aldı, Onu Bildirir.

Sultan Mehmed'in oğlu Sultan Murad, Amasya'da iken Kâfir Samsun'u yandı. Kâfirler şehri bıraktılar. Gemiye binip kaçtılar. Sultan Murad'a haber oldu. Kâfir Samsun'u yandı dediler. Rumeli Beğlerbeğisi Biçeroğlu Hamza Beğ'i gönderdiler. Vardı. Kâfir Samsunu'nu zaptetti. Sultan Mehmed'e haber gönderdiler. Kâfir Samsunu'nu yaktı. Müslüman Samsunu'nu almaya kolay oldu. Sultan Mehmed de hü-

cum etti. Müslüman hisarına vardı. İyi savaşlar ettiler. Biçeroğlu Hamza Beğ hisarı bekledi. Gitmedi. Müslüman Samsunu ile her gün cenk etti. Sultan Mehmed dahi gelip Merzifon'a çıktı. Oradan Samsun'a vardı. Hisar içinde İsfendiyaroğlu Hızır Beğ vardı. Sultan Mehmed ki vardı, Hızır Beğ kaleyi teslim etti.

Kâfir Samsunu'nu yıktılar. Biçeroğlu Hamza Beğ, İsfendiyaroğlu Hızır Beğ'e sordu ki: "Cenk etmeden bu şehri hünkâra niçin verdiniz?". Hızır Beğ dedi ki: "Bizim şehrin maişeti bu kâfir şehri ile idi. Kâfir şehri harab oldu ve sizin elinize geçti. Şimdiden sonra bize burada rahatlık yoktur ve sizinle bizim komşuluğumuz ördek ile doğanın komşuluğuna benzer".

Sultan Mehmed, Hızır Beğ'e hil'at giydirdi ve nimetler verdi. "Yanımda durursan sana iyi tımar vereyim" dedi. O: "Kardeşim Kasım yanındadır. Sisin ile olamam. Ben onunla bir yerde durmam" dedi. Vardı, kendi babasına gitti.

77. Bâb

Bu Bâb Onu Beyan Eder ki Sultan Mehmed ki Samsun'u Aldı, Bursa'ya Giderken Geldi, İskilib'e Uğradı.

İllerinde çok Tatar evleri gördü. Sordu: "Hey! Bu evler kimindir" dedi. "Minnet Beğ'indir" dediler. "Ya hani bunların beği" dedi. "Tatar Samagar düğün yaptı. Onun düğününe vardı" dediler. Sultan Mehmed, veziri Bayazıd Paşa'ya: "Temür bu memleket-

ten Tatarlar'ı aldı, gitti dediler. Ya bu ilde bunların beğleri düğün yapar. Birbirine gider, gelir. Benim seferimde bulunmazlar. Bunları sürmek gerek" dedi. Minnet Beğ'i çağırttı. Getirdi. Sürdü. Bunların hepsini Filibe yöresine getirdi. Konuş hisarının yöresine koydu. Minnet'in oğlu Mehmed Beğ şimdi Konuş'ta bir imâret yaptı. Bir kervansaray dahi yaptı. Orada yerleştiler. Orayı makam edindiler.

78. Bâb

**Bu Bâb Onu Beyan Eder ki Sımavna Kadısıoğlu
Kazasker İken Kethüdâsı Börklüce Mustafa, Ka-
raburun'a Varıp Ne Olduğunu Beyan Eder,
Bildirir.**

Sımavna Kadısıoğlu, İzniğe geldi. Mustafa, Aydıneli'ne vardı. Oradan Karaburun'a vardı. O ilde hayli mürâilik etti. Aydıneli halkının çoğunu kendine döndürdü. O dahi bir türlü tertip kurdu. Elhâsılı kendisine peygamber dedirdi.

Bu taraftan Sımavna Kadısıoğlu işitti ki Börklüce'nin hali ilerledi, İznik'ten kaçtı. İsfendiyar Beğ'e vardı. Oradan gemiye bindi. Eflak'a gitti. Bu yana geldi. Ağaç Denizi'ne⁷¹ girdi. Börklüce ile ittifakı vardı. Sultan Mehmed dahi Bayazıd Paşa'yı ve oğlu Murad Han'ı birlikte gönderdi. Vardılar, Karaburun'da Börklüce ile buluştular. Büyük savaş yapıldı. İki taraftan hayli adam kırıldı. Sonunda, savaş sırasında Börklüce'yi paraladılar. O ili araştırıp gözden geçirdiler. Giderilecek adamları giderdiler. Beğ kullarına

⁷¹ Deliorman.

tımar verdiler. Bayazıd Paşa yine Manisa'ya geldi. Torlak Hû Kemal'i orda buldu. Onu dahi bir müridi ile astılar. Sultan Mehmed, Serez'e gitti ki vara, Selâniğe ine.

Bu taraftan Sınavna Kadısıoğlu ki Ağaç Denizi'ne girmişti, illere birkaç kötü sofı gönderdi: "Gelin! Şimdiden sonra padişahlık benimdir. Taht benim elimdedir. Sancak isteyen gelsin. Tımar isteyen, sübaşılık isteyen gelsin. Elhâsılı ne dileği olan varsa gelsin. Ben şimdiden sonra huruc ettim. Bu ülkede halife benim. Mustafa, Aydıneline huruc etti. O da benim hizmetkârımdır" dedi. Bu şimdiki sofular dahi derlerdi ki: "Biz Hak için dervişleriz." Halbuki derviş değillerdir. "Bir gün şeyhimiz huruc eder, biz dahi bekleriz" derler.

79. Bâb

Bu Bâb Onu Beyan Eder ki Sınavna Kadısıoğlu ve Hali Neye Vardı, Onu Beyan Eder.

Ağaç Denizi'nde durarak hayli gösteriş ve kuvvet hâsıl etti. Onun için ki sancaklar ve sübaşılıklar adadı. Hayli Toycalar da yanına vardı. Sınavna Kadısıoğlu, Musa'nın yanında kazasker iken kendilerine tımar alıverdiği adamlar dahi yanına geldiler. Ama gelenler gördüler ki bunun içinde hayır yok. Hemen Sınavna Kadısıoğlunu tuttular. Serez'de Sultan Mehmed'e götürdüler. Sultan Mehmed yanında Mevlânâ Haydar derler, Acem'den yeni gelmiş bir bilgiç vardı. Ona sordular ki: "Bunun hali nice dir? Bu bir bilgiç kişidir" dediler. Mevlâna Haydar: "Kamı helâldir ama malı haramdır" dedi. Götürdüler, pa-

zar içinde bir dükkânın önünde boğazından astular. Sonra birkaç cünüb mürid onu indirdiler. Gittiler, onu mezara gömdüler.

Sual: İman ile mi gitti veya imansız mı gitti?

Cevap: Ancak Allah bilir. Hayatında ve ölümünde itikadı neyin üzerine idi ve canını da o itikad üzerine mi verdi, bilmeyiz.

80. Bâb

Bu Bâb Onu Beyan Eder ki Sultan Mehmed Bursa'da İmâret Yaptı, Ona Birkaç Parça Kâfir Köyünü İstedi ki Vakfede, Bulduğu Köyleri Ne Suretle Buldu, Onu Bildirir.

Halk dedi ki: "Sultanım! Bu deniz kenarında hayli köyler vardır ki kâfir köyleridir. Müslüman ülkesinin içinde olurlar. Ancak, İstanbul'undur". Sorup bildikten sonra üzerlerine asker gönderdi. Köyün birisi Gebze'den öte Hereke'dir. Kâfirleri gördü ki asker gelir, hisarı bıraktı, İstanbul'a kaçtı. Biri dahi Eski Gebze'dir. O, hayli cenk etti. Onu yağma ettiler. Aldılar. Evlerini Müslümanlara verdiler. Biri de Darıca'dır. O, andalaşma ile itaat etti. Onu dahi imârete vakfetti. Biri dahi Pendik'tir. Kâfirleri kaçıp İstanbul'a gitti. Biri dahi Kartal'dır. Onun dahi kâfirleri kaçıp İstanbul'a gitti. Elhâsılı bu deniz kenarındaki kâfir hisarcıkları ki vardır, şimdiye kadar kâh kâfirlere dönerdi, kâh Müslümanlara dönerdi tâ Murad Han oğlu Mehmed'e kadar. Bu Sultan Mehmed zamanında Bursa'da zelzele oldu. Çok evler ve hamamlar yıkıldı ve çok adamlar öldü.

Sultan Mehmed ki Bayazıd Han oğludur, bunun saltanatının tamam olması tarihi hicretin 824 ünde (milâdî: 6 Ocak 1421-25 Aralık 1421) vâki oldu.

81. Bâb

Bu Bâb Onu Beyan Eder ki Sultan Mehmed Han ki Bayazıd Han Oğludur, Ölümlü Âlemden Ölümsüzlük Sarayına Göçtüğü Vakit Oğulları ve Kızları Kaç Tane Kaldı ve Padişah Kim Oldu ve Kendisinin Ölümü Ne Suretle Oldu, Onları Bildirir.

Dört oğlu ve yedi kızı kaldı. Kendisinin ölümü Edirne'de oldu. Hemen ki başını yastığa koydu, vezirlerini topladı: "Tezcek ulu oğlum Murad Han'ı getirin" dedi. Çeşnirbaş Alvan Beğ'i gönderdiler. Ded ki: "Ben bu döşekten artık kalkmam ve Murad gelmeden ölürüm. Memleket birbirine karışmadan hazırlık görün. Murad gelinceye kadar benim ölümümü duyurmayasınız".

Veziri Hacı Ivaz Paşa, Bayazıd Paşa ve İbrahim Paşa bir yere toplandılar: "Eğer böyle bir iş olursa ne yapmak gerektir" dediler. Hacı Ivaz Paşa: "Gelin, kulları hep işe gönderelim. Kapı biraz hafiflesin. Ondan sonra yapılacak neyse ederiz" dedi.

Derhal divan kurdular. Dediler ki: "Padişahımız İzmir oğlu'nun üzerine gider. Padişahı kullarım varsın, Anadolu Beğlerbeğisi ile Biga'da bulussun dedi. Çabuk çıkılsın". Ulûfelerini verdiler ve Anadolu Beğlerbeğisine kullar gönderdiler. "Çabucak askeri Biga'ya toplayasın" dediler. Hemen kulları gönderdiler. Onlar gitti ama Kapı'da her gün divan kurarlar, san-

cak ve tımar verir, alırlar. İşler görürler. Ancak hekimler de girer, çıkarlar. Paşalara hekimler devâ için her birisi bir türlü ot ister ki hünkâra ilâc etmek için. Ama Çeşnigirbaşı Alvan Beğ'e durmadan ulak gönderriler ki aldığım işi bitir diye.

Bir gün Silâhdarlar kalabalık olarak paşaların üzerine geldiler. "Padişahımız hani? Ne oldu, çıkmaz" dediler. Paşalar: "Hekimler çıkmaya bırakmıyor" dediler. Ağalar: "Elbette biz dahi padişahımızı görürüz" dediler. Hacı Ivaz Paşa dedi ki: "Yarın çıkaralım. Gelin, görün".

"Kerdüzen"⁷² derlerdi, Acem'den gelmiş bir hekim vardı. Yıldırım Han'ın hekimiydi. O geldi, bir tertip yaptı: Ölünün ardına bir oğlan oturttu. Hekim bir şey yaptı. Oğlan, ölünün elini hareket ettirir, ölü kendi eliyle kendisinin sakalını sığardı. Hekim, paşalara geldi. Tülbendini yere vurdu. Dedi ki: "Bırakmazsınız ki padişah iyi ola. Bizim bunca çalıştığımızı zâyi edersiniz". Paşalar da ağalara: "Hele ümidimiz vardır Allah'tan iki Hak Taâlâ sağlık vere" dediler. Ağalar da padişahın kendi eliyle sakalını sığadığını gördüler. Vardılar, kendi hallerine gittiler. Yine paşalar ve hekimler padişahın koltuğuna girdiler. Aldılar, saraya gittiler.

82. Bâb

**Bu Bâb Onu Beyan Eder ki Sultan Murad
Ne Suretle Gelip Padişah Oldu ve Kardeşleri
Dahi Ne Oldu.**

Sultan Mehmed'in ölüsünü kırk bir gün sakladılar. Ondan sonra Sultan Murad geldi. Bursa'da tah-

⁷² Yahut: "Kürdezen".

ta oturdu. Padişah hutbesi kendi adına okundu. Sultan Mehmed'in ölüsünü Bursa'ya getirdiler. Hemen ki ölü ortaya çıktı âlemde kargaşalıklar dahi yayılmaya başladı. İzmiroğlu harekete geçti. Mentеше-oğlu da harekete geçti. Bütün etrafın beğleri harekete geçti. Her birine elçiler gönderdiler. Teselli ettiler. Beğler dahi sakin oldular.

83. Bâb

Bâb Onu Beyan Eder ki Sultan Murad ki Bursa'da Tahta Geçti, Rumeli'de Ne Oldu.

Selânik'te bir sahtekâr vardı ki "ben Bayazid Han'ın oğlu Mustafa'yım" 'derdi. Selânik'ten çıktı. Vardar Yenicesi'ne yürüdü. Evrenüz oğlanlarının bazısı onun yanına gittiler. Oradan Serez'e yürüdü. Hissarı verdiler. Oradan Edirne'ye vardı. Onu dahi verdiler. Elhâsılı bütün Rumeli ona döndü.

O, Yenice'de iken Anadolu'da Sultan Murad'a haber geldi. Beğler, Bayazid Paşa'ya dediler ki: "Rumeli'nin beğlerbeğisi sensin. Şimdiye kadar balını sen yedin. Git, arısını dahi sen yatıştır". Bayazid Paşa dahi hemen yürüdü. Gelibolu'ya gelince haber geldi ki "Rumeli hep ona döndü" dediler. O da Edirne'ye gitti. Mustafa'nın elini öptü. Yine evvelki vezirliği yerinde durdu. Bayazid'in ardınca İzmiroğlu Cüneyid Beğ geldi. Ona dahi vezirlik verdiler. İzmiroğlu tedbir aldı: Rumeli'nin yayalarını müselleme etti. Bazısını bazısına harçlıkçı yaptı. Şimdiki zamanda dahi çeriye giden kişiye ellişer akça harçlık verirler. Azab da çağırttı. Gelibolu'nun gemilerini sağlamlaştırdı. Ne kadar toyca varsa hepsini çağırttı, getirdi.

Elhâsıl Rumeli'de sipahi adlı kimse bırakmadı. Hemen Edirne'den çıktı. Sazlıdere'ye kondu. Bayazıt Paşa'yı orada şehid etti. Bunların fikri bu idi ki Bursa'ya varalar.

84. Bâb

Bu Bâb Onu Beyan Eder ki Bursa'da Olan Paşalar Ne İşler Gördüler.

İşittiler ki Düzme (= sahtekâr) üzerlerine geliyormuş. Paşa beş oldu: İbrahim Paşa, Hacı İvaz Paşa. Temürtaş oğlanlarının üçü dahi paşa oldu: Biri Umur, birisi Oruç ve biri dahi Ali. Beş paşa oldu. Bunlar ittifak ettiler ki Mihalıoğlu Mehmed Beğ'i Tokat hapisinden çıkaralar. Sultan Murad'a getireler. Öyle yaptılar. Hapisten ki çıkardılar, geldi, bizim Ulvan Çelebi Tekesi'ne uğradı. Beni aldı. Birlikte gittik Ulubat köprüsünü Sultan Murad kesmişti. Köprü'nün başında otururdu. Düzme Mustafa dahi vardı, köprü'nün bir başına kondu. Sultan Murad'ın vezirlerinin her biri boyunlarına bir hizmet aldılar.

Hacı İvaz'ı göl başına kodular ki Mustafa o taraftan geçmesin dediler. Düzme ile Sultan Murad askeri birbirini gözleyip dururken Mihalıoğlu Mehmed Beğ, Tokat hapsinden çıkıp su kenarına geldi. Hemen ki su kenarına geldi, ilk sözü bu oldu ki: "Bire Türk Turhan! Bire hain" diye çağırdı. Ondan sonra Kümelioğlu'nu çağırdı ve Evrenüzoğulları'nı çağırdı. Bütün Rumeli'nin ilerigelenlerini ki çağırdı, hepsi su kenarına geldiler. Bazısı selâm dahi verdiler. Söz dahi söyleştiler ki Mihalıoğlu Mehmed Beğ diri imiş dediler.

85. Bâb

Bu Bâb Onu Beyan Eder ki Hacı Ivaz Paşa, Mustafa'ya Ne Suretle Mektup Yazdı, Gönderdi.

Şimdi, Mihaloğlu ki Rumeli'nin beğleriyle söyleşti, Mustafa dahi işitti. Hacı Ivaz Paşa bir mektup yazdı. Mektupta Mustafa'ya dedi ki: "Devletli sultanım! Bilmiş olasın: Rumeli'nin toycaları ve beğleri ittifak ettiler ki falan gece Murad Han göl başından dolana. Onlar dahi sultanımı tutalar". Bu suretle bir nice türlü yalanlar söyledi. Yemin dahi etti. Mektubu gönderdi. Hem o gece ki tayin etmişti, Hacı Ivaz Paşa kendisi o dediği yerden vardı. "Sultan Murad mükâfatına selâm" dedi. Bağırıldılar. Mustafa dahi mektuba inanmıştı. Atına güçle bindi. Kaçtı. İzmiroğlu dahi mektubu öğrenmişti. O dahi "kaçmak gerek" dedi. Evrenüzlüler kaçmadı. Toycalar dahi kaçmadı. Türk Turhan da kaçmadı. Hacı Ivaz Paşa, Mustafa'nın çadırına kondu. Tez köprü yaptılar. Geçtiler. Mustafa'nın ordusuna kondular. Hacı Ivaz Paşa bir kişinin bir kılım kestirmedi. Bu kaçmayan beğler ve toycalar geldiler. Murad'ın elini öptüler. İbrahim Paşa: "Bunların hepsini kırmak lâzımdır" dedi. Hacı Ivaz Paşa: "Kırmak caiz değildir. Onun için ki bunları İzmiroğlu fesada verdi. Zira onun gibi bir beğ kişi Düzme'yi bekledi. Bunlar da ne bilirlier. Onun düzmeliğini bilmeyip döndüler" dedi.

Bu mâcerânın tarihi hicretin 825 inde (milâdi: 26 Aralık 1421-14 Aralık 1422) vâki oldu.

86. Bâb

**Bu Bâb Onu Beyan Eder ki, Mustafa ki
Kaçtı, Ne Oldu ve Sultan Murad Han
Gazi Daha Ne Eyledi.**

Düzme Mustafa kaçarak, geçmeye Biga suyu-
na geldi. Başaramadı. Biga kadısına hayli para ge-
tirdi. Kadıya verdi. Kadı dahi geçit gösterdi. Bir beş
on adamla geçti. Bütün ağırlığını dökmüştü. Üçüncü
gün Gelibolu'ya geçmiş ve hemen oturmuş.

Ne kadar gemi varsa hepsini karaya çekti.
Hükmetti ki bir gemi öteye geçmeye. Hep kenarları
beketti. Sultan Murad dahi ardınca göçtü. Yürüdü.
Biga'ya geldi. Haber verdiler ki kadı, Mustafa'ya
sudan geçit gösterdi. Sultan Murad kadıyı, geçit ba-
şında boğazından astırdı. Sürdü, Lapseki'ye vardı.
Orada ne tedbir eyledi?

87. Bâb

**Bu Bâb Onu Beyan Eder ki Sultan Murad
Rumeli'ye Ne Suretle Geçti.**

Gelibolu'da bir adam vardı. "Tahâretsiz Hatib"
derlerdi ki o, İbrahim Paşa'nın yetiştirmesiydi. Bu
tarafıta Sultan Murad dururdu. Bir kâfir gemisi var-
dı. Bu adam o geminin kâfirleriyle iş yapar gibi oldu.
On beş bin filöriye sözleşti ki Murad Han'ı kapısı
halkı ile Ece Ovası'na getire. Sözü sağlama bağla-
dılar. Kumburun'dan Tahâretsiz Hatib bir kişi yüz-
düdü. Geceleyin geçti. İbrahim Paşa'nın çadırını
buldu. Geminin haberini verdi. Her ne ki vâki olduysa
bildirdi. Gemiden dahi bir kayık göndermişlerdi

ki kendilerinin nerde olduğunu bildire. Elhâsılı birbirini buldular. Tekrar paşalarla sözleştiler. Gecele-
yin sabaha kadar hayli adam geçirdiler. Paşalar ve
Murad Han dahi birlikte geçti. Mustafa'ya haber ol-
du ki Murad Hanı Ece Ovası'ndan geçti. Mustafa
dahi at arkasına geldi. Cenk eder gibi oldu. Bulayır
yolunu eline aldı. Gelibolu halkı dahi Sultan Murad'ı
karşıladılar. Büyük saygı ile şehire getirdiler. Mus-
tafa'nın halini bildirdiler. Murad Han dahi askerle
ardından sürdü. Mustafa, EdİRne'ye vardı. Şehir hal-
kı bildiler ki Murad Han geliyor, Mustafa'ya asla al-
dırış etmediler. Herif dahi duydu. Çıktı. Kaçtı. Mu-
rad Han dahi erişti. Mustafa'yı kovaladılar. Kızıla-
ğaç Yenicesi'nde yetiştiler. Tuttular. Yine EdİRne'ye
getirdiler. Hisar burcundan aşağı astılar. Halk fe-
rahladı.

88. Bâb

**Bu Bâb Onu Beyan Eder ki Padişah ki EdİRne'-
de Oturdu, Etrafın Kâfir Beğlerine Elçiler
Gönderdiler, Onu Bildirir.**

Vılakoğlu'na Niş Doğanı'nı gönderdiler. Vılak-
oğlu dahi bir elçi gönderdi. Babası için taziyetname
yazdı. Ve kendisine de padişahlığı kutluladı. Elçiye de
hayli saygı gösterdi. Kendi elçisine dedi ki: "Sofya'-
dan berisini iste. Bana versinler. Ben de onun hâsılâ-
tından çok miktarda göndereyim". Elçi geldi. Bu sözü
paşalara söyledi. Paşalar dahi: "Hele kabul ettik"
dediler. Vılakoğlu da çok armağanlar gönderdi. Ve
dedi ki: "Kızımı dahi vereyim". Vılakoğlu ile andlaş-
tılar. İstanbul tekfürüne Gebze kadısı Fazlullah'ı el-
çi gönderdiler. Onun için ki o, tekfüre komşu idi. Tek-

für: "Mevlânâ Kadı! Vılakoğlu'na bunca yer verdiniz. Bana dahi Vize'den berisini verin. Sizin ile barışayım" dedi. Kadı: "Çorlu'dan hudut olsun" dedi. İncügez'i de birlikte verdiler. Tekfür dahi kabul etti.

89. Bâb

Bu Bâb Onu Beyan Eder ki Sultan Murad, Düzmeyi Bertaraf Edince Bu Yanda Kardeşi Ne Eyledi, Onu Bildirir.

Sultan Murad'ın bir kardeşi ki o, küçük kardeşidir, ona Mustafa derlerdi, babası ona Hamideli'ni vermişti. Germiyanoglu dahi onu oğul edinmişti. Sultan Murad ki Düzmeyi kovalayarak Rumeli'ne geçti, Mustafa'yı dahi yerinden kaldırdılar. Germiyanoglu dahi onun yanına asker verdi. Karamanoglu dahi Durkuthular'dan yanına hayli er verdi. Mustafa dahi Bursa'ya hücum etti. Bursa'nın azizleri işittiler ki Mustafa geliyormuş, tez şehirden hayli akça topladılar. Yüz parça da kumaş aldılar. Şehirin Ahıların-dan Ahı Yakub ile Ahı Kadem'i gönderdiler. Mustafa dahi geldi. Fidyeye kondu. Bu Ahılar, Mustafa Beğ'in lalasına ki Şarablar İlyas'tır, ona vardılar. Dediler ki: "Bu dahi padişahımızın oğludur. Ancak kardeşi geldi. Hisarı sağlamlaştırdı. Şimdi kerem edin: Babasının memleketini bu yabancı askere yuktırmayın. Şehire de getirmeyin. Şehiri yakarlar veyahut yıkarlar. Zira bilirsiniz ki Karamanlılar bunlarla davalıdır. Bunun çaresi ne ise edin".

Şarablar İlyas bu sözü kabul etti. Armağanı dahi aldı. Oradan İznik'e geldiler. Etraftan gelip tımar isteyene tımar dahi verdiler. Hüküm ve hükümet et-

tiler. Hayli işler gördüler. Mustafa burada bir işle meşgulken Sultan Murad'ın paşaları Mustafa'nın la-lasına adam gönderdiler. Dediler ki: "Hünkâr sana Anadolu beğlerbeğiliğini verdi". Beratını da birlikte gönderdiler ve: "Çalış. Oğlanı, biz oraya varıncaya kadar oyala" dediler. Şarablar İlyas da dedikleri gi-bi yaptı.

90. Bâb

Bu Bâb Onu Beyan Eder ki Sultan Murad, Kar-deşi Mustafa İle Nasıl Buluştu ve En Sonra Ne Eyledi, Onu Bildirir.

Sultan Murad Han Gazi ki Edirne'den çıktı, dokuzuncu günde İznîğe erişti. Kardeşi Mustafa ha-mamda idi. Köse Mihaloğlu Mehmed Beğ askerle hisarı kuşattı. Yalı kapısına sürdü, geldi. Şehir hal-kı kapıyı açtılar ki savaşılar. Mihaloğlu Mehmed Beğ kapıdan içeri girince Tâceddinoğlu kapının iç yanın-da hazırdu. Mihaloğlu'nu kargı ile sançtı. Attan yık-tı. Bir daha yattığı yerde yüreğinden yine sançtı. Mihaloğlu'nun kulları dahi Tâceddinoğlu'na kılıç üşürdüler. Parça parça ettiler.

Bunlar burada savaşta iken Şarabdar İlyas, Mustafa'yı tuttu. Kucağına aldı. At üzerinde Musta-fa: "Hey lala! Beni niçin tutarsın" der. Hain İlyas: Kardeşine götürürüm" der. Mustafa: "Beni kar-deşime götürme ki bana kardeşim kıyar" der.

Şarabdar İlyas sustu. Oğlanı aldı, gitti. Padişa-ha karşı götürdü. Kardeşi dahi cellâda buyurdu. O dahi buyruğu yerine getirdi. Bursa'ya, babasının ya-nına gönderdiler. Bursa halkı dahi şer'î kanunla gömdüler. Dualar edip döndüler, gittiler.

Sual: Şarabdar İlyas'a: "Senin, bu Mustafa, efendinin oğlu değil miydi ki tuttun, onu öldürmeye verdin" dediler.

Cevap: Dedi ki: "Görünüşte ben günahkâr oldum. Ancak bu ikisi bu ülkede olsalar zararları büyük olurdu. Ve hem biri de budur ki ben bu efendim oğluna yaramaz iş etmedim. Onun için ki bu dünyanın mundarlığına bulaşmadan onu şehid ettirdim. Bütün âlem rahatta oldular. Bizden önce gelenler bu kanunu kurmuşlar".

91. Bâb

Bu Bâb Onu Beyan Eder ki Sultan Murad Kardeşinden Sonra Neyle Meşgul Oldu, Onu Bildirir.

Sultan Murad: "Düşmanlarımı defettim. Vezirlerim beş olmuşlardır. Birkaçını gidereyim" dedi. Birini Germiyanoglu'na elçiliğe gönderdi ki o Kara Temürtaş oğlu Umur Beğ'dir. Birine dahi beğlerbeğlik verdiler ki onun kardeşi Oruç Beğ'dir. Bir kardeşine dahi Saruhan ilini verdiler ki bu, Ali Beğ'dir. Velhâsıl hemen iki veziri kaldı: İbrahim Paşa ve Hacı İvaz Paşa. Lalası Yörgüç'e Amasya'yı verdiler.

Padişah dahi: "Oturayım. Kendi işimi göreyim" diyince İsfendiyar, Taraklı Borlu'nun hisarının üzerine geldi diye feryatçı geldi.

92. Bâb

Bu Bâb Onu Beyan Eder ki Sultan Murad, İsfendiyar ile Ne Eyledi, Onu Beyan Eder.

Sultan Murad yürüdü. Yenişehir'e çıktı. İsfendiyaroğlu Kasım Beğ dahi Murad'a gelmişti. İzniğe geldiği vakit Kasım Beğ dahi beraberince yoldaş ol-

du. Bolu'ya çıktılar. İsfendiyarlılar işittiler ki beğlerinin oğlu Kasım birlikte gelirmiş, hayli adamlar İsfendiyarlılar'dan kaçıp Kasım Beğ'e geldiler. Elhâsılı Borlu⁷³ nun üzerinde buluştular. İyi cenk olundu. İsfendiyarlılar'dan hayli adamlar tuttular. İsfendiyar askerini kırdılar. İsfendiyar'ın kendisi dahi çomak⁷⁴ darbesi yedi. Kaçıp Sinob'a düştü. Sultan Murad dahi ardınca vardı. Kastamonu'ya girdi. Ülkesini zaptetti. Bakır küresini dahi işletti. İsfendiyar gördü ki Murad Han'ın devleti daima yükselmektedir, küçük oğlu Murad'ı Murad Han'a elçi gönderdi. Dedi ki: "Oğul, Murad Han! Baban, deden bana ihsanlar edegelmışlerdir. Sen de yiğitlik sahibi Murad Han'sın ve murad bağışlayıcısın. Şimdi gel, kerem et. Benim bu küstahlıklarına bakma. Bana lûtf ve ihsan et. Kızımı dahi vereyim. Her yıl askerimle varayım. Hizmetine durayım".

Paşalara dahi kızıl filöriden elçi gönderdi. O kızıl filörü adamın yüzünü kızartır. Çok utandırıcı kişidir. İnsanı kendi haline bırakmaz. Paşalar dahi, doğrusunu söylemek gerek, o gelen elçiden utandılar. Hünkârı barışa meşgul ettiler. Hünkârı razı eylediler. Oradan dönüp sürdüler, Bursa'ya geldiler.

93. Bâb

**Bu Bâb Onu Beyan Eder ki Sultan Murad
İzniğe Kardeşiyle Buluşmaya Geldikte
Eflakoğlu Dırakula Ne Eyledi, Onu Bildirir.**

O vakit bu Dırakula, Silistire'den geçti. Hayli

⁷³ Yahut: "Bolu".

⁷⁴ Yahut: "Bozdoğan". Bozdoğan da bir nevi savaştı topuzudur.

kötülükler eyledi. Gerçi Gaziler dahi boş bırakmadılar, iyice kırdılar. Ancak o mel'unun kötülüğü daima eksik değildi. O vakit onun bu fenalığını hünkâra haber verdiler. Hünkâr dahi dedi ki: "Hele şimdi sefere gidiyorum. O mel'un her ne ederse yanına kalmaz. Allah'ın inâyeti, Muhammed'in mûcizâtı ve evliyanın himmetiyle ben sebep olurum, onların hakkından gelirim. Şimdi kulum Firiz, gazilerle fırsat bulduğu kadar geçsin, memleketini vursun, yaksın ve yaksın. Dışiden, erkekten bulduklarını esir etsinler".

O sırada kendisi İsfendiyar üzerine gitmişti. İsfendiyar'dan dönüp gelince Dırakula sürdü, Kapıya geldi. İki oğlunu birlikte gitirdi. Kapıda oğlanlarını hizmete bıraktı. Kendisi hünkârdan hil'at ve burma tülbind giydi. Haracı kabul etti. Verdi. Memleketine gitti. Başka dedikodu kalmadı. Kötülüklerden vazgeçti.

94. Bâb

**Bu Bâb Onu Beyan Eder ki Sultan Murad
Han Gazi, Dırakula İle Barış Ettikten Sonra
Neyle Meşgul Oldu.**

Ondan sonra Murad Han, Arnavud'a yürüdü. Evvelâ Evrenüzoğlu'nu oraya havâle etti. İki taraf-
tan uç oldu. Gazilerle oradan gazaya meşgul oldular.

Kendisi devletle düğün hazırlığı için Bursa'ya geldi. Düğün hazırlıkları tamamlandıktan sonra gelin getirmeye gidenler erkeklerden Çeşnigirbaşı Alvan Beğ idi. Yanına Kapıdan hayli kullar verdiler. İki hadımı da birlikte gönderdiler. Biri Şerefeddin

Paşa, biri Reyhan Paşa idi. Gelin almaya kadınlardan gidenler: Hacı Halil Paşa'nın hatunu, Sultan Mehmed dadısı Dadı Hatun, Merih Bula⁷⁵ ve Paşa Kirece ki Germiyanoglu Yakub Beğ'in hatunu idi. Ona hünkâr "Şah Ana" derdi.

Sürdüler, Kastamonu'ya vardılar. Kondular. Ama İsfendiyar düğününü Devrekâni'de yapmıştı. Fakat gelen düünürlere ağırlığı Kastamonu'da ettiler. Ondan sonra kızı, Paşa Kirece ile Dadı Hatun'a teslim ettiler. Bunlar dahi kızı alıp döndüler. Sürdüler, Bursa'ya getirdiler. Hünkâr burada düğün yaparken Vılakoglu, İshak Beğ'in bir oğlunu tuttu. Adına "Paşa Beğ" derlerdi. Lâkabı "Deli Paşa"⁷⁶ idi. Onu Vılakoglu tuttu. Bir hisarda hapsetti. Bu haberi hünkâra dediler. Hünkâr dahi işittiği gibi o tarafa yöneldi. Onun işi ne ise görürler ve yakalarlar.

Sual: Sultan Murad o iki küçük kardeşlerini ve o kızları ne eyledi?

Cevap: O iki kardeşini Tokat'ta hapsetmişti. Getirdi gönül gözlerini açtı. Bursa'da onlara ulûfe tayin etti. Anaları ile birlikte oturdular. Birinin adı Mahmud ve birinin adı Yusuf idi. Kızların üçünü üç Karamanoglu'na verdi. Birini İbrahim'e, birini İsa'ya ve birinci Alâaddin'e. İkisini de İsfendiyar oğlanlarına verdi. Birini İbrahim'e ve birini de Kasım'a. Birini Anadolu Beğlerbeğisi Karaca Beğ'e verdi ki o, Varna savaşında şehid oldu. Birini dahi İbrahim Paşa oğluna verdi ki Mekke'de öldü. Tanrı onu şeref-lendirsin ve yüceltsin.

⁷⁵ Yahut: "Meric Bula".

⁷⁶ Yahut: "Delibaşı".

95. Bâb

**Bu Bâb Onu Beyan Eder ki Aydıneli Ne Suretle
Alındı? Bu İzmiroğlu Cüneyd Beğ ki Var idi, O
Dahi Aydın Soyundandır, Onların Ne Olduğunu
Bildirir.**

Temürtaş oğlu Oruç Beğ ki o zamanda Anadolu Beğlerbeğisi idi, onu Aydıneli'ne gönderdiler ki varı, Aydıneli'nin hainlerini yakalaya. Zira ki o vakit Ayasuluk ve Tire, çevreleriyle Osmanlı Hanedanının tasarrufunda idi. Bunlar hükmederdi. Ancak İzmiroğlu sebebiyle çok defa o halkın döneği eksik değildi. Aydınolu İsa Beğ'in oğlunun oğlu vardı. Kapıda tımar sahibiydi. Onun daima sözü bu idi ki: "İzmiroğlu gitmeyince memleket sizin olmaz" derdi. Aydıneli'ni o zamanda hünkârın bir kulu vardı, Yahşî Beğ derlerdi, ona vermişlerdi. Zaman zaman İzmiroğlu ile o uğraşırdı. Bir gün Yahşî Beğ'in kardeşini İzmiroğlu tuttu. Öldürdü. Beğlerbeği Oruç Beğ'i Yahşî ile birlikte gönderdiler. Oraya varınca İzmiroğlu bunlarla gelip savaştı. Vardı, İpseli kalesine girdi, oturdu. Bunlar dahi vardılar. Memleketin bir kısmını kendilerine döndürdüler ve tımar erlerine verdiler. Ondan sonra gelip gittilerse de İzmiroğlu'nun bozgunculuğu eksik olmazdı. Rahatsızlık verirdi.

96. Bâb

**Bu Bâb Onu Beyan Eder ki İzmiroğlu'nu Ne
Suretle Elegeçirdiler ve O Ne Oldu.**

Sultan Murad bir gün paşalarına dedi ki: "Şu İzmiroğlu ne zamana kadar o memlekette hanlık et-

se gerektir. Muhammed'in pâk, aydınlık, arınmış ruhu için onun hakkından gelin. Yoksa ben sizin hakkınızdan gelirim".

Paşalar: "Oruç Beğ kulun öldü. Şimdi beğler-beğiliği Hamza Beğ kuluna verdin. Oruç Beğ daima sohbetle, yiyip içmekle meşguldü. Gittiği yerde düşmanı gidermeye bakmazdı. Sultanım! Şimdi kulun Hamza Beğ gayretli kimsedir. Ona bildirelim. Allah'ın inâyeti, sultanımın devleti sayesinde düşmanı ele geçirsin" dediler.

Tezcek Beğlerbeği Hamza Beğ'e bu haberi bildirdiler. Mektupta şöyle buyurdular: "Sen, Yahşı Beğ ve Saruhan Sancağı ile Bursa Sancağı ki o beğ sancağıdır, bunları alm. İzmiroğlu'nun üzerine varın. Mutlaka onu bulun. Asla kusur etmeyin. Er gibi olun. Tezcek varmak ardınca olun" dediler. Asker toplandı. Oradan doğru yürüdüler. İpsili hisarının üzerine vardılar. O bölgeye varınca İzmiroğlu dahi askerini topladı. Geldi. Bunlarla buluştu. İyi cenk olundu. İzmiroğlu'nun oğlu ki o Kurt Hasan'dır, askerin bir tarafını kaldırdı. Önüne koydu. Kovalayarak gitti. O zaman İzmiroğlu Cüneyid'in kendisi az adam ile kaldı. Hamza Beğ dahi gördü ki Cüneyid'in çerisi az kaldı, yürüdü, İzmiroğlu'nun üzerine hücum etti. Cüneyid de cünüb imiş. Yıkanmaya hisarına kaçtı, gitti. Oğlu dahi döndü ki geri kalan askeri dağıta. Hemen boğazı eleverdi. Sürdüler, hisar üzerine vardılar. Hayli müddet hisarı kuşattılar. Ondan sonra and ile Cüneyid Beğ'i hisardan çıkardılar. "Seni hünkâra gönderelim" dediler. Cüneyid gelip Hamza Beğ'in çadırına girdi. Gördü: Oğlu

dahi orada oturur. Hemen düşünmeksizin Yahşi Beğ yerinden kalktı. Cüneyid'in yakasını kavradı. Tuttu. Aldı, kendi çadırına iletti. Cellâd dahi getirdi. Oğlunu Cüneyid Beğ'e karşı boğazlattı. Ondan sonra da Cüneyid'in başını kestirdi. İkisinin dahi başlarını hisara karşı gösterdiler. Hisar halkı dahi Cüneyid'in ve oğlanın başlarının kesildiğini görünce çaresiz olup bunlara hisarı teslim ettiler. Bunlar dahi hisarın görülecek işlerini gördüler. Eksik gedik her ne ise koydular.

Bu fethin tarihi hicretin 828 inde (milâdî: 23 Kasım 1424-12 Kasım 1425) vâki oldu. 829 unda (milâdî: 13 Kasım 1425-1 Kasım 1426) dahi derler. İhtilâf vardır. Zira onun için ki Menteseoğlu ili bundan önce fetholundu. İkiş birlikte 829 unda denilirdi.

97. Bâb

Bu Bâb Onu Beyan Eder ki Mentese Oğlanları Babalarından Sonra Ne Oldular.

Menteseoğlu Yakub Beğ öldü. İki oğlu kaldı: Biri İlyas Beğ, biri Mahmud Beğ. Ama bu Mahmud Beğ, beğ olmadı. İlyas Beğ, beğ oldu. Bir gün o dahi Allah rahmetine vardı. Onun dahi iki oğlu kaldı. Ama hünkâr kapısında kulluk ederlerdi. Bunlar işittiler ki babaları ölmüş, defterleri dürülmüş. Buradaki iki oğlunu Tokat'a gönderdiler. Bedevi Çardağı tımar verdiler. Birisinin adına Üveys derlerdi. Birisinin adına Ahmed derlerdi. Mentese ilini Balaban Paşa'ya tımar verdiler. Varıp tımarına gitti.

Bu Mentеше oğlanları iki yıl Tokat hisarında mahpus kaldılar. Kış kışladılar. Yaz yazladılar. Bir kış daha geldi. Tedarik gördüler, kış hazırlığı için odun aldılar. Altlarına dökmeye biraz kuru ot getirdiler. Ot getirene: "Bu ot azdır. Bize bir çuval daha ot getir" dediler. Bu kez, ot getiren vardı, bir çuval çürük ot getirdi. Beğenmediler. Getiren kişiye geri verdiler. Aldı, gitti. Hisar kapıcısı: "Bu otu niçin geri alıp gidersin" diye sordu. Üveys Beğ: "Bu eski ottur. Kokar. Geri, sahibine alıp gidiyorum" dedi. Gitti. Bir harar⁷⁷ daha getirdi. Otu döktü. Ahmed Beğ'i çuvala koydu. Yanlarına ot tıktı. Çuvalı arkasına vurdu. Öfkeli bir halde: "Canıma geçti. Bunların elinden ve pazarlıklarından âciz kaldım. Beğendiremiyorum. Bir kuru otu dahi beğenmezler. Ya bunları Osmanoğlu saklayıp neyler" diye söylene söylene Ahmed Beğ'i hisardan dışarı çıkardı. Evvelden atları hazır edip dururlardı. Anlaşmışlardı. Hemen çuvaldan çıkıp at sırtına bindi. Yola koyuldu. O vakit Kara Yölük, yaylasından dönmüştü. Hemen durmadan ona kadar gitti.

Bu tarafta sabah oldu. Geldiler, hisar kapısını açtılar. Üveys Beğ'i buldular. Ahmed Beğ gitmiş. Haberin bildiler. Hünkâra haber gönderdiler. Üveys Beğ'in yeri boş kaldı. Zindancı dahi tutsak beklemekten kurtuldu. Ahmed Beğ dahi Kara Yölüğe varmadı. Mısır'a vardı. Zira Kara Yölük yanında durmadı. Mısır'da dahi durmadı. Vardı, Acem'e çıktı.

⁷⁷ Büyük çuval.

98. Bâb

Bu Bâb Onu Beyan Eder ki Karamanoğlu Mehmed Beğ, Antalya'da Ne Oldu ve Onun Ahvâli Neye Vardı.

Bir gün hünkâr Rumeli'ne geçmişti. Gaza ile meşgul iken, vardı. Mehmed Beğ, Antalya hisarının üzerine geldi. Cenge başladı. Bir gün hisardan gözetip dururken kolayına geldi, top ile vurdular. Parça parça oldu. Parçalarını sandığa koyup Karaman'a iletiler. Onun üç oğlu kaldı: İbrahim, İsa ve Alâaddin. Üçü dahi Sultan Murad'a geldiler.

Bu Mehmed Beğ'in bir kardeşi vardı. Bengi Ali Beğ derlerdi. Diledi ki tahta geçse. Halkın bazıları kabul etmediler. Nihayet Sultan Murad, İbrahim'e sancak verdi. Kılıç kuşattı. İki kardeşini yanında alı koydu. İbrahim dahi, babası Hamidelinden ne aldı ise Sultan Murad'a yine verdi. Okluğu dahi birlikte verdi. Bu andlaşma üzerine biraz durdular. Sanki iki memleket birlik olur gibi oldu. Sultan Murad Han, Hamideli'ni ve Beğşehir'i Şarabdar'a İlyas'a mansıb verdi. Sancak beği içinde otururken İbrahim Beğ geldi. Üzerine düştü. Beğşehir'i aldı. Ondan sonra Sultan Murad öfkelen-di.

Bu mâcerânın tarihi hicretin 831 inde (milâdî: 22 Ekim 1427-10 Ekim 1428) vâki oldu.

99. Bâb

Bu Bâb Onu Beyan Eder ki Amasya İlinde ve Tokat'ta Kızıl Koca Oğlanları'nın Yörgüç İle Vak'aları Bunların Aralarında Ne Suretle Geçti, Onu Bildirir.

Bu Amasya ve Tokat ili daima o Kızıl Koca Oğlanları'nın Türkmenlerinden hiç rahat olmazlardı. Bir şehirden bir şehire yolcular kalabalık olma-
yınca gidemezlerdi. Gittikleri vakit dahi onların ha-
ramzadelikleri eksik değildi. Yörgüç bir gün bunlara
bir hiyle etti: Padişah ağzından bir elçi uydurdu. Bir-
çok armağanlar ile dört kardeşine birden mektup
yazdı. Dedi ki: "Lalam Yörgüç ile, kerem edin, siz
birlikte varın. Yoldaşlık edin. Alp Arslan Canıği'ni
vurun. Oradan doğru Artuk Ova'ya gelin. O sizin
tumarınız olsun". Yörgüç dahi hünkârın elçisiyle bir-
likte elçi gönderdi. Geldiler, Kızıl Koca Oğlanlarını
Çorum ilinde buldular. Yörgüç'ün elçisi mektubunu
verdi. Hünkârdan gelen elçinin de haberini verdi.
Hünkâr elçisi dahi geldi. O dahi armağanlarını ve
mektubu verdi. Bunlar dahi şâd oldular. Sevindiler.
Mektubu okudular. Ne kadar ki Türkmen haramza-
desi varsa toplandılar. Kızıl Koca Oğlanlarının dört
kardeşi dahi bir yere birlikte gittiler. Elçi yanların-
da iken dört yüz kişi toplandı. Bunlar Türkmenler'in
gayette yarar ve bahadır erleriydi. Kendi araların-
da bu dört kardeş ittifak ettiler ki Yörgüç Paşa bun-
lara karşı gelecek olursa kılıçla karşı koyalar. Bun-
ları kıralar ve memleketi vuralar. Bu ittifak ile yü-
rüdüler. Merzifon ovasına yettiler. Yörgüç gelmedi.

Bunlar sordular ki: “Yörgüç hani? Niçin gelmedi?”. Dediler ki: “Hoş değildir”.

Vardılar, Amasya'ya girecek oldular. Yörgüç'ün oğlu karşı çıktı. Kederli bir yüzle dedi ki: “Mazur görün. Babam iyi değildir. Siz bu şehirde birkaç gün eğlenin. Dinlenin. Babam iyileşinceye kadar sizinle yiyelim. İçelim. Belki sizinle ben de beraber giderim. Babam iyi olmazsa da siz gidersiniz. Askerin de hepsi Sonusa'da toplanmış olup orada hazırır”.

Bunları büyük saygı ile ilettiler. Kondurdular. Nihayetsiz nimetler hazır ettiler. Yüklerle şaraplar da hazırlanmıştı. Bunlara ilettiler. Bölük bölük bütün arkadaşlarını dahi kondurup hepsine bu nimetleri verdiler. Yemeye, içmeye başladılar. Vaktâ ki gece oldu. bunlar sorhoş olup yatmaya başladılar. O dört kardeşi bir anda yakaladılar. Hem adamlar hazır olup dururdu. Bunlar az bir yerde konuk edilmişti. Bunların dört yüzünü dahi tuttular. Hepsini soydular. Sağlam bağladılar. O dört kardeşin başlarını kestiler. Bu dört yüz kişi, eli bağlı, hepsini bir zindana götürdüler. Birbiri üzerine attılar. Öldüler. Tez ölsün diye duman yaptılar. Zindanın kapısını kapadılar. Zindanın içinde dumandan öldüler. Birisi kurtulmadı, helâk oldu.

Yörgüç, Türkmenler'i konduğu yerde bağlattığı vakit: “Bunların işlerini bitirin” dedi. Ismarladı. Kendi bindi. Sabahleyin Türkmenler'in evine sürdü. Türkmenler'in evleri dahi Çorum yöresine konmuştu. Evlerini bastı. Hayli Türkmen dahi kırdı. Bütün davarlarını ve mallarını yağma ettirdi. Öyle oldu ki Çorum'da bir koyun bir akçaya satıldı. Kadınları ve çocukları perişan oldular. Memlekette yoksul kal-

dılar. O zamandan tâ bugüne kadar Türkmenler evvelki gibi haramzadelik edemez oldular. Yörgüç'e "ne kadar şerri vardı ki bunların böyle kırdılar. Bunun günahı var mıdır" diye sordular.

O zamanda Dulkadiroğlu Hasan Beğ vardı. Bir de Kara Yölük oğlu Hâbil⁷⁸ vardı. Bu Kızıl Koca Oğlanları onlara zaman zaman haber gönderirlerdi. Beri, bu memlekete hareket edin derlerdi. Ve onlar ne dilerlerse yaparlardı. Elhâsıl bu Kızıl Koca'yı ki böyle ettiler, o zamandan tâ bugüne kadar o memleket emniyet ve huzur içindedir.

100. Bâb

Bu Bâb Onu Beyan Eder ki, Haydar Beğ, O Kocakayası'nın Sahibiymi, Onun Ahvâli Ne Oldu, Onu Bildirir.

Bu Osmancık bölgesinde Zeytün'de bir hisar vardır ki ona Kocakayası derler. Haydar Beğ'in elinde idi. Gayrette sarp hisardır. O Haydar Beğ o hisara yüz yıllık kadar azık koymuştu. Hiç hisarından dışarı çıkmazdı. Bir oğlu vardı. Adına Kasım Beğ derlerdi. Zaman zaman onu dört yana beğlere armağanlar ile gönderirdi. Ama kendisi hisardan dışarı çıkmazdı. Beğler onu elegeçirmeye çok çalıştılar. Elegeçiremediler. Bir gün oğlu: "Baba! Bu beğlere ki beni gönderirsin, beni tutarlarsa nice edersin" dedi. Babası: "Oğul! Ben seni Allah'a ısmarladım. Ben bu hisarımdan ölmeyince çıkmam. İhtivariğim zamanında kimseye hizmet edemem" dedi.

⁷⁸ Yahut: "Hübeyl" veya "Übeyd".

Yörgüç bu hisarı almak için hayli meşguldü. Bu hisarda bir kişi vardı. Tayfur Çelebi derlerdi. O daima: "Ben Alvan Çelebi oğlanlarındım" derdi. O hisarda bir kadın alıp orada oturur olmuştı. Bu hisarın sahibi Haydar Beğ ona gayet muhabbet etmişti. Belki oğlundan dahi çok severdi. Yörgüç bu Tayfur'u çok nesne vermekle kendine çevirdi. Bir gece bu Tayfur bu hisarın hazine ve zahire olduğu yeri ateşledi. Hisarın bütün azığı yandı.

Yörgüç bunu ki duydu, sürdü, hisarın üzerine vardı. Hisara daha azık sokmadı. Haydar Beğ: "Yörgüç! Ne olacağımı oldum. Allah'tan umarım ki senin dahi sonun benden beter olsun" dedi. Kendiliğinden hisarı verdi.

Bu haberi Yörgüç hünkâra bildirdi. Hünkâr dahi Haydar'a iyi tımar verdi. Ölünceye kadar tımarı kullandı. Yörgüç hisarı tasarruf etti. İçine kul koydu. Tâ şimdiye kadar hisar ellerindedir.

101. Bâb

**Bu Bâb Onu Beyan Eder ki Alp Arslan Cani-
ğini Yörgüç Paşa Nasıl Fethetti.**

Yörgüç Paşa düğün yaptı. Alp Arslan oğlunu düğüne çağırdı. Alp Arslan oğlu, Yörgüç'ün hiylesini duydu. Yörgüç'e haber gönderdi ki: "Maksudunuz bu mudur ki benim elimdeki bu ormanları almak istersiniz? Şimdi gelin. Tımar verin. Ben hünkâra gideyim. Hünkâr sağ olsun. Bana dahi tımar verir" dedi.

Yörgüç'ün hevesi dahi bu idi ki onun üzerine gide idi. Alp Arslan oğlu, Yörgüç'e haber gönderdi:

“Sen gelme. Ben gelirim” dedi. Yörgüç dahi tuttu, hünkâra gönderdi. Bursa’ya tutsak geldi. Bursa hisarında bir evde hapsedtiler. Bir nice zaman geçti. Evini ve ailesini dahi Yörgüç, Amasya’ya götürdü, bekletti. Alp Arslan oğlu dahi bir gece kendisini bekleyen kişiyi sıkıca bağladı. Hazırlığını görmüştü. Kendisi iple hisardan aşağıya indi. Atları hazır etmişlerdi. Bindi, gitti. İki yıldan sonra geri, kendisi hünkâra geldi. Hünkâr dahi Rumeli’de iyi tumar verdi. Ailesini dahi yanına getirdiler.

Bu fethin tarihi hicretin 831 inde (milâdi: 22 Ekim 1427-10 Ekim 1428) Yörgüç Paşa eliyle vâki oldu.

102. Bâb

Bu Bâb Sultan Murad Han Gazi, Ergene Köprüsünü Ne Suretle Yaptı, Onu Bildirir.

Bu Ergene Köprüsü’nün yeri evvelce ormanlıktı. Çamur ve bozuktu. Haramiler durağı idi. Hiç vakit olmazdı ki orada haramiler adam öldürmesin. Sultan Murad Han Gazi hazine ve paralar harcetti. O ormanları kırdırdı. Temizletti. Orada bir yüksek bina ile köprü yaptırdı. Köprünün iki başını mamur etti. Şehir haline getirdi. İmâret, cuma mescidi yaptı. Hamam ve pazarlar yaptı. Gelen, giden misafirlerle ziyafetler çekerler, nimetler pişirirler. O vakit ki imâretin kapısı açıldı, Sultan Murad, Edirne’den ülemâyı ve fukarâyı aldı. O imârete vardı. Nice gün ziyafetler çekti. Akçalar ve filöriler dağıttı. İlk yemek piştiği gün kendisi mubarek eliyle fukarâya verdi. Çırağını da kendisi yaktı. Yapan mimara hil’at

giydirdi. Çiftlik yerleri verdi. O şehirin halkını bütün vergilerden affetti. Bu tarihte yapıldı.

103. Bâb

Bu Bâb Onu Beyan Eder ki Germiyanoglu Yakub Beg'in Kendi Ülkesinden Gelip Sultan Murad'a İtaat Ettiğini Bildirir.

Sultan Murad Han Gazi, Edirne'de oturup sohbet ederken haber geldi ki: "Germiyanoglu biraz adam ile memleketinden çıktı; sultanımın hizmetine gelir" dediler. Hünkâr dahi Bursa'ya ulak gönderdi. "Eğer Germiyanoglu'nun geldiği doğru ise şehir halkı karşı çıksınlar ve iyi saygı gösterebilirler. Bana da haber veriniz" dedi.

Germiyanoglu geldi. Padişah ne buyurduysa emrini yerine getirdiler. Germiyanoglu dahi padişahın ziyaretine vardı. Ziyaret etti. Yoksullara çok ihsanlarda bulundu. Emîr Seyid Hazreti hayatta idi. Onun dahi evine gitti. Elini öptü. Manastırda Orhan'ın ve Osman'ın mezarlarına girdi. Ziyaret etti. Orada dahi ülemâya ve fukarâya ihsanlarda bulundu. Nihayet sürdü, Edirne'ye vardı. O Ergene Köprüsünden geçti. Hünkâr dahi beglerini ve paşalarını istikbale gönderdi. Büyük saygı ile şehire getirdiler. Kondurdular.

Sabah, paşalar geldiler, önüne düştüler. Hünkâr hazretine ilettiler. Hünkâr dahi padişahlığına göre saygı gösterdi. Hil'atler giydirdi. Üçüncü gün geri, memleketine gönderdi. Çok ihsanlarda bulundu. O dahi gitti. Memleketinde bir yıl kadar hayatta kaldı. Ondan sonra Allah rahmetine vardı. Memleketini Sultan Murad'a vasiyet etti. Germiyan ili Sultan Mu-

rad'a bu suretle fetholundu. Germiyanoglu Yakub Beğ 832 tarihinde (milâdî: 11 Ekim 1428-29 Eylül 1429) Sultan Murad'a geldi.

104. Bâb

**Bu Bâb Onu Beyan Eder ki Yörgüç Bu Tarafta
Ne İş Yaptı ve Bu Tarafta Hünkâr Ne İle
Meşgul Oldu, Onu Bildirir.**

Sultan Murad Gazi ki uçları birer bahadır ere ısmarlamıştı, İshak Beğ'e dahi Sırbistan ucunu ısmarlamıştı. Her ne zaman ki İshak Beğ akın etmek istediye Vılakoğlu şeytanlık ederdi ki akın asla ganimetli çıkmazdı. Hünkâra İshak Beğ haber gönderdi. Vılakoğlu'nun halini bildirdi. Hünkâr da her ne ki Vılakoğlu'na vermişti, elinden yine alıp el koydu. Kendi kullarına verdi. Vılakoğlu dahi duydu ki hünkâr kendisine ulaşsa gerektir, derhal elçi gönderdi. Dedi ki: "Devletli sultanım! Kızımı dahi cariyeliğe kabul et ki Bayazıd deden dahi bizden kız almıştı." Birçok da mal gönderdi. Paşalara dahi büyük meblâğlar göndermişti. Paşalar dahi hünkârı razı eylediler ki Alacahisar'dan tâ kendi ülkesine ulaşan yerleri ona verdiler. Kendi ülkesine dahi mal tayin etti ki her yıl göndere ve bu and üzerine durdular. Akını Bosna iline doğrulttular. Vılakoğlu, Macaristan'ı da üzerine aldı ki Müslümanlığa zararı dokunmaya.

Sultan Murad Gazi dahi sandı ki bu kâfirin andı doğrudur. Sırbistan'ı fethettim sandı. Yürümekten vazgeçti. Zira ki bütün Sırp ülkesi haraca baş eğdiler dedi. Bazı yerlerden gider, haraççı haraç dahi toplardı.

Bu fethin tarihi, ki o Sırbistandır, Sultan Murad Han Gazi elinden hicretin 831 inde (milâdî: 22 Ekim 1427-10 Ekim 1428) vâki oldu.

105. Bâb

Bu Bâb Onu Beyan Eder ki Selânik Ne Suretle Fetholundu.

Bir gün Sultan Murad Han Gazi, vezirlerine: “Şu Selânik denen şehir irak mıdır, yoksa yakın mıdır” diye sordu. Vezirler: “Sultanım! Serez’den hünkâr göçü ile dört göçtür” dediler. Hünkâr: “Ya niçin durursunuz? Çabucak sefer hazırlığını görün” dedi. Hemen toplar ve mancınıklar hazırlamaya başladılar ve Gelibolu’dan gemiler dahi getirdiler. Gaza niyetidir diye çağırıttılar. Yürüdüler. Selânik hisarına doğru vardılar. Üzerine düştüler. Etraftan dahi hayli gaziler toplandı. Cenge başladılar. Bir nice gün iyi cenkler ettiler. Sonunda hünkâr: “Hey paşalar! Bu hisarın alınmasına tedbir bulun” dedi. Evrenüzoğlu Ali Beğ: “Hey devletli sultanım! Bu hisar cengi hayli zahmetlidir. Bu hisarı, sultanım, yağma etmek gerektir ki bu alma” dedi. Sultan Murad Han Gazi: “Bire bu hisar yağmadır” diye bağırıttı. Hemen ki gaziler yağma haberini iştiler, hemen hisarın etrafından dahi hücum edip yürüyüş ettiler. Ve merdivenleri hisarın surlarına dayadılar. Kâfirlere göz açtırmadılar. Gaziler ganimet malına boğuldular. Esirler aldılar. Fevkalâde doyumluklar oldu. Şehirin evleri boş kaldı. Ama isteği olup kalana evleri mülklüğe verdiler. Vardar Yenicesi’nin halkını sürdüler. Selâ-

niğe getirdiler. Selânik içinde onlar dahi oturdular. Sözü'n hülâsası kâfir memleketini İslâm memleketi ettiler. Şehir ki alındı, her şey düzene bağlandıktan sonra mücâhidler sultanı Sultan Murad Han Gazi: "Hey gaziler! Bundan ulu nimet olmaz ki gaziler hisarı yağma edeler, Tanrı'ya ortak koşanları zorla İslâma getireler. Şimdi ben bu gazileri sevdim. İnşallah sizin ile ben şimdiden sonra gaza etsem gerektir" dedi.

Bu fethin tarihi mücâhidler sultanı Murad Han Gazi elinden hicretin 833 ünde (milâdî: 30 Eylül 1429-18 Eylül 1430) vâki oldu.

106. Bâb

**Bu Bâb Onu Beyan Eder ki Sultan Murad Han
Gazi ki Diledi, Selânik Gazasından Sonra
Macaristan'a Gide.**

Onun için ki Macarlar'm çapulcuları zaman zaman Vidin bölgesinden geçerci. Hayli zararları dokunurdu. Ansızın bu taraftan Karamanoğlu İbrahim Beğ'in haberi geldi ki Hamideli'nde Beğşehri'ne düştü dediler. Hem de şehiri aldı, sancağı beği Şarabdar İlyas Beğ'i tuttu dediler. Bu haber Sultan Murad'a gelince Sultan Murad Han Gazi dahi diledi ki Karaman'a teveccüh ede. İştii ki bu taraftan Macarlar dahi yürüdü. Karamanoğlu'nun, Vılakoğlu'nun ve Macarlar'm, bu üçünün birbiriyle ittifakı varmış. Onun için bir seferde iki taraftan yürüdüler. Sultan Murad Han Gazi ki gördü, hal böyledir, hiç bir tarafa teveccüh etmedi. Tahtında karar etti. Tâ ki

Macarlar'ı göre, ne eyler ve neye gelir diye. Macarlar dahi yürüdü. Güvercinliğin üzerine düştü. Toplar kurdu. Hisara atmaya başladı. Hünkâr dahi Rumeli Beğlerbeğisi Sinan Beğ ile Rumeli gazilerini karşı gönderdi. Vardılar. Kâfirlere yakın bir yerde kondular. Vidinli Sinan derlerdi, Vidin Sancağı Beği idi, o dahi orada beraberdi. Bir iki gün orada oturdular. Bir gün Vidinli Sinan: "Hey beğler: Biz hünkâra hainleriz" dedi. Beğlerbeği bu sözü işitince öfkelen-di: "Hey! Bu söz ne sözdür ki sen bunu söylersin" dedi. Yine Vidinli Sinan: "Ya biz doğru muyuz ki düşman şuraya geldi. Padişahımızın hisarının üzerine düştü. Dövedurur. Biz burda tınmayız. Sessiz otururuz" dedi. Beğlerbeği döndü, dedi ki: "Bu da senin ucundur. Bize bir esir getirip haber alıvermezsin ki biz dahi ona göre bir iş edelim. Ya, düşünce-sizce varalım da hünkârın askerini düşmana kırdırahm mı" dedi. Vidinli Sinan: "İşte düşmanın topu, savaş esiri değil midir? Toplarının sesinden tavlada atlarımız tavlasını yıkar. Bizim de kulağımız top sesini öğrenip durur" dedi.

Hemen bu sözden sonra Vidinli Sinan at sırtına bindi. Çağırdı: "Hey gönüllü gaziler! Gaza erkeklerindir. Kadınların değildir" dedi. Hemen kâfirlerin üzerine yürüdü. Bu tarafta beğlerbeğiye haber verdiler ki Vidin Sinan'ı akıncılarla bindi, düşman üzerine gitti dediler. Hemen beğlerbeği dahi ardınca göçtü. Yürüdü. Sabahleyin kâfirlerin üzerine çıkageldiler. Üç bölük oldular. Hemen ki davul vurup bir kezden tekbir getirdiler. Kâfirlerin üzerine hücum ettiler. Allah'ın inâyetiyle kâfiri bastılar. Kırdılar. Kâfirler bu hali görünce birbirine basarak kaçmaya yüz

tuttu. Kırıl dahi bütün ağırlığını döküp başını güç-belâ kurtardı. Kâfirlerin de çoğu suya döküldü, boğuldu. Gaziler gayette doyum oldular. O kadar esir tuttular ki, Edirne'de Macar kâfirinin gayet iyisini üç yüz akçadan fazlaya satmadılar. Hak Taâlâ yardımıyla Müslümanlar sevindiler. Bu tarafta Karamanoğlu ve bütün kâfirler melil ve mahzun oldular.

Sual: Karamanoğlu niçin melil ve mahzundur derlerse:

Cevap: Onun için ki Karamanoğlu ile Vılakoglu'nun ittifakı vardı ki Macarlar bu taraftan yürüye ve Karamanoğlu dahi o taraftan yürüye idi. Müslümanları aradan kaldırırlar idi. Hayaline ermedi.

Bu gaza mâcerâsının tarihi hicretin 837 sinde (milâdî: 18 Ağustos 1433-6 Ağustos 1434) Vidinli Sinan ve Beğlerbeği Sinan elinden vâki oldu.

107. Bâb

Bu Bâb Onu Beyan Eder ki Karamanoğlu, Kâfirî Yardımcı Edindi, Müslümanların Üzerine Yürüdü, Sultan Murad Han Gazi Dahi Karaman'a Ne Suretle Varıp İntikamını Aldı, Onu Beyan Eder.

Bir gün Murad Han Gazi: "Karamanoğlu! Andın hani ki bunun gibi kötü iş ettin" dedi. Yürüdü, Akşehir'e çıktı. Onu aldı. Oradan Konya'ya vardı. Onu dahi verdiler. Elhâsıl Karaman'ın İçel'den gayrısı hep itaat ettiler. Sultan Murad'ın kasdı şöyle oldu ki: Baltacılar süre. Varsak ilini elek elek edip Karamanoğlu'nu ele geçireler. Vardılar, Bozkır'a çık-

ular. Karamanoğlu gördü ki bunların maksadı başkadır, hemencek Mevlânâ Hamza'yı gönderdi ki bir aziz kişidir. Sultan Murad Han'a Karamanoğlu dedi ki: "Benim bu küstahlığıma dahi bakmasın ve benim suçumu bu kez dahi affetsin. Bu defadan gayrı suçta bulunmayayım". Mevlânâ Hamza da şöyle dedi: "Karamanoğlu ettiği işe pişmandır. Hünkârdan af umar. Hamideli'nden dahi elini çekti".

Hünkâr bu haberi işitince: "Bu ili ona ben verdimdi. Şimdiden sonra kardeşi İsa'ya veririm" dedi. İsa o vakit, hünkâr yanında idi. Elhâsıl paşalar dilek ettiler. Suçunu affetti. Hünkâr dahi Mevlânâ Şük-rullah'ı gönderdi. Vardı, Karamanoğlu'na and verdi ki şimdiden sonra hiçbir suretle düşmanlık etmeye. Sultan Murad Han Gazi dahi Karaman'dan bir tek kişinin çöpünü zulüm ile aldırmadı ve almadı. Zira ki Osmanlı Hanedanının istekleri ve âdetleri adalet üzerinedir.

Sual: Ya Konya'nın ve Lârende'nin zulmünü kim etti?

Cevap: Sebep ne olduğunu ve hem ne zamanda olduğunu işitesin diye sana haber vereyim. Sultan Murad'ın Karaman'a ilk seferinin tarihi hicretin 839 unda (milâdî: 27 Temmuz 1435-15 Temmuz 1436) vâki oldu.

108. Bâb

Bu Bâb Onu Beyan Eder ki Sultan Murad Han Karaman Seferinden Gelince Ne İle Meşgul Oldu.

Bundan evvel İshak Beğ, Vılakoğlu'nun hıyanetini hünkâra bildirmişti ki Karamanoğlu'nun ve Ma-

carlar'ın hareketi hep Vılakoğlu'nun şeytanlığından idi. Hünkâr dahi bunun haramzadeliğini bilmmişti. O sebepten Sultan Murad Han Gazi büyük bir ordu topladı ki Sırbistan'ı tamamen zaptede. Vılakoğlu duydu. Hemen elçi gönderdi. Çok armağanlarla birlikte gönderdi. Dedi ki: "Kızımın işte çehizi tamam hazır oldu. Adam gönderin. Cariyenizi alın".

Paşalar hünkâra: "Sultanım! Kızı almak gerek" dediler. Hünkâr: "Tedariki ne ise edin" dedi. Üsküp'ten İshak Beğ'in hatununu gönderdiler. Kapı'dan Hadım Reyhan Ağa'yı gönderdiler. Özbek Ağa'yı da gönderdiler. Bunlar hayli adamla Üsküb'e vardılar. Oradan doğru Semendire'ye gittiler. Birkaç günlük yol kalınca Vılakoğlu, kâfir beğlerinin hatunlarını karşı gönderdi. Fevkalâde konukluklar etti. Düniürlere çok büyük saygı göstererek Semendire'ye getirdiler. Geldikten sonra sonsuz derecede ağırladılar. Kızın çehizinin hesabını yazmışlar. O çehiz defterini Özbek Ağa'ya verdiler. Vılakoğlu: "Bu çehizi kızıma vermedim. Hepsini hünkâra verdim. Dilerse bu cariyesine versin. Dilerse gayrı cariyelerine versin" dedi. Elhâsıl, kızı Edirne'ye getirdiler. Hünkâr ona düğün yapmadı: "Bir sipahi kâfirin kızına dahi ne düğün gerek" dedi. Çehiz meselesini bildirdiler hünkâra ki Vılakoğlu demişti. Hünkâr: "Benim cariyelerimin bir şeyi yok mudur ki onun kızının çehizini ben alayım da başka cariyelerime vereyim" dedi. Hiç bir şeyini kabul etmedi. Çehizini kendisine geri verdi. Biraz zaman yanında durdu. Ondan sonra Bursa'ya gönderdi. İsfendiyar kızı dahi Bursa'da idi. Onu Edirne'ye getirdi.

109. Bâb

**Bu Bâb Onu Beyan Eder ki Evrenüzoğlu Ali
Beğ Macaristan'a Ne Suretle Vardı.**

Bir gün hünkâr, Ali Beğ'e: "Kim ola kullarımdan ki Macaristan'ın yollarını iyi bilir ola" der. Ali Beğ: "Sultanım! Buyurursan kulun geçeyim. Bütün yollarını ve illerini göreyim. İnşallah devletli sultanımın yine ayağı tozuna geleyim, yüz süreyim" der.

Hünkâr: "Öyleyse Rumeli askeri ve Anadolu askeri beraber geçsinler" dedi. Ali Beğ: "Sultanım! Hemen bana akıncı kulların yeter. Sultanımın himmeti ve Allah'ın inayeti hepsinden ileridir" dedi. Hünkâr: "Sen bilirsın. Öyle et" dedi.

Hemen o zaman akın çağırtdılar. Akıncılar toplandı. Dımışkar'dan geçtiler. Yürüdüler. Macaristan'a girdiler. Bir ay aşağı yukarı gezindiler. Yediler. İçtiler. Yürüdüler. Hiç bir suretle düşmandan eser belirmedi. Gayette çok doyumluklar oldu. Fevkalâde ganimete boğuldular. Esir şu kadar almışlardı ki hesapta esir akıncıdan çoktur derlerdi. Para dahi şöyle idi ki bir kişinin eline bir iki bin filöri girmiş. Adam fevkalâde çoktu. Elhâsıl Ali Beğ bu doyumluklar ile doğru Edirne'ye geldi. Hünkârla buluştu. Dedi ki: "Devletli sultanım! Macaristan'a gitmek gerek ki orası fevkalâde iyi memlekettir ki sultanıma lâyük. Yazık değil mi ki memleketin beği kâfir ola?". Hünkâr: "Hak Taâlâ'dan yardım olursa" dedi. Geçmeye razı oldu.

110. Bâb

**Bu Bâb Onu Beyan Eder ki Sultan Mehmed Han
Gazi Oğlu, Mücâhidler Sultanı Sultan Murad Han
Gazi Macaristan'a Gaza Etti, Ne Suretle Gaza
Etti, Onu Bildirir.**

Önce Vılakoğlu'na adam gönderdi: "Macaristan'a geçsem gerektir. Hazırlık göresin. Semendire'den geçerim" dedi. Eflakoğlu Dırakula'ya da haber gönderdi: "Tezcek askerini toplayasın. İyi, yarar yoldaşlar ile gelesin. Eğer gelmeyecek olursan ben senin üzerine varmaya üşenmem" dedi. Dırakula: "Devletli sultanım! Ben devletli sultanımın atım yedmeye hazırım" dedi. Hünkâr dahi büyük ordu topladı. Oradan yürüdü. Vidin'e vardı. Bütün akıncılar ile hemen Vidin'den geçtiler. Yürüdüler. Macar diyarından birkaç parça hisar aldılar. Tâ Zibin'e kadar vardılar. Kırk beş gün Macar ülkesinde aşağı yukarı gezdiler, çiğnediler. Döndüler. Geldiler. Tanrı'nın izni ile sağ ve selâmet Eflak ülkesine çıktılar. Dırakula, hünkârın önünce kılavuzdu. Dönüşte beraber çıktı ama Macaristan'a girme sırasında Sırp kralının askeri kılavuz idi. Beri gelmede Eflak kılavuz oldu. Dırakula, hünkâra gelip Eflağa uğradığı vakit çok hediyeler verdi. Gaziler dahi çok ganimetlerle geldiler. Sonra memleketlerine çıktılar. Doyumlukların sayısını Allah'tan gayrı kimse bilmezdi. Gazilerin dahi her biri bu doyumluklar ile memleketlerine varıp gittiler ve Macaristan ülkesinden, kâfirlerden hiç bir kimse bunlara karşı gelmedi ve görmediler de.

111. Bâb

Bu Bâb Onu Beyan Eder ki Evrentüzoğlu İsa Beğ, Arnavutluk'ta Ne Eyledi.

Hünkâr bir gün: "Kocacık hisarına sefer edelim" dedi. İsa Beğ'i önce gönderdi. Hünkâr dedi ki: "Var, akıncılarımı doyum eyle. Hak Taâlâ yardım ede inşaallah". İsa Beğ dahi yürüdü. Arnavutluğun kıyı bucak illerine girdi. Ondan sonra akına koyuverdi. Hücum olundu. Meğer kâfirler duymuş imiş. Hazır olmuş. Hemen yolları bağladılar. Orada İskender adlı bir beğ vardı. Aslında Arnavut beğinin oğluydu. Evvelden hünkâr yanında iç oğlu dahi olmuştı. Hünkâr o ili ona tımar vermişti. Sonra hünkârâ âsi oldu. Kaçıp gitti. Arnavutluk'ta bir sarpa yerde harami gibi duraklanmıştı. Aslında da orası onun tımarıydı. İsa Beğ ile giden akıncıların yolunu o bağlamıştı. Elhâsıl Müslümanlar gördüler ki yolları bağlanmış. O gaziler dahi önce esirlerine kılıç koydular. Hepsini kırdılar. Ondan sonra kendileri dahi kâfirlere şu kadar gaza ettiler ki okları tükendi. Kılıçları çentildi. Çoğu gaza niyeti diye şehid oldular. Gerçi gaziler şehid oldu ama hayli yerler dahi fetholundu. Ahretteki mükâfatım ve karşılığımı Allah vere.

Bu fethin tarihi hicretin 846 sında (milâdî: 12 Mayıs 1442-30 Nisan 1443) vâki oldu ve bu tarihte ikinci vaktinde güneş tamam tutuldu.

112. Bâb

**Bu Bâb Onu Beyan Eder ki Mücâhidler Sultanı
Sultan Murad Han Gazi ki Belgrad'a Vardı, Ne
Eyledi, Onu Bildirir.**

Sultan Murad ki Macar ülkesini gezdi, ondan sonra bildi ki bu Belgrad, Macaristan ülkesinin kapısıdır, bu sefer istedi ki o kapıyı açsın. İslâm askerini toplayıp geldi. Belgrad'ın üzerine düştü. Hisar cenk eder gibi oldular. Sava suyunu geçtiler. Biline'ye⁷⁹ akın saldılar. Gaziler şöyle doyum geldiler ki bir çizmeye bir nefis cariyeye verirlerdi ki kucaklamaya yarar. Ben dahi orada idim. Yüz akçaya altı yedi yaşında bir iyi oğlan aldım. Ama ata hizmet eder esiri yüz elli akçaya verirlerdi. O seferde akıncılardan bana dahi yedi kul ve cariyeye düştü. Öyle olmuştu ki asker yürüse esir kalabalığı askerden ziyade idi. Elhâsıl şöyle anlatıldı ki İslâmlık zuhur edeliden beri gaziler gaza ederlerdi, bunun gibi gaza vâki olmadı dediler. Hatta dediklerinden de daha ziyadedir. Fakir dahi bir gün hünkâra gittim. Ben fakire esir verilmesini buyurdu. Buyurduktan sonra ben dedim ki: "Devletli sultanım! Bu esiri götürmeye at gerektir ve bu yolda harçlık dahi gerektir". Beş bin akça ve iki at verdi. O sefer dokuz baş esir ile Edirne'ye geldim. Dört atım dahi vardı. Edirne'de bu esirleri üçer yüz akçaya verdim. Bazısını ikiye yüz akçaya satıp harçlık edindim ve devletli hünkâra dualar ve senâlar ettim.

⁷⁹ Yahut: "Eline".

Bu gazanın tarihi hicretin 842 sinde (milâdî: 24 Haziran 1438-13 Haziran 1439) Sultan Murad Han Gazi elinden vâki oldu.

113. Bâb

Bu Bâb Onu Beyan Eder ki Sultan Murad Gazi, Semendire'ye Neden Rağbet Eder, Onu Bildirir.

Ne zaman ki Belgrad'dan göçtü, doğru Üsküb'e geldi. İshak Beğ dedi ki: "Hey devletli sultamm! Madem ki Vılakoglu, Semendire'de ola, ne Karamanoğlu rahat durur, ne Macaristan bize itaat eder ve hem Dırakula'yı dahi dost sanmayın ki münâfıktır".

Murad Han Gazi dedi ki: "Hele bu sefere varalım. Allah nasib ederse onu dahi görürüz".

Edirne'ye geldiler. Kışladılar. Yaz olunca Dırakula'ya ve Vılakoglu'na "Kapiya gel" dediler. Bu haberi işitince Vılakoglu kendi gelmedi. İki oğlunu gönderdi. Dırakula gördü ki Vılakoglu kendi gelmedi ve iki oğlunu gönderdi, Dırakula da kendi iki oğlunu alıp Kapiya geldi. Hemen Dırakula'yı tuttular. Oğlanlarını da beraber tuttular. Dırakula'yı Gelibolu hisarında mahpus ettiler. İki oğlunu Germiyan ilinde Eğrigöz hisarında mahpus etiler. Vılakoglu'nun iki oğlunu da Tokat kalesinde hapsedtiler.

İshak Beğ, o yıl Mekke'ye gitmek için izin diledi. Hünkâr dahi yaz olunca vardı, Semendire'ye düştü. Vılakoglu, hisarlarını sağlamlaştırdı. Kendisi Macaristan'a geçti, gitti. Hünkâr buyurdu: "Sırp ülkesini vurun, kalelerini yıkın ve halkını esir edin" dedi. İzin verildiği gibi hemen hücum ettiler. Sırb'ın ülkesini vurdular, yıktılar. Gaziler şöyle doyum geldi

ki dört yaşındaki oğlan Üsküp'te yirmi akçaya satıldı. İshak Beğ dahi Mekke'den geldi. Henüz daha Semendire alınmamıştı. O zaman ben, İshak Beğ ile Mekke'den beraber gelmiştim. Hünkârdan İshak Beğ'e kul geldi ki: "Nige Obra⁸⁰ nın üzerine var. Onu kusat" dediler. Germiyan Sancağının askerini yoldaş olarak verdiler. O zamanda Germiyan Sancağı Beği, Temürtaş oğlu Umur Beğ'in oğlu Osman Çelebi idi ki o, Varna savaşında şehid oldu. Ben dahi o zamanda Kâbe'den Üsküb'e İshak Beğ ile gelmiştim. Zaman zaman bu mâcerâlarda beraber bulunurdum. Bir defa İshak Beğ'in oğlu Paşa Beğ ile ve Kılıççı Doğan ile çapula birlikte gitmiştim.

Bir gün asker içinde bir gürültü belirdi. İshak Beğ hemen ata bindi. Bütün gaziler dahi birlikte bindiler. Birden gördük: Karşıdan bir alay kâfir çıkageldi. Onların ardından bir nice alay daha geldi. Kâfirler yayasını önüne tutmuş Atlısını ardına tutmuş. Kapkara duman gibi hemen üzerimize yürüdü. Bu taraftan Müslüman gazileri dahi hep birden tekbir getirip karşı yürüdüler. Yayanın üzerine at saldılar. Yayalar dahi hemen hep birden ok serptiler. Gaziler oka aldırmadı. Oka bakmayıp hücum ettiler. Üzerlerine düştüler. Yayanın üzerine yürüyünce yayanın ardından atlısı durmadı. Kaçmaya yüz tuttu. Kaçıp gittiler. Yayasını at ayağı altında kırdılar. Şöyle kırıgın oldu ki gazilerin atları kâfirlerin ölüsü üzerinde yürüdü. At ayağı yer bulamazdı ki basa idi.

İshak Beğ bağırttı ki: "Hey gaziler! Yeter,

⁸⁰ Yahut: "Nige Dobru".

kırdınız. Şimdiden sonra kâfirleri esir edin" dedi. Vallahi ben dahi kırdığımdan gayrı beşini esir ettim. Üsküb'e getirip beş esiri o zamanda dokuz yüz akçaya sattım. Elhâsıl-ı kelâm budur ki Semendire o yılda fetholundu ve bütün Sırp ülkesi birlikte fetholundu. Hisarlarına er koydular. Şehirlerine kâdılar nasbettiler. Semendire'de cuma namazı kılındı. Hak Taâlâ'nın yardımı ile bütün Sırp ülkesinin hâkimi Müslümanlar oldu.

114. Bâb

Bu Bâb Onu Beyan Eder ki Mora İlinin Kapısı Germe Hisarını Mücâhidler Sultanı Sultan Murad Han Gazi Ne Suretle Fethetti, Onu Bildirir.

Bir gün Sultan Murad Han Gazi: "Turhan'ı çağırın, gelsin" der. Çağırdılar, geldi. Sultan Murad Han Gazi: "Turhan! Bu Germe hisarı ki Mora'nın ağzıdır, onu ne suretle almak gerek? Bana bildir ve onun fethi ne suretle ola" dedi. Turhan Beğ dedi ki: "Sultanım! Bu Germe hisarı bir garip hisardır. Girmesi bir denizden bir denize kadar çekilmiştir ve bu iki deniz bu ili tamam dolanmıştır. Sanki bu il bir ada gibidir. Böyle olmuştur. Germedeki hisarlar ona karadan kapı gibi olmuştur. Bu Germe'ye beş yerde iyi hisarlar yapmışlardır. Her hisarda çok hazırlık görmüşlerdir. Her bir hisara üç yerden sa-vaş vermek gerektir".

Hünkâr dedi ki: "Turhan! Benim hatırım diler ki, gönlüm ister ki Mora iline gaza edeyim". Turhan Beğ: "Nola sultanım" dedi. Hünkâr: "Öyleyse tez hazırlık görün" dedi. Elhâsıl hazırlık gördü-

ler ve Turhan Beğ'i sancağı askeriyle önce gönderdiler. Onun için ki Germe tarafı onun ucu idi. Turhan Beğ hemen ki vardı, gördüler ki beş hisar birbirine havâledir. Hünkâr dahi ardınca vardı. Hünkâr da gördü ki beş hisar birbirine havâledir. Hangisine hücum edersiniz dediler. Birine hücum edecek olursan bunlar birbirine yardım eder.

Hünkâr hazretleri beş hisar değil, on hisarın hazırlığını görmüştü. Böylece bunlar hisarın üzerine vardığı gibi toplarını kurdular ve hisarları dövmeye başladılar. Top için dökmeye bakır getirmişlerdi. Topu orda döktüler. Bakırı sancaktan sancağa getirtmişlerdi. Bütün askerde bakır vardı. Gece gündüz hisarları topla dövdüler. Kâfirleri uyutmadılar. Rahatlık vermediler.

Kâfirleri denizi kesip hendekler yapmışlardı. Bunlar, gazilere emrettiler. Hendeği hemen doldurdular. Suyunu kuruttular. Ve hem hisarlarını yıktılar.

Murad Han Gazi yağma buyurdular. Ha diyince gaziler hisara koyuldular. Kâfirini kırdılar. Hisarın makencini⁸¹ talan ettiler. Ondan sonra da akıncılara akın verdiler. Akıncılar Germe'nin iline hücum ettiler. Nihayetsiz esirler tutup doyum oldular. Şöyle doyumluklar oldu ki orada dahi gayet güzel cariye-leri üçer yüz akçaya verirlerdi. Erkek esire itibar olunmazdı. Hesabı yoktu. Altın, gümüş tepsiler, değerli ibrikler ve maşrapaların gaziler elinde hesabı ve ölçüsü yoktu. Elhâsıl gaziler öyle doyum oldular

⁸¹ Bu kelimenin mânâsı iyi anlaşılmıyor. Mal ve eşya demek olsa gerek.

ki ıvranı bir çuhayı almazlardı. Götürmeye ağırdır derlerdi. Götürmeye üşenirlerdi. O kadar altın, gümüş ve para almışlardı ki haddini Allah bilirdi. Bu Mora ilinin Sultan Murad Han elinde ilk fethi budur ki fakir anlattım.

Bu fethin tarihi hicretin 842 sinde (milâdî: 24 Haziran 1438-13 Haziran 1439) az geçmedi ki Sultan Murad Han Gazi elinden vâki oldu.

115. Bâb

Bu Bâb Onu Beyan Eder ki Kula Şahin ki Mezid Beğ'den Sonra Eflak'ta Ne Suretle Bozguna Uğradı, Onu Bildirir.

O zamanda Kula Şahin, Rumeli'nin beğlerbeğisi idi. Hünkâra dedi ki: "Devletli sultanım! O Yanko denen hain, Mezid kuluna hayli iş etmiş. Buyurursan ben kulun varayım. Mezid Beğ'in intikamını o kâfirden alayım". Hünkâr dahi "git" dedi.

Anadolu askerinin bazısını, Rumeli askerini ve akıncısını aldı. Yürüdü, Eflak iline girdi. Orada yiyip içmekle meşgul oldu. Beğler dediler ki: "Hey beğim! Bu durduğumuz yiyip içecek yer değildir. Burada düşman vardır". Kula Şahin sarhoş kafa ile: "O düşman benim borkümü görse bir nice günlük yola kaçar" dedi.

Böyle derken bir gün ansızın Macar askeri belirdi. Kula Şahin bu sefer ağzındaki lokmasını dahi yiyemedi. Bindi. Ardına döndü. Kaçmaya yüz tuttu. Beğler dediler ki: "Hey! Ne eyliyorsun? Gelin, şu düşmana karşı varalım. İşte ordumuz ayak altında kaldı".. Kula Şahin dedi ki: "Bu gece katlanın. Gece

yarısında ben onun hakkından geleyim". Akşam karanlığı olunca düşman kaygısı kalmadı. Kula Şahin börkünü düşmana bağışladı. Hemen kaçmaya başladı. "Tuna hani? Uzak mıdır, yoksa yakın mıdır" diye sorardı. Elhâsıl İslâm askeri orada bozguna uğradı.

Bu tarafta Karamanoğlu, İslâm askerinin bozguna uğradığını işitip, zaferi kazanan dayısı imiş gibi gayet ferah oldu. O kaltaban hemen at sırtına bindi. Yürüdü. Emirdağı'na yaylaya gelen Eli vurup yağmaladı. Müslümanların kadınına ve oğlanına kötülükler etti. Oradan sürdü. Beğpazarı'na vardı. Onu dahi ondan beter eyledi. Elhâsıl ayağı bastığı yerleri öyle harap edip işler işletirdi ki kâfir kâfirliğince onun ettiği işleri etmezdi. Müslümanların âhını aldı.

116. Bâb

Bu Bâb Onu Beyan Eder ki Karamanoğlu Bunun Gibi Hâdiseler Ettikten Sonra Murad Han Gazi Dahi Ona Ne Eyledi, Onu Bildirir.

Hünkâra haber geldi ki Karamanoğlu andını bozdu ve Müslümanların kadınları ve oğlanlarına zalimlere gayrimeşru işler ettirdi. Bu haberin doğruluğunu bilince hünkâr dahi gazaba gelip İslâm askerini topladı ve Rumeli'nin kendisine tâbi ne kadar kâfir askeri varsa onları dahi beraber alıp yürüdü; Konya'ya çıktı. Yağma buyurdu. Karaman ülkesini şöyle vurdular ki şehirlerini ve köylerini elek elek ettiler. Harab eylediler. Karamanoğlu kaçıp Taşeli'ne girdi O yıl nice erkek ve kız çocukları doğdu. Soy-ları soplaları bilinmedi.

Karamanoğlu, hatununu ve veziri Surûr'u, ikisini Murad Han Gazi'ye gönderdi. Hatununa: "Yürü git. Kardeşinden benim suçumu geri dile" dedi. Onlar dahi Murad Han Gazi'ye geldi. Çok yalvarıp yakardılar ve dediler ki: "Karamanoğlu kendisine lâ-yıkımı etti. Hak Taâlâ yanında yüzünü kara eyledi. O halde sen kerem et, lûtfet. Bu sefer dahi bunun küstahlığına bakma. Buna yüz karalığı derler. Suçunu bildi. Suçunu affeyle".

Hünkâr, Surûr'a: "Şimdiden sonra beğine kefil olup inanır mısın ki bana geldin ve dilek edersin" dedi. Sûrur dedi ki: "Devletli sultanım! Evvelki hatâsında ben beraber değildim. O hatâsına da rızam yoktu. Şimdiki hatâ Durkut oğlanlarından oldu. Hele şimdi sözü budur ki bir hatâdır ettim. Artık böyle etmem dedi. Ben kuluna: Git, hünkârı inandır dedi".

Hünkâr dahi suçunu affetti. Döndü, gitti.

İmdi ey aziz! Osmanlı'nın memleket vurup Müslümanlığa zulmetmesinin sebebi Karamanoğlu İbrahim Beğ sebebinden olmuştur. Ve illâ tâ bugüne kadar Osmanlı'dan nâhak yere kimsenin hakkına zulüm gelmemiştir. Meğer ki bilmeye.

117. Bâb

Bu Bâb Onu Beyan Eder ki Vilakoğlu'nun Sırbistan Elinden Gittikten Sonra Yanko'nun Önüne Düşüp İzladı Darbendine Macar Askerini Ne Suretle Getirdiğini Bildirir.

Ne zaman ki Semendire, Vilakoğlu'nun elinden çıktı, içine Müslümanlar dolunca bütün kâfirler kârın ağrısına uğradı. Vilakoğlu gitti, Macar'ın eteğine

düştü ve hem bu taraftan Karamanoğlu'nun elçisi Macaristan'a vardı ki: "Sen öteden yürü. Ben beriden yürüyeyim. Rumeli senin olsun. Anadolu benim olsun. Vılakoglu'na dahi memleketini alıverelim" dedi. Elhâsıl Macaristan'ın bütün askerini Yanko ile Vılakoglu'nun yanına verdiler. Bunlar yürüdüler. Gelip İslâm memleketine girdiler. Tâ İzladı derbendine kadar geldiler.

Sultan Murad Han Gazi dahi kâfirleri orada karşıladı. Kâfirlerle İzladı derbendinde buluştu. Ama kâfirler derbendin içine girip oturdu. Vılakoglu, Rumeli beğlerini filöri ile konukladı. Hünkârı kâfir ile savaşmaya bırakmadılar. Kâfirler derbentte bir nice gün oturdu. Hemen bir gece kâfirler çekilip gitti. O sırada beğlerbeği Kasım Paşa idi. Onu kâfirlerin ardınca sürdüler. Kâfirler kaçtı diye. Bu mel'un kâfirlerin pususu varmış. Bunları gafil iken ortaya aldılar. Halil Paşa'nın kardeşini tuttular. O zaman Bolu Sancak Beği idi. Elhâsıl, filöri himmet eyledi. Vılakoglu'na memleketini verdiler. Vılakoglu'nun iki oğlu Tokat hapsinde idi. Onların gözlerine demir sürme çektiler. Babasına gönderdiler. Halil Paşa'nın kardeşini dahi Macarlar'dan satın aldılar.

Ondan sonra Sultan Murad Han dahi Edirne'ye geldi. Halil Paşa'ya: "Ben oğlumu tahta geçireyim. Ben hayli gaza seferleri ettim. Şimdi benim oğlum dahi, benim hayatımda göreyim, ne suretle padişah olur" dedi.

Hemen oğlunu Manisa'dan getirdi ki o Sultan Mehmed Han Gazi'dir, tahta geçirdi. Turhan Beği tuttu. Tokat'ta Bedevi Çardağa gönderdi. Onun için ki kâfirlerle uğraşmaya çoğunlukla Turhan sebep ol-

muştı. Hem de Turhan, Vılakoglu ile gayet dosttur demişlerdi.

Sultan Murad kendi isteği ile tahtını oğlu Sultan Mehmed'e verdi. Kendi Manisa'ya gitti. Halil Paşa'yı oğlunun yanında vezir bıraktı. Mevlânâ Hüsrev'i kazasker ettiler. Geri kalan tertibi yerli yerince düzenlediler.

Sultan Murad'ın oğlunu tahta geçirdiğinin tarihi hicretin 844 ünde (milâdî: 2 Haziran 1440-21 Mayıs 1441) vâki oldu.

118. Bâb

**Bu Bâb Onu Beyan Eder ki Murad Han Gazi
Oğlunu Tahta Geçirip Kendi Manisa'ya Varıp
Oturduktan Sonra Neler Zuhura Geldi, Onu
Bildirir.**

Sultan Murad ki feragat ile varıp Manisa'da oturdu, oğlu Sultan Mehmed dahi Edirne'de tahta geçti. Bu tarafta Karamanoğlu bu haberi işitti. O bozguncu gayet ferah oldu. Bu haberi Vılakoglu dahi işitti. O mel'un dahi ferah oldu. Ondan sonra Karamanoğlu tezcek Macaristan'a elçi gönderdi ki: "Ne durursun? İşte Osmanoglu deli oldu. Tahtını bir oğlana verdi. Kendisi çalgıcı kadınlarla bağlar ve bahçeler bucağında yiyip içip duruyor. Memleketinden el çekti. Şimdi fırsat sizin ve bizimdir. Yürümek gerek" dedi. Bu tarafta Vılakoglu'na dahi öyle haber gönderdi. Ona ne ki kendi yüzüne lâyıık herze ve hezeyanlar vardır, söyledi. Kırallı ve Yanko'yu azdırdı. Dedi ki: "Ne durursunuz? Türk'e bundan daha iyi fırsat elinize girmez" dedi. Bu kırallı dediğimiz o kırallın oğludur ki Güvercinliğe gelmişti. Yanko bun-

ların önüne düştü. Belgrad'dan geçtiler. Doğru Varna üzerine yürüdüler. Bu tarafta Sultan Murad Han Gazi'ye memleket halkı dediler ki: "Sultanım! Ne durursun? Kâfirler hücum edip işte yürüdü. Geliyorlar. Memleket harab oldu. İslâm bozuldu".

Sultan Murad Han Gazi, halktan bu sözü işitince Manisa'dan yürüdü. Gelibolu'ya geldi. Gördü ki kâfir gemileri Gelibolu Boğazını bağlamış. Gördü ki geçilmez. Oradan doğru Kocaeli'nden Akçahisar'a geldi. Bu tarafta Halil Paşa dahi Rumeli'nden Murad Han Gazi'yi karşıladı. Geldi, hisarın karşısına çadır kurdu, oturdu. Hünkâr oradan geçti, kondu. Asker orada toplandı. Allah'a sığındı. Kâfirlerin üzerine hücum edip yürüdü. Kâfirlere karşı vardı. Yollarını tuttu. Varna dağında buluştular ve savaştılar. Yanko, Anadolu askerine karşı yürüdü. Fevkalâde cenk oldu. Anadolu beğlerbeğisi şehid oldu. Ve daha nice sancak beğleri düşüp şehid oldular. Rumeli askeri çekilip geniş yere çıktılar. Hünkâr dahi kendi Kapı Kulları ile kaldı. Kapı Kulları dahi bir yere toplandı. Ama bütün askerin bir yere toplanması için yer dardı. Dere, tepe idi. Kırıl gördü: Türk beğinin yanında adam kalmadı. Kırıl: "Türk beğine iyi fırsat elime girdi. Varayım onu ben diri tutayım" diye yürüdü. Yeniçeriler yarılıverdi. Kırıl geldi. Aralığa girdi. Atının bacağını kestiler. Attan yıktılar. Belki atı ile birlikte yıktılar. Koca Hızır derlerdi bir hünkâr kulu kırılın başını kesti. Göndere dikti. Gaziler ki kırılın başını gönder üstünde gördüler, hep birden tekbir getirdiler. Hemen kâfirleri kırmaya başladılar. Kâfiri çok kırdılar. Arabalarını aldılar. Onları dahi kırıp dağıttılar. Müslümanlar sevindiler.

Bu sevinçte Azab Beğ⁸² ileri vardı. Hünkârdan o sırada Turhan Beğ'i istedi. Hünkâr dahi firahlığından serbest bıraktı. Tokat hisarının hepsinden çıkarttı.

Ondan sonra etrafın padişahlarına elçiler gönderdiler. Kâfirlerden de armağanlar ile birlikte giyimli kâfirler gönderdiler. Mısır sultanına Azab Beğ'i gönderdiler. Mısır'a hayli cebeli⁸³ kâfirleri birlikte gönderdi.

Sultan Murad Han Gazi hemen ki kâfirleri kıldı, doğru Edirne'ye geldi. Tekrar tahtına geçip oturdu. Oğlunu Manisa'ya gönderdi. Kendisi yine Edirne'de oturdu.

Bu gazanın tarihi hicretin 847 sinde (milâdî: 1 Mayıs 1443-19 Nisan 1444) Sultan Mehmed oğlu Sultan Murad Han Gazi elinden oldu.

119. Bâb

Bu Bâb Arnavutluk'taki Akçahisar'ı Sultan Murad Han Gazi Ne Suretle Fethetti, Onu Bildirir.

Sultan Murad Han Gazi bir gün oturup konuşurken Arnavut İskender'in amcası oğlu Hamza Beğ geldi: "Devletli sultanım! Arnavut memleketinin bazıları İskender'e düşman oldu. Sultanım buyurursa varayım, Akçahisar'ı sultanıma alıvereyim" dedi. Hünkâr, paşalara bunun sözünü dedi. Paşalar dediler ki: "Sultanım! Kendiniz varmak daha iyidir". Hünkâr: "Sefer hazırlığım görün" dedi. Paşalar sefer hazır-

⁸² Yahut: "Beğ".

⁸³ "Zırhlı olarak savaş kılığında" demek istiyor.

lığını tamam ve mükemmel şekilde gördüler. O seferde oğlu Sultan Mehmed'i beraber aldı, gitti. Yürüdüler. Akçahisar'ın üzerine varıp düştüler. İki ay kuşattılar. Arnavut memleketinde iyi cenkler olundu. Nihayet suyunun hazinesini buldular. Suyunu deştiler. Susuzluktan bunalttılar. Hisar fetholundu. Arnavutluğun çoğu da birlikte fetholundu. İyi doyumluklar oldu. Memleketin esirini çıkardılar. Niyet ettiler ki askere izin vereler. Vidin tarafından haber geldi ki Macar kâfiri kalabalık asker ve iyi hazırlıkla ve silâhla geliyor dediler.

Hünkâr dahi doğru Sofya'ya yürüdü. Rumeli askerine izin verdi. Anadolu askerine dedi ki: "Harçlık gönderin. Evinizden harçlık getirtin". Doğru Sofya'ya vardı. Kendi Sofya'da oturdu.

Bu fethin tarihi hicretin 851 inde (milâdî: 19 Mart 1447-6 Mart 1448) vâki oldu.

120. Bâb

**Bu Bâb Onu Beyan Eder ki Macar Kâfiri Koso-
va'ya Gelip Sultan Murad Han Gazi İle Nasıl
Savaş Etti ve Hem Macarlar'la Gelen Banlar
Hangi Banlardı.**

Sultan Murad Han ki Arnavutluk'ta Akçahisar'ı fethetti, askere izin verdi. Diledi ki Edirne'ye gele. Haber geldi ki Macar kâfiri kalabalık askerle gelip Belgrad'dan geçiyor dediler. Şöyle oldu ki herkesi askere almıştır dediler. Hünkâr: "Bu dahi Vılaköğlü'nun şeytanlığıdır. Hele bugün kâfirler ki gelmektedir, onların beğleri kimlerdir, casusla sorun, bilin"

dedi. Martaluz⁸⁴ Doğan'ı gönderdiler. Vardı, gördü ve haberlerini sorup bildi. Geri geldi. Martaluz Doğan'dan sordular. Dedi ki: "Bu gelenlerin biri Leh banıdır. Biri Çek banıdır. Birisi Lök banının oğludur. Birisi de Sögület banıdır".

Bunların her biri Macaristan ülkesinin ulu pa-dışahlarıdır. Her birisi kiral ayarında banlardır. Ancak fesadın başı Yanko Hunyad'dır. Önlerine düşüp getiren odur.

Hünkâr için doğrusunu bilince hemen Hak Ta-âlâ'ya sığındı. Doğru Sofya'dan yana yürüdü. Fakat bütün memleketinin askerini toplamıştı. O seferde gazaya Karamanoğlundan asker gelmişti. Bütün asker toplandıktan sonra Cebeliler⁸⁵ arzolundu. Bütün askerin Cebelilerini gördü. Diledi ki Karamanoğlu'ndan gelenleri dahi göre. Oradan gelen askerin başına dediler ki: "Sen dahi getir. Adamlarını ve Cebelilerini göster." O da Cebelilerini arzetti. Kaltak eyerli, yırtmaç kürklü, örme kuşaklı, kabalak tülbentli, üzengisinin kayısı ipten, kılıcı ip ile bağlı, şu Durkutlu'nun boğazından asılacak at uğru-larını toplayıp göndermiş. Hünkâr, Akçayhoğlu'na⁸⁶ dedi ki: "Allah inâyetinde benim gerçi onun yardımına ihtiyacım yoktur. Ama bir yüzden bunları gönderdiği gayet iyi olmuş. Benim askerimin bir mas-karası eksikti. Onun için göndermiştir. Benim ondan hiç bir nesneye ümidim yoktur ve yardım istemem.

⁸⁴ Casus.

⁸⁵ Tımarlı Sipahilerin, gelirlerine göre savaşa getirdikleri teçhizatlı asker.

⁸⁶ Karamanlıların kumandanı.

Fakat ondan şunu isterim ki münaфіklık edip şeytanlık etmesin. Kendi halinde otursun”.

Ondan sonra devlet ile düşmanın üzerine gaza niyeti edip yürüdü. Kurşunlu Kilise'ye vardı. Orada kâfirlerin haberini bildi ki kâfirler Kosova'ya çıktı. Ondan sonra onların ardınca göçtü. Kosova tarafına yürüdü. Cuma günü, güneş doğduğu vakit kâfirlerle buluştu.

Hünkâr, kâfir askerini görünce derhal atından yere indi. İki rek'at hâcet namazı kıldı. El kaldırıp Hak Taâlâ'ya niyaz edip yüzünü toprağa sürdü. Dedi ki: “Yârabbi, yâ İlâhî! Bu bir avuç Muhammed ümmetini sen sakla ve bunlara sen yardım et! O habîbin, iki cihan fahri Muhammed Mustafa hürmetine bunları sen sakla. Benim günahım çok. Benim günahım için bu Müslümanları kâfirler elinde sen zebun eyleme ve zebun ettirme”.

Namaz ve niyazını bitirince gaza niyetine diyip atına bindi. Hemen kâfirlerin üzerine hücum eyledi. O gün fevkalâde ve sert cenk olundu. Kâfirlerin o gün nice sancağı alındı. O gece de ertesi güne kadar savaşıldı. Cumartesi yine büyük savaş oldu. Nice beğler can, baş oynayıp şehid oldular. Kâfirin dahi nice banları düştü, öldü. Nicelerini de diri tuttular. Yanko, Lök Banoglu ile kaçtı. Sögület Banı düştü. Leh Banı esir olmuş ama kendisini bildirmemiş. Sonra satıla satıla kurtulmuş. Kalan kâfirlerin kimi kırıldı, kimi esir oldu. Ben dahi orada bir kâfir tepeledim. Hünkâr, bana bir iyi at verdi. Derviş Akbıyğa dahi at verdi.

Amma Çek Banı esir etmişler. Hünkâra götürdüler. Hünkâr tercüman getirdi. Çek Ban'a sordu ki:

“Ben sizinle düşmanlık etmedim. Ya siz benim memleketime neden geldiniz”. dedi. Bu kâfir dedi ki: “Gözümüze bunun gibi esirlik görünürmüş. Ancak padişaha birkaç sözüm var. Eğer izin verirse söyleyeyim”. Padişah: “Söylesin” dedi. Çek Banı dedi ki: “İlk sözüm budur ki her yıl beş bin yarar nöker ile hünkârın kulluğuna geleyim. Ve on parça hisar vereyim. Her birinin toprağından hazineler hasıl olur. Başka memleketime de haraççın gelsin. Haraç toplansın ve benim değerim için yüz bin filörü getirteyim ve bütün memleketimde senin kanunun yürüsün”.

Hünkâr dedi ki: “Allah inâyetinde senin bu söylediğin nesnelere benim hiç ihtiyacım yoktur. Ne malına, ne kalene, ne de askerine”.

O Çek Banı dedi ki: “Senin gibi zengin padişahın üzerine gelene belâ yolunda her ne ki etseler lâ-yıktır”.

Hünkâr dahi kendi kılıcını çıkarıp cellâdın eline verdi: “Vur bu kâfirin boynunu. Aman “verme” dedi. O Çek Banı dedi ki: “Devletli padişahım! Nola ben senin elinde ölsem”. Hünkâr bunun muradının ne olduğunu sordu. Bunun muradı bu imiş ki beni bir ulu padişah kendi eliyle öldürdü dedirtmek imiş.

Hünkâr, cellâda: “Çal” dedi. Cellâd bir kere kılıç çaldı. Başı yere düşüp yuvarlandı.

Bu Sultan Murad Han Gazi'nin gazaları çok olmuştur. Zamanında olan her gazasını ve fiilini ben ihtisar ettim. Sanki âmbardan bir avuç çeşni verdim. Onun için ki hepsini anlatmakta akıllar hayran kalır. Bu kadar dahi söylediğime sebep onların ruhlari-na hayır dua olsun diyedir. Allah ona rahmet etsin ki bu Osmanlı Hanedanı menakıbını okuya yahut

dinleye. Onların ruhuna dua eyleye. Hak Taâlâ o kişiden razı ve hoşnud olsun. Peygamber Hazreti dahi mahşerde ona şefaatçi olsun. Ve onun her duası ve ihtiyacı Allah Hazretinde makbul olsun.

Bu gaza ki oldu, bana ulu gaza dediler. Hem de herkes savaşa katılmak için toplanmıştı. Hak Taâlâ bu gazayı Osmanlı Hanedanına nasib etti ki tâ kıyamete kadar bu hanedana hayır duaya sebep ola. Bu ben fakir dahi derim: "Yâ İlâhi! Büyüklüğün ve ululuğun hakkı için bu menakıbı okuyana ve dinleyene ve yazana rahmet et. Ey âlemlerin Tanrısı! Duamı kabul et. Âmin ey âlemlerin Rabbi.

Bu seferde, gazada Sultan Murad Han oğlu Sultan Mehmed beraberdi.

Bu fethin tarihi hicretin 852 sinde (milâdî: 7 Mart 1448-23 Şubat 1449) Sultan Mehmed Han Gazi oğlu Sultan Murad Han Gazi elinden Kosova'da vâki oldu.

121. Bâb

Bu Bâb Onu Beyan Eder ki Sultan Murad Han Gazi, Oğlu Sultan Mehmed Han Gazi'yi Ne Suretle Evlendirdi ve Kimin Kızını Aliverdi.

Sultan Murad Han Gazi, Kosova gazasından devletle gelince Edirne'de tahtında karar etti. Bir gün veziri Halil Paşa'ya: "Halil! Kızımı çehizledim, çıkardım. Şimdi dilerim ki oğlum Sultan Mehmed'i dahi evlendireyim. Ancak dilerim ki Dulkadiroğlu Süleyman Beg'in kızını alayım derim. Hem o Türkmen bizimle gayet dostluk ve doğruluk eder" dedi. Halil Paşa: "Nola sultanım! Hem lâyıktır" dedi.

Amasya'da Hızır Ağa'nın hatununu gönderdiler. Yürüdü, Elbistan'a, Süleyman Beğ'e vardı. O vakit Süleyman Beğ'in beş kızı vardı. Başını dahi ortaya petirdi. Hızır Ağa hatunu da kızları görünce beğendi. Kızın eline yapıştı. İki gözlerinden öptü. Oradan sürdü, hünkâra geldi. Haber verdi. Süleyman Beğ'in itaatini, tevazuunu ve kızın eline yapıştığını, güzelliğini, evsâfını ve huyunu dedi. Sultan Murad dahi, Hızır Ağa hatununun beğendiği kızı kabul etti. Yine tekrar Hızır Ağa'nın hatununu ve Anadolu'nun ilerigelenlerinin hatunlarını gönderdiler. Kızı almaya Anadolu'dan ilerigelen beğler birlikte gittiler. Oraya yaklaşınca Süleyman Beğ'in kendisi karşı geldi. Büyük hürmetler edip dünürleri lütufla kondurdu. Usul ve türelerince ağırladı. İşin sonunda kızın elini alıp Hızır Beğ hatununun eline verdiler. Onlar dahi kızı alıp doğru Edirne'ye getirdiler. Hünkâr, gelinin çehizi ne ise hepsini gördü ve: "Hele benim türemde bu değildir, hem azdır" dedi. Hünkârın kendisi padişahlara lâayk bir çehiz hazırladı. Gelinin çehizine nice şeyler daha ekledi. Düğün yaptı ve etrafın padişahlarını davet etti. Ülemâyı ve fukarâyı topladı. Hepsine padişâhın ihsanları sonsuz ve ölçüsüz olarak yetiştirdi. Gelen ülemâ ve fukarâ zengin olup gittiler.

Bu düğünün tarihi hicretin 853 ünde (milâdî: 24 Şubat 1449-13 Şubat 1450) Edirne'de vâki oldu.

Bu âlemde maksud olan birkaç şeydir: Oğul evlendirmek, kız çıkarmak ve dünyadan ahrete iman ile gitmek. Şimdi bu şeyler Sultan Murad'a nasib oldu: Oğul evlendirdi. Kızkardeşlerini çıkarıp ere verdi ve büyük düğünler yaptı. Kızkardeşlerini padişah oğlanlarına verdi. İşin sonu dahi hayroldu. Oğlu Sul-

tan Mehmed dahi kendisinden sonra iyi, azemetli padişah oldu. âkıbet hayırlılığının dahi alâmeti budur.

Sultan Murad Han Gazi ki, Sultan Mehmed Han Gazi oğludur, onun saltanat devri otuz bir yıl oldu. Bu ben Aşıkî Derviş Ahmed bu gazaları, mâcerâları bütün onun halini, yaptıklarının her birisini gördüm ve bildim. Ama ihtisar ettim. Bu menâkıbda yazdım. O sebepten ihtisar ettim ki bunun yaptıkları dil ile beyan olunmaz.

Ondan sonra nöbet oğlu Sultan Mehmed'e geçti.

Bunun tarihi hicretin 855 inde (milâdî: 3 Şubat 1451 - 22 Ocak 1452) vâki oldu. Sultan Murad Han, muharrem ayının ilk gününde (= 3 Şubat 1451) Allah rahmetine vardı. Ve oğlu Sultan Mehmed Han Gazi tahta çıktı. Muharrem'in 16 ncı⁸⁷ perşembe gününde (= 18 Şubat 1451) idi.

122. Bâb

Bu Bâb Onu Beyan Eder ki Sultan Mehmed ki O, Murad Han Gazi Oğludur, Edirne'de Babası Tahtına Ne Suretle Geçti, Nasıl Geldi ve Nerede İdi, Onu Bildirir.

Sultan Murad bir gün Ada'ya gezmeye gitmişti. Gezmeden döndü. Saraya gelirken Ada köprüsünün başında gördü bir derviş durur. Yakın gelince bu derviş dedi ki: "Hey padişah! Tövbe et ki vâden⁸⁸ yakındır". Dervişten bu haberi işitince, Saruca Paşa, hün-

⁸⁷ Bir nushada 12 Muharrem olarak gösteriliyor ki 14 Şubat 1451 karşılığıdır.

⁸⁸ "Vâde", ecel demektir.

kârın yanındaydı, padişah dedi ki: "Saruca! Sen tanık ol: Ben bütün günahıma tövbe ettim". Hünkâr, İshak'a sordu: "Şu dervişi hiç bilir misin, kimdir?". İshak: "Sultanım! Bursa'da Emîr Sultan müridlerindendir" dedi.

Sultan saraydan içeri girdiği gibi "başım ağrıyor" dedi. Vasiyetnâmesini yazmıştı. Halil'i nâzır etmişti. Oğlu Sultan Mehmed'i vasi edinmişti. Üç gün yattı. Dördüncü gün oğluna haber gönderdiler. On üçüncü gün oğlu dahi geldi. On üç gün ölüsünü sakladılar. Paşalar ölüyü kimseye bildirmedi. Divanlar yaptılar. Tımarlar verdiler. Hekimler, ilâçlar yapıp, şerbetler verdiler. Ölümünün on üçüncü günü tamam olunca oğlu Sultan Mehmed Han, Edirne'ye geldi. Devlet ile tahta geçti, oturdu. Hünkârın Allah emrine kavuştuğunu halk ondan bildi. Hemen babasının ölüsünü Bursa'ya gönderdi. İsfendiyar kızından olmuş bir küçük kardeşi vardı. Onu dahi menziline eriştirdi. Makamına gönderdi. Yaşlıların yasını çıkardı. Kendi dahi saltanat tahtına oturdu. Hükûmete başladı.

Bir gün ansızın haber geldi ki Karamanoğlu İbrahim'in karnı yarıldı; haramzâde oğlanlar doğdu. Germiyanoglu dediğine bir oğlunu yolladı. Kütahya'ya gönderdi. Birini dahi Aydınoğlu'nun ülkesine gönderdi. Birini dahi Mentешеoğlu'dur dedi. Onu dahi o ile gönderdi. Kendisi Alâiye'ye yürüdü.

Sultan Mehmed ki bu haberi istti, hemen İshak Paşa'yı hil'atladı. Anadolu beğlerbeğliğini verdi. İshak Paşa'yı gönderdi. Sultan Mehmed kendi dahi atına bindi. Devletle yürüdü. Bursa'ya vardı. Karamanoğlu'nun doğurduğu haramzâde oğlanların hepsi kaç-

tılar. Analarının karnına girdiler. Sultan Mehmed Han Gazi yürüdü. Akşehir'e çıktı. Akşehir, çevresiyle fetholundu. Hünkâr oradan göçtü. Konya'ya yöneldi. Karamanoğlu İbrahim Beğ yine ağlayıp yalvarmaya başladı. "Günahlarıma tövbe ettim ve yaptığım işlere pişmam oldum" dedi. Paşalara dahi dudunu filörisini⁸⁹ gönderdi. O filöriler çok utandırıcı kişilerdir. Şeyhler, dânişmendler ve paşalar onun yüzünü görünce utanırlar. Utandıkları için paşalar hünkâra gelip dediler ki: "Baban, deden bu Karaman ülkesine geldiler. Bu ülkeyi tamamilen fethettiler. Kendilerinin oldu. Yine merhamet ettiler. Ülkelerini bunlara geri verdiler. Kendileri de yine memleketlerine gittiler. Şimdi, devletli sultanım! Karamanoğlu diyor ki kızımı vereyim. Yine her yıl seferine geleyim ve her ne buyursursa öyle edeyim. O halde ümittir ki devletli sultanım dahi merhamet ede".

Hünkâr dahi paşaların sözünü kabul etti. Yine ülkesini kendisinde bıraktı. Döndü, yine kendi memleketine gitti.

123. Bâb

Bâb Onu Beyan Eder ki Sultan Mehmed Han Gazi, Karaman'dan Dönüp Geldikten Sonra Ne Eyledi, Ne Suretle Binâ Etti, Onu Bildirir.

Diledi ki Rumeli'ne geçse. "Devletli sultanım! Gelibolu Boğazı'nı kâfir gemileri gelip bağladı" dediler. Hünkârı aldılar. Doğru Kocaeli'ne getirdiler. İstanbul'un üst yanında, boğazda Akçahisar'a kondular.

⁸⁹ Yani dudunun içine altın doldurulmuş olduğunu anlatmak istiyor.

Babasının geçtiği yerden Rumeli'ye geçti. Akça-hisar'ın karşısına kondu. Halil Paşa'ya: "Lala! Burada bana bir hisar gerektir" dedi. Elhâsıl orada buyurup hemen hisarı yaptırdı. Tamam oldu. Akçay-hoğlu Mehmed Beğ'i gönderdi: "Tez var! İstanbul'un kapısını kapat" diye buyurdu. Mehmed Beğ dahi geldi. Şehirin kapısından adam yakaladı. Köylerinin davalarını sürdürdü. Tekfüre haber oldu ki: "Türk bizim kürkümüzü yırttı. Evimizi başımıza yıktı" dediler. Tekfür dedi ki: "Bunların bizimle komşuluğu doğan ile karganın komşuluğuna benzer oldu Eğer bu Türk'ten bize kurtulmaya çare olursa dostumuz Halil Paşa'ya yalvarmak gerek. Şimdi Halil Paşa'ya balıcıklar göndermek gerektir⁹⁰".

Balığın karnını filöri ile doldurmak gerek diye filöri ile doldurdular. Halil Paşa'ya gönderdiler. Tekfürün bir veziri vardı. Adına Kerloka⁹¹ derlerdi. O dedi ki: "Hey! Halil balığı yutar. Size faydası dokunmaz. Sizin derdinize çare bulunmaz. Siz başınızın çaresini görün".

Halil'e balığı gönderdiler. Halil, balığı yedi. Karnını sandığa koydu. Kâfirlerin sözünü kabul etti. Hünkâr geldi. Kâfirler hakkında nice sözler arzetti. Hünkâr: "Hey lala! Yaz olsun. Görelim. Allah ne buyurursa onu işleriz" dedi. Hisarın da fethi hazırlıklarına çoktan meşgul olup dururlardı. Hemen ki hazırlıklar tamamlandı, yaz oldu, Sultan Mehmed: "Bu yıl yazı İstanbul'da geçiririm" dedi. Geldiler, İs-

⁹⁰ Bu da yukarkinin başka şekli olan bir halk dedikodusu.

⁹¹ Yahut: "Körluka".

tanbul'un hisarının üzerine kondular. Karadan ve gemilerle denizden çevreyi kuşattılar. Dört yüz parça gemi denizden vardı. Yetmiş parça gemi dahi Galata'nın üst yanından, karadan yelken açtılar. Savaşçılar ayak üzere durdular ve sancaklarını çözdüler. Geldiler, hisar dibinde denize girdiler. Deniz üzerine köprü yaptılar. Yürüyüş ettiler. Elli gün, gece gündüz cenk olundu. Elli birinci gün hünkâr yağma buyurdu. Hücum ettiler. Elli birinci gün sah⁹² günü idi. Hisar fetholundu. İyi yağmalar ve doyumluklar oldu. Altın, gümüş, mücevherler ve türlü kumaşlar gelip pazara döküldü. Satmaya başladılar. Halkını esir ettiler. Tekfürünü öldürdüler. Güzel kızlarını gaziler bağırllarına bastılar.

Çarşamba günü Halil Paşa'yı oğlanları ve ket-hüdaları ile birlikte tuttular, hapsedtiler. Bunların hikâyesi çoktur. Ancak ben ihtisar ettim. Onun için ki bu mesele üzerinde söylenecek söz çoktur ki Halil Paşa'yı ne eylediler.

Elhâsıl fethin ilk cuma günü Ayasofya'da cuma namazını kıldılar. Ve Sultan Murad Han Gazi oğlu Sultan Mehmed Han Gazi adına İslâm hutbesi okundu. O Murad Han da Sultan Mehmed Han Gazi oğludur. O da Sultan Bayazıd Han oğludur. O da Murad Hünkâr Gazi oğludur. O da Orhan Gazi Han oğludur. Ocak 1453-31 Aralık 1454) Sultan Mehmed Han Gazi Han oğludur. O da Sultan Süleyman Gazi Han oğludur. Elhâsıl Gök Alp neslidir ki Oğuz Han oğludur. Bunların soykütüklerini de ilk bâbda yazıp beyan etmiştim.

⁹² Bir nushada: Cumartesi.

Bu fethin tarihi hicretin 857 sinde (milâdî: 12 Ocak 1453 - 31 Aralık 1454) Sıltan Mehmed Han Gazi elinden vâki oldu.

124. Bâb

**Bâb Onu Beyan Eder ki, İstanbul ki Alındı,
Şehir Harab Oldu, Sonra Ne Suretle İmar
Olundu, Onu Bildirir.**

Sultan Mehmed Han Gazi ki İstanbul'u fethetti, sübaşılığını kulu Süleyman Beğ'e verdi. Bütün ülkesine kullar gönderdi ki: "İsteyen gelsin. İstanbul'da evler, bağlar ve bahçeleri gelip mülk olarak tutsun" dedi. Her kim ki geldiyse verdiler. Bu şehir bununla mamur olmadı. Bu defa padişah hükmetti ki her ilden zengin ve yoksullardan evler süreler. Her ilin kadısına ve sübaşısına hüküm ile kullar gönderdiler. Bu gelen halka dahi evler verdiler. Bu sefer şehir mamur olmaya yüz tuttu. Bu halka verdikleri evlere mukataa koydular. Böyle olunca halka güç geldi. Dediler ki: "Bizi mülkümüzden sürdünüz, getirdiniz. Bu kâfir evlerine kira vermek için mi getirdiniz?"

Bazıları avratını, oğlanını bırakıp kaçıp gitti. Kula Şahin derlerdi, Sultan Mehmed'in babasından, dedesinden kalmış, vezirlik görmüş bir kulu vardı. Padişaha dedi ki: "Hey devletli sultanım! Baban, deden bunca memleketler fethettiler. Hiçbirinde mukataa koymadılar. Sultanıma dahi lâıyk budur ki yapmaya".

Padişah dahi onun sözünü kabul etti. Mukataayı bağısladı. Yine hüküm buyurdu ki: "Her ev ki verirsiniz, mülk olarak verin" dedi. Ondan sonra her ve-

rilen eve yazılı kâğıt verdiler ki mülkleri ola. Böyle olunca şehir dahi mamur olmaya yüz tuttu. Mescitler yapmaya başladılar. Kimisi zaviye, kimisi mülk yaptı ve bu şehirin hali yine iyiliğe döndü.

Sonra, padişaha bir vezir geldi ki o, bir kâfirin oğluydu. Padişaha gayet yaklaştı. İstanbul'un eski kâfirleri bu vezirin babasının dostları idi. Yanına girdiler: "Hey! Ne yapıyorsun? Bu Türkler yine bu şehiri mamur ettiler. Senin gayretin hani? Babanın yurdunu ve bizim yurdumuzu aldılar. Gözümüze karşı tasarruf ediyorlar. Şimdi sen padişahın yakınısın. Çalış ki bu halk bu şehirin imar edilmesinden el çekeler ve yine şehir evvelki gibi bizim elimizde kala" dediler.

Vezir dahi dedi ki: "Şu mukataa ki evvelce koymuşlardı onu yine koyduralım. Bu halk dahi mülkler yapmaktan çekileler. Bu şehir o nesne ile yine harab olmaya yüz tuta. Sonunda yine bizim tayfamız elinde kala".

Bir gün vezir, padişahın kalbine bir münasebetle soktu. Yine mukataa yaptırdı. Bu aldatıcı kâfirlerin birisi ile bir adı Müslüman olan kul yanyana geldiler. Bu aldatıcı kâfir her ne ki dediyse öyle etti, onu yazdılar.

Sual: O vezir kimdir?

Cevap: Rum Mehmed Paşa'dır ki sonra padişah onu it gibi boğdurdu.

Sual: Sultan Mehmed Han Gazi, İstanbul'da ne yaptı?

Cevap: Sekiz medrese, orta yerine bir ulu cami, caminin karşısında bir büyük imâret ve bir darüşşifâ ve bu sekiz medresenin yanında softalar için sekiz

küçücük medrese daha yaptı. Bundan başka Hazret-i Eyyûb-i Ensârî üzerine dahi bir imâret, bir medrese, bir cami ve üzerine büyük bir türbe yaptırdı.

Bu mukataa sebebinden halk İstanbul'un imarından kaçmaya başladılar. Bu şimdiki mukataa ki vardır, onun kabul edilmesine o Rum Mehmed sebep olmuştur.

125. Bâb

**Bu Bâb Onu Beyan Eder ki Enez Ne Suretle
Fethoîundu ve Hem Kim Sebep Oldu.**

Bir gün Ferecik kadısı hünkâra gelmişti ki ilinin halini bildire ve Enez kâfirlerinden bu memleket halkı ne zahmet çekerler, onu söyleye. Bir gün izin oldu. Kadı el öpmeye içeri girdi. Hünkârın elini öptü. Ondan sonra da padişaha dedi ki: "Devletli sultanım! Bu Ferecik ve İpsala illerinin Enezliler yüzünden halleri gayet fenadır. Bu sebepten ki Enez kâfirleri bu Müslümanların esirlerini kendilerine rahathkla kullandırmazlar. Esirler durmaz oldu. Daima kaçarlar. Enez'e gidip girerler. Esirin sahibi ardınca varırsa, o varan kimse eğer daima gördükleri adam olursa eline birazcık bir şey verip savarlar. Esiri geri vermezler. Bilmedikleri ve görmerikleri olursa döverler, kovarlar. Varır, gider. Ne esiri, ne de pahası eline girer. Eğer ziyade söyleyip haddi aşarsa mecal vermezler. Kendisini de esir ederler. O memleketin hali budur sultanım! Hem bu Enez de evvelce İstanbul'a tâbi idi. Zira İstanbul tekfûrünün kavmindandır".

Padişah dahi: "Molla! İnşallah Hak Taâlâ kolay getire" dedi. Kadı gittiği gibi Sultan Mehmed, kulu Has Yunus'u çağırttı. Yanına getirtti. Dedi ki: "Bire Yunus! Tez iskeleye git. Reislere haber eyle. Kullarımla ve hazır olan Azablarla on parça iyi gemi donatın. İyi hazırlanın. Ondan sonra varın, Enez'in limanına girin. Ancak o tarafa varıncaya kadar kimseye bildirmeyin. İşte ben dahi karadan İpsala'ya geliyorum".

Hemen Yunus Beğ, padişahın buyurduğu emri kusursuz yerine getirdi. Ondan sonra Allah'a sığınıp yürüdü. Vardı, Enez'in limanına girdi. Padişah dahi bu taraftan yürüdü. İpsala'ya vardı. Enez'in tekfürü dahi gördü ki karadan ve denizden Türk geldi. yamındaki kâfiirlere dedi ki: "Hey yârenler! Türk bizi esir etmek ister".

Hemen malını, avratını, oğlunu ve bir güzel kızını alıp doğru hünkâra getirdi. Bütün sipahi yoldaşlarını da beraber getirdi. Padişah dahi tekfürüne ve sipahilerine iyi dirlik ve iyi tımarlar verdi. Şehirin boş kalan evlerini dışardan gelen Müslümanlara verdi. Kâfirlerin, yerlerinde kalanlarını da orada bıraktı. Nice kiliseleri mescit etti. Çanlıklarını bozdurdu. Şehirin karşısında bir hisar daha vardı. Taşoz derlerdi. Ada idi. Onu dahi fethetti. Limoz derlerdi, bir tane daha hisar vardı. Onu dahi fethetti. Sözüün kıtası bütün Enez ilini fethetti. Zapteyledi.

Bu fethin tarihi hicretin 857 si (milâdî: 12 Ocak 1453-31 Aralık 1453) ile 858 i (milâdî: 1 Ocak 1454-21 Aralık 1454) arasında Sultan Mehmed Han Gazi eliyle oldu.

126. Bâb

**Bu Bâb Onu Beyan Eder ki Nikopri Ne Suretle
Fetholundu ve Hem Kimin Elindeydi.**

O vakit Despot Vilakoğlu'nun elindeydi. O despot öldü. İshak Beğ oğlu İsa Beğ, padişaha haber gönderdi. Padişah dahi İsa Beğ'e dedi ki: "Sırp ülkesini yine İslâm memleketi etmek gerek. Eğer Allah verirse. Şimdi, sen o memleketin eskisisin. Sen bilirsin: Ona ne suretle varmak gerektir. Bana bildir".

İsa Beğ dahi cevap gönderdi ki: "Devletli sultanım! Eğer devletle gelirsен fırsatır" dedi. Padişah dahi İslâm askerini topladı. Gaza niyeti diye yürüdü. Üsküp'ten beri Karadonlu dağından varıp öte yüze aştı. İsa Beğ dahi orada gelip hümkâr ile buluştu. Padişah, İsa Beğ'i gönderdi ki: "Var, bu hisarı iste" dedi. İsa Beğ dahi hisarın üzerine gelip hisar dizdârından istedi. Hisar dizdârı dedi ki: "İsa Beğ! Bizim dinimizde ve âdetimizde padişahına hain olmak yoktur". İsa Beğ: "Hay budala dinsiz kâfir! Padişahın ölmüştür. Ya siz kime padişah dersiniz" dedi. Dizdar dedi ki: "Bosna kıralının avratı, despotun kızıdır. O kız bizim padişahımızdır". İsa Beğ dedi ki: "Hay deli kâfir! Hiç bilir misiniz? Bu gelen padişah, Sultan Mehmed Han Gazi'dir. İstanbul'u görmediniz mi ki ne eyledi? Neyi gerek ise söylersiniz". Dizdar: "Hele gelsin. görelim" dedi. Oradan padişah dahi devletle gelip hisarın üzerine düştü. Cenge başladılar. Beşinci günde hisar fetholundu. O hisarda o kadar mal buldular ki savısız, ölçüsüz. Vilakoğlu'nun pek çok gümüşünü buldular. Padişahın hazinesine getirdiler. Hisara Müslümanlar koydular. Kâfirlerden itimad et-

tiklerini yerlerinde bıraktılar. İtimad etmediklerinin işi ne ise gördüler. Oradan yürüdüler. Tirebce hisarına vardılar. Hemen ki vardılar, dış hisarı fetholundu. Orada dahi çok mal buldular. Alıp padişahın hazinesine getirdiler.

Hisarın kulesi bir nice gün cenk etti. Onu da fethettiler. O kadar mal da orada buldular. Haddini ve hesabını ancak Allah bilir. Ordan ilerde bir hisarcık vardı. Evrenüzoğlu İsa Beğ'i oraya gönderdiler. O arada, Evrenüzoğlu Beğ varmadan kâfirler hisarı ateşe vermişler. Kendileri de kaçmışlar, gitmişler. Hisarı boş bırakmışlar.

Hünkâr, İsa Beğ'i gönderdi. Kendi vardı, devletle göçtü. İzbiçen'den Kosova'da Gazi Hünkâr'ın şehid olduğu yurttaki kondu. Orada ihsanlar verdi. Onun ruhu için ve gazilerin ruhu için nimetler pişirdi. Birlikte yenildi. Ruhları için dualar olundu.

Bu fethin tarihi hicretin 858 inde (milâdi: 1 Ocak 1454-21 Aralık 1454) Sultan Mehmed Han Gazi elinden vâki oldu ki o, Sultan Murad Han Gazi oğludur.

127. Bâb

Bu Bâb Onu Beyan Eder ki Sultan Mehmed Han Gazi Belgrad'a Varıp Ne Eyledi ve Sonunda Ne Oldu.

Sultan Mehmed İslâm askerini toplayıp gaza niyeti diyerek yürüdü. Belgrad'a düştü. Toplar kurdu. Cenge başladı. Tuna suyuna dahi gemiler yürüttü. İstanbul'da bozduğu bakır attan ve bozdurduğu hac ve çanlardan topar döktürdü. Belgrad'a ilettiler. O toparlar ile hisar cengine başladılar.

Dayı Karaca, Rumeli'nin beğlerbeğisi idi. Hünkâra dedi ki: "Devletli sultanım! Ben kuluna izin ver. Tuna suyunun öte tarafına geçeyim. Hisarın karşısında durayım". Bu söze Rumeli'nin beğleri razı olmadılar. Onun için ki: "Belgrad fetholununca bize çift sürmek düşer" dediler. "Zira gayrı yerde düşman kalmaz. Bu hisarı da alıp bir avuç kâfiri dağıtacak olursak halimiz ne olur? Bir parça ekmeğe muhtaç oluruz" dediler. Almamaya hiyleler ettiler. Beğlerin himmeti olmadı. Elhâsıl bunların Belgrad'ı almaya arzuları olmadı.

Ansızın bir gün gördüler ki bu Dayı Karaca'nın geçmek istediği yere çok sayıda kâfir askeri geldi. Yanko mel'unu önlerince gelip kondu. Su yüzünden de birçok gemiler getirdiler. Elhâsıl cenk ziyade olmaya başladı. İki taraftan çok savaşlar ettiler.

Bir gün Karaca Beğ metriste dururken, kendisinin metris tahtasma hisardan bir top güllesi gelip metris tahtası düştü Karaca Beğ orada şehid oldu.

Gemiler dahi bu taraftan su yüzünde cenk ederlerdi. Ansızın gemilerden dahi bir nicesi mahvoldu. Hünkâr: "Hey gaziler! Yürümek gerek" dedi. Yürüyüş ettiler. Hisarın üzerine hünkârın kendi kulları gaza niyeti diyerek yürüdü. Ama Rumelililerin hepsi hain oldular. Yürümediler. Bu tarafta padişahın kulları hisara koyuldu. Kulların önü hisara koyulunca kâfirler gördüler ki yürüyüş bu taraftandır, ne kadar kâfir varsa hepsi kulların üzerine yürüdüler. Kulları geriye döndürdüler. Bazılarını da şehid ettiler. Padişah gördü ki hal böyle oldu, hemen at sırtına bindi: "Hey gaziler! Niçin duralım" dedi. Hemen kâfirlerin üzerine hücum etti, yürüdü. Yanında Garib yiğitler var-

du. Padişahla birlikte at teptiler. Kâfirlerin bazılarını yine hisara tıktılar ve ekserisini kılıçtan geçirdiler. Elhâsıl hisarın önünde büyük savaş yapıldı. Ama hisarın alınmamasına Rumelililerin hıyâneti sebep oldu. Zira onlar cenk etmedi. Kaçtılar. Padişah gördü ki hal böyledir, oradan göçtü. Devletle kendi memleketine yöneldi.

Bu gazanın tarihi hicretin 860 ında (milâdî: 11 Aralık 1455-28 Kasım 1456) vâki oldu. Bu tarihte iki büyük kuyruklu yıldız doğdu. Biri batıda ve biri doğuda vâki oldu.

128. Bâb

Bu Bâb Onu Beyan Eder ki Sultan Mehmed Han Gazi, Oğlanlarını Ne Suretle Sünnet Eyledi ki Biri Bayazıd Han'dır ve Biri Mustafa Çelebi'dir ve Hem O Düğün Nerede Yapıldı.

O vakit Sultan Bayazıd, Amasya'da idi. Onu getirtti. Mustafa Çelebi dahi o vakit Manisa'da idi. Onu dahi getirtti. Bunları Edirne'ye götürdüler. Düğüne başlandı. Etrafa ağırlıklarla davetçiler gönderildi. Bütün sancak beğleri ve her şehrin uluları ve ilerigelenleri geldiler. Edirne'nin çevresine konup doldular. Nice günlük yollar düğüncülerle dolmuştu. İzin oldu. Padişahın otaklarını ve çadırlarını Ada'ya kurdular. Padişah dahi devletle Ada'ya geçip oturdu. Haber oldu: Her tarafın halkı tayfa tayfa, vakitli vakti ile geldiler. Önce ülemâ davet olundu. Padişah dahi gelip devletle geçti, devlet tahtında oturdu. Sağ tarafına fâzıl kişilerden Mevlânâ Fahreddin otur-

du. Solunda Mevlânâ Tûsî⁹³ oturdu. Karşısında Mevlânâ Şükrüllah oturdu. Onun yanına Hızır Beğ Çelebi oturdu.

Emrolundu: Hâfızlar Kur'ân-ı Kerîm okudular. Bu oturan ülemâ bu okunan âyetlerin tefsirini yaptılar. İlmî sohbetler olundu. Ondan sonra izin verildi: Edibler güzel medihler ve gazeller okudular. Padişaha lâıyk konuşmalar yapıldı. Ondan sonra izin oldu: Sofralar kuruldu. Nimetler yenildi. Yemekten sonra yine edebiyatçılar okudular. Ondan sonra Kur'ân okundu. Ondan sonra izin oldu: Şekerli şeyler getirdiler. Her ilim ehlinin önüne sini koydular. Bu ülemânın hizmetkârları futalar doldurdular. Ben dahi bir futa doldurdum. Hizmetkârıma verdim. Ondan sonra padişah bu gelen hürmete lâıyk kişilere ihsanlarda bulundu, hil'atler giydirdi. Niceleri fakir geldi, zengin gitti. Bu padişahın devlet günlerinde ve kutlu saltanatında hoş zaman geçirdiler.

Ondan sonra ikinci gün fukarâ tayfası davet olundu. Onlara dahi gereği gibi hürmet olundu. Padişahın ihsanları bunlara dahi mikdarlı mikdarınca yetiştı. Bunlar dahi fukarâ⁹⁴ kanunu üzerine saygılarını gösterdiler. Padişaha gayet hoş geldi.

Üçüncü günü beğler davet olundu. Bunlara dahi padişah kanunu nasılsa öylece yapıldı. Konuşuldu, içildi. Bir nice günlük yollardan atlar seğırttiler. Çok ödülleri verdiler. Elhâsıl bu seğırtten atlardan hiçbirini mahrum bırakmadılar. Onun için ki her padişah

⁹³ Yahut: "Tosyavı".

⁹⁴ "Fukarâ" yani fakirler'den maksat dervişler, tarikat mensuplarıdır.

yaptığı toplantıyı kendi değerini göstermek için yapar ki ululuğunu görelersin. Bu padişah dahi ululuğunu tamam, eksiksiz gösterdi. Bilginler, dervişler ve başkaları hep hoşnut gittiler.

Bu mübarek düğünün tarihi hicretin 861 inde (milâdî: 29 Kasım 1456-18 Kasım 1457) vâki oldu. Edirne'de, Meriç suyunun arasında, Ada'da vâki oldu.

129. Bâb

Bu Bâb Onu Beyan Eder ki Sultan Mehmed Han Gazi, Mora'ya Ne Suretle Vardı ve Orada Ne Eyledi ve Nasıl Fetholundu.

Bir gün Serez'den bir kişi Ballıbadra'ya varmış. Görmüş ki bir nice Müslüman kadını kâfirlere kuluk eder. Zorla iş gördürürler. Bu kişi bu kadınlara sorar: "Hey bîcâreler! Bu din âsilerinin memleketine nasıl düştünüz ki bu kâfirlere böyle hizmet edersiniz?". Bu kadınlar dahi: "Hey kişi! Yalnız biz değiliz. Nice bizim gibi bîcâreler daha esir olmuşlardır. Bizim halimizi Allah bilir. Gayrı kimse bilmez" demişler. Hayahay ağlamışlar. Ondan sonra o kişi doğru Edirne'ye gelmiş.

Bu kişi padişahla buluştu. Bu kadınların haberlerini bildirdi. Gördüğü halleri ona da aslı ile haber verdi.

Padişah bu haberi işitince İslâm gayreti galebe etti. Hemen bütün askerini topladı. Gaza niyeti edip Mora memleketine yürüdü. Doğru körfeze vardı. Vardığı gibi fethetti. Her hisarın ki üzerine vardı, Hak Taâlâ onu bu Sultan Mehmed Gazi'ye nasib etti. O seferde Mora ülkesi tamamen fetholundu. Bütün hi-

sarlarının malını ve esirini alıp tasarruf etti. Gazi-lerin hepsini zengin eyledi. Nihayet oradan Üsküb'e yöneldi.

Ama padişah Mora'ya yöneldiği günlerde Mahmud Paşa'yı Sırbistan'ın kalanını fethetmeye göndermişti. Bu tarafta Mahmud Paşa dahi yürüdü. Güvercinlik hisarını, Sava'yı, Görice⁹⁵ yi. Biranca⁹⁶ yı ve nice hisarları aldı. O memleketi tamamen fethetti. Belgrad'ın üzerindeki havâleyi ki Sultan Murad Han yaptırmıştı, onu Mahmud Paşa tamir edip daha sağlamlaştırdı. Oradan yürüdü. Ballıbadra'ya vardı ve oradan o dahi Üsküb'e gelip hünkâr ile buluştu. Hemmen dilediler ki askere hayır ile izin vereler. Mahmud Paşa dedi ki: "Devletli sultanım! Macar kâfirinin yğınacağı vardır derler ki bu tarafa geleler".

Bunlar burada bu halde iken ansızın haber geldi ki: "Macarlar büyük ordu ile Belgrad'dan geçiyor" dediler. Padişah dahi bu haberi işitince Anadolu beğlerine⁹⁷ sancak sancak ziyade harçlıklar verdi. Emrolundu ki İslâm askeri dahi Polvaya⁹⁸ ya çıkalar ve askerin bir kısmı dahi ileri varalar. Göreler ki kâfir hangi tarafa hareket etmektedir.

Padişah dahi hazırlık gördü ki göçe. Ulak geldi ki kâfir askeri işte Tahtalı'ya geldi diye. Ancak Hakkın inâyetiyle Tahtalı'da hayli gaziler hazır bulundu. Orada hazır imişler ama kâfir bu gazilerden gafil imiş.

⁹⁵ Yahut: "Gerece".

⁹⁶ Yahut: "Biranc".

⁹⁷ Yahut: "Askerine".

⁹⁸ Yahut: "Polniya" veya "Polva" veyahut "Begebolu".

Kâfirler bu Tahtalı'ya hemen hücum ettiler ki bu şehiri yağma edeler. Kâfir askeri etrafa yağmaya dağıldı. Kâfirler dağıldı. Gaziler dahi tekbir getirip bu kâfirlerin büyük sancağı üzerine hep birden hücum ettiler. Kâfirler gördü ki burada İslâm askeri varmış, savaş düşüncesi kalmadı. Kâfir askeri kırıldı. Hak Taâlânın yardımıyla gaziler dahi Allahu Ekber diyip kâfirlere koyuldular. O düşmanlarını iyice kırdılar. Nice büyük banlarını dahi tuttular. Hünkâra ulak geldi. Kâfirlerin kırıldığını müjdeledi. Birkaç gün sonra kâfirin sancaklarını ve orada tutulan banlarını getirdiler. Velhâsıl o kâfir askerinden az kâfir kurtuldu. Çoğu kılıçtan geçti, kırıldı. Ondan sonra İslâm askerine dahi izin verdiler.

O zamana kadar reâyâ⁹⁹ dan çift akçası yirmi ikişer almırdı. O sefer uzak olmakla padişah, Sipahilere "otuz ikişer alın" dedi. Öyle buyurdu. Bu şimdiki otuz iki alınan çift akçası o zamanda oldu. Ben dahi o zamanda padişahın ihsanını umarak Üsküb'e varmıştım. İhsan dahi ziyadesiyle yetiştii. Mevlâna Gürânî tekrar Arabistan'dan gelmişti. Bursa kadılığını ona o seferde verdilerdi.

130. Bâb

Bu Bâb Onu Beyan Eder ki Mesevri¹⁰⁰, Levindüre ve Yıldız Hisarları Ne Suretle Alındı ki Bunlar Mora İlinin Kilitleridir.

Mora'nın ağzında ki Germe hisarı vardır, Sultan Murad Gazi onu yıkmıştı. O hisarın üzerine denizden

⁹⁹ Devletin Hıristiyan tabaası.

¹⁰⁰ Yahut: "Sevri".

kâfir askeri geldi. O Germe hisarını yeniden yaptı. O alınan memlekette olan Müslümanlar o hisarların içerisinde kaldılar. Sultan Mehmed Han Gazi'ye bir gün haber geldi ki: "Kâfirler Germe hisarını deniz tarafından gemi ile gelip yaptı. Müslümanlar iç yüzde kaldılar" dediler. Padişah dahi Mahmud Paşa'yı doğru gönderdi. Mahmud Paşa, Rumeli askeriyle yürüdü. Doğru Germe'nin üzerine vardı. Padişah dahi bir nice günden sonra Mahmud'un ardınca göçüp gitti. Mahmud dahi bu taraftan yürüdü. Germe hisarına yakın vardı. O zamanda Mora'nın Sancak Beği, Alvan Beğ oğlu Sinan Beğ idi. O körfez hisarına girip otururdu. İşitti ki Mahmud Paşa geliyormuş, bütün Müslümanlara haber etti. Kendisi dahi hisardan harekete başladı. Bu Germe'de olan kâfirlerin casusu vardı. Casus gelip kâfirlere haber verdi ki: "İşte Türkler kalabalık askerle gelip yetişti. Bu sabahdan önce buraya yetişir" dedi. Kâfirler kaçmaya yüz tuttu. Sinan Beğ dahi hisardan çıktı. At sırtına bindi. Kâfir askeri dahi tamam hakikatı bildi ki Türkler gelip kendilerini kırsa gerektir. Gemileri deniz kenarında hazırdu. Hemen gemilerine girdiler. Mahmud Paşa'ya haber geldi ki: "Kâfirler kaçmak hazırlığındadır" dediler. Mahmud Paşa dahi gazi yoldaşlardan beş altı yüz¹⁰¹ yarar er seçti Yürüyüp hücum ettiler. Henüz kâfirlerin ardı gemiye girerken baskın yaptılar. Çok kâfiri alakoydular ve diri tuttular. Mahmud Paşa orada padişahın kendi gelinceye kadar konup oturdu. Padişah dahi devletle gelip yetişti. Buluştular. Ondan sonra yürüdüler. O seferde Mesev-

¹⁰¹ Yahut: "Birkaç bin" veya "birkaç yüz".

re'yi, Levindüre'yi ve Yıldız hisarını fethettiler. El-hâsıl o seferde altı parça hisar fetholundu. Bu hisarlar hep Germe'ye tâbi hisarlardı. Onlara Karheli derlerdi. Alınan hisarların beglerine Karlı Oğlanları derlerdi. O dahi padişaha gelmişti. Onun da ömrünü tamam ettiler.

Oradan geldiler. Ağrıboz bölgesine uğradılar. Ona dahi bir rakkam çektiler.

Bu gazanın tarihi hicretin 864 ünde (milâdî: 28 Ekim 1459-16 Ekim 1460) vâki oldu. Sultan Mehmed Han Gazi elinden fetholundu. Bu tarihte, daha önce Bursa yandı. Çok Müslümanlar malları ile birlikte helâk oldular.

131. Bâb

Bu Bâb Onu Beyan Eder ki Semendire Ne Suretle Fetholundu.

Padişah devletle Izvornuğ'a¹⁰² yöneldi Bosna kiralı o sırada Semendire'ye hâkimdi. Kiral, padişah kendi üzerine geliyor diye düşündü. Çok çekindiği için üzerime gelmesin diye padişaha adam gönderdi ki: "Semendire'yi sultanıma verdim" dedi. O zamanda Mahmud Paşa'nın kardeşi Semendire'nin içindeydi. Semendire'yi tamamilе ona emanet etmişlerdi. Kiral, Mahmud Paşa'nın kardeşine de adam gönderdi ki: "Semendire'yi Türk padişahına verdim" dedi. Mahmud Paşa ile kardeşi daima birbirlerine adamla haber gönderirlerdi. O dahi Semendire'yi vermeye razı olmuştu. Bunlar Bosna kiralına okadar sözler söylemişlerdi ki nihayet kiral dahi razı olmuştu.

¹⁰² Yahut: "Izornik".

Elhâsıl Semendire'yi vermeye razı oldular. Mahmud Paşa'nın kardeşi dahi kırala elçi gönderdi ki: "Semendire'yi bütün levâzımı ile Türkler'e veriyorum" dedi. Kıral: "Sen bilirsin" dedi. Bu tarafta Mahmud Paşa'ya kardeşi haber gönderdi ki: "Er gönderin. Gelsinler. Hisarın tımarına sahip olsunlar" dedi. Hünkâr Izvornuğ'a varmadan Semendire hisarını giden erlere teslim ettiler. Çanlarını yıktılar. Kiliselerini bozdular. Mescit yaptılar. İçinde Sultan Mehmed Han Gazi adına İslâm hutbesi okundu. Hak Taâlâ'nın yardımı ile Sırp ülkesi tamamen fetholundu.

132. Bâb

Bu Bâb Onu Beyan Eder ki Amasra Ne Suretle Alındı.

Bu Amasra, Karadeniz kenarında, Müslümanlar arasında bir hisardır ve padişahı Firenk'tir. Bütün Anadolu'dan esirler kaçsa oraya girip kurtulurlardı. Amasra kâfirleri zaman zaman deniz yüzüne dahi çıkıp korsanlık ederlerdi. Şimdiki zamanda dahi Anadolu'daki esirler Amasra'dan Rumeli'ye geçer. Bu kaçan kâfirlere kaçtıkları gemiyi sorsalar "başka memleketin gemisidir" derlerdi.

Bunların halini Mücâhidler Sultanı Sultan Mehmed Han Gazi'nin kulağına eriştirdiler. "Bu kâfirler Müslümanlara böyle davranırmış" dediler Padişah dedi ki: "Mahmud! O hisar ne yerdedir ki onu benim babam ve dedelerim almadılar?". Mahmud Paşa dedi ki: "Devletli sultanım! Onun alınmadığına sebep bu ola ki Hak Taâlâ'nın hikmetinde o hisarı dahi sultanım fethede. Allah'ın takdîrinde böyle ka-

rarlaştırılmış ola". Padişah: "Mahmud! Tez bunun hazırlığını et ki varahım. Allah takdirinde her ne ki mukadder olduysa onu dahi görelim" dedi.

Hemen Mahmud Paşa gemileri donattı. Yarar yoldaşlar toplayıp gemilere koydu. Amasra'ya gönderdi. Padişah dahi devletle karadan yürüdü. Ak-yazı'dan geçip vardı. Bolu'ya çıktı. Bolu'dan vardı, Amasra'ya indi. İsfendiyaroğlu İsmail Beğ işitti ki hünkâr Bolu'ya geldi, İsmail Beğ dahi kaçtı. Sinob'a gitti. Sonra işitti ki padişah Amasra'ya gitmiş, İsmail dahi ardınca hünkâra iyi hediyeler gönderdi. Bu tarafta hünkâr dahi Amasra'nın üzerinde konup otururdu. Deniz tarafından gemiler dahi gelip Amasra'nın limanına girdiler. Lenger attılar ve palamarlarını bağladılar.

Amasra hisarının tekfürü gördü ki kendisinin gayet iyi müşterisi vardır, eğer satsa ve satmasa dahi bilir ki zorla alırlar, tekfür hisar kâfirlerine dedi ki: "Yoldaşlar! Ben bu hisarı bu müşterilere veririm. Onun için ki bu müşteri bu hisarı bizden minnetsiz alır. Kadınlarımızı, kızlarımızı da bağırırına basarlar. Oklarımızı ufaltırlar, yaylarımızı eğriltirler ve kendi kılıcımızla boynumuzu keserler ve kılıçlarını zorla boyunlarımıza asarlar. Bu haller başımıza gelmeden bu hisarı iyilikle verip hoş kişi olmak yeğdir".

Kâfirler dahi bu düşünceyi, tedbiri kabul ettiler. Tekfürlerini padişaha gönderdiler. Hisarın kilidini beraber getirdi. Bir nice muteber kâfirler dahi beraber çıktılar. Hisarı teslim ettiler. Padişah bu muteber kâfirleri oğlu, kızı ve malı ile İstanbul'a gönderdi. Bu kâfirlerden hiçbirisini esir etmedi. If-

lağan¹⁰⁸ ilinin ucunda padişahın bir hisarı vardı. Onun halkını sürüp Amasra'ya getirdi. Bir iyi kiliseyi cami yaptı. Mehmed Han Gazi adına onda İslâm hutbesi okuttu. Orada Müslümanların işlerini görmek için bir kadı tayin etti.

Bu fethin tarihi hicretin 864 ü (milâdî: 28 Ekim 1459-16 Ekim 1460) ile 865 i (milâdî: 17 Ekim 1460-5 Ekim 1461) arasında Sultan Mehmed Han Gazi elinden vâki oldu.

133. Bâb

Bu Bâb Onu Beyan Eder ki Sultan Mehmed Han Gazi, Kastamonu'yu, Sinop'u ve Padişahıyla Bütün İlini ve Koyluhisar'ı ve Trabzon'u Bir Seferde Nasıl Fethetti, Bunların Ahvâlini Bildirir.

Uzun Hasan'dan evvel işittiğin hâdiseleri, Rûm padişahı ki Sultan Mehmed Gazi'dir, onların giderilmesine meşgul oldu. Bu niyet için bir gün Mahmud Paşa'ya: "Bu benim hatırımda bir nice nesneler vardır. Onu umarım ki Hak Taâlâ bu ben zayıfına onu dahi nasib ede. Biri bu ki: Şu İsfendiyar İli ki Kastamonu ve Sinop'tur. Biri dahi Koyluhisar'dır. Biri dahi Trabzon'dur. Bunlar benim gayet huzurumu giderirler. Daima bunların hayali gönlümde, gözümde nakışlanmıştı" dedi.

Mahmud Paşa: "Devletli sultanım! Allah'ın inâyeti, Peygamber'in mucizâtı ile hemen o tarafa yönelerseniz, bunların hepsi hâsıl olur" dedi.

Hünkâr: "Mahmud! Zamanıdır ki bu bâbda göreyim neylersin" dedi. Hemen padişah gemiye bindi.

¹⁰⁸ Yahut: "İflâkan".

Bursa'ya müteveccih oldu. Mudanya'ya vardı. Oradan bindi, yürüdü, Bursa'ya vardı. Orada oturdu.

Mahmud Paşa burada, İstanbul'da yüz parça gemi donattı. Sinob'a gönderdi. Daha henüz gemiler gitmeden İsmail Beğ'e bir mektupla kul gönderdi ki mektup içinde şöyle dedi: "Trabzon'a gemiler göndeririz. Kerem ve lütfedesiniz. Sinob'a varınca gemilerimizin her ne türlü ihtiyacı olursa onu padişah hatırı için dostluk ve muhabbet göstermek için onların işlerini görüveresiniz. Kapdana harç akçasını vermişizdir. Eğer yetişmezse padişaha Bakır Küresi'nden tayin olunan akçadan masraf ne ise edesiniz. Azablar'ım edepsizlik edecek olursa onların hakkından gelesiniz. Tâ ki edepsizlik etmeyeler. Eğer her ne suretle idama müstahak olursa mecal vermeyesiniz. İdam dahi edesiniz. Benim gönlüm sana hoştur" diyerek kulun eline bu suretle mektup verip gönderdi. Kul, İsmail Beğ'e gitti. Mahmud Paşa geçip Edirne'ye gitti. Vardı, orada Rumeli askerini topladı. Azab'ını, Serehor'unu, hepsini alıp Bursa'ya geldi. Hünkâr-la buluştu. Anadolu Beğlerbeğisi de Anadolu askerini Sultanönü'ne topladı. Bütün asker hazır oldu. Mahmud Paşa dahi Bursa ovasına kondu. Oradan İsmail Beğ'e bir kul daha gönderdiler ki: "Oğlun Hasan Beğ'i yarar yoldaşlarla Ankara'ya gönderesin. Gele, orada benimle buluşa" dedi.

İsmail Beğ'e evvel varan kul ile her ne ki mektupla emrolunmuşsa, Azab askerine dedikleri gibi etmişti. Oğlunu dahi buyurdukları kanun üzerine gönderdi. Bu tarafta Karamanoğlu İbrahim Beğ dahi bir oğlunun yanına asker verip gönderdi. Padişah An-

kara'ya varınca bunlar da gelip yetiştiler. Ankara'da hünkârla buluştular.

İsmail Beğ oğlu Hasan Beğ ki Ankara'ya geldi, hemen tutup Kapıcılar Çadırına ilettiler. Bu işi etmeden önce, İsmail Beğ'in kardeşi Kızıl Ahmed, padişah yanında idi. Bolu Sancağı onun tımarı idi. Mahmud Paşa onun aklını da çalmıştı. Daima ona derdi ki: "Hünkâr, babanın ilini sana sadaka etti". Bu suretle berat dahi yazdırıp Kızıl Ahmed'e vermişti. Hemen ki Hasan Beğ'i tuttular, Hasan'ın sancığını Kızıl Ahmed'e verdiler. Kastamonu'ya gönderdiler. Kızıl Ahmed Beğ dahi yürüdü. Kastamonu'ya vardı. Memleketin halkı dahi bildiler ki bu gelen Kızıl Ahmed'dir, yine kendi beğlerinin oğludur, bütün halk ona itaat ettiler. İsmail Beğ dahi gördü ki ülke Kızıl Ahmed'e döndü, o dahi sürdü, Sinob'a indi. Hünkâr dahi Kastamonu'ya yetiştii. Oradan Sinob'a yürüdü. Gelip Sinob'un kapısını kapattı Ama Kapı Kulları ile hünkâr bir konak geriye kondu. Mahmud Paşa, Kızıl Ahmed ile Sinob'un üzerine indiler. Hisarın önüne kondular. Mahmud Paşa ata binerek hisar dibine vardı. İsmail Beğ'i kale duvarı üzerine çağırttı. Geldi. Mahmud Paşa aşağıdan İsmail Beğ'e: "Hey beğim! Niçin kaçarsın? Bu hal-kın hepsi işittiler ki bu memleket kardeşini bekledi. Her sipahi ki geldi, yine mülkünde, tımarında kaldı. Şimdi sen bu bir tek hisarınla padişahla nasıl cembelleşirsin? Bu şehrin limanını da elinden aldılar" dedi. İsmail Beğ dahi Mahmud Paşa'ya: "Ben padişaktan korkarım ki beni ve benim oğlancıklarımı öldürtür derim" dedi. Mahmud Paşa: "Hâşâ ki padişahımız bunun gibi iş ede" dedi. Elhâsıl Mahmud Pa-

sa, İsmail Beğ'i iyice inandırdı. Kendisinin haslarından ne kadar mal olursa ziyadesiyle vereler. Kendisi nerede isterse orada tımar vereler diye kandırdı. İsmail Beğ dahi inanıp bu andlaşmayı kabul eyledi. Mahmud Paşa gelip hünkâra haberi bildirdi. Padişah dahi göçtü. Gelip hisara karşı oturdu. İsmail Beğ hisardan çıktı. Hünkâra geldi. Hünkârın elini öpmek istedi. Hünkâr: "İsmail Beğ! Sen benim büyük kardeşimsin. Reva mıdır ki elimi öpesin" dedi. Elini öpmeye bırakmadı. Elhâsıl hünkâr hisara girdi. Her ne ki muradı idi, onu elde etti. Ondan sonra İsmail Beğ dahi Devrekânî'ye¹⁰⁴ vardı. Bütün yakınlarını yanına getirdi. Oğlu Hasan Beğ'i hünkârla birlikte gönderdi. Padişah dahi Kastamonu hisarına ve Ayafnı¹⁰⁵ hisarına, Sinob'a kendi kullarından er koydu. Bütün memleket kendi asıl Sipahilerine bırakıldı. Bütün memleketin askeri toplandı. Kızıl Ahmed'e verdiler.

Sual: Ya Hasan Beğ seferde kiminle yürüdü?

Cevap: Hünkâr ona Bolu Sancağını verdi. Kendi sancağı ile yürüdü.

134. Bâb

Bu Bâb Onu Beyan Eder ki İsmail Beğ, Devrekânî'de Hazırlığını Yaptıktan Sonra Nereye Vardı.

Bütün malını, oğlanlarını ve kızlarını kendi davalarına yükletti. Veziri Şehâbeddin Ağa'yı birlikte aldı. Bütün kullarını¹⁰⁶ bırakmadı. Beraber alıp sürdü. Bursa'ya getirdi. Bursa ilinde Yenişehir'e geldi.

¹⁰⁴ Yahut: "Evine".

¹⁰⁵ Yahut: "Ayağını".

¹⁰⁶ Yahut: "Koyununu".

Zira ki hünkârdan Yenişehir'i, İnegöl'ü ve Yarhisar'ı dilemişti. Hünkâr dahi onları mansıb vermişti. İsmail Beğ dahi Yenişehir'e gelip oturdu.

Sual: Ya bu Karamanoğlu dahi Ankara'ya hünkâra gelip dururdu. O ne oldu?

Cevap: O vakit ki geldi, hünkâr hil'atledi. Yine babasına gönderdi. Ama Karamanoğlu bir daha şeytanlık yaptı. Bu tarafta hünkâr Koyluhisar iline varınca Karamanoğlu, İsmail Beğ'e adam gönderdi ki: "Hey Tanrı kulu! Dön. Yenişehir'e gitme. Osmanoğlu'nun fırsatını bulduk. Bu taraftan biz hareket edelim. Ben sana yardımcıyım. O taraftan da Uzun Hasan Beğ'e haber gönderelim. O da hareket etsin. Osmanoğlu'nu ara yerden kaldıralım. Sen yine memleketine var, otur" dedi.

İsmail Beğ şöyle cevap verdi ki: "Bu senin sözün Müslümanlığa lâayık söz değildir. Buna münafıklık derler. Bir gazi padişah gazaya gidiyor. Onu yolundan komak İslâma sıgar iş değildir. Bilhassa ki kalelerinde o padişahın kulları oturuyor. Hem memleket dahi kardeşim Ahmed Beğ elindedir" dedi. Karamanoğlu bu cevabı işitince aldanmış olduğunu anladı, mahzun oldu.

Bu fethin tarihi hicretin 864 ünde (milâdî: 28 Ekim 1459-16 Ekim 1460) vâki oldu.

135. Bâb

Bu Bâb Onu Beyan Eder ki Sultan Mehmed Han Gazi, Koyluhisar'ı Ne Suretle Fethetti ve Hem O Ne Olmuş İdi.

Sultan Mehmed daha Koyluhisar'a varmadan, onun bir beği vardı, Hüseyin Beğ derler'li. Onu Uzun

Hasan almadan o Hüseyin Beğ bir gün av avlayarak sahraya çıkmış. Ansızın Uzun Hasan bunu sahrada av avlarken yakalamış. Hisarına getirmiş. İster istemez Hüseyin Beğ dahi hisarı vermiş. Bunu hünkâr işitmiş ki Uzun Hasan, Koyluhisar'ı hiyle ile almış. Hünkâr dahi Rumeli Beğlerbeğisi Hamza Beğ'e buyurmuş. Asker çıkarmış ve memleketten Azab dahi sürmüş ve: "Koyluhisar'ın üzerine git. Çalış ki hisarı fethedesin. Eğer fetholunmayacak olursa köylerini vurasın, yakasın ve yıkasın. Tâ ki nice zamanlar mamur olmaya yaramaya" demiş. Bu buyruğu Hamza Beğ hünkârdan istince askeri toplayıp hisarın üzerine vardı. Bir nice gün iyi cenkler olundu. Sonunda gördüler ki hisar fetholunmaz. Gördüler ki halk dahi oturur, hemen memleketi vurdular, talan ettiler. Bir kısım Azablar bir Ermeni köyüne varırlar. Bir nice Ermeni erkek ve kadını bulurlar. Her yeri yağmalarlar ve bu kadınlarla erkeklere nâmeşru işler işlerler. Bu Azablar gayet kabahat eyler. Nihayet bu Ermeni kişileri varırlar, Uzun Hasan'a şikâyet ederler ki: "Evvelki beğimiz zamanında bunun gibi murdarlıklar bize vâki olmadı idi. Padişahımız dahi zayıf idi. Şimdi senin gibi güçlü bir padişah zamanında revâ mıdır ki kadınlarımıza ve erkeklerimize bunun gibi yaramaz iş ola" dediler. Feryat ettiler.

Hamza Beğ orasını vurduktan sonra kendi iline geldi. Bunun üzerine bir nice yıl geçti. Sultan Mehmed Gazi yürüdü. Sinop ilini fethettikten sonra vardı, Koyluhisar'ın üzerine düştü. Her taraftan toplar kurdu. Bir nice günden sonra birkaç top ki hisara dokundu, hemen hisar halkının akılları şaştı ve fikir-

leri bozuldu. Hemen hisarı teslim ettiler. Padişah dahi emretti. Hisarı zaptedip içine kendi kullarını koydu.

Sual: Ey derviş! Bu Azablar bunun gibi nâmes-ru hareketi niçin ettiler? Bu Osmanlı Hanedanı askerine bu lââyık mıdır deseler cevap budur ki: Ey aziz! Bu Osmanlı Hanedanının askeri kısım kısım. On iki sınıf askerdir. Her kısım bir halka musallattır. Bu Azab tayfası her memlekete ki varsalar bunlara yasak yoktur. Onun için ki bunlar padişahın ulûfesiyle varırlar. Her yerde ki varsalar kendi padişahlarına hiyle ve kötülük eden halkı kendi isteklerince incitirler. Tâ ki Osmanlı Hanedanının vardığı iklim, padişaha itaat etmiş olalar.

136. Bâb

Bu Bâb Onu Beyan Eder ki Sultan Mehmed Han Gazi, Trabzonu'a Nasıl Vardı ve Nasıl Fethetti.

Ne zaman ki Koyluhisar'ı fethetti, oradan Erzincan tarafına yürüdü. Uzun Hasan, anasını ve Çemişgezek beğı ki adına Kürt Şeyh Hasan derler, onu anasının yanına verdi, Sultan Mehmed Han'a elçiliğe gönderdi. Gelip Bulgar Dağı yanında buluştular. Gayet iyi armağanlar getirdiler. Padişah dahi armağanlarını alıp kabul eyledi. Gayet saygı gösterdi. Uzun Hasan'ın anasının adına Sârâ¹⁰⁷ Hatun: derlerdi. Sultan Mehmed onu ana edindi. Şeyh Hasan'a baba dedi. İkisini de beraber alıp Trabzon'a gitti. Bulgar Dağı'na ki çıktılar, Trabzon tarafına

¹⁰⁷ Yahut: "Saru".

iner oldular. Padişah bu dağın çok yerini yaya yürüdü. Elhâsıl, Trabzon'un üzerine indiler. Uzun Hasan'ın anasını beraber alıp inmşti. Sultan Mehmed'e Sârâ Hatun: "Hey okul! Bir Trabzon için bunca zahmetler çekmek nedir" dedi. Padişah cevap verdi ki: "Ana! Bu zahmetler Trabzon için değildir. Bu zahmetler İslâm dini yolunadır ki ahrette Allah Hazretine varınca utanmayalım diyedir. Zira bizim elimizde İslâm kılıcı vardır. Eğer biz bu zahmete katlanmazsak bize gazi demek yalan olur" dedi.

Hisarın üzerine inince Sârâ Hatun, Trabzon'u istedi: "Bu benim gelinime aittir. Bunu bana bağışla oğul" dedi. Bu bâbda hünkâr sâkit oldu. Bunlara hiçbir suretle cevap vermedi.

Ondan sonra Sinop'taki gemiler deniz tarafından gelince durdu. Gemiler ki az zamanda gelip yetişince karadan ve denizden nice cenk olmaya başladı. Hemen hisardan aman dilediler. Ancak kol kuvvetiyle fetholundu. Elhâsıl Trabzon'u ki aldılar, o ki padişaha lâyıktır, onu padişaha getirdiler. Tekfürünü, beğlerini ve daha nice yarar adamlarını gemilere koydular. İstanbul'a getirdiler. Gaziler dahi memleketin nice yerlerini vurmuşlardı. O gaziler dahi doyum olmuşlardı.

Padişah bu hisardan gayet bol ganimetlerden aldıklarının büyük kısmını Uzun Hasan Beg'in anasına verdi. Saygı ile onu yine oğluna gönderdi. Padişah her hisarda yapılan kanunu Trabzon'a dahi yaptı. İçinde mescitler ve medrese yapıldı. Müslümanlara mülk olarak verdiler. Hisarı sağlamlaştırdılar. Ondan sonra padişah devletle döndü. Gelip Sunisa'ya çıktı. Kızıl Ahmed'e Rumeli'de tımar verdi.

İyi sancak verdi. Hünkâr Kastamonu'yu kendi kullarına verdi. Kızıl Ahmed de hünkârdan izin istedi: "Varayım, Bolu'dan evimi getireyim. Hünkâr gelince Rumeli'ye hünkâr ile birlikte geçeyim" dedi. Kızıl Ahmed'e izin verdiler. Bolu'ya geldi. Bir gün gecesiyle kaldı. Geceleyin Karaman yolunu tutup gitti. Sürdü, Karaman'a vardı. Karamanoğlu ona harçlık verdi. Kendisini kabul etmedi. Oradan vardı, Uzun Hasan'a gitti. Onun yanında nice zaman durdu. Tâ Sultan Bayazıd devri gelinceye kadar.

Sual: Ya bu İsmail Beğ'in Rumeli'ye geçmesine sebep ne oldu?

Cevap: Kızıl Ahmed ki kaçtı, padişah bunu dahi kaçar diye Yenişehir'den göçürdüler. Filibe'ye geçirdiler. İsmail Beğ tâ ölünceye kadar Filibe'de kaldı.

Bu fethin ve bu mâcerâların tarihi hicretin 865 inde (milâdî: 17 Ekim 1460-5 Ekim 1461) Sultan Mehmed Han elinden vâki oldu.

137. Bâb

Bu Bâb Onu Beyan Eder ki Mehmed Han Gazi, Eflak'a Ne Suretle Geçti ve Orada Ne Eyledi.

Anla şimdi ey azız! Sultan Mehmed o dem ki seferden İstanbul'a geldi, bu tarafta İshak Paşa'yı dahi Rumeli'ye bırakmışlardı, İshak Paşa dahi İstanbul'a geldi. Etrafın elçileri gelmeye başladı. Eflak beğinden elçi geldi. Elçisinin yanına elçi koyup Eflak'a gönderdiler. Eflak beğini Kapı'ya çağırdılar. Elçi gitti. Elçiliğini Eflak beği'ne verdi. Giden elçiye cevap verdi ki: "Bu benim memleketim bana doğru

değildir. Eğer ben memleketimden çıkıp oraya varırsam Macarlar'ı getirirler. Bu memleketi ona verirler. Ancak padişahın umarım ki uç beğlerinden birini su kenarına göndere. O gelen uç beği bu memleketi bekleye. Ben devletli sultanımın eşğine yüz sürmeye varayım" dedi. Hünkâr dahi bu kâfirin sözüne inandı. Çakırcıbaşı Hamza Beğ'i gönderdi. Çakırcıbaşı dahi vardı. Tuna kenarına varıp oturdu. Eflak beği dahi su kenarına geldi. Kondu. Tuna o sırada donmuştu. Bunlar bu tarafta gafil idi. Kendi hallerine meşgul olurlardı. Tuna da gayet donmuştu. O mel'un haramzade Eflak beği geceleyin buz üzerinden geçti. Tamam gece yarısında Hamza Beğ'in üzerine baskın yaptı. Hayli Müslümanları helâk eyledi. Hamza Beğ'i tuttu. Birkaç yerden daha kâfir geçirdi. Etrafa hücum etti. O memlekette çok kırıgın ettiler. Hamza Beğ'in başını kesti. Nice Müslümanların da başını kesti. Macar kiralına gönderdi. Dedki ki: "Ben Türklerle düşman oldum". Bütün kâfir beğleri bu kâfiri padişaha düşman bilip inandılar.

138. Bâb

**Bu Bâb Onu Beyan Eder ki Mücâhidler Sultanı
Sultan Mehmed Han Gazi, Eflak'a Ne Suretle
Geçti ve O Memleketi Kazıklı'nın Kardeşine
Verdi.**

Padişah bildi ki o mel'un kâfirin bunun gibi hiy-
leleri vardır, padişah dahi İslâm çerisini toplayıp ga-
za niyeti diyip yürüdü. Hücum edip Tuna suyunu
geçti. Eflak iline girdi. Bütün Eflak ili halkı gelip itaat

etti. Padişaha tâbi oldular. Bu Kazıklı Voyvoda belirsiz oldu. Padişah bir nice zaman Eflak ilinde yürüdü. Ansızın bir gece bir taraftan bir kalabalık belirdi. Padişahın gazi kulları hazırda. Gördüler ki bu gelen kalabalık o mel'un Kazıklı'nın askeridir. Kendisi de beraber. Gelmişler ki geceleyin baskın edeler. Gaziler tınmadılar. Bıraktılar. Tâ karargâha yakın geldi. Tâ ki tamam aralığa girdi, gaziler de tek bir getirip şöyle kırdılar ki gelen kâfirin yarısı kurtulmadı. Elhâsıl sabaha kadar kâfirleri kırdılar. Bu Kazıklı Voyvoda başını güçlkle kurtardı. Sabah olunca Ali Beğ'i ardınca gönderdiler. O asker ki Kazıklı Voyvoda ile beraber gelmişti, onlar memleketin Sipahi kâfirleriydi, toplanıp geldiler, aman dileyip padişahın ayağına döküldüler. Kendilerini padişaha esirliğe teslim ettiler. Bu Kazıklı'nın bir küçük kardeşi vardı. Padişah yanında bulunmakta idi. Hizmet ederdi. Padişah, Eflağ'ın beğliğini ona verdi. Memleketinin beğlerini ona yoldaş etti. Memleketten her ne ki dilerse aldı. Döndü. Devletle geri tahtına geldi.

Bu gazanın tarihi hicretin 866 sında (milâdî: 6 Ekim 1461-25 Eylül 1462) Sultan Mehmed Han Gazi elinde vâki oldu.

139. Bâb

Bu Bâb Onu Beyan Eder ki Sultan Mehmed Han Gazi, Eflak Gazasından Geline Hangi Gazaya Gitti.

O vakit ki Edirne'ye geldi, askere izin vermedi. Oradan doğru Gelibolu'ya vardı. Hükmetti ki: "Çabuk olun! Varın, İstanbul'un ve Gelibolu'nun gemile-

rini donatın. Gaziler doldurun. Midilli gazasına gide-
riz" dedi. Hemen o ayda gemiler hazırlandı. Midilli
üzerine gaza niyeti diyerek yürüdüler. Karadan hün-
kâr da yürüdü. Ayazman'da kondu. Gemiler dahi Mi-
dilli hisarını kuşattılar. Toplar kuruldu. Büyük cenk-
ler oldu. Bu hisarın kâfirleri ki Sultan Mehmed Han'ı
gördüler, aman dilediler.

Aman verdiler. Hisarın tekfürü geldi. Dışarı çık-
tı. Padişahın veziri Mahmud Paşa'ya vardı. Tekfür:
"İşte, ben bir başımı aldım, hana geldim. Oğlum, kı-
zım, avratım, malım, hazinemin hepsini, her ne ki
varsa hisarda bıraktım. Padişahın dileğinden gayri
muradım kalmadı" dedi. Mahmud Paşa dahi bu tek-
fürün sözünü padişaha söyledi. Padişah: "Git, o tek-
fürü getir" dedi. Tekfürü getirdiler. Tekfür geldi.
Padişahın ayağına düştü. Padişah dahi bu tekfürü
hil'atladı. Mahmud Paşa'nın çadırı yanında bunun
için bir çadır kurdurdu.

Padişah, Mahmud Paşa'ya: "Git, bu hisarın
malını zaptet. Bütün halkını deftere geçir. Sipahisi-
ni, şehirlisini, köylüsünü ve her kişinin ne kadar pa-
rası vardır, gayri cins kumaşlarım beraber zapta
geçirip bana bildir" dedi. Mahmud Paşa dahi cadırma
geldi. Eminler ve yazıcılar gönderdi. Padişahın em-
rini tamam, eksiksiz yerine getirdi. Geldi, padişaha
arzeyledi. Padişah dahi kendine lâyük ne ise, esirden
ve maldan ve başka nesnelerden ve kumaşlardan al-
dı. Kalanını gazilere, ülemâya ve fukarâya verdi. Bu
şehirin Sipahilerini her bir tarafa dağıttı. Şehir hal-
kının dahi çıkarılması gerekenini çıkardı. Güvendik-
lerini yine yerli yerinde bıraktı. Bir kadı nasbetti.
Şehirin boş kalan evlerini istekleriyle gelen Müslü-

manlara mülk olarak verdi. Nice kiliseleri mescit etti. Bir kuluna da sancağın beğliğini verdi. Şehiri mamur etti. Bütün ada ile birlikte. Oradan devletle gitti.

Bu Eflak gazasının ve Midilli fethinin tarihi hicretin 866 sında (milâdî: 6 Ekim 1461-25 Eylül 1462) Sultan Mehmed elinden vâki oldu. Bu iki sefer yedi ayda vâki oldu.

140. Bâb

Bu Bâb Onu Beyan Eder ki Bosna İli Ne Suretle Fetholundu ve Padişah Dahî O İlde Ne Eyledi.

O vakit, Semendire ki fetholundu, Bosna kıralına padişah adam gönderdi: "Ya haraç ver veyahut işte üzerine geldim" dedi. Padişahın haberini kırala verdiler. Giden adam padişahın mektubunu iletmışti. Kıral mektubu okuyup içindekini bildi. Yanındaki kâfirlere buyurdu ki: "Tez bu Türk'ü tutun, öldürün" dedi. Giden adamı tuttular. Yanında akıllı bir veziri vardı. Dedi ki: "Hey kıral! Ne eylersin? Bosna memleketini harab ettirirsin. Kendini de helâk ettirirsin. Hele bu Türk'ü tutun. Bu hatânın altından çıkabilirsen gayet erliktir".

Elhâsıl bu elçiyi öldüremediler. Bir nice günden sonra elçiyi koyuverdiler. Elçi dahi geldi. Padişaha bildiğini ve gördüğünü haber verdi ve halin ne olduğunu anlattı.

Bu haber padişaha erişince İslâm gayreti galib oldu ve asker toplayıp Bosna iline gaza niyeti diyip yürüdü. Bosna iline girdi. Kıral kaçtı. Bir sarp hisarı vardı. Onun içine girdi. Padişah dahi vardı. Yayılsa hisarının üzerine düştü. Şehiri kuşattı. Üzerin-

de oturdu. Kırılın haberini dahi aldı ki hangi hisara girmiştir. Mahmud Paşa'ya buyurdu ki: "Tez yürü! Kırılın üzerine var. Muhasara et" dedi. Mahmud Paşa dahi vardı. Kırılın girdiği hisarın üzerine düştü. Kırıla haber gönderdi: "Bize bir yarar adamını gönder. Seninle sözüm var" dedi. Kırıl dahi bir adam gönderdi. Geldi. Mahmud Paşa'ya: "Ne dersiniz" dedi. Mahmud Paşa bu gelen kâfire: "Sen kırılın yanında ne istesin ki kırıl seni gönderdi" dedi. Bu kâfir: "Ben onun babasından kalmış nökeriyim ve evinde dahi mahremiyim" dedi. Mahmud Paşa dedi ki: "Şimdi sen bu kırılın mahremisin, senin düşüncen ona hayır olsa gerektir. Hiç bildiniz mi ki bu üzerinize gelen padişah kimdir?"

O kâfir: "Bu gelen Türk beğlerindendir" dedi. Mahmud Paşa dedi ki: "Hey! İyi anlamadın. Bu gelen padişah İstanbul'u, Trabzon'u, Midilli'yi, Sırp İli'ni, Mora'yı ve bunca padişahların memleketlerini alıp kendi kullarına veren padişaktır. Şimdi aklınızı başınıza devşirin. Siz benim nasihatımı kabul edin ki dünyada olduğunuzca rahat olasınız". Bu kâfir: "Ya sen ne dersin ki ben dahi onu edeyim" dedi. Mahmud Paşa: "Ben bunu derim ki kırıl gelsin. Padişahın elini öpsün. Haraca dahi itaat etsin. Hisarlarının bazısını padişaha versin. Padişah dahi o hisarlara kullarını koysun. Kendi devletle memleketine gitsin. Kırıl gelsin de gönlü hoş olsun. Eğer benim nasihatımı kabul ederse hem kendisi, hem de memleketi hakkındadır. Yoksa sonunda olacak iş malûmdur ki ne olsa gerek" dedi.

Elhâsıl bu kâfiri iyice inandırdı. Kâfir geldi. Paşanın sözünü kırıla nakletti. Mahmud Paşa'nın and

verdiğini arzetti. Kırıl dahi bu sözü kabul eyledi. Kırıl da padişahın vasıflarını sorup bilmışti. Kendi de hisarda kafese girmiş kuzguna dönmüştü. Elhâsıl bu kâfirler Mahmud Paşa'nın sözüne inandılar. Kırıl dahi, bu anda ki paşa ile yapıldı, razı oldu. Hisardan çıkıp Mahmud Paşa ile gelip buluştu. Mahmud Paşa kırılı teselli edip gönlünü aldı. Padişaha getirdi. Kırıl hisarı teslim etti. Bu kırıl ile Mahmud Paşa'nın andlaşmasına gönlü asla hoş olmadı. Padişah incindi. Zira padişahın muradı bu idi ki bu hisarların üzerine vardı ki kendisi zorla fethede idi. Bu kırıl da helâk ede idi. "Şimdi bazı hisarları kırıla verince yine bozgunculuk bâkî kalır" dedi. Akıncılar da akına gitmişlerdi. Hünkâr dedi ki: "Mahmud! Bu memleket kolaylıkla alınır mı. Ya niçin akıncılar gönderdin ki bu memleketi bozalar?"

Padişahın Mahmud Paşa'ya ilk öfkesi ve kırınlığı bu sebeptendi. Hem bu kırılın memleketine bitişik iller vardı. Birine Kovac ili derlerdi ve o Kovac'ın oğlu padişahın yanında dururdu. Birine de Bafluoğlu¹⁰⁸ derlerdi. Onun dahi hayli memleketi vardı. O dahi padişah yanında dururdu. Kırıl ki Mahmud getirdi, hemen tuttular. Üçünü de Kapıcılar çadırına koydular. Padişah, ülemâya arzetti ki bunların kanları ve malları mübah mıdır, değil midir? O seferde birlikte bir aziz âlim kişi vardı. Mevlânâ Şeyh Ali Bistâmî derlerdi Kendisi: "Ben Sultan Bâyezid-i Bistâmî'nin neslindenim" derdi. Lâkabına Musannifek derlerdi. O: "Bunun gibi kâfirleri öldürmek gazadır" diye fetva verdi. Hem de kırıla ilk kılıcı o çaldı. Kı-

¹⁰⁸ Yahut: "Yağlı".

ralı tepelediler. O iki kâfirin dahi Kapacılar Odasında icabına baktılar. Bu kâfirlerin hazinelerini padişaha getirdiler. Akıncılar da çok doyumluklarla geldiler. Doyumluklar okadar ki hiç kimse esirden ve maldan mahrum kalmamıştı. O memleketteki hisarlarda ve şehirlerde okadar hazineler buldular ki hesabı yok. Bütün bu hisarların içine padişah, kullarını koydu. Yayça hisarına Uç Beğleri Minnetoğlu'nun bir yarar adamını koydu. Yayça hisarında kiralın bir küçük kardeşi vardı, orada bulundu. Hisar içinde imiş. Bundan da hayli memnun oldular.

Bu fethin tarihi hicretin 867 sinde (milâdî: 26 Eylül 1462-14 Eylül 1463) Sultan Mehmed Han Gazi elinden vâki oldu. O zamanda iki kuyruklu yıldız doğdu. Biri doğu tarafından, biri batı tarafından.

141. Bâb

Bu Bâb Onu Beyan Eder ki Karamanoğlu ki Öldü, Altı Oğlu Kaldı, Onun Memleketine Uzun Hasan Gelip Ne Eyledi ve Hem Sultan Mehmed Han Gazi Dahi Bu Tarafta Ne Eyledi ve Karamanoğlu'nun Oğlanları Ne Oldular, Onu Bildirir.

Bu Karamanoğlu İbrahim Beğ ki öldü, altı oğlu kaldı. Ama himmeti büyük oğlunda idi ki yerine o beğ ola idi. Hazinesini dahi onun hükmettiği yere komuştu. Hazinesi de Silifke'de idi. Bu Karamanoğlu'nun kıssası çoktur. Ancak öbür oğlu ki onun adı Pir Ahmed'dir, Konya'da otururdu. O büyüğü ki İshak'tır, o İçel'de otururdu. Silifke'yi taht edindi. İki küçücük oğlanları kaçtılar. Sultan Mehmed Han Gazi'ye geldiler. Ama İshak, Uzun Hasan'ın eteğini tut-

tu. İshak çok mal ile elçi gönderdi. Dedi ki: "Gel! Bu benim kardeşlerimi memleketten kaçır. Sen buraya gelinceye kadar her konağına bin filörü vereyim". Uzun Hasan bu sözü işitince kabul edip yürüdü. Erzincan'dan geldi. Sivas'tan geçti. Karaman'a yürüdü. İshak da işitti. Karşıladi. Alıp Karaman iline götürüp kardeşiyle buluşturdu. Savaştılar. Kırdılar. Pir Ahmed'i ilden çıkardılar. Uzun Hasan, Karaman iline girince Pir Ahmed dahi Sultan Mehmed Han'ın eteğini tutmuştu, kaçıp Sultan Mehmed'e geldi. Eteğine, ayağına düştü. Uzun Hasan dahi Karaman iline çok kötülük etti. Nice mallar, davarlar ve başka nesneler alıp yağma etmişti. Elhâsıl Karaman ilini bozdu. Harab eyledi. Çıktı, gitti. Kızıl Ahmed'i İshak'ın yanına bıraktı. İshak dahi Sarı Yakuboğlu'nu Sultan Mehmed'e elçi gönderdi. "Kardeşimi benim üzerime gelmeye bırakma ki Akşehir'i size vereyim" dedi. Hünkâr dahi ona Salvar Çavuşoğlu Çavuşbaşı Ahmed'i elçi gönderdi. "Çarşamba suyu sınır olsun. Ötesi senin ve berisi bizim olsun. Biz dahi senin kardeşini koyuvermeyelim" dedi. Çavuşbaşı Ahmed dahi vardı. Elçiliğini bildirdi. Haber ne ise İshak'a bildirdi. İshak bu sözü kabul edip dinlemedi. Çavuşbaşı Ahmed, İshak'ın haberini alıp geldi. Hünkâra İshak'ın haberini yetiştirdi. Padişah bu haberi işitince Antalya Sancağı beği Köse Hamza'yı ve Karahisar Sancağı beğini ve bir nice sancakları Pir Ahmed'in yanına verip gönderdi. Pir Ahmed dahi vardı. Saykalan hisarını ve Kayseri'yi hünkâra vermişti. Hünkâr dahi kendi kullarını koyup zaptetti. Kayseri ilinin askerini de yanlarına vermişti. Vardılar. Ermenek'te İshak ile buluştular. Savaş oldu. İshak'ı yendiler. Kovup

memlekettten çıkardılar. İshak bütün hazinesini alıp Uzun Hasan'a kaçtı. Bir oğlu ile avratı Silifke'de kaldı.

Pir Ahmed dahi Karaman'a beğ oldu. Silifke'den gayrı İçel'i dahi zaptetti. Karamanoğlu İshak'a Hak-
kın kudretiyle ecel erdi. Uzun Hasan'ın yanında öldü. Bütün hazinesine Uzun Hasan malik oldu.

Bu tarafta Pir Ahmed dahi ki beğ oldu, mızık-
lanmaya başladı. Yılgin Pazarcık ile yanındaki Tan-
rıdan Hamamcık vardır, bunları hünkârdan diledi. Evvelki andını bozup nazlanmaya başladı.

Bu mâcerânın tarihi hicretin 869 unda (milâdî:
3 Eylül 1464-23 Ağustos 1465) Sultan Mehmed Han
Gazi devrinde vâki oldu.

142. Bâb

**Bu Bâb Onu Beyan Eder ki Sultan Mehmed
Han Gazi ki Arnavutluğa Yöneldi, Orada Kime
Gitti ve Orada Ne Eyledi, Onu Bildirir.**

Padışah İslâm askerini toplayıp vardı, Arnavut-
luğa girdi. Hem her tarafa akıncılar saldı. Gaziler ki
memleketi vurmaya başladılar, Arnavutlar'ın bazı
beğleri gelip itaat ettiler. Bazısı kaçıp görünmez ol-
dular. Padışah dahi orada bir hisar yaptırdı. Arna-
vut ilinin ortasında idi. O hisarın adını Elbasan koy-
dular. O hisara gaziler bıraktılar. Etrafın kâfirlerine
gaza ederlerdi.

Bu fethin tarihi hicretin 870 inde (milâdî: 24
Ağustos 1465 - 12 Ağustos 1466) Sultan Mehmed Han
Gazi elinden vâki oldu. Sultan Mehmed Han ki bu
gazadan döndü, Rum Mehmed vezir oldu.

143. Bâb

**Bu Bâb Onu Beyan Eder ki Karamanoğlu Pir
Ahmed Ne Eyledi ki Padişah Onun Üzerine
Vardı ve Üzerine Varıp Orada Ne Eyledi.**

Karamanoğlu Pir Ahmed İstanbul'a gelince padişah ile sözleşmişti ki hiç bir suretle padişaha muhâlefet etmeye idi. Dulkadıroğlu Şehsuvar Bâğ ile de öyle imiş. And dahi bunun üzerine imiş ki padişahdan her ne vakit ki işaret oluna, hazır olalar ve her nereye ki emrolunursa gideler idi. Padişahın da niyeti bu idi ki Uzun Hasan üzerine vara idi. Onun için ki Uzun Hasan bu Osmanlı Hanedanına iki yakışksız harekette bulunmuştu. Biri bu idi ki Koyluhisar eskiden beri bu gaziler kapısına hizmet edegelmisti. Biri dahi budur ki Karaman da bu gazilere aittir. Bilhassa ki Karaman ilinden sürüp çıkarıp kovduğu, bu gazi padişahın amcası oğlu idi ve bu Uzun Hasan bunlara bu bâbda hiç itibar etmedi. Geldi. O illeri yıktı ve bozdu. Harab eyledi. Kendi muradı ne ise etti. Hem bu Uzun Hasan'ın babası Ali Beğ ile bu gazi padişaha ihtiyaç ile gelip Sultan Murad Han'a hizmet dahi etmişlerdi. Şimdi, bunun gibi olan kimselerin, padişahlara bu türlü işler etmesi caiz değildir. Bu padişahlara dahi gayret vâcib olur.

Uzun Hasan'ın üstüne gitmeye bunlar sebep olmuştu. Hem Uzun Hasan önceleri küçücük yılan idi. Padişahın niyeti bu idi ki ejderha olmadan onu avlamak isterdi. Şimdi Karamanoğlu ve Şehsuvar andlarında durmadılar. Hemen o tarafa padişah yönelip Anadolu'ya geçti. Bunları umardı ki kendisiyle beraber geleler. Bunlar gelmediler. Padişah dahi doğru

Karaman'a yürüdü. Karaman oğlanları kaçtılar. Lârende'ye vardılar. Padişah dahi doğru Konya'ya vardı. Onu fethetti. Kevele¹⁰⁹ yi dahi fethetti. Oradan yürüdü. Lârende'ye vardı. Pir Ahmed orada idi. Mahmud Paşa onun üzerine vardı. Birbiri ile tutuştular. Hayli cenk edildi. Nihayet Pir Ahmed kaçtı. Karaman Sipahilerinden hayli adamlar tuttular. Padişaha getirdiler. Padişah buyurdu: Boyunlarını vurdu. Padişah, Mahmud Paşa'ya: "Durkutoğlu'nun nerede olduğunu bil ve üzerine git" dedi. Durkutlular. Bulgar Dağı'na çıkmıştı. Mahmud Paşa bunların nerede olduklarını öğrendi. Üzerlerine yürüdü. Bunlar dahi duydular. Kaçtılar. Tarsus tarafına aştılar. Mahmud Paşa dahi kovalayıp ardlarından yetiştii. Alabildiğini alakoydu. Alıkonmayanlar varıp Tarsus iline girdiler.

Ondan sonra padişah hükmetti ki Lârende'den İstanbul'a evler süreler ve Konya'dan da birlikte süreler. Elhâsıl sanayi ehlinden birçok ev halkını Mahmud Paşa sürdü. Veziri Rum Mehmed, padişaha: "Devletli sultanım! Mahmud'un sürdüğü evleri tefiş edip gördüm. Çoğu fakirdir ve hem azdır. Zenginlerini sürmeli" dedi. Padişah da: "O halde sen de git. Göreyim ne yaparsın" dedi. Bu Rum vezir İstanbul'un intikamını almaya gayet hevesli idi ki Müslümanları incite idi. Bu defa fırsat buldu. Elhâsıl Lârende'den ve Konya'dan ziyade evler almaktan muradı Rum vezirin bu idi ki Müslümanların evlerini yıktırıp rızıklarını ve düzenlerini bozdurmaktı. Lârende'den gelecekleri şöyle yazdı ki Mevlânâ Hünd-

¹⁰⁹ Yahut: "Kövele".

kâr¹¹⁰ in oğlunu beraber sürdü ki o Emîr Ali Çelebi oğlu Ahmed Çelebi'dir. Elhâsıl Rum Mehmed, padişah emrinden dışarı çok çıkmıştı. İşin sonunda böyle oldu ki Karamanoğlu ile barışır gibi oldular. Padişah dahi Konya'ya ve Kevele'nin fetholunan hisarının içine hisar erleri koyup iyice sağlamlaştırdı. Oradan gelip Karahisar'a indiler. Padişah buyurdu: Mahmud Paşa'nın çadırını ve otağını başına yıktılar. Cebelhânesini kendi devesine yüklettiler. Padişahın cebelhânesine kattılar. Rum Mehmed'in vezirliğinin ilk şeytanlığı bu idi ki Mahmud Paşa gibi müdebbir veziri kapısından reddettirdi. Müslümanlara eza etmek, İstanbul'un acısını almak isterdi. Hem bu seferin başında Keblioğlu¹¹¹ ki kazaskerdi, Rum Mehmed onu azlettirdi ve Mevlâna Vildan'ı onun yerine geçirip kazasker eyledi.

Bu fethin, mâcerânın tarihi hicretin 872 sinde (milâdî: 2 Ağustos 1467-21 Temmuz 1468) Mehmed Han Gazi elinden vâki oldu. Bundan sonra mâcerâların ahvalleri çok olsa gerek.

144. Bâb

**Bu Bâb Onu Beyan Eder ki Padişah Ağrıboz'a
Varıp Onu Nasıl Fethetti ve Mahmud Paşa'yı
Ne Eyledi**

Evvelâ Mahmud Paşa'ya Gelibolu Sancağını tımar verdi ve buyurdu ki: "Mahmud! Gemilerini tez donat, Uzakta, yakında hiç bir limanda gemi kalma-

¹¹⁰ Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî.

¹¹¹ "Küpelioğlu" da olabilir.

sın ki Ağrıboz gazasına giderim. Hepsi hazır olsun. Sana haber gönderince seninle birlikte yürüsünler. Çok iyi düşün ki Ağrıboz'un fethi ne suretle olur ve ne gerektir, onları tamam hazır et" dedi. Mahmud Paşa dahi emri kabul edip ne ki gereklidir, onu tamam kaydedip hazır etti. İş tamam oldu. Padişaha bildirdi. Padişah büyük ordu toplayıp karadan gaza niyeti diyip yürüdü. Mahmud Paşa dahi gemilerle denizden yürüdü. Elhâsıl Ağrıboz'un üzerine düştüler. Hemen ki erdiler, Ağrıboz'un önüne bir köprü döşediler. Padişah dahi gelip karadan kondu. Mahmud Paşa deniz yüzünden hisarı kuşattı. Padişah Hazreti dahi köprüden geçip hisarı karadan kuşattı. Her yerine toplar kuruldu. Emrolundu: Cenk oluna. Bir nice günler cenkler yapıldı. Top ile ve oklarla iyi savaştılar. Bir gün ansızın gördüler ki kâfirin deniz yüzünden gemileri gözüktü. Yani Ağrıboz'a yardıma geldiler. O gemilerle Ağrıboz'a yardıma gelen kâfirler baktılar, gördüler ki Ağrıboz hisarını İslâm askeri karadan ve denizden kat kat kuşatmış, ortaya alrışlar, cenk ederler. Bunlar bu hayrette iken hemen padişah emredip: "Hey gaziler! Hisar yağmadır" dedi. "Ne duruyorsunuz" dedi. Gaziler yağma haberini işitince hemen yürüyüş ettiler. Ha diyince hisara koyuldular. Mahmud Paşa tarafı evvel koyuldu. Hisar fetholundu. Üç gün, gece ve gündüz iyi yağmalar oldu. Ondan sonra hisarı zaptettiler. Yakınlarında bir nice hisarlar daha vardı. Onları dahi zaptettiler. Bu Ağrıboz ili bir sancaklık il oldu. Şehrin kiliselerini mescit ettiler. İslâm memleketinden hatırı olup gelen Müslümanlara kâfirlerin boş kalan evlerini mülk olarak verdiler. Bir kadı dahi nasbet-

tiler. Sancak beğliğini bir kuluna tımar verdi. Hak Taâilâ'nın yardımı ile orası kâfiristan iken İslâm memleketi oldu.

Bu fethin ve bu gazanın tarihi hicretin 874 ün-de (milâdî: 11 Temmuz 1469-29 Haziran 1470) Sultan Mehmed Han Gazi elinden vâki oldu.

145. Bâb

**Bu Bâb Onu Beyan Eder ki Karaman İline Pa-
dişah Tekrar Asker Gönderdi ki O İlin Hepsini
Zaptedeler ve Hem Kimi Gönderdiler, Onu
Bildirir.**

O zaman padişah, veziri Rum Mehmed'i gönderdi. Dedi ki: "Var, Karamanoğlu'nu o memleketten sür, çıkar". Onun yanına Kapı Kullarından hayli yoldaş verdi. Anadolu askerinden bir nice sancağı dahi yanına kattı. Rum Mehmed yürüdü. Lârende'ye vardı. Mescitlerini ve medreselerini yaktı, yıktı ve bozdu. Babasının evi gibi harab eyledi. Şehrin kadınlarını ve oğlanlarını soydurdu. Çıplak ettirdi. Lârende'den gitti. Vardı, Ereğli'ye çıktı. Ereğli'nin ilini ve köylerini harab eti. O ilin halkı gelip dediler ki: "Buralar Allah resûlünün vakfıdır. Şimdi bunu sen böyle harab ettirdin. Ya Medine yoksullarına buradan nafaka varmaz olursa yarın kıyamet gününde, ona inandık ve tasdik ettik, Allah resûlünün huzuruna varınca ne cevap verirsin?".

Bu sözleri diyenleri o zalim öldürttü. Oradan sonra Varsak iline vardı. Orada Uyuz Beğ derlerdi, onun iline girdi. Karaman'dan aldığı haram kazancı

Uyuz Beğ ilinde taş arasına döküp gitti. Varsaklar dahi geldi: “Bu, komşumuz Karamanlılar’m azığıdır. Bu Rum Mehmed bunu bize getirdi, verdi” dediler. Rum Mehmed’i “ne keremli kişi imiş” diyerek kötü vasıflarını fevkalâde övdüler.

146. Bâb

Bu Bâb Onu Beyan Eder ki, İshak Paşa’yı Hünkâr Tekrar Karaman’a Gönderdi, Varıp Karaman’da Ne Eyledi.

Hünkâr, İshak Paşa’ya emretti: “Sen git! Karamanoğlu’nu memleketten çıkar. Bu uğursuz Rum gitti. Karaman’da hayli kötülükler etmiş. Şimdi sen git. Karaman’ın bozguncularını çıkar” dedi. İshak Paşa dahi yürüdü. Lârende’ye vardı. Oradan sürdü. İçel’e girdi. Karamanoğlu kaçtı. Uzun Hasan’a gitti. İshak Paşa dahi Aksaray’a geldi. Padişah’tan emrolundu ki: “Aksaray’dan ev süresin, İstanbul’a getirsin” diye. İshak Paşa, padişahın emrini yerine getirdi. Şimdiki zamanda İstanbul’da Aksaraylı Mahallesi ki vardır, İshak Paşa’nın sürüp getirdiği o halktır.

147. Bâb

Bu Bâb Onu Beyan Eder ki Gedik Ahmed Alâiye’yi Ne Suretle Fethetti.

Bundan önce Rum Mehmed’i gönderdilerdi. O gidip bir şey yapmamıştı. Onun için ki Alâiye beğinin kızkardeşi, Rum Mehmed’in hatunu idi. Gedik Ahmed Paşa’ya padişah kapısından bir nice bölük kul-

lar dahi tayin olundu ve Anadolu askerinden bir nice sancaklar da yoldaş edildi. Gedik Ahmed yürüdü. Alâiye iline vardı. O ilin ilerigelenlerinden hayli kişiler geldiler. Gedik Ahmed'in önüne düştüler. Alâiye'nin hisarı üzerine vardılar. O vakit Alâiye'nin beği Lûtfi Beğ oğlu Kılıç Arslan Beğ idi. Gedik Ahmed'in geldiğini gördü. Bu dahi hisarın üzerine vardığı gibi derhal toplarını kurdurdu. Hemen hisar halkı toplar kurulduğunu görünce Kılıç Arslan Beğ'e geldiler: "Bu gelen Karamanoğlu gibi değildir" dediler. "Bununla cengin faydası yoktur" 'dediler. Kılıç Arslan Beğ dahi: "Müslümanlar! Siz dahi oluru ne ise öyle yapın" dedi. Bu şehrin halkından Ahmed Paşa'ya işaret olundu ki adam göndere. Ahmed Paşa adam gönderdi. Gelen adama dediler ki: "Yürü, Ahmed Paşa'ya söyle. Görünecek yere gelsin. Ona soracağımız vardır. Soralım. Ne cevap verir". Adam gitti. Bunların bu sözünü Ahmed Paşa'ya dedi. Ahmed Paşa da işitince görünecek yere geldi. Şehir halkı: "Bu şehiri iyilikle veya zorla alsan bizim beğimizi ne yaparsın" dediler. Ahmed Paşa: "Eğer iyilikle verirsiniz kendi memleketinden daha iyi bir yeri benim padişahımdan alarak veririm. Zorla ahırsam bilirsiniz. Ne olacağı malûmdur" dedi. Elhâsıl Ahmed Paşa bunları inandırdı ki ne beğlerine, ne de kendilerine ziyarı dokunmaya, faydası ola. Kılıç Arslan Beğ dahi bu söze razı oldu. Hisarından çıktı. Ahmed Paşa'ya geldi. Hisarı teslim etti. Ahmed Paşa dahi hisarı ele aldı. Osmanlı kanunu ne ise etti.

Sual: Ya o Alâiye'nin beği ne oldu?

Cevap: Ahmed Paşa, Alâiye'yi aman ile aldı; beğini bütün taallûkatı ve hazinesiyle padişaha ge-

tirdi. Kılıç Arslan ki padişahın yüzünü gördü, hemen yüzünü yere koydu. Padişah dahi: "Hey! Korkma ki sana ziyanım değmez. Hem sana iyi tımar veririm ki senin ilinden ziyade ola" dedi. O saat Gümülcine'yi etrafı ile birlikte tımar verdi. Kendine, hatununa, oğluna iyi hil'atler giydirdi. Mahından, kumandanından hiç bir şey almadı. Belki daha ziyade nesneler verdi. Hatununa, oğluna daha ziyade verdi. Sonra oradan Gümülcine'ye vardı. Orada ne eyledi, onu dahi beyan edeyim. Bu Gümülcine deniz kenarına yakındır. Orada âdet budur ki deniz kenarında gözcüler bekler. Tâ ki denizden korsan gemileri gelip kenarları vurmasın diye daima gözcüler gözetirlerdi.

Bu Kılıç Arslan Beğ oraya varalıdan beri gözcülüğü dahi kendi ederdi. Daima deniz kenarında bir çadırı kurulmuş, dururdu. Bir gün deniz kenarında gözleyip dururken bir kâfir gemisi geldi. Karaya yakın gelince Kılıç Arslan Beğ dahi o gemiye karşı gitti. Hücüm etti. Yani cenk eder gibi oldu. Atını tep-ti. Kenardan denize girdi. O gemide bir kayık hazır-mış. Geldi, Kılıç Arslan Beğ'i aldı. Gemiye iletti. Kılıç Arslan, oğlunu ve avratını bıraktı. Gitti. Şimdiki zamanda avratının, oğlanının halleri ne oldu dersene oğlu öldü. Avratını dahi oğlunun yanına koydular. Kılıç Arslan Beğ vardı, kâfire gitti. Kâfirden Mısır'a çıktı.

Bu fethin, bu mâcerânın tarihi hicretin 876 sında (milâdi: 20 Haziran 1471 - 7 Haziran 1472) Sultan Mehmed Han Gazi'nin kulu elinden ki adı Ahmed Paşa'dır, vâki oldu.

148. Bâb

**Bu Bâb Onu Beyan Eder ki Ahmed Paşa
Silifke'yi Ne Suretle Aldı ve Hem Orada Ne
Eyledi.**

Karamanoğlu İshak Beğ ki Uzun Hasan'a kaçmıştı, kardeşi Karamanoğlu Pir Ahmed, Mukun¹¹² kalesini almıştı ve İshak Beğ, oğlunu, kendisi Uzun Hasan'a gittiğinde Silifke kalesinde bırakmıştı. İshak Beğ'in oğlu, Sultan Mehmed'e haber gönderdi ki: "Silifke'yi sultanıma vereyim. Adam gönder" dedi. Sultan Mehmed Han Gazi dahi onun sözüne itimad edip Gedik Ahmed'i yarar yoldaşlarla gönderdi. Gedik Ahmed dahi buradan yürüdü. Karaman'a vardı. İçel'e girdi. Silifke'nin üzerine vardı. İshak Beğ'in oğlu hisardan çıkıp hisarı teslim eyledi. O sırada Karamanoğlu Kasım Beğ, Uzun Hasan'a gitmişti. Uzun Hasan onun yanına asker verip gönderdi. Bu tarafta Gedik Ahmed ki Silifke'yi aldı, Mukun hisarına yürüdü. Pir Ahmed, avratını ve oğlanını Mukun hisarında bırakmıştı. İshak Beğ'in bir küçük oğlu dahi onlarla birlikteydi ve hem Karamanoğlu Mehmed Beğ vardı ki onun da bir güzel kızı o hisar-da idi. Gedik Ahmed o hisarın üzerine düştü. Onu dahi zorla aldı ve geldi, Kevele'ye düştü. Onu dahi zorla aldı. Halkım kırdı ve hisarı zapt eyledi.

Bu mâcerânın tarihi hicretin 877 sinde (milâdî: 8 Haziran 1472 - 28 Mayıs 1473) vâki oldu.

¹¹² Yahut: "Mervan".

149. Bâb

Bu Bâb onu beyan eder ki: Bu tarafta Uzun Hasan ki Kasım'ın yanına asker verdi, Erzincan'dan beri Anadolu'ya geldiler, padişaha haber gönderdiler ki: "İzniniz ile biz Dulkadır iline gideriz ki Kılıç Arslan Beğ'in oğlunu babası yerine iletelim" dediler. O zamanda Beğlerbeği Hamza Beğ, Tokat'ta idi. Gelen adam ona geldi. Hamza Beğ dahi Tokat'ta onun bu sözüne inandı: "Ne ola, geçsinler" dedi. Hemen Sivas'tan bir nice konak ki geçtiler, bir gün sabahleyin hızla yürüdüler, Tokat'ın üzerine düştüler. O zalimler Tokat'ı yağma ettiler. Şehiri yıktılar, yaktılar, talan ettiler. Şöyle ki kâfircesine işler işlediler. Müslümanların avratına ve oğlanına sayısız, hesapsız nâmeğrû işler ettiler. Döndüler. Bu yüz karasıyla kimi Uzun Hasan'a gitti, kimi Karaman oğlanlarını aldılar, kendi illerine doğruldular.

Sultan Mehmed Han'a dahi bu hâdiselerin haberi geldi. Sultan Mehmed Han Gazi'nin bir oğlu ki o Sultan Mustafa'dır, Konya'da idi. Ona Sultan Mehmed haber gönderdi ki: "Var, Karahisar'da otur" dedi. Kendisi devlet ile hücum etti. İstanbul Boğazı'ndan Anadolu'ya geçti. Mahmud Paşa'ya Gelibolu Sancağını vermişti. Yine devlet kapısına getirdi. Vezir edindi. Bunlar buradan hücum ettiler ki Karaman iline çıkalar. Karaman oğlanları dahi Uzun Hasan'ın bir beği ki Yusuf İmirze derlerdi, onunla asker topladılar. Akşehir'e geldiler. Hamid iline girmek için yürüdüler. Bu taraftan Sultan Mustafa dahi Karahisar'dan yürüdü. Bunlar ile buluştu. İyi, şâhâne cenkler yapıldı. Uzun Hasan'dan gelen beğ ki Yusuf

İmirze'dir ve hem Uzun Hasan'ın amcası oğludur, onu tutup esir ettiler. Boynuna ip taktılar. İt yeder gibi yeddiler. Karamanoğlu Pir Ahmed kaçtı. Yine Uzun Hasan'a gitti. Gedik Ahmed dahi o sırada onun avratını, oğlunu ve kızını İstanbul'a getirmişti. Kasım Beğ yine İçel'e girdi, oturdu, Silifke'yi aldı. Bu taraftan Sultan Mehmed, Gedik Ahmed'i tekrar geri gönderdi. Vardı, Silifke'nin üzerine düştü. Zorla Silifke'yi geri aldı. Silifke'yi alanları kırdı. Hisar tekrar Sultan Mehmed'in oldu. Gedik Ahmed sağ sâlim İstanbul'a geldi. Sultan Mehmed'in hizmetinde durdu. Gözlerdi ki Sultan Mehmed ne buyura ve kendisi de buyurduğu hizmette ola.

Bu fethin tarihi hicretin 877 sinde (milâdî: 8 Haziran 1472-28 Mayıs 1473) Sultan Mehmed Han Gazi'nin veziri Gedik Ahmed Paşa elinden vâki oldu.

150. Bâb

**Bu Bâb Onu Beyan Eder ki Mücâhidler Sultanı
Sultan Mehmed Han Gazi Şarka Yöneldi ki
Gide ve Hem Kimin İçin Yöneldi.**

Uzun Hasan ki Karamanoğlu Kasım Beğ'e asker vermişti ki gelip Tokat'ı harab edip gitmişti, Sultan Mehmed Han Gazi'ye dahi vâcib oldu ki Uzun Hasan'a vara. Mahmud Paşa'yı, Ahmed Paşa'yı ve Mustafa Paşa'yı, üçünü bir yere topladı. Sözü açıp: "Bu Uzun Hasan meselesinin tedbirinde ne dersiniz" dedi. Bu paşalar bir şey demediler. Birbirinin yüzüne bakiştılar. Sessiz kaldılar. Padişah tekrar: "Niçin söylemezsiniz" dedi. Mahmud Paşa: "Devletli sultanım! Padişahımızın aklı cümlemizden artıktır" dedi.

Padişah yine: “Hele bir söz ediniz” dedi. Mahmud Paşa: “Devletli sultanım! Bu Uzun Hasan'ın nice türlü kötülüğünü bildik ki ne suretle oldu ve nice bozgunculuklar eyledi. O halde sultanım, onun o ettiği kötü işlere göre iş etmek gerektir. Devletli sultanım! Bu Uzun Hasan, padişahımızın bir oğluna karşı duracak kişi değildir. Ama düşmandır. Gafil olmayıp buna iyi hazırlık görmek gerektir” dedi.

Bu taraftan Ahmed Paşa: “Devletli sultanım! Hele şimdiki halde bir kulunu gönder. Akıncıların ile varsın, onun memleketinde ellerinin erdiği yere kadar vurup talan etsinler. Yıkıp bozsunlar ve yak-sınlar. Tâ ki padişah dahi onun yapacağına göre iş göre” dedi.

Padişah: “Mihaloğlu Ali Beg'i gönderelim ki varsın, o memleketi elinin erdiği yere kadar vursun ve yaksın. Adamlarını esir etsin” dedi. Hem öyle ettiler ve padişahın buyruğunu yerine getirdiler. Ali Beg'i Rumeli'nin yarar akıncıları ile gönderdiler. Vardı, Kemah çevresini vurdu ve Ermeniler'i esir etti. Çok doyumluklar oldu. Bunun hikâyesi çoktur. Ben ihtisar ettim. Padişahımız dahi devletle ordusunu topladı. Padişahımız iki oğlunu birlikte almıştı ki biri Sultan Bayazıd Han idi. Biri dahi Mustafa Çelebi idi. Sultan Mehmed Han Gazi'nin askeri o vakit yüz bin kadar tahmin olunmuştu. Kâfir askeri de çoktu. Beraber alıp hücum edip yürüdü. Buradan Sivas'a çıktı. “Sivas'ta buluşayım” derdi. Uzun Hasan oralara gele diye umardı. Gelmedi. Oradan ileri yürüyüp Akşehir'e ve Karahisar'a çıktılar. Uzun Hasan gelmedi. Padişahın kulu ve veziri Mahmud Paşa: “Devletli sultanım! Hele bu Karahisar'ı alalım. Ümittir ki düş-

man dahi gele. Onun ile haklaşırsız" dedi. Padişah: "Hey Mahmud! Ben hisarı ne edeyim? Ben düşmana geldim. Bana düşmanımı buluverin" dedi. Oradan padişah ileri gidip yürüdü. Erzincan'a çıktı. Yine düşman belirmedi. Ancak padişahın daima önünce yürüy-en karavulu¹¹⁸ vardı, önden yürürdü. Ansızın bir gün karavul bir nice alay düşmana rasladı. Çok cenk olundu. Sonunda düşman yenilip kaçtı. Oradan yürüdüler. Tercan yöresine vardılar. Düşmandan eser belirmedi. Padişah, Rumeli Beğlerbeğisi Has Murad'a ve Mahmud Paşa'ya: "İleri varın. Görün ne hal vardır" dedi. Hemen bu ikisi biraz yoldaş ile yürüdüler ama birbirini gözlemediler. Fırat suyunun kenarına vardılar. Mahmud Paşa: "Hey Murad Beğ! Gelin, Fırat suyunu geçmeyelim. Gafil düşmeyelim. Düşmana yakamızı vermeyelim" dedi. Murad Beğ bunun sözüne ehemmiyet vermedi. "Mıhaloğlu Ali Beğ ileri gitti. Ya biz neden duralım" dedi. Mahmud Paşa: "Benim sözümü dinle ey kardeş. Düşmanda akıl ve tedbir gerektir. Düşmanı da henüz sen görmemişsindir" dedi. Murad bunun sözünü asla dikkate almadı ve nasihatına aldırmadı. Göz yumdu. Yürüdü. Fırat suyundan çabucak öteye geçti. Ama Mahmud Paşa biraz sabretti, durdu. Biraz sonra gördü ki Ali Beğ gelir. Mahmud Paşa'ya: "Hey! Dön" dedi. Murad, suyun ötesine geçmişti. Ardınca Mahmud Paşa himmet edip yürümedi. Suyun öte yakasında pusuda düşmanın erleri varmış. Murad suyun ötesine geçtiği gibi askeri bölündü. Bir bölüğü Mahmud'a kaçtı. Mahmud Paşa dahi suyu geçmedi. Paşa orduya kaç-

118 "Karavul" öncü, karakol demektir.

tı. Mihaloğlu Ali Beğ dahi Mahmud ile birlikte orduya kaçtı. Murad Paşa'yı yanında bulunan adamları ile ortaya aldılar. Cenk arasında Murad kayboldu. Ama Turhan Beğeoğlu Ömer Beğ tutuldu. Hacı Beğ ve Fenârioğlu Ahmed Paşa tutuldu ve daha hayli sübaşılar tutuldu. Sübaşıları Bayburd'a gönderdiler. Bu üç beği Uzun Hasan, yanında alıkoydu. Kendi yanında onları saklattı.

151. Bâb

Bu Bâb Onu Beyan Eder ki Sultan Mehmed Han Gazi'ye Bu Hâdise ki Vâki Oldu, Askerin Bazısı Bozuldu, Ondan Sonra Padişah Ne Oldu.

Oradan sabahleyin göçtüler. Düşmanın belirttiği yere doğru yürüdüler ve hiç bir suretle düşmandan haber alamadılar. Uzun Hasan bu hiyleyi ettikten sonra yine belirsiz oldu. Kendisini göstermedi. Belirsiz eyledi. Padişah dahi Beyrud'a yöneldi. Bu hâdiseden sonra altı gün daha yürüdüler. Yedinci gün ki çarşamba günüydü, düşman gözüktü. Bir sarp dereli, tepeli yerde bir nice alay belirdi. Öyle sandılar ki Mihaloğlu Ali Beğ'dir. Zira Ali Beğ dahi askerden daima hayli uzak yürürdü. Gördüler ki Ali Beğ değilmiş. Bildiler ki istedikleri düşman budur. Padişah da daima hazır yürürdü. Alaylarını bunlar da hoş düzenlemişlerdi. Durmadılar, yürüdüler ve bu dereyi, tepeyi geçtiler. Kuş gibi çıktılar. Düşmana karşı durarak gittiler. Padişahın iki oğlu iki koldan yürüdü. Sultan Mustafa koluna Uzun Hasan'ın bir oğlu karşı oldu ki adına Zeynel derlerdi. Sultan Bayazid koluna

bir oğlu karşı oldu ki ona Uğurlu Mehmed derlerdi. Padişahın karşısında Uzun Hasan'ın kendi durdu. Her kolda saf saf askerler karşılıklı durdu. Sultan Mehmed Han Gazi'ye Hak Taâlâ inayet etti. Talihi galib oldu. Düşmanını mağlûb ediverdi. Her kol birbirine yürüyüş etti. Sultan Mustafa kolundaki Azablar, Zeynel'i tuttular. Başını kestiler. Onunla birlikte olan beğlerinin çoğunu kırdılar, Nicelerini de diri tuttular. Çok silâh ve malzemelerini aldılar. Sultan Bayazid kolunun karşısında ki Uğurlu Mehmed idi, onu tutamadılar. O kaçıp gitti. Sultan Mehmed Han karşısında ki Uzun Hasan durmuştu, hemen Yeniçeri alaylarını görünce Uzun Hasan'ın aklı şaşı: "Bire! Bana Boz At'ı getirin ki o Boz At cankurtarandır" dedi. Hemen ki Boz At'ı getirdiler, sıçradı, Boz At'a bindi. Kaçmaya yüz tuttu. Velhâsıl Uzun Hasan, Boz At'ı geldiği yana döndürdü. Dere, tepe demeyip Boz At'ı yüzdürür, yetiştirler diye ardına bakmaya korkar, kaçır mı kaçır. Yanındaki kişiler beğlerinin bu halini görünce başlarında akılları kalmadı. Hemen kendileri tövbe etmeye başladı. Karamanoğlu Pir Ahmed, Uzun Hasan'ın yanında dururdu ve o dahi kaçmayı iyi bilirdi. Pir Ahmed ki Yeniçeriler'i gördü, kaçmak isteğini herkesten daha iyi gördü. Oradan Uzun Hasan hemen Tebriz'e gitti. Karamanoğlu onun yanına düşmek isterdi ama atını Uzun Hasan'a yetiştiremezdi. Zira Uzun Hasan'ın atı çok yürüktü.

Yeniçeriler ve Rumeli Beğleri bunların halini gördüler ki kaçtı: "Hey uğursuz hain Türkmenler! Ok atılmadan ve kılıç çalınmadan bu kaçmak size neden oldu? Ya o asker ki siz evvelce yendinizdi, malûm oldu ki onlar dahi sizden korkakmış" dediler.

Uzun Hasan başını kurtardığına bin kere razı oldu. Taallûkatına vasiyet etti ki Osmanlı Hanedanının adını anmayalar. Oğlanları da, ailesi de bu sözü kabul edip kulaklarına küpe ettiler. Osmanlı'nın adını anmaktan vazgeçtiler.

Sual: Bu Uzun Hasan'ın ki beğlerini tuttular, bunların uluları kimdi?

Cevap: Biri Ömer Beğ idi ki o Ciğerli beğleri tayfasının ulu beğlerindendi. Ve iki kardeşler ki o Emîr Temür neslindendi ve hem Kara Yülük kızı oğlanlarındandı. Bu beğlerden başka üç bin mikdarı esir getirdiler. Cenkte kırılanın hesabını Allah'tan başka kimse bilmezdi. Elhâsılı kelâm bu Uzun Hasan'ın başına gelen rezillik dünyada hiç bir padişahın başına gelmedi. Onun için karın ağrısına uğradı. Sonunda o gayretten helâk olup gitti.

Sual: Ya bu Sultan Mehmed bunu kahrettikten sonra ne eyledi?

Cevap: Hemen döndü, kendi memleketine gitti. Yiğitlik edip onun memleketini yıkmadı ve Müslümanlarını incitmedi. Kendi ülkesine yöneldi. Ama yolunun üzerinde Kemah'ın Karahisar'ı vardı. Geldi, bir heybet nazarı ile onu fethetti. Oradan yürüdü. Devletle İstanbul'a geldi. Hemen ki şehire girdi, veziri Mahmud Paşa'yı azletti.

Sual: Bu Uzun Hasan ne asıldandır ki bu gazi padişah ile düşmanlık edip böyle karşı geldi?

Cevap: Bu Uzun Hasan, Bayındır Han neslindendir ve o Uzun Hasan'dır ki Turhan Beğoğlu'nu yendi ve Baranbılar'dan İmirze Cihanşah'ı yendi ve Çağataylar'dan Sultan Ebû Said'i vendi. Ancak mücâhidler sultanı Sultan Mehmed Han Gazi'nin naza-

rına dayanamadı ve iyice zebun olup kuvveti kalmadı.

Bu mâcerânın tarihi hicretin 878 inde (milâdî: 29 Mayıs 1473-17 Mayıs 1474) vâki oldu. Sultan Mehmed Han ve oğlu Bayazîd Han ve Sultan Mustafa'nın birliği ile vâki oldu. Uzun Hasan mağlûb ve bunlar galib oldular.

152. Bâb

Bu Bâb Onu Beyan Eder ki Sultan Mehmed Han Gazi, Kulu Gedik Ahmed'i Kefe'nin Fethine Gönderdi, O Dahi Kefe'yi Ne Suretle Fethetti ve Orada Daha İller Fetholundu, Onu Bildirir.

Mücâhidler sultanı Sultan Mehmed Han Gazi, Anadolu ülkesini tamamen fethetti. Hanlarını ve beğlerini bütün soyu sopu ile memleketlerinden söküp attı. Ondan sonra onu murad edindi ki bu Karadeniz kenarlarını dahi fethede. Hem bu denizlerde olan adalarda da bunun adına İslâm hutbesi okuna. Sultan Mehmed Han Gazi, kulu Gedik Ahmed'e buyurdu ki: "Tezcek iyi hazırlık gör ki seni gazaya gönderirim" dedi. Ahmed vardı, üç yüz parça gemi donattı. Hem iyi yarar yoldaşlardan dahi atlı ve yaya olarak beraberine aldı. At gemileri dahi aldı. Ahmed Paşa, padişahın emrini tamamilе yerine getirdi. Tamamladı. Gelip padişaha arzetti ve: "Nereye buyurursanız varayım" diye sormadı. Hemen el bağladı. Padişaha karşı durdu. Padişah: "Ahmed! Senin hazırlığın tamam oldu mu" dedi. Ahmed: "Devletli sultanım! Benim hazırlığım ancak sultanımın işaretidir

ve himmetidir” dedi. Hemen o sabah nakkareler çaldı. Sancaklar çözüldü ve gemiler donandı. Gaziler gaza niyeti ettiler. Gemilerin palamarları çözüldü. Lengerleri içeri, gemiye alındı. Hemen yelkenler açıldı. Yelkenlerin içleri rüzgârla doldu. Allah emri ile yürüdüler. Denizin yüzü İslâmın nurları ile aydınlandı. Yetmiş bin mikdarı Sünnî gaziler gece gündüz, gündüz gece deniz yüzünde yürüdüler. Günlerden bir gün Kefe’nin limanına girdiler. Hemen sıçradılar. Yer yer kenara çıktılar. Metrisler ve toplar kuruldu. Ahmed Paşa hazır olup: “Hey gaziler! İslâm gayreti edin ki bu Kefe, İslâm ülkesi üzerine daima havâledir. Eğer Allah izin verirse bunu aradan kaldıralım” dedi. Gaziler dahi hücum edip büyük savaşla meşgul oldular. Gece ve gündüz kâfire rahatlık vermediler. Kâfirler dahi gördüler ki bu gelen gazilerin kasdı bu şehiri alıp yıkmaktır ve istekleri zorla almaktır, almaya da kudretleri yeter. Kâfirler İslâmlarda bu himmeti görünce toplanıp tekfürlerinin yanına geldiler. “Bu gelen Türk ile ne yapacaksın” dediler. Tekfür dedi ki: “Ya siz ne dersiniz?”. Bunlar: “Zorla alınmadan ise iyilikle veririz. Onun için ki biz bu hisarı koruyamayız. Şimdi iyilikle vermek daha iyidir” dediler. Tekfür: “Niçin böyle diyorsunuz” dedi. Bu kâfirler: “Onun için ki bu Türk hisarı zorla alırsa bizi kırar, bazımızı esir eder ve malımızı alır. Şehrimizi harab ederler. O halde bunun gibi olmaksızın kolaylıkla verelim ki hepimizi esir etmeyeler. Hem o padişah ki Türkler’i göndermiştir, her aldığı ülkeyi mamur etti. Yıkıp harab etmedi” dediler. Tekfür: “Ben dahi sizinle beraberim. Her ne ki siz dersiniz, ben muhalefet etmem” dedi.

Üçüncü gün aman dilediler. Ahmed Paşa dahi aman verdi. Beşinci gün hisarın kapısını açtılar. Hisar fetholundu. Padişahın sancağı hisara girdi. Bedenlerde padişahlık nöbeti vuruldu. Müezzinler güzel sesle ezanlar okudular. Çanlarını giderdiler. Kâfirlerin putlarının alâmetlerini bozdular. Bir ulu kiliseyi cami yaptılar. Cuma namazı kılındı. Sultan Mehmed Han Gazi adına İslâm hutbesi okundu. Ahmed Paşa da gazilere hil'atler giydirdi. Ülemâya ve fukarâya ihsanlarda bulundu. Ondan sonra, tekfür Ahmed Paşa'nın yanma gelmişti, onu tuttu ve hazinesini zaptetti. Padişahın hazinesine teslim eyledi. Bu şehirin halkın sınıf sınıf yazdı. Zenginini ayrı ve yoksulunu ayrı. Bütün mallarını, oğullarını, kızlarını ve Sipahilerini dahi yazdı. Bu halktan ve malından şu nesne ki padişaha lâyıktır, aldılar. Her ne ki yerinde bırakılmalıdır, bıraktılar. Sipahilerini evlerinden dışarı çıkardılar. Onların evlerini gazilere verdiler. Bundan sonra etrafta olan kâfir hisarlarını fethetmeye birkaç parça gemi gönderdiler. Azağ'ı, Yabugermen'i ve o deniz kenarında olan hisarları tâ Çerkes iline kadar fethettiler. Oradan sürdüler. Menküb'ün üzerine geldiler. Kenara çıktılar. Hisara toplar kurdular. Menküb'ün tekfürü gördü ki Kefe ilini fetheden kişilerdir, kendisinin üzerine gelmişlerdir, tekfür dahi Ahmed Paşa'ya karşı geldi ki hisarı teslim ede. Bu tekfürün bir hısmı vardı. O dahi hisarda idi. Hisarı vermeye o razı olmadı. Hisarın kapısını kapattı. Cenge başladı. Hayli zaman cenkler yapıldı. Tekfür her ne kadar "hisarı verin" dedi ise de aldırmadılar. Hatta avratını, oğlanını dışarı sürmek istediler.

Sonunda gördüler ki hisar cenk ile alınmaz. Ahmed Paşa bu hisarın üzerine biraz asker bıraktı. Kendisi göçüp gitti. Birkaç gün sonra bu hisara bıraktığı asker dahi bıraktı, gitti. Vardılar, bir yerde pusuya girdiler. Bu hisarın içine dışardan hayli adamlar girmişti. Gayet çaresiz kalmışlardı. Hemen ki askerin gittiğini gördüler, hisardan çıkmaya başladılar. Pusuda olan İslâm askeri bu hisardan çıkan halkı seğırtip buldular. Hemen hisara koyuldular. Hisarın kapısını tuttular. Menküb dahi fetholundu. Ondan sonra Menküb'ü dahi yazdılar. Kefe'ye nasıl yapıldıysa Menküb'e dahi öyle eylediler. Her ili ki fethettiler, beğlerini sürdüler, İstanbul'a getirdiler ve hazinelerini padişahın hazinesine koydular. Kızlarını ve hatunlarını padişah, kullarına bağışladı. O kâfirlerin ömürlerini tamam eyledi. Padişah kendi muradınca etti. Bu Menküb'e bir kadı nasbetti. Kiliselerini mescit yaptı. Padişahın adına orada dahi İslâm hutbesi okundu. Orası dahi küfür diyarı iken İslâm diyarı oldu.

Bu fethin tarihi hicretin 880 inde (milâdî: 7 Mayıs 1475-25 Nisan 1476) Sultan Mehmed kulu Ahmed Paşa elinden vâki oldu.

153. Bâb

Bu Bâb Onu Beyan Eder ki Sultan Mehmed Han Gazi, Kara Buğdan Gazasını Ne Suretle Etti ve Buğdan'ın Tekfürü ile Ne Eyledi, Onu Bildirir.

Padişah ki bütün kâfir beğlerinin illerini ve kendilerini Hak Taâlâ ona itaat ettirdi, Kara Buğdan'ın tekfürünü kapıya çağırdılar: "Bu sefer haracını sen

kendin getir. Netekim Eflak ili kendi getirir. Eflak gibi bizim olasın ve bizimle münasebetin ne suretledir, bilelim” dediler. Bu söz ile kâfire haber gönderdiler. Kâfir gelmedi ve asla itibar dahi etmedi. Padişah dahi bir kulunu gönderdi: “Var, o kâfirin iline gir. İyice araştı, gör ki o kâfirler, göreyim, seninle ne eyler” dedi. Bu kul dahi padişahın emrine baş eğip yürüdü. Tuna’ya vardı. Tuna’yı geçti. Buğdan iline girdi. Bir gün bunlar gafil dururlardı ve hem asker azdı. Oranın yabancısı idiler. O mel’un bunları gafil avlayıp üzerlerine geldi. Müslümanlardan hayli şehid oldu. Nicelerini dahi esir ettiler. Padişahın kulu dahi kalan adamları ile gelip çıktı. Sürdü, padişaha geldi. O mel’un kâfirin ettiğini bir bir padişaha haber verdi. Padişahı İslâm gayreti bürüdü. Gönlünden nice tedbirler düzenledi. Vezirlerine tezcek buyurdu: “Hazırlık görün ki iyi gazalara seferim vardır” dedi. Hemen padişahın ki emri oldu, gaza hazırlıkları yapıldı. Sultan Mehmed Han Gazi gaza niyeti etti. İstanbul’dan çıkıp Tanrı’nın yardım ettiği askerle yürüdü. Tuna suyunun kenarına vardı. İstanbul’un gemilerine dahi emrolunmuştu ki Tuna suyu kenarına varıp hazır olalar idi. Gemiler de gelmişlerdi. Padişah gemilerle Tuna’yı geçti. Buğdan ülkesinde bir nice gün yürüdü. O ülkenin tekfürünü istiyordu. Nihayet o kâfir dahi askerini toplayıp bir sarp geçidin arasına girdi. Cenk malzemesini hazır etmişti. Atlılarına dahi buyurmuştu. Hepsi yaya olmuşlardı ki kaçmayalar, iyi ve düşmanca cenk edeler. Gaziler dahi gördüler ki bu kâfirler iyi cenk etseler gerek. Padişaha bunların niyetini bildirdiler. Padişah buyurdu: “Hey gaziler! Ne durursunuz? İslâm gayreti günüdür. Saf saf olup

alaylar bağlayın" dedi. Padişahın emrini gaziler kabul ettiler. Kâfir askerinin üzerine ilerleyip yürüdüler. Kâfirler top güllesi atmaya başladı. Gaziler dahi İslâm gayretini yüreklerinde sağlamlaştırıp yürüdüler. Kâfirin topuna, tüfeğine bakmadılar. Kâfirin üzerine yüklendiler. Kâfiri kırdılar.

O toplar ki attılar, gaziler hücum edip o top arabalarının üzerine düştüler. Bir anda kâfirin arabalarını darmadağın ettiler. Bozdular. Harab eylediler. Kuşluk vaktinde kâfirle tutuştulardı. İkinci ile akşam arasındaki zamana kadar kâfirlerle iyi cenk oldu. Nihayet Hak Taâlâ, İslâm askerine fırsat verdi. Kâfir askerini yendiler, kırdılar. Okadar kâfir kırdılar ki kâfirlerin başlarından minareler yaptılar. Nicelerini de esir ettiler. Bütün ülkede gazilerin elinin erdiği yerlerde mamur yer bırakmadılar. Yıktilar. Malını, davarını, ne buldularsa yağma ettiler. İki ay kadar gaziler, Kara Buğdan ülkesinde Sultan Mehmed ile yürüdüler. Gazalar ettiler. Malını, nimetini, parasını aldılar. Fevkalâde doyumluklar oldu. Sürü ile at ve koyun aldılar. Güzel kızlarını gaziler bağır-larına bastılar. Sağlık, selâmetlik ile Sultan Mehmed Han'ın uğurlu zamanında yine zengin olup geri, mem-letlerine geldiler.

Bu gazanın tarihi hicretin 881 inde (milâdî: 26 Nisan 1476-14 Nisan 1477) Sultan Mehmed Han Gazi elinden oldu.

154. Bâb

Bu Bâb Onu Beyan Eder ki Padişah Kara Buğdan'ı ki Yendi, Döndü, Yine Kara Buğdan'dan Tuna Suyunun Kenarına Geldi.

Haber geldi ki Macar kâfirleri gelip Tuna kenarına, Müslüman memleketlerinin ucunda hisar yaptı. Ve İslâm ülkesini harab edeler diye büyük hazırlık gördüler. Gazi padişah dahi o haberi işitince hemen oradan hisarların üzerine yürüdü. Hakkın kudretiyle o zamanda sert kış oldu. Don dahi ziyade oldu. O kadar ki kar, atın üzengisinden daha yukarda idi. Bu Tuna suyunu da çok kalın buz tutmuştu. İslâm askeri vardı. Bu üzerine kondu. Hem o hisarlara padişah yağma buyruğu verdi. O gün hücum oldu. Akşam kâfirler aman dilediler. Aman verdiler. Hisarları and ile teslim ettiler. Padişah hisar kâfirlerinden hatırlı olanları serbest bıraktı. Varıp memleketlerine gittiler. Bazısı gitmedi. Padişah, yanında kalanları Anadolu'ya gönderdi. Anadolu hisarlarında onlara tımar verdiler. Bir nice kâfirlerin hıyaneti ortaya çıktı. Onları tutup astılar. O hisarları yaktılar. Kül ettiler.

Bu fethin tarihi Kara Buğdan tarihinden iki buçuk ay sonra, hicretin 881 inde (milâdî: 26 Nisan 1476-14 Nisan 1477) Sultan Mehmed Han Gazi elinden vâki oldu.

155. Bâb

Bu Bâb Onu Beyan Eder ki Sultan Mehmed Han Gazi, İşkodra'ya Ne Suretle Vardı ve Orada Ne Etti ve Hem Varmasına Sebep Ne Oldu?.

Bir gün padişah Edirne'de devlet ile oturmıştu.

Etraftan haber açıldı ki hangi memleketin halkı padişaha itaat etmez dediler. “Bu Arnavutluk’ta İşkodra kâfirleri hiç itaat etmez” dediler. Padişah: “Elbette ki onların askeri çoktur ve hem erleri dahi gayet bahadır ola” dedi. Yanındakiler dediler ki: “Devletli sultanım! O İşkodra ilinin direnmesi o hisardanır. Hayli sarp hisardır. Hisarlarına güvenirler”.

Padişah sordu ki: “O hisara hiç çare yok mudur ki alına ve asker üzerine gidip ine?” Vezirler: “Devletli sultanım! Sultanımın talihi ile askerin varacağı yerdir. Ancak onun hisarı gayet sağlamdır” dediler. Padişah: “O halde onun hazırlığını görün ki o dahi, Allah izin verirse, fetholunsun” dedi.

O saat padişahın bir kulunu tayin ettiler. Hazırlığını görüp İşkodra’ya gönderdiler. Vardı, İşkodra’nın üzerine düştü. Hayli cenk olundu ama fetholunmadı.

Padişahın mübarek hatırında hisarın hayali kalmıştı. Kara Buğdan gazasından ki padişah devletle İstanbul’a geldi. İşkodra’nın hazırlığı ile meggul oldu. Gedik Ahmed’e: “Yürü, sen git, İşkodra üzerine düş” dedi. Ahmed ihmal etti. Padişah, Ahmed’i tuttu. Boğazkesen hisarında hapsetti. Ondan sonra kendi devletle, Tanrı’nın yardım ettiği askerini topladı. Gaza niyeti edip yürüdü. Vardı, hisarın üzerine düştü. Toplar kuruldu. Şahane cenkler olundu. Hisarın bazı burçlarını yıktılar. Hücumlar ettiler. Hak nasib etmedi. Alamadılar. Sultan Mehmed buyurdu: Üzerine bir havâle yaptılar. İçine yarar yoldan koydular. Bütün il fetholundu. Hisar yalnız kaldı. Padişah dahi devletle yine İstanbul’a geldi. Nihayet o havâle bu hisarı bunalıttı. Hisarın kâfirleri havâlede olan ga-

zilere haber gönderdiler ki: “And ile hisarı size vereyim. Gidenimiz gitsin. Duranımız dursun ve hem bizden kimsemize sizin zararınız dokunmasın” dediler.

Gaziler dahi İstanbul’a padişaha bildirdiler. Padişah bu haberi işitince onların ettiği andlaşmayı kabul etti. Razi oldu, onların ahdi üzerine ki gaziler ile söz verilmişti. Hemen andı yerine getirdiler. Hisarı dahi verdiler. Teslim ettiler. Halkının kendi isteği ile gideni gitti. İsteği olup gitmeyeni kaldı. Nice kiliselerini mescit ettiler. Giden kâfirlerin evlerini varıp orada kalan Müslümanlara verdiler. İşkodra kâfir memleketi iken İslâm memleketi oldu. Sultan Mehmed Han Gazi elinden Ulu Tanrı’nın yardımı ile fetholundu.

Bu fethin tarihi hicretin 883 ünde (milâdî: 4 Nisan 1478-24 Mart 1479) vâki oldu. Bu Sultan Mehmed’in gazası İşkodra’da tamam oldu. Ondan sonra oturdu. Adaletle meşgul oldu. Ondan sonra, tarihin 885 inde (milâdî: 13 Mart 1480 - 1 Mart 1481) iken İstanbul’un yaylalarında gezdi.

156. Bâb

Osmanlı Hanedanı Padişahlarının Huy ve Âdetleri.

Osman Gazi’nin âdeti bu idi: Her üç günde bir yemek pişirir, yoksulları toplayıp yedirirdi. Çıplakları getirip sırtına elbise giydirdi. Dul hatunlara dahi daima işi gücü sadaka vermektir.

Orhan Gazi’nin huyu ve âdeti: Bu dahi imâret yaptırdı ki yoksullar gelip her gün imârette yemek yiyeler ve padişaha dua edeler. Ülemâyı toplamak için medrese de yaptırdı. Ziyade sevdiği dervişlere

zaviyeler yapıverdi. Netekim Geyikli Baba üzerinde cami ve zaviye yaptırdı.

Oğlu Gazi Hünkâr'ın huyu ve âdeti: Babası gibi o dahi imâretler, medreseler ve camiler yaptırdı. Ziyade sevdiği dervislere o dahi zaviyeler yapıverdi. Yenişehir'de Baba Postumpûş için. Hangi şehirde olsa cuma günü namazdan sonra yoksullara akça sadaka eder ve paylaştırdı.

Bayazid Han'ın huyu ve âdeti: O dahi babası ve dedesinin yaptığı imâretlerden daha ziyade yaptı. Camileri ve mescitleri daha ziyadesiyle yaptırdı. Bir hastahane de yaptırdı. Onlardan fazla olarak bir Ebû İshakhane zaviyesi yaptırdı. Bu da her cuma, olduğu şehirde sadaka verirdi.

Oğlu Sultan Mehmed Han Gazi'nin huyu ve âdeti o idi ki: Yoksullar için Bursa'da bir büyük imâret yaptırdı. Birlikte bir de büyük medrese yaptı. Her yıl Mekke ve Medine yoksullarına çok mal gönderirdi. Kendi memleketinden Peygamber'in Medine'si yoksullarına mülkler dahi vakfetmişti. Olduğu şehirlerde cuma sadakasını da verirdi.

Oğlu Murad Han Gazi'nin huyu ve âdeti o idi ki: Bursa'da yoksullar için imâret ve ülemâ için medrese yaptırdı. Edirne'de ve başka şehirlerde de yaptırdı. Her yıl Kudüs, Halilürrahman, Mekke ve Medine yoksullarına 3500 filöri gönderirdi. Ankara bölgesinde Balıkhisarı adlı bir büyük sübaşılık köyleri Mekke yoksullarına vakfetmişti. Bulunduğu şehirlerde her yıl 1000 filöriyi kendi mubaret eliyle Seyyidler'e paylaştırdı. Cuma sadakasını da ölünceye kadar kesmedi.

Hikâye: Acem ülkesinden bir hakim geldi. Fazlullah derlerdi. Sultan Murad Gazi'ye yaklaşıp sonunda vezir oldu. Beytullah'a gönderilen para yine her yıl gönderiliyordu. Padişah dedi ki: "Fazlullah! O parayı yine Halilürrahman'a, Kudüs'e, Mekke'ye ve Medine'ye gönder ki Molla Yegen hacca niyet etmiş, parayı o alsın, Medine yoksullarına versin ki onlar hacılar oraya varıncaya kadar beklemektedirler". Hazineye para bulunmadı. Halil Paşa'dan ödünç aldılar. Padişah: "Halil! Sakın rüşvet parası verme" dedi. Halil Paşa: "Devletli sultanım! Babamdan miras kalan paradır" dedi. Fazlullah gördü ki padişahın zaman zaman helâl mala ihtiyacı olur, dedi ki: "Devletli sultanım! Padişahlara hazine gerektir. Eğer sultanım buyurursa hazine toplayayım". Padişah "nasıl toplarsın" dedi. Fazlullah dedi ki: "Sultanım! Bu memleketin halkında çok mal vardır. Padişahlara âdettir ki o maldan bir sebeple padişahın hazinesine getireler". Padişah sordu: "Bu dediğin mal ne gibi yerlerden hasıl olur" dedi. Fazlullah dedi ki: "Bu memleketin halkının çoğu zekât vermez. Ohalde bütün memleketinden bu halkın zekâtlarını zorla almak gerektir. Bu sebeple çok mal toplanır". Padişah ona şöyle cevap verdi: "Bire hey ebleh köftehor! Bu ne sözdür ki söylersin? Zekât ve sadaka yoksullarıdır. Ben zekât yemeğe mi lâyıkmı ki Müslümanlardan zorla zekât alayım ve yiyeyim? Benim memleketimde üç helâl lokma vardır ki benim elimdedir. Bu üç helâl lokma başka ülke padişahlarında yoktur. Birisi gümüş madenleri, biri kâfirlerden alınan haraç, biri de gazalardan alınan ganimet malıdır. Bu benim Tanrı yardımı gören askerim bu helâl

lokma ile yaşar. Bunlara bu zorla alınan lokma ancak haram olur. Askerime haramı yedirip haram kabul etmem”.

Ozaman Fazlullah'ı azletti. Bir cevapla hakaret edip yanından uzaklaştırdı.

Oğlu Sultan Mehmed Han'ın huyu ve âdeti şu idi: Kâfir padişahlarından aldığı her ilde camiler, medreseler ve imâretler yaptı. Bilhassa İstanbul'u ki fethetti, sekiz büyük medrese yaptı. Ortasına bir büyük cami ve karşısının bir tarafına bir büyük imâret, bir tarafına da bir büyük hastahane yaptı. Bunlardan başka İstanbul'un içinde nice camiler ve medreseler yaptı. Her türlü hayrattan çok çok yaptı. Her yıl her şehirin yoksullarına çok akça sadaka gönderirdi. Ülemâya, dervişlere, yetimlere ve dul kadınlara sadaka verirdi; paylaştırırlardı. Her ay verilmek üzere onlara para vakfetmişti. Her gün kendi mubarek eliyle de yoksullara çok akçalar dağıtırdı.

157. Bâb

Bu Bâb Onu Beyan Eder ki Bu Padişahlar ki Mal Topladılar, Sonunda Ne Oldular.

Merhum Yıldırım Hünkâr mal topladı. Memleket için tedbir kıldı. Akçalar toplayıp hazinelere koyarlardı. Memlekette kıtlık ve sürümsüzlük oldu. Sonunda o malı bedbaht Temür yedi. Memleket ayak altında kaldı.

Bağdat padişahı Sultan Ahmed hazine topladı. Malı taş sandıklara koydurdu. Geceleyin Dicle'ye bıraktırdı. Irmağın içine indirtti. Bu işi yapanları öl-

dürttü ki bu malı kimseye söyleyemeyeler. Sonunda o mal suda kaldı. Kendisi de soyu sopu ile ölüp gitti.

Bir de Horasan padişahı Mirza Şahrüh mal topladı. O da bunlar gibi öldü.

Anadolu padişahlarından Karamanoğlu İbrahim Beğ mal topladı. Sonunda o dahi, işittiniz ki ne oldu.

Ohalde azizler! Mal odur ki hayra sarfoluna. Padişahların dostu odur ki karnı tok ola ve doğru ola.. Sağlam ordu ona derler ki tok ola ve kalabalık ola, Açlık kaygısı olmaya.

Âriflerden birine sordular: “Padişahlara hazine gerek midir” dediler. Ârif cevap verdi ki: “Bir asıl hazine vardır. O gerektir”. Sordular ki: “Asıl hazine nedir?”. Ârif: “Tebaanın hayırduaları padişahlara hazinedir” dedi.

158. Bâb

Sual: Ey Derviş! Bu Osmanlı Hanedanının menâkıbını ki ihtisar ettin, bunların zamanında Tanrı'ya yakın bilginlerden, dervişlerden, hayırlı insanlardan kimse yok mudur ki onları anmadın?

Cevap: Vardır.

Erdungrıl zamanında: Baba İlyas Dîvâne vardı. Anadolu'ya Erdungrıl ile gelmişti. Koçum Seydi vardı. Baba İlyas'ın halifesiydi. Bunlar kerametleri zâhir olmuş, duaları makbul azizlerdi.

Osman Gazi zamanında: Ülemâdan Dursun Fakı vardı. Dervişlerden Baba Muhlis ve Osman Gazi'nin kaynatası Ede Balı vardı. Bir de Ahı Hasan vardı. Bunlar duaları makbul azizlerdi.

Orhan Gazi zamanında: Ülemâdan Dâvud-ı Kayserî ve Tâceddin-i Kürdî vardı. Dervişlerden Kara Hoca, Aşık Paşam Hazreti, Geyikli Baba, Yunus Emre, Şeyh Tapduk Emre, Ahî Evren ve Karaca Ahmed Sultan vardı. Bunlar kerametleri zâhir olmuş, duaları kabul olunan azizlerdi.

Oğlu Gazi Hümkâr zamanında: Bu zikrettiğimiz azizlerin bazıları hayatta idi. Bunun zamanında ülemâdan Koca Efendi ortaya çıktı ki bunun oğlunun oğlu, Acem ilinde Kadızâde-i Rûmî demekle meşhur olmuştu. Dervişlerden Abdal Murad, Abdal Musa, Mehmed-i Küşterî ve Baba Postinpûş vardı. Bunların hepsinin kerametleri zâhir olmuştu. Duaları kabul olunur azizlerdi.

Yıldırım Bayazîd zamanında: Ülemâdan Mevlâna Şemseddîn-i Fenârî, Mevlânâ Kutbeddîn-i İznîkî, Şeyh Yâr Ali-i Horasânî¹¹⁴, Şeyh Cezerî-i Şîrâzî; dervişlerden Şeyh Hamid, Mudurnulu Şeyh Fahreddin Efendi vardı. Bunlar kerametleri zâhir olmuş, duaları kabul olunur azizlerdi.

Oğlu Sultan Mehmed Han Gazi zamanında: Bu zikrettiğimiz azizlerin bazıları hayatta idi. Ülemâdan Mevlânâ Haydar-ı Hirevî geldi. Mevlânâ Mehmed-i Bezzâzî geldi. Anadolu'dan Hacı Bayram ortaya çıktı. Bunlar dahi duaları kabul olunur ve kerametleri zâhir azizlerdi.

Oğlu Sultan Murad Han Gazi zamanında: Bu azizlerin daha bazıları hayatta idi. Ülemâdan Mevlânâ Şerefeddîn-i Kırîmî ve Mevlânâ Hayreddîn-i Kırîmî geldi. Mısır'dan Mevlânâ Ahmed-i Gürânî gel-

¹¹⁴ Yahut: "Şîrâzî".

di. O memlekette dersiâm olup geldi ve Alâaddin-i Rûmî'yi sual ve cevapta âciz edip gelmişti. Anadolu'da itibarlı müftü oldu. Bundan başka âlim ve fâzıl Mevlânâ Tûsî geldi. Dervişlerden Ak Şemseddin, Şeyh Abdurrahîm-i Rûmî ve Akbiyık vardı. Amasya'da Gümüşlüoğlu Mevlânâ İlyas ve Kutbeddinoğlu vardı. Ülemâdan Hızırşah Efendi ortaya çıktı. Bunların duaları kabul olunurdu. Kerametleri zâhir olmuştı.

Oğlu Sultan Mehmed Han Gazi zamanında: Bu azizlerin bazıları hayatta idi. Ülemâdan Mevlânâ Hürev vardı. Mevlânâ Yegen zamanın müftüsü oldu. Mevlânâ Mehmed Zeyrek, Hocazâde, Mevlânâ Seyyid Efdaleddin oğlu Seyyid Hamîdeddinü'l-Hüseynî ve Hızır Beğ Çelebi vardı. Bunların akranı daha çok kimse vardı. Dervişlerden Şeyh Abdüllatif-i Makdisî, Halvetîlerden Mevlânâ Alâaddin Abdal vardı. Bunlar dahi duaları kabul olunan, kerametleri zâhir olmuş azizlerdi.

Sual: Ey derviş! Bu Anadolu ülkesinin ülemâsını ve dervişlerini zikrettin. Ya Hacı Bektaş Sultan'ı niçin anmadın?

Cevap: Bu andığım azizler Osmanlı Hanedanı ülkesinde olan kişilerdir. Osmanlı soyu ile görüşmüşlerdir. Bu Hacı Bektaş, Osmanlı Hanedanından kimse ile konuşmadı. Bundan ötürü anmadım. Hacı Bektaş'ın Anadolu'ya gelmesini beyan edeyim, ne sebeptendir ve sonu dahi ne oldu, beyan edeyim: Bu Hacı Bektaş, Horasan'dan kalktı. Bir kardeşi vardı, Mentеш derlerdi. Birlikte kalktılar. Anadolu'ya gelmeye heves ettiler. Evvelâ doğru Sivas'a geldiler. O zamanda Baba İlyas gelmiş, Anadolu'da oturur olmuştı. Meğer onu görmek isteğiyle gelmişler. Onun

dahi hikâyesi çoktur. Bu Hacı Bektaş, kardeşiyle Sivas'a, Sivas'tan Baba İlyas'a geldiler. Oradan Kırşehir'e, Kırşehir'den Kayseri'ye geldiler. Mentesh yine memleketine yöneldi. Hacı Bektaş, kardeşini Kayseri'den gönderdi. Vardı, Sivas'a çıktı. Oraya varınca eceli yetişti. Onu şehid ettiler. Bunların hikâyeti çoktur. Hepsini doğru haberlerle bilmişimdir. Hacı Bektaş, Kayseri'den Kara Öyüğü'e geldi. Şimdi mezarı oradadır.

Bu Anadolu'da misafirler ve seyyahlar arasında dört tayfa vardır ki anılır. Biri Anadolu Gazileri, biri Anadolu Ahıları, biri Anadolu Abdalları, biri de Anadolu Bacıları¹¹⁵.

Hacı Bektaş Hazreti bunların içinde Anadolu Bacıları'nı seçti ki ona "Hatun Ana" derlerdi. Geldi, onu kız edindi. Gizli bilgi ve kerametlerini ona gösterdi, teslim etti. Sonra oradan Allah rahmetine vardı.

Sual: Bu Hacı Bektaş Hazretinin bunca müridi ve dostu vardır. Bunların biatleri ve silsileleri nereden olur?

Cevap: Hacı Bektaş nesi varsa Hatun Ana'ya emanet etti. Kendi bir meczup, saf bir azizdi. Şeyhlikten, müridlikten vazgeçmişti. Abdal Musa derler,

¹¹⁵ Bunlar metinde Farsça çoğul takısı ve tamlama şekliyle "Gâziyân-ı Rûm", "Ahıyân-ı Rûm", "Abdâlân-ı Rûm", "Bacıyân-ı Rûm" olarak geçmektedir. "Ahi" Türkçe bir kelime olup "cömert" demektir. Ahılar Anadolu'da yardım ve doğruluk, yiğitlik esaslarına göre kurulmuş sosyal bir teşkilâtı. "Bacı" Türkçe kızkardeş demektir. "Abdal" Arapça bir kelime olup burada dünyaya aldırmayan saf derviş mânâsındadır.

bir derviş vardı. Hatun Ana'nın dostu idi. O zamanda şeyhlik ve müridlik asla ortaya çıkmış değildi. Silsile¹¹⁶ ye dahi aldırmazlardı. Hatun Ana, Hacı Bektaş'ın üzerine mezar yaptı. Bu Abdal Musa geldi. Bunun üzerinde nice gün kaldı. Orhan devrinde gazalar etti.

Sual: Ya bu Bektaşiler, Yeniçeriler'in başındaki taç Hacı Bektaş'ındır derler.

Cevap: Yalandır. Bu ak börk, Orhan Gazi zamanında Bilecik'te ortaya çıktı. Yukarlarda onu beyan ettim. Ancak bu Bektaşiler'in ak börk giymesine sebep şudur: Onların bir şeyhleri vardı. Abdal Musa derlerdi. O Abdal Musa sebep olmuştı. Abdal Musa, Orhan zamanında gazaya geldi ve Yeniçeriler'in arasında nice zaman yoldaşlık edip yürüdü. Bir Yeniçeri'den eski bir börk diledi. Bir eski börk verdiler. Abdal Musa bunu başına giydi. Seferi onlarla beraber yaptı. Seferden dönünce kendi memleketine gitti. Başında Yeniçeri'den aldığı börk vardı. "İşte ben de gaziler tacını giyip geldim" diye haylıca da övündü. Halk: "Bunun adı nedir" diye sordu. O da "buna bükme elif tac derler" diye cevap verdi. Bektaşiler'in tacının hakikatini beyan ettim. Aslı böyledir. En iyi bilen Tanrı'dır.

Sual: Ya bu Hacı Bektaşoğlu Mahmud Çelebi ki o Resul Çelebi'nin oğludur, onun müridlerinden ve ilim ehlinen kimse var mıdır?

Cevap: Vardır. Saçmasapan ve şeytânî âdetler bunlarda çoktur. Bu halk şeytânî midir, rahmânî mi-

¹¹⁶ Silsile "tarikat silsilesi" demektir. Yani her derviş hangi derviş tarafından yetiştirilmişse onları sıralayarak meydana getirilen cetveldir.

dir, onu bilmez. Her kimse ki Hacı Bektaş, Osmanlı Hanedanından birisi ile konuştu derse yalandır. Şöyle bilesiniz.

159. Bâb

Bu Bâb Onu Beyan Eder ki Osmanlı Hanedanı'nın Hizmetinde Olan Vezirlerin Adlarını ve Eserlerini Beyan Eder.

Önce Hayreddin Paşa: ki o, Orhan zamanında Bilecik kadısı idi. Ak Yaya'yı Orhan Gazi ona yazdırmıştı. O zamanda yayahğa yazılmak için at gibi, katır gibi iyi hediyeler verirlerdi. "Bizi yayahğa yazın" derlerdi. Bu Hayreddin Paşa dediğimiz sonra İznik kadısı oldu. Gazi Hünkâr'ın kardeşi Süleyman Paşa, Allah rahmetine varınca Gazi Hünkâr tuttu. Rumeli'ye geçmeye niyet etti. Hayreddin'i kazasker edindi. Onu aldı, Rumeli'ye birlikte gitti. Bu Yeniçeriler'i o Hayreddin Paşa kurdu. Ondan sonra ilerleyerek kazaskerlikten vezir oldu. Vezir olunca adına Hayreddin Paşa dediler ki daim padişahın iyiliğine delâlet ederdi. Yoksullara, zenginlere ve ilim sahiplerine Osmanlı kapısında şereflenmeyi o icad etti. İznik'te bu Hayreddin Paşa dahi bir imâret ve bir cami yaptırdı. Ondan sonra Allah rahmetine vardı. Kendinden sonra üç oğlu kaldı: Biri Ali Paşa, biri İbrahim Paşa ve biri İlyas Paşa. Bu Ali Paşa, Bayazıd Hünkâr'a kazasker oldu. Sonra vezir dahi oldu. Ak kaftana kızıl düğme takmak onun eseridir. Şimdiki kazaskerler ki vergi alırlar, onun icadındır. Bunun tafsilini yukarda vermiştim. O dahi Bursa'da bir imâret yaptı. Allah rahmetine vardı. Ali Paşa, Emir Süleyman'a dahi vezir olmuştu. Osmanlı Hane-

danını zevkü safâya kandıran odur. Kardeşi İbrahim Paşa, Sultan Mehmed Amasya'da iken ona kazasker olduydu. Ondan sonra Bursa'ya gelince vezir oldu. O dahi kardeşi ve babası kanunu üzere yürüdü. Ondan sonra Murad'a vezir oldu. O da İznik'te bir imâret yaptı. Allah rahmetine vardı. Onun oğlu Halil Paşa, Sultan Murad'a kazasker oldu. Ondan sonra da vezir oldu. Sultan Murad Han Gazi oğlu Sultan Mehmed Han Gazi'ye dahi vezir oldu. O dahi İznik'te bir imâret yaptırdı ve Bursa'da, Emîr Seyyid'de bir misafirhane yaptırdı. Sonunda haksız yere şehid oldu, Allah rahmetine vardı. Bunun iki oğlu kazasker oldular ki biri Süleyman Çelebi, biri İbrahim Çelebi'dir.

Mevlânâ Rüstem'in eserleri: O, Gazi Hünkâr'a kazasker olmuştı ve hem vezirliğe de karıştırdı. Bu Osmanlı Hanedanı kapısında esirden geçitlik almak onun icadıdır. Eski akça ile alışveriş etmemek de onun yanlış usulüdür. Eski akçayı başka memleketlere göndermemek o sebeptendir. Bursa'da Pınarbaşı'nda o dahi bir zaviye yaptı.

Sual: Bu Mevlânâ Rüstem ne kişidir ki bu Osmanlı Hanedanının kapısında bunun gibi görülmemiş icadlar ortaya çıkarır?

Cevap: Karaman ilinden gelmiş bir kişiydi. O gelinceye kadar bu memlekette dolap çevirici yoktu. Bu memlekete dolap çevirme tohumunu o ekti.

Mevlânâ Rüstem'in bir oğlu vardı. Mevlânâ Rüstem, oğlunun ömrünü yüz yıl tahmin etti. Ömrünün her gününe yüz filöri hesap etti. Bıraktı, gitti. Kendi öldükten sonra oğlu onu harcaya diye. Baba ki öldü, mal oğluna kaldı. Oğul dahi babası öldükten

sonra yedi yıl sağ kaldı. O yedi yıl içinde bozahanede kebab çevirici oldu. Sonunda Bursa hisarında Eski Hamam'ın küllhanında öldü. Babasının bir kulu vardı. Firiz derlerdi. Kefenini o sardı. Babasının türbesine koydu.

Sual: Bunca parayı neye verdi ki böyle tez har-candı?

Cevap: Bir kişi bir tazi getirmiş. Yüz filöri, bin akçalık bir at ve bir kaftan vermiş. Bursa'da Yıldırım imâretinin yöresinde İlaslan Bağı derler bir bağ vardı. Buna: "O bağda bir tavşan var" demişler. Bu taziyi almış. O bağa gitmiş. Yanında gidenlere demiş ki: "Her kim o tavşanı çıkarırsa ona yüz filöri vereyim". Tavşanı haber veren kişi çıkarıvermiş ve o taziya tavşanı göstermiş. Tazi, tavşana gitmemiş. Bu taziya bir kılıç çalmış. İki parça eylemiş ve o kişiye yüz filöriyi vermiş. Bu hikâye ki diyorum, o kefen saran Firiz'den işttim. Vallahi fazla bir şey söyle-medim. Bir kişinin ki buna benzer nice işleri ola, onun harcamasına filöri mi yeter?

Hasan Paşa'nın eserleri: Bursa'da bir kervansaray yaptı. Hâsılının yarısını Medine'nin yoksullarına vakfetti, yarısını çocuklarına bıraktı. Çocukları fakir olup sattı. Mehmed Ağa aldı. Yarısı Medine'ye sarfolunur.

Bayazid Paşa'nın eserleri: Amasya'da bir imâret yaptı. Bursa'da bir medrese yaptı. Allah rahmetine vardı.

Hacı Halil Paşa'nın eserleri: Tamac'da bir za-viye yaptı ve Gümüş'te bir medrese yaptı. O dahi Allah rahmetine vardı.

Karaca Paşa'nın eserleri: Yenişehir'de¹¹⁷ bir zaviye yaptı.

Hacı İvaz Paşa'nın eserleri: Osmanlı Hanedanı kapısında paşalar siniler ile şölen çekmeyi ondan öğrendiler. Başka memleketlerden hüner sahiplerini ve üstadları Anadolu'ya ilk o getirmiştir. Kazova'da bir medrese ve bir zaviye yaptırdı. Bursa'da bir mescit ve bir medrese yaptırdı. Vakıflarından Mekke ve Medine yoksullarına akça tayin etti. Her yıl gönderirler.

Mehmed Ağa'nın eserleri: Osmancık'ta bir imâret yaptı.

Fazlullah Paşa'nın eserleri: Edirne'de bir dârüsiyâde yaptı. Seyidlere mahsustur.

Kula Şahin'in eserleri: Filibe'de bir imâret ve bir medrese yaptı.

Sarıca Paşa'nın eserleri: Gelibolu'da bir imâret yaptı. Silifke'de bir cuma mescidi yaptı.

İshak Paşa'nın eserleri: İnegöl'de bir imâret ve bir medrese yaptı. İstanbul'da bir mescit ve Selânik'te bir cuma mescidi yaptı.

Dudımazoğlu¹¹⁸ Kasım paşa: Edirne'de bir sofuhane ve Karahisar'da bir cuma mescidi yaptı.

Halil Paşa'nın eserleri: İznik'te bir zaviye yaptı.

Zağanos Paşa'nın eserleri: Balıkesir'de bir imâret ve bir medrese yaptı.

Kemal Paşa'nın eserleri: İstanbul'da ölünce üstüne bir kubbe yaptılar.

¹¹⁷ Yahut: "Yenişehir bölgesinde".

¹¹⁸ Yahut: "Duturmezikoğlu" veya "Dutumezikoğlu" veya "Durdumrukoğlu" yahut Duduzamzakoğlu".

Veliyeddin oğlu Ahmed Paşa'nın eserleri: Sevgililerin ah gözü ve kaşı ve zülfü ve benleri diyerek gitti.

Mustafa Paşa'nın eserleri: Ermeni Pazarı'nda bir imâret ve bir medrese ve bir cuma mescidi yaptırdı. Sonunda iftira ile şehid oldu.

Gedik Ahmed Paşa'nın eserleri: Karahisar'da bir imâret ve bir medrese yaptı. Sonunda, padişah için sandığı kendi başına geldi.

Mahmud Paşanın eserleri: İstanbul'da bir cuma mescidi, bir imâret ve yanında bir medrese yaptı. Bir hamam ve büyük bir kervansaray yaptı. Hasköy'de bir medrese, Sofya'da bir cami yaptı. Bursa'da bir büyük kervansaray yaptırdı. Medine yoksullarına her yıl bin filöri vakfeyledi. Her yıl gönderirler. Vakıf gereğince Medine'de Peygamber' in ruhu için hergün bir hatim okunur.

Mesih Paşa'nın eserleri: Gelibolu'da bir cuma mescidi yaptı.

Fâik Paşa'nın eserleri: Niyet etti.

Nişancı İbrahim'in eserleri: Edirne'de bir medrese yaptı.

Rum Mehmed'in eserleri: Osmanlı Hanedanının kapısında o vezir oluncaya kadar padişahın yüce eşiğine gelen ülemâya ve dervişlere padişahın sadaka verilirdi. Kimisine sof, kimine çuha, kimine akça verirdi. Hemen ki Rum Mehmed geldi, vezir oldu, bu sadaka kesildi. İyiliği menedici oldu. Sonunda başka vezirlere düşündüğü kendi başına geldi. İt gibi boğdular. Bunun asıl menâkıbını yukarda söyledim. Üsküdar'da bir imâret ve bir medrese yaptırdı, gitti.

Hakim Yakub'un eserleri: Bütün Osmanlı ülkesinde görülmedik ve işitilmedik işleri o gösterdi. Onun zamanına kadar padişahın işlerini Yahudi tayfasına hiç vermezlerdi. Zira bunlar işkarıştırmacı tayfadır derlerdi. Hakim Yakub ki vezir oldu, Yahudi'nin ne kadar aç ve uğursuzu varsa, Hakim Yakub sebebiyle padişahın işlerine karıştılar.

Lâtime: Hakim Yakub bir gün cuma mescidine gitmiş. İstanbul Yahudileri gayet mahzun olmuşlar.

Sinan Paşa'nın eserleri: Vezirlikten azlolunduğu vakit yine ilme yöneldi.

Manisa Çelebisi'nin eserleri: İstanbul'da bir mescit yaptı. Saruhan ilinde bir kasabaya su getirdi.

Nışancı Paşa'nın eserleri: Onun nesli uydurmadır. Allah'ın kullarının malına, kanına ve ırzına tamah etmişti. Her nerde ki yanlış ve gayrimeşru işler varsa onun icadıdır. Osmanlı ülkesinde Muhammed şeriatı ile yapılmış ne kadar vakıflar ve mülkler varsa hepsini bozdu ve hâsıllarını, padişahın hazinesine götürdü. Bunu kendisinden soranlara: "Bunlar hükümsüzdür, lâğvolunmuştur" dedi. Bazılarını tımar olarak verdi. Ben bir gün gidip kendisinden sordum: "Bu mülkler ve bu vakıflar Hazreti Muhammed şeriatı üzerine olmuştur. Tanrı'nın âyetleriyle ve kesin nas ile olmuştur. Şimdi neden lâğvolundu? Hazreti Muhammed peygamberlerin sonuncusudur. Bir peygamber daha gelmedi. Gelmez de. Bir başka peygamber gelmedi ki onun şeriatını kaldıra. Ya sen bunu nasıl lâğvedersin" dedim. Bana dedi ki: "Senin de neyini aldılar ki bize bunun gibi sual edersin? Bu sualden vazgeç" dedi. Tebaanın elinde Osman Gazi'nin zamanında verilmiş yerler vardı. Ta-

sarruf edegelmışlerdi. Dededen, babadan su erlerine hizmet edegelmışlerdi. Bu nişancı o kanunu bozdu. Tekrar bunlardan tapu aldı. Çok para verene verdi. Nice yoksulların yerceğizleri elinden gitti. Nihayet İstanbul'da, hatunu, Alâiye beğinin kızı akçasıyla bir cuma mescidi yaptı. Öldüğü zaman başsız gömdüler.

Cezerî Kasım Paşa'nın eserleri: İstanbul'da bir mescit ve bir muallimhane yaptı. Edirne'de bir cuma mescidi, Bursa'da bir medrese ve Aydıncık'ta bir mescit yaptı. Kefe'de bir cuma mescidi, Taman'da bir cuma mescidi ve Silifke'de bir imâret yaptı. Gediz suyunda bir büyük köprü yaptı.

Davud Paşa'nın eserleri: İstanbul'da bir mescit, bir medrese ve bir imâret yaptı. Güzel bir su getirdi.

Hızır Ağa oğlu Mehmed Paşa'nın eserleri: Amasya'da bir imâret yaptı.

Fenârîoğlu Ahmed Paşa'nın eserleri: Niyette gitti.

Halil Paşa'nın eserleri: İstanbul'da bir cuma mescidi ve bir medrese yaptı. İznik'te bir cuma mescidi yaptı.

Ali Paşa'nın eserleri: İstanbul'da bir cuma mescidi, bir medrese ve bir imâret yaptı. Su getirdi. İyi çeşmeler akıttı.

Yakub Paşa'nın eserleri: Amasya'da şeyhinin üzerine bir sofuhane yaptı.

İskender Paşa'nın eserleri: İstanbul'da bir mescit yaptı. Galata'da bir tekke yaptı.

Derviş Mustafa Paşa'nın eserleri: İstanbul'da bir mescit, bir medrese ve bir hamam yaptı. Su dahi getirdi ve bir sofuhane yaptı.

Hersekoğlu Ahmed Paşa'nın eserleri: Dil'de bir imâret ve bir cuma mescidi yaptı. Su dahi getirdi.

Sual: Ey derviş! Bu Osmanlı Hanedanı büyük medreseler ve büyük imâretler ki yaptı, dilekleri memleketi mamur etmek midir, yoksa ahreti mamur etmek midir?

Cevap: Ahret imâretini mamur etmektir. Hem de vezirlerin imâretlerinden anlaşılan odur ki bunların dahi niyetleri padişah niyetine tâbi olur. Bu imâretlerde niyetlerin eseri bazen görünür, bazen görünmez. Sebep nedir dersin:

Cevap: Bu sual ki ettin, bunun hayrına ve şerrine ülemâ ile dervişler sebeptir. Onun için ki vezirler ülemâ ile dervişlere tâbidirler. Bu Osmanlı Hanedanı bir tayfadır ki bunların kerametleri zâhirdir. Bu padişahlarda her ne ki olsa bu vezirlerde de zâhir olur. Bu vezirler ki bunların yanında olur, bunların mahremleridir. Bu vezirlerin dahi kendilerine mahrem birer kethüdaları vardır. Bu kethühalar ülemâdan, dervişlerden, avamdan ve cahil tabakadan kimselerle konuşurlar. Her ne ki işitir, bilirlerse gelirler, hunlara söylerler. Bu kethüdalar bazı uydurmaları doğru sanırlar. Gelirler, paşalara haber verirler. Onun üzerinde ısrar ederler, giderler. Onun için bu sebepten dünyada nizam yerleşmez. Ve bu Osmanlı Hanedanının imâretlerinin kavgası eksik olmaz. Şimdi, bu imâretleri yapanın muradı ahrette hayırdır. Bu niyet üzerine güvenilir bir kişiye tevliyet verir. O dahi gider, kendi muradını eder. Gelen misafirin bazısına yemek verir, bazısına vermez. Bazısını da misafir etmez. Bahaneleri bu ki: "mansıb sahibisin" derler. Yahut: "Bu şehirde bir başka imârete misafir olmuş

sun" derler. Elhâsıl onu misafir etmezler. Böyle olunca hayır sahiplerinin hayrına mâni olmuş olurlar. Bazen bu hali vezirler öğrenir. Padişahın emriyle ilim ehlinde bir müfettiş gönderirler ki gitsin, hayır sahibinin hayrını yerine koysun. O dahi gidip misafirin yemeğinden keser, ocağı külünü satar, imâretin ekmeğini küçültür. Oradaki hüddamların nafakasını keser. Tebaadan fazla nesne alır. Akçalar arttırır, gelir, padişahın hazinesine koyar. Padişahlar ki bu hayratı etmişlerdir, ahret için etmişlerdir.

Ohalde ey azizler! Bu Osmanlı Hanedanı ki vardır, bunların kılıçları İslâm kılıcıdır. Ey azizler! Bunlar gibi padişahların vezirlerinde Allah gayreti gerektir ki bunların hayrı kat kat ola. Bu vezirlerin yanlarına gelen âlimler veya dervişlerdir. Dünya arzularını söylerler. Ahret sözünü dahi söyleseler istekleri dünyayı açığa vurmaktır. Şimdi bu paşalar dahi bizim bunun gibi halimizi görüp derler ki: "Ya bizimle bunların farkı nedir?". Ey azizler! Bu sözü ki ben size söylüyorum, kendi halimden haber veriyorum.

160. Bâb

Bu Osmanlı Hanedanının Yüce Eşiğinde Otuz Altı Vezir Olmuştur.

Gazi Hünkâr'dan ki onun mezarı Bursa'dadır, Kaphca'da gömülüdür, tâ bu Sultan Bayazıd Han Gazi'ye gelinceye kadar bu hanların yirmi dört kazaskeri oldu. Ancak bu Hayreddin Paşahlar'dan altısı kazasker oldu ve bu altı kazaskerden dördü vezir oldu. Başka kazaskerlerden de biri, bir buçuk ay kadar vezir oldu. Kazaskerlerin hepsi yirmi dördtür. Bu

vezirlerden azlolunup tekrar vezir olanlar da vardır. Ancak kazaskerlerden azlolunanların hiç biri tekrardan kazasker olmamıştır.

Sual: Ey derviş! Bu Osmanlı Hanedanının ki tarihlerini ve menâkıbını yazdın, ya bunların ömürleri ve saltanatları ne kadar yıl oldu, her birisini bilir misin?

Cevap: Evet! Allah'ın inâyetinde, Tanrı dilerse bilirim. Tarihlerin aslında gördümdü.

Osman Gazi'nin ömrü altmış dokuz yıl oldu. Otuz beş yaşında Karacahisar'ı fethetti. Kırk üç yaşında hutbesi okundu. Yirmi altı yıl "Osman Gazi" dediler. Ölümüne sebep, ayağında zahmeti vardı. Yıldan yıla ziyade oldu. Allah rahmetine vardı.

Bunun oğlu Orhan Gazi'nin ömrü seksen iki yıl oldu. Babasının ölümünde yaşı kırk beşti. Babasının ölümünden sonra otuz sekiz yıl hutbesi okundu. Babasının hayatında da üç yıl hüküm, hükûmet, almak, vermek, Orhan'ındı, hutbe babasındı. Bunun dahi ölümüne sebep ayağında zahmeti vardı. İshâl dahi vâki oldu. Allah rahmetine kavuştu.

Bunun oğlu Murad Han Gazi'nin ömrü altmış sekiz yıl oldu. Babasının ölümünde otuz yedi yaşında idi. Bunu dahi otuz bir yıl hutbesi okundu. Ölümüne sebep Sırp kiralı savaşında şehid oldu. Allah rahmetine kavuştu.

Bunun oğlu Bayazıd Han ki ona Yıldırım Han dahi derlerdi, bunun ömrü altmış yıl oldu. Babasının ölümünde kırk dört yaşında idi. Bunun dahi on altı yıl hutbesi okundu. Ölümüne sebep, Demir'le uğraştı, Allah rahmetine kavuştu.

Bunun oğlu Sultan Mehmed Han Gazi'nin ömrü

kırk sekiz yıl oldu. Babasının ölümünde yirmi yedi¹¹⁹ yaşında idi. Bunun dahi yirmi bir yıl hutbesi okundu. Bazan Amasya ve çevresinde okundu. Nihayet bütün memlekete hükmettiği zaman hutbesi yirmi bir yıl tamam okundu. Bunun dahi ölümüne sebep Edirne'de ishâl oldu. Doktorlar tedavi edemediler. Allah rahmetine kavuştu.

Bunun oğlu Murad Han Gazi'nin ömrü kırk dokuz yıl oldu. Babasının ölümünde on sekiz yaşında idi. Bunun dahi otuz bir yıl hutbesi okundu. Bunun dahi ölümüne sebep, bir gün gezmeye çıkmıştı. Gezmeden gelirken "başım ağrıyor" dedi. Birkaç gün başı zahmet verdi. Allah rahmetine kavuştu.

Bunun oğlu Murad Han Gazi'nin ömrü kırkdokuz yıl oldu. Babasının ölümünde onsekiz yaşında idi. Bunun dahi otuzbir yıl hutbesi okundu. Bunun dahi ölümüne sebep, bir gün gezmeye çıkmıştı. Gezmeden gelirken "başım ağrıyor" dedi. Birkaç gün başı zahmet verdi. Allah rahmetine kavuştu.

Bunun oğlu Sultan Mehmed Han Gazi'nin ömrü elli bir yıl oldu. Babasının ölümünde on yedi yaşında idi. Bunun dahi otuz dört yıl hutbesi okundu. Ölümüne sebep ayağında zahmeti vardı. Doktorlar tedaviden âciz kaldılar. Nihayet doktorlar bir araya toplandılar. İttifak ettiler, ayağından on aldılar. Zahmet daha ziyade oldu. Sonra "şarâb fârûk"¹²⁰ verdiler. Allah rahmetine kavuştu.

Bu tarih ki tamam oldu, hicretin 886 sında (milâdî: 2 Mart 1481-19 Şubat 1482) tamam oldu.

¹¹⁹ Yahut: "On sekiz".

¹²⁰ "Şarâb-ı fârûk" şeklinde de yazılan bu ilâcın ne olduğu anlaşılmıyor.